

Vatra veche ⁶ Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XV, nr. 6 (174) iunie 2023 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

SIMONA PASCALE, ZBOR

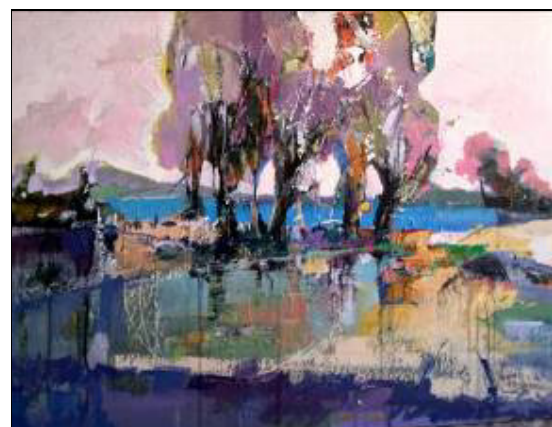
Vatra veche dialog cu Simona Pascale

SUMAR

Vatra veche dialog cu Simona Pascale, de Simona Miheuțiu/3
Vatra veche dialog cu Valeria Bîlț, de Viorica Pârja/5
Umbrele așternute peste proza eminesciană, de Mihai Batog-Bujeniță/8
Memorialistică. „Jurnal cu Petre Țuțea”, de Dorin Nădrău/10
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/11
Noi scene din viața literară, de Ion Lazu/12
Jurnal de prezență, de Ecaterina Țarălungă/13
Ocean întors. Povestea unei mari întâlniri (Ileana Vulpescu), de Doina Cherecheș/14
Chemarea unei legende (Fănuș Neagu), de Nicolae Grigore-Mărășanu/16
Poeme de Dumitru Mălin/17
Miezul unui ev aprins. Izbânzi teatrale, de Aurel Buzincu/18
Critica literară actuală..., de Dumitru Hurubă/20
Vitrina. „Hurmuzele” lui Darie Ducan, de Nicolae Suci/21
Cu îngerii pe plajă (Elena Maria Cernăianu), de A.I. Brumar/24
Aura Crețaru sau timpul de grație al iubirii, de Daniel Corbu/25
Recuperarea unei lumi aparent pierdute (Radu Igna), de Constantin Stancu/26
Ficțiuni „ca niște palme de aer” (Vasile Macoviciuc), de A.I. Brumar/28
Poeme și poezie (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/29
Vrăjitorul de cuvinte (Daniel Marian), de Daniela Bullas/31
O gi xasardo. Suflet rătăcit (Adrian Herde), de Daniela Roxin/32
Golgota poetului. Grupul de la Brașov și Elsa Dorval Tofan..., de Florin Șindrilari/32
Vitrina. Seniori în amurg (Simona Miheuțiu), de Doina Bălțat/35
Scorpiia flămândă (Puiu Răducanu), de Zenovie Cărlugea/39
Croazieră pe Nil (Petre Grigore), de Ghiță Nazare/44
Nicolae Suci – dramaturgul, de Valeria Bîlț/45
Pledoarie pentru o mai bună vizibilitate (Daniela Giurculescu), de Radu Aldulescu/47
O antologie despre poetul astral Nichita Stănescu (Nicolae Băciuț), de Silvia Urdea/48
Din iubire pentru urbe și oameni (Violeta Ionescu), de Valentina Teclici/49
Veniră și trecură vremuri (Corneliu Caraivan), de Laura Văceanu/51
Evenimente culturale. Despre Cioran și Preda, de Adrian Simeanu/54
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/55
Puncte de vedere. Propaganda Vestică dă semne de oboseală, de Silvia Urdea/56
Ocean întors. Pericolul generalizării, de Simona Miheuțiu/58
Blocnotes. Cum să te descurci cu ura ?, de Constantin Lupeanu/59
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/60
Puiul, de Valeriu Tănăsă/61
Sântul Mitropolit Andrei Șaguna, de Florin Bengean/62
Starea prozei. Viața pe strada principală, de Silvia Urdea/63
Starea prozei. Păcatele domnului Abel, de Melania Cuc/65
Starea prozei. Nicu, Mara, Vali și cu mine, de David Kimel/66
André Maurois, Fran ois Mauriac și Academia celor 40, de Alex Măroiu/68
Biblioteca Babel. Tuğrul Keskin, în românește de Mariana și Valeriu Stancu/70
Despre așteptarea pe Skeppsbron..., de Dorina Brândușa Länden/71
Memoriile unei capre, de Dumitru Ichim/72
Povești despre compozitori: Jacques Offenbach. de Veronica Pavel Lerner/73
La aniversară. Universul interior al poetului (Ionel Simota), de Nicolae Bucur/74
Protocoloale de la Toronto, de Eugen Mera/77
Scena. Teatrul – un reper existențial, de Tamara Constantinescu/78
Robotul dirijor, poeme de Bianca Marcovici/79
Literatură și film. Babylon sau o frescă delirantă, de Alexandru Jurcan/80
Credința, ruga, icoana, de Güner Akmolla/80
Șevalet. Elena Băniceru/81
Verde-n ochi, de Nicolae Mățaș/82
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83
De la un clasic citire. Corin Bianu/83
Virtuozi ai umorului George Bernard Shaw/84
Epigrame de Corneliu Vasile/84
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/85
Porturi de știință, de Liviu-Florian Jianu/88

Simona Pascale, Insulă

Simona Pascale, Energie benefică

Simona Pascale, Plimbare în vis

Număr ilustrat cu lucrări de Simona Pascale

Vatra veche dialog

SIMONA PASCALE
ARTA LA PURTĂTOR

Viața noastră înseamnă culoare. Sentimentele, cuvintele, sunetele, gândurile și visurile au, fiecare în parte, câte o culoare și foarte multe nuanțe. Prin talentul hărăzit, pictorul revarsă pe pânză propriile emoții, lăsându-ne să le percepem și să avem reacții în fața lor, căci fiecare culoare are în sine un suflet, iar amestecul cromatic o poveste. Nicolae Grigorescu spunea că „sentimentul colorează, nu pensula”.

Picturile Simonei Pascale, fie că sunt realizate pe pânză cu șasiu sau pe pânză fără șasiu, atrag magnetic privirea. Descoperi întâi vibrația artistei. Povestea ți se dezvăluie apoi treptat.

Mi-a fost greu să aleg pentru exemplificare câteva dintre premiile obținute de ea, fiind numeroase – 20 și importante. Aș aminti: Medalia de argint – Expoziția Internațională de Pictură și Grafică, Salon-de-Provence, Franța (1998), Premiul II – pictură – Rijeka, Croația (2010), Premiul pentru pictură – Lucerna, Elveția (2012). M-am bucurat să constat că și pe plan național a fost la fel de apreciată, fiind onorată cu multe distincții și premii. Lucrările ei pot fi regăsite în colecții particulare de prestigiu în SUA, Germania, Franța, Italia, Austria, Olanda, și România. A avut numeroase expoziții personale, precum și expoziții de grup, a participat la multe tabere de creație.

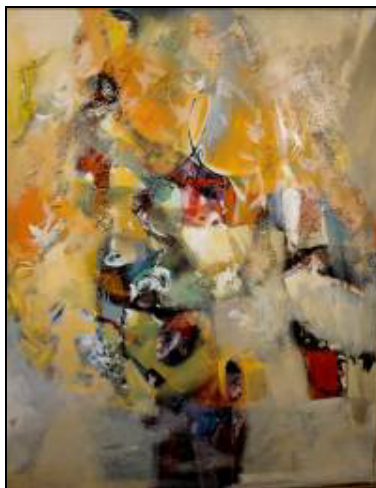
Nu este de mirare că am fost tentată să descopăr mai multe despre această artistă a culorii și astfel mi-a venit ideea realizării acestui interviu.

Simona Mihuțiu: *Poți să spui că acum, la maturitate, ești un om realizat pe plan profesional, dar, întorcându-ne în timp, ai putea să precizezi când ți-ai dat seama de harul artistic cu care ai fost înzestrată?*

Simona Pascale: Am simțit încă din copilărie chemarea artei. Asfaltul era pânza mea de pictură. Mă fascina creta colorată și nu mă mai săturam să desenez. Tata a fost cel care și-a dat seama de harul meu, m-a îndrumat cu răbdare și cu pricepere. El fiind inginer, stăpâna foarte bine desenul tehnic. El a fost îngerul meu. M-am format ca tânără artistă în Liceul de Artă din Galați, având-o ca profesoară de design textil pe doamna Angela Tomaselli, o somitate în domeniu. Aici a început iubirea pentru designul de artă textilă – toată vestimentația ei era pictată. Era minunată! Coco Chanell spunea: „*La o ținută frumoasă – reții rochia, la o ținută perfectă – reții femeia.*” Este mare lucru să știi să te îmbraci, nu doar să te acoperi!

În liceu am muncit mult. Voiam mai mult, mai bine, mai frumos, mai clar, voiam să-mi definesc deja stilul artistic... Nu se putea. Eram la început. Trebuia să urc încă o mulțime de trepte, dar despre asta mi-am dat seama abia mult mai târziu.

S. M.: *O treaptă importantă a fost intrarea la Facultatea de Artă „George Enescu” din Iași. Aici ți-ai descoperit stilul de pictură? Cum te raportezi azi la Iașul acelei perioade? A existat vreo personalitate care te-a influențat din punct de vedere artistic în această perioadă?*

Simona Pascale, Copacul vieții

Simona Pascale: Consider că Facultatea de Artă „George Enescu” din Iași este o facultate cu pretenții. Aici, ziua mi se transforma în noapte, noaptea în zi și nu mai știam – lucram, lucram și lucram. Mă documentam zilnic. Abia așteptam să se facă dimineața pentru a studia, pentru a afla noi și noi stiluri în artă. Această muncă de documentare nu este finită. Nici în prezent nu trece vreo zi fără studiu. Îmi dau seama că nu se poate trăi dacă nu urci o treaptă sau dacă măcar nu pui pasul pe treapta următoare – asta înseamnă să evoluezi. Și în artă se aplică această regulă, ca în fiecare domeniu profesional, de altfel. Am fost întotdeauna o fire timidă, dar foarte ambițioasă. În anii de studenție, îmi căutam stilul care să mă definească mai bine. Ce-mi plăcea azi, nu mai îmi plăcea mâine. Eram în extaz, bunăoară, când realizam un detaliu la care pictura se supunea, la care grafica se așeza peste o suprafață picturală – nu știam că aceasta îmi va contura stilul meu de mai târziu, dar îmi plăcea ce ieșea, mă fascina! Și așa azi, așa mâine, lucrând și lucrând, am început să expun în expoziții de grup la început, apoi și în expoziții personale. Dintre artiștii din Iași, Dan Hatmanu m-a influențat puțin mai mult, prin griurile pe care le folosea. Atunci îmi plăceau aceste nuanțe, acum le prefer pe cele vii. Sunt o pictoriță care alege culoarea vibrantă, contrastele care o pun în valoare, adică sunt un om care prețuiește viața.

S. M.: *Totuși, te-ai întors la Galați!*

Simona Pascale: M-am întors în Galați pentru că eu stăteam în Galați, aici îmi era familia, aici îmi erau rădăcinile, aici inspirația.

S. M.: *Într-adevăr, în majoritatea picturilor tale recunosc tema apei și unduirea albastră a bătrânului Danubiu, reflectarea naturii, dar și a sentimentelor în apele sale, ca o subliniere a importanței vitale a apei pentru existența noastră. Cum ți-ai defini acum stilul în care pictezi? Ești atât designer textil cât și pictoriță, având diplome și realizări recunoscute în ambele domenii. Care este simbioza dintre pictura textilă și pictura pe pânză?*

Simona Pascale: Sunt un artist care mă ghidez după un concept→

SIMONA MIHUȚIU

modern, cel abstract, perfect integrat în spiritul timpului în care ne aflăm, dar pornește de la un element esențial: observația. Orice artist plastic știe că suportul pe care ideile și visurile se revarsă într-o ordine compozițională structurată, folosindu-se de culori. Este o pânză întinsă pe un șasiu, pregătită în prealabil, care în cele din urmă va fi îmbrăcată cu o ramă potrivită, căutându-și locul pe un perete. Atunci se încheie definitiv parcursul demersului creator. Eu mi-am propus să elimin din etapele fenomenului tehnologic al traseului un element banal: șasiul și să transform suprafața într-un câmp eliberat de rigori dimensionale, aproape standardizate, pentru a oferi privitorilor o șansă suplimentară de a se implica – la rândul lor – într-un particular proces creativ. Astfel, pânzele de pictură devin prețioase eșantioane de materiale textile pe care dau frâu liber imaginației, trăiesc compoziții, visuri nespuse... Culeg stări emoționale, impresii fluide și spontane în momentele de contemplare a spectacolului natural și apoi le redau pe pânză. Aceasta se metamorfozează într-o veritabilă grădină, o grădină copleșită de varietatea florilor din mediul imediat. Așa se nasc materialele textile ce se transformă în artă la purtător, adică vestimentația.

În pictura pe pânză cu șasiu construiesc imagini cu un fel de aplomb spontan și cu un apetit dezlănțuit pentru o paletă coloristică autoritar controlată, cu contraste accentuate sau temperate, delicate sau sonore, pentru a coordona orchestrația ansamblului suprafeței. Alternez câmpuri largi cu unele mai reduse, zonele neutre cu zone tensionale, încercând să le confer o sinergie. Lucrările mele dau impresia de spontaneitate și prospețime, însă în spatele elaborării sunt energii consumate, muncă, nopți nedormite, dar asta este menirea noastră, a artiștilor. În lucrări, folosesc uneori tonalități grave cromatic, de violoncel, amestecate cu tonuri suave, ușoare, dozate în subtile nuanțări, în sprijinul cărora arabescuri grafice dansează pe suprafața lucrărilor. Între pictura mea și arta textilă nu sunt diferențe decât de suport.

S. M.: Ai obținut numeroase premii, atât pentru design textil cât și pentru pictură. De care te simți

Simona Pascale, Fereastra

mai atașată și care consideri că te împlinește mai mult ca artistă?

Simona Pascale: Ambele. Merg în paralel cu aceste două tehnici. Asta sunt eu – artă la purtător prin arta textilă și pictor prin lucrările de pictură.

S. M.: După impresia ta, cum receptează publicul cele două forme de artă?

Simona Pascale: Publicul manifestă, ca și mine, interes pentru amândouă, așa că mereu voi face și artă textilă și pictură.

S. M.: Unii studenți de la Facultățile de Arte Plastice trăiesc temerea că nu se pot realiza ca artiști plastici, că arta nu este apreciată în țara lor natală, iar pe plan extern nu este ușor să te afirmi. În acest context, te întreb pe tine, un artist plastic deja realizat, cât de greu consideri că este pentru un artist, în România, să devină cunoscut? Are temerea un fundament real sau asistăm la un soi de grabă în a arde etapele, la o lipsă de perseverență, o renunțare prea rapidă în fața unor obstacole care le apar în cale? Ce sfaturi le poți da?

Simona Pascale: Ca tânăr absolvent, nu ai intrări și nu ești suficient de cunoscut pentru a expune într-o galerie. Facultatea nu-ți oferă un ajutor din acest punct de vedere și nu sunt dezvoltate programe în acest sens.

Pentru a te afirma peste hotare, ține de valoarea artistică, dar și de șansă. Valoarea artistică trebuie să fie dublată de munca în atelier și de ambiție, ambiția de a fi pe metereze.

Eu am participat la numeroase tabere de creație, lucru pe care îl recomand tuturor. Acolo înveți multe. Ele dau artiștilor plastici șansa de a lucra împreună, de a socializa, de a învăța. Sunt bienale de pictură la care

pot participa și studenții. Le recomand să fie perseverenți, să continue să muncească, chiar dacă nu întotdeauna sunt remarcați de la bun început.

Valoarea își va spune cuvântul, mai devreme sau mai târziu. Dacă ești bun, te ridici ca uleiul deasupra, ești invitat să participi la alte expoziții, în alte tabere de creație atât în țară, cât și în străinătate. Mergând înainte pe calea visului lor, vor vedea la un moment dat luminița de la capătul tunelului.

Apar pe internet diferite invitații atât în țară, cât și în străinătate. Așa am participat eu la câteva expoziții internaționale, la Balcic, Lucerna, Köln, Stuttgart, Rijeka, iar la multe altele la care nu am putut să ajung, am trimis lucrări. Cu siguranță trebuie să ai și șansă, dar când aceasta apare, trebuie valorificată.

O astfel de șansă mi s-a ivit când am fost invitată să particip la Tabăra din Salon de Provence din sudul Franței, unde am lucrat trei săptămâni cu artiști din toată lumea.

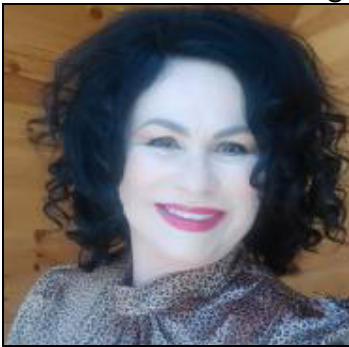
La sfârșitul acestei tabere, mi-au fost selectate lucrări cu care am intrat în concurs. Nu măcă mi-a fost mirarea când am auzit, la decernarea premiilor, numele meu. Medalie de argint – Simona Pascale, România. Minunat!

Și acum, amintindu-mi de acest eveniment, le mai dau un sfat: să se susțină mai mult unii pe alții. Atunci, când am obținut acest premiu, fabulos pentru cariera mea, m-am întors spre colegii mei (din România am fost cinci invitați), dar nu am avut cu cine împărtăși bucuria. A fost o lecție de viață: bucuriile să le împart cu mine însămă.

S. M.: Cum o simte, în prezent, Simona Pascale pe artista Simona Pascale? Care sunt planurile de viitor?

Simona Pascale: Am sufletul plin, am ajuns acolo unde mi-am dorit: să am un stil artistic recognoscibil, să fiu cunoscută. De-a lungul timpului s-au strâns, în atelierul meu mic, de acasă – o cameră mică de bloc, foarte multe lucrări. Spațiul a devenit prea mic, așa că mă văd în viitor într-un atelier mare, plin de lumină, în care să creez, acompaniată de o muzică în surdină. Voi continua să fac asta. Arta, când e făcută cu inima, sigur ajunge acolo unde trebuie.

Vatra veche dialog

VALERIA BILȚ
MIGRAȚIA, ÎNTRE REALITATE
ȘI FICȚIUNE

(I)

VALERIA BILȚ. Profesor de limba și literatura română, doctor în Filologie. Romancier, poet, eseist, critic literar, publicist. Președinte al Despărțământului ASTRA LĂPUȘEANĂ. Editor de reviste culturale și literare: *Astra Lăpușeană*, *Cronos* și *Dreptul Ocrotitor*, redactor-șef la revista *Sintagme Codrene*, redactor la revista *Vatra Veche*. Prezentă cu poezie în diverse reviste literare din țară și în antologii de poezie și proză. Inițiator, organizator și director al câtorva festivaluri: Festivalul Național al Colindelor și Tradițiilor de Iarnă, Festivalul Național – Poezia Populară de Dragoste, Festivalul Național de Literatură, Artă și Tradiții – Zilele Iei, Zilele Poeziei.

Printre cărțile de autor: *Vibrații* (poezie); *Te caut, Doamne, și te simt* (poezie); *UBI BENE?... UBI PATRIA?*; *Mircea Nedelciu. Aventuri în curtea interioară a postmodernismului*; *Poezia obiceiurilor de familie în Maramureș*; Prezentă în *Dicționarul Etnologilor Români*.

Deținătoare a numeroase premii literare. „*Omenirea este mereu la răscruce, totuși, un fir, un singur fir e suficient să o ghideze pe drumul drept: dragostea de oameni și de dumnezeirea din ei.*”

*

VP: *Pe invitatul meu de astăzi, de mult mi-am dorit să îl am în studio, lângă mine, pentru că este vorba despre o excelentă profesoară și nu doar un excelent om de catedră, ci și un excelent om de litere, așa încât mă bucur să fie lângă mine astăzi, să vorbim despre literatură, dar să trecem și viața prin literatură; să vorbim despre un subiect care a*

preocupat-o mult pe invitata mea, profesoara și omul de litere Valeria Bilț. A și scris o carte documentată, dar și inspirată probabil din viața reală. În cele urmează vom vedea cât este ficțiune, cât este literatură și cât este realitate în conținutul cărții. Fiți bineveniți la Întrebări și Provocări, doamna Valeria!

VB: Bună seara, Viorica Pârja! Bună seara, stimați telespectatori. Mulțumesc foarte mult pentru această invitație. Mă simt onorată și foarte încântată.

VP: *De mult ne-am planificat, de fapt, de când am participat la lansarea cărții, cu o întrebare prelungă sau un semn de întrebare „Ubi patria?... Ubi bene?” sau „Ubi bene?... Ubi patria?”*

VB: „Ubi bene?... Ubi patria?” Este un semn de întrebare după fiecare dintre cele două segmente, iar între semnul de întrebare și segmentul următor sunt „...”. La fel se întâmplă și cu al doilea segment – Deci „Ubi bene?... Ubi patria?...” E foarte important să se țină seama de semnele de punctuație, nu-i așa?

VP: *Iar puncte, puncte ce înseamnă?*

VB: Este spațiul cititorului de a reflecta „Ubi bene?...”, adică „Unde este bine?...”. Stau și mă întreb unde este bine și apoi „Ubi patria?...” Adică oare unde este Patria? Iată, acesta este motivul pentru care am parafrazat celebrul dicton. Toată lumea s-a dus cu gândul la acel celebru dicton: Ubi bene, ibi patria”. Patria este acolo unde este bine. Și multă lume a căzut în capcana aceasta și mă distrează foarte mult când îmi amintesc că mă corectau că nu știu bine dictonul. Eu, de fapt, făceam parafrază. Și asta pentru că acesta este subiectul romanului meu. Nu știm niciodată dacă patria pe care o căutam este acolo unde ne duc pașii, este acolo unde încercăm să o aflăm. E un lucru pe care trebuie să îl disociem de fiecare dată când avem în vedere ideea de „casă” și ideea de „cămin”, ideea de „țară” și ideea de „patrie”. Ideea de „azil” și ideea de „leagăn” – sunt niște noțiuni care se completează reciproc, dar se și disociază într-un mod absolut...

VP: *Iar punctele de suspensie sunt foarte bine venite, pentru că, într-adevăr, fiecare poate să completeze acele puncte cu gândurile lui, cu experiența lui, cu motivațiile*

lui. Pornind de la literatură, de la cartea scrisă de Valeria Bilț, eu am dat titlu acestei întâlniri: „Migrația, între ficțiune și realitate”. Despre migrație, fiecare generație are părerile ei și opiniile ei. O întâlnim din cele mai vechi timpuri și până astăzi. Este în cartea de istorie, este și în cartea de literatură. Foarte mulți scriitori s-au aplecat asupra subiectului acesta. Sunt popoare care și-au construit destine durabile pe seama migrației. Nu știu dacă acum mai seamănă ceea ce se întâmplă de ceva vreme încoace, dacă mai sunt aceleași opinii despre migrație. Noi vorbim și pornim de la carte, dar cred că este un subiect mai degrabă al realității pe care o trăim fără să vrem, de multe ori dureroasă și plină de suferință și frustrări.

VB: Da, este o realitate pe care nu o putem escamota, indiferent ce s-ar întâmpla în această lume. Pentru că lumea s-a populat prin migrație. E limpede. Primele populații și-au căutat hrana, și-au căutat relieful cel mai potrivit, și-au căutat condițiile de trai cele mai bune și au pornit în căutarea lor pe areale inestimabile. Au ajuns din Africa, în Europa, din Europa, în Asia, din Europa, în America și așa mai departe. Migrația a avut întotdeauna cam aceleași scopuri. Au fost scopuri economice, în primul rând. Au fost apoi scopuri demografice, în momentul în care, desigur, a fost o populație excedentară sau rărită. Exemplul cel mai concludent este cel al chinezilor. Pleacă din țara lor peste tot în lume și își fac propriile orașe în mijlocul altor orașe? Pentru că ei sunt foarte mulți. Știe toată lumea care este motivul. Acest scop demografic este cât se poate de actual. Cel economic, de asemenea, este mai mult decât actual și va fi întotdeauna, iar celelalte... Cel social ține de statutul fiecăruia, ține de posibilitatea, de dorința, de ambiția fiecăruia de a fi mai bine valorizat.

VP: *Sau de nevoia de a trăi mai bine.*

VB: Evident. A mai rămas un scop, zic eu, cel cultural. Acesta este unul dintre cele mai importante și cel mai inofensiv, dimpotrivă, cel mai încărcat de beneficii, dar cartea mea, din păcate, nu vorbește despre acest scop. Cartea mea se referă doar la scopul economic, doar la acesta și →

VIVORICA PÂRJA

la cel politic. Și atunci intervine migrația cea mare, pentru că dacă tot pornim de la cartea mea și m-ai întrebat cât este ficțiune și cât este realitate, vreau să îți spun câtă ficțiune, atâta realitate. Iată, din nou, o parafrază. Nu putem merge de la lucruri noi, absolut noi, pentru că tot ce se întâmplă în lumea aceasta s-a mai întâmplat și se va mai întâmpla. Lucrurile se repetă. Istoria nu ne oferă absolut nimic nou.

VP: Roata se învâрте, istoria se repetă...

VB: Se învâрте, e limpede acest lucru. Așadar, cartea mea vorbește despre aceste două subiecte, despre aceste două tipuri de migrație: Migrația economică, care aduce la rândul ei alte probleme, alte drame. Te duci în lume să-ți cauți norocul, să-ți îmbunătățești condiția socială și condiția financiar-economică și ajungi acolo să trăiești niște experiențe absolut înfiorătoare. Cam asta se întâmplă în prima parte a romanului meu.

VP: Cum a venit ideea acestei cărți? De la experiențe reale, documentate, a pornit scrierea cărții?

VB: Nucleul este absolut real. Mi s-a întâmplat să cunosc aceste persoane. Mi-au dat bilețele, pe care le-am xeroxat și le-am tipărit. Ele sunt nucleul de la care pornesc poveștile mele. Nu este greu să știi ce se află dincolo de ce-ți scrie un om și ce îți spune un om, iar un romancier asta face, ficționalizează, dar ficțiunea mea este o ficțiune cât se poate de probabilă, de verificabilă în realitate, în sensul că n-am făcut niciun fel de exces de ficțiune, de imaginație; n-am scris aici nimic dintr-un senzațional care n-ar putea să se întâmple. Se întâmplă și dovadă – româncă păcălită, pe care o am aici, personajul care trebuie să fie, la un moment dat ea însăși principalul erou într-un roman pentru că este cu adevărat un roman. Chiar ea spune așa: „Aș putea scrie un roman din tot ce am trăit”, dar nu are disponibilitatea intelectuală să o facă și n-o va face cu siguranță. Ei, româncă păcălită a trecut prin experiențe care m-au oripilat și care oripilează orice cititor și au fost reedite într-un mod flagrant și aproape identic. Dumnezeu, nu mi-a venit să cred când am văzut cazul de la Caracal. La Caracal, s-a

întâmpat cu acele fete, cam ceea ce s-a întâmplat cu fata aceasta, cu româncă păcălită. Așa se și intui-lează ea, așa își numește ea biletul, așa își începe bilețelul ei. Apoi, desigur, în partea a doua, m-am documentat foarte tare pe tema migrației politice, pe tema migrației musulmanilor în Europa, pentru că se întâmpla în timpul cât eu meditam la subiectul cărții mele și scriam poveștile femeilor pe care le-am întâlnit în Italia. S-a întâmplat să fie din ce în ce mai agresivă această migrație dinspre Siria în Europa și-mi amintesc cu foarte mare groază și acum, imaginea care m-a șocat la televizor când a apărut un vas maritim, nu un vapor, care era pur și simplu înșesat, ticsit de oameni. Nu știu dacă știi, ca un ciorchine.

VP: Da, am văzut imaginea.

VB: Este îngrozitor. Iar în jurul vasului, de asemenea, toată marea era plină de oameni și unii strigau, urlau că picaseră în apă...

VP: Și câți au fost înghițiți de apă...

VB: Și câți au murit în acea perioadă și apoi câte atrocități s-au întâmplat pe toată perioada deplasării lor pe mare, pentru că și lor, oameni fiind, și de toate categoriile fiind, și într-o stare de tensiune absolut îngrozitoare, cred că le-a fost foarte greu să gestioneze drumul acela. Apoi acei oameni au venit în Europa și au început să-și caute la rândul lor o țară, o patrie. De fapt, făceau shopping de azil.

VP: Oare, căutau o țară, o patrie?

VB: Cred că își căutau. Nu știu, atunci eram foarte îngrijorată și îi acuzam pe oamenii aceia, ziceam că de ce nu stau la casa lor, în țara lor, ce i-a apucat? Nu eram foarte familiarizată cu ideea de război în Siria, nu știam de acel război.

**Târgu Lăpuș, Festivalul Iei,
Festivalul Poeziei, 2022**

Ulterior, mi-am dat seama că i-am judecat greșit și mi-a fost milă de ei. Desigur, mulți dintre ei au venit pentru că au fost mânați de dorința de a se salva. Însă în spatele acestor mișcări îngrozitoare de agresive de strămutare, că este o strămutare de populație, se află desigur acele politici oculte să le spunem, despre care toată lumea știe câte ceva, nimeni nu știe cu adevărat totul până la capăt. În orice caz, ceea ce am aflat eu atunci când mă documentăm pentru carte, era că existau niște forțe politice foarte potente din punct de vedere material și foarte dornice să își păstreze poziția și au plătit bani extrem de grei și de mulți pentru ca aceste populații să fie strămutate în Europa ca forță de muncă, zice-se, dar mai degrabă ca vot.

VP: Nu știu cât ca forță de muncă, pentru că, dacă stăm să analizăm pregătirea lor profesională, observăm foarte mult că majoritatea sunt fără studii, fără aplicație practică pentru meseriile cerute în țările unde au ajuns. Poate occidentalii au tras cu ochiul și au atras spre ei forța de muncă, bătrânul continent fiind bătrân și la propriu și la figurat, dar nu știu dacă a ieșit ceva bun din treaba aceasta. S-a cam dat Europa peste cap.

VB: Nu știu. Se pare că, totuși, muncile pentru care au fost ei chemați aici nu sunt cele pentru care sunt primiți și românii noștri. Pentru că n-am văzut nicăieri și nici n-am auzit nicăieri ca ei să lucreze, să presteze muncile grele, la care se pretează ai noștri. Despre niciun arab, despre nicio arăboaică. Arăboaicile ce să mai spun, ele nici n-au voie să muncească. În sfârșit, poate că se mai degajează puțin mentalitatea și vis-avis de femeie în spațiile acestea musulmane, islamice. Nu știu, așa citeam într-o vreme. Însă ele ținesc sau ei ținesc pentru femeile lor niște munci deosebite. Uite, am văzut foarte multe doamne arăboiace care lucrează ca jurnaliste, foarte multe jurnaliste, sau chiar în modă au început să lucreze. Majoritatea însă nu lucrează, că asta este legea lor, sharia lor, despre care știm și pe care o și pomenesc în carte, că de fapt, în spatele tuturor acestor migrații se pare că se mișcă nu numai politica Europei, care vrea să își împropăteze populația cu sânge tânăr, că practic asta este – Europa e→

îmbătrânită, cel puțin acolo, în vestul la care și noi tindem. În Germania, în special, dar și la noi, începe să îmbătrânească populația, dar noi nu prea am vrea să împropătăm sângele cu rasa aceasta. Iată, un lucru foarte interesant. De fapt, știi, configurația populațiilor europene nu a fost dintotdeauna aceasta care e acum. Au fost alte și alte popoare europene. Apoi au venit tot felul de populații migratoare, care au adus cu ei tot felul de rase. Noi practic habar n-avem ce sânge curge prin venele noastre, nu mai știm. Suntem noi cu adevărat dacii care ne place să spunem că suntem? Suntem oare jumătate daci, jumătate romani? Ce picături mai avem noi? Ce mai curge prin sângele nostru? Ce ADN avem noi? Habar n-avem. Nu știe nimeni. Nu numai noi, românii. În general, popoarele europene au configurații genetice deosebite de cele pe care le știam. Eu nu sunt medic, nu sunt specialist în acest domeniu sau om de știință, dar din câte am citit și din dramul de cultură pe care îl am, se pare că suntem cam popoare de mixtură, cam toate popoarele, nu numai noi. Ideea este că același lucru se va întâmpla și pe viitor. Ce știm noi, ce se va întâmpla, ce fel de populații vor fi pe teritoriul țării noastre sau al Europei...

VP: Se schimbă și rasele și oamenii. Se schimbă până și clima.

VB: Clar! N-avem încotro, ne vom supune acestor fenomene. Cine poate estima efectul unui fenomen de genul acesta, al migrațiilor masive, că la un moment dat se vor potoli, că s-au potolit toate în istoria mai îndepărtată sau mai apropiată. Nu au fost marile migrații ale popoarelor? Care au adus cu sine lucruri bune și lucruri mai puțin bune. Până la urmă, s-au stabilizat. Plus de asta, iată și Uniunea Europeană este o instituție care e formată după modelul primelor uniuni, că nu este o noutate nici asta, că acolo, în Germania, în Franța, în Olanda, în țările acestea practic au fost primele uniuni. Nu mai știu exact datele, dar rețin din perioada când m-am documentat că au fost foarte multe populații care au alcătuit aceste uniuni tocmai pentru a se apăra împotriva altor neamuri.

VP: Da, dar erau alte vremuri, altă mentalitate.

VB: Mentalitatea e limpede, dar uite acum ce face mentalitatea? Din a-

**La Casa Muzeu din Rogoz,
Maramureș**

ceastă provocare, care este migrația, care a fost întotdeauna o provocare, o transformă într-o oportunitate. Încearcă cel puțin să o transforme într-o oportunitate.

VP: Ce se întâmplă în Europa nu prea este oportunitate, ci mai degrabă presiune este.

VB: Da, dar m-am uitat pe agenda 2011-2012 și chiar pe 2020, în Agenda Europa și am văzut acolo că există încă politici foarte bine gândite în legătură cu migrația.

VP: Se schimbă și politicile, se schimbă și politicienii, se schimbă și oportunitățile.

VB: Se schimbă, clar. Politica vis-a-vis de migrație nu știu în ce măsură se va schimba în așa fel încât să se stopeze acest fenomen.

VP: Se vede clar că politicile despre migrație sunt șubrede, se băjbăie între soluții... Nu prea sunt soluții. Apar divergențe chiar între cei care alcătuiesc uniunile de care pomeneai...

VB: Da. E greu de găsit, fiindcă, iată, să nu uităm principiile Uniunii Europene: Unitate în diversitate; toleranță; integrare ș.a.m.d. Toate acestea trebuie să contribuie la asigurarea unui climat de viață foarte bun pentru toată lumea, și pentru băștinași și pentru și pentru oaspeți. Dar ce te faci cu oaspeții?

VP: Teoria este frumoasă, dar, revenind la realitate, vedem ce vedem. Și nu ne place ce vedem!

VB: Eu nu vreau să fiu alarmistă. Doamne ferește! Nici nu mă gândesc, nici n-am vrut când am scris această carte să trag niciun semnal de alarmă, dar s-a transformat într-un semnal de alarmă, până la urmă, cel puțin pentru cititori, având în vedere că islamizarea Europei este un proces care la un moment dat pare a fi de ne-stopat. Dar a venit pandemia și mi-

am adus aminte că de foarte multă vreme, de destul de multă vreme, cred că de prin anii '70-'80, având acces la diverse surse de informare, am aflat de intenția de a opri lumea în loc într-un anume fel, ca politicile să se poată ajusta după interese... dar o să mă opresc aici. N-o să mai continui acest subiect, pentru că este destul de spinos și de delicat.

VP: Că tot vorbeam despre ficțiune și realitate. Nu poți să știi care este adevărul adevărat.

VB: Cert este că în momentul în care a apărut această pandemie, cu toate restricțiile ei, s-a oprit lumea în loc. Efectiv s-a oprit lumea în loc. Și, ghici, ce am făcut noi ca să ne păzim de virus? Prima măsură care a fost? A fost să ne punem măști și să arătăm ca niște musulmani. Mă amuz puțin, dar în același timp să mă întreb din nou: oare?... Oare ce se întâmplă dincolo de toate acestea, s-a stopat oare migrația cu această pandemie? Cu aceste restricții?... Nu s-a stopat.

VP: Se prognozează că va urma, după pandemia cu corona virus, un nou val de migrație. Și alți viruși care să ne strice liniștea și sănătatea.

VB: Migrația nu se va stopa niciodată, nici nu s-a stopat. Poate cea intrare masivă a populațiilor non-europene s-a mai diminuat, pentru că sunt populații care provin din țări care nu fac parte din Uniunea Europeană. Și aici, mie mi s-a părut o inadvertență, pentru că Uniunea Europeană s-a construit pentru a face front comun împotriva crizelor statelor europene, a statelor intrate în comunitate, nu? Nu ar fi avut de-a face cu nicio țară din afara comunității, de cum din afara Europei. Or, iată că politicile sunt un pic mai complicate. Având în vedere că Turcia este jumătate pe continent european și jumătate pe continent asiatic și conflictele sale politice sunt acolo, și nu aici, dar cu efecte puternice și aici și uite că lucrurile se complică.

Interviul e inclus în cartea jurnalistei Viorica Pârja, ca produs final al unui proiect de excepție prin care se promovează activitatea unor femei cu excelente contribuții în diferite domenii de activitate. Proiectul a fost realizat în parteneriat cu Academia Elitelor, Modelelor și Valorilor, Cluj-Napoca, iar cartea a fost lansată la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, Baia Mare, în 6 martie, 2023

UMBRELE AȘTERNUTE PESTE PROZA EMINESCIANĂ

Am convingerea că există zeci de mii de scrieri referitoare la viața și opera Poetului. Este și firesc să fie așa, deoarece este considerat, pe bună dreptate, cea mai cunoscută și influentă personalitate a literaturii române, poezia sa conținând înalte noțiuni de filozofie, metafizică și istorie, iar proza, pe lângă toate acestea, face deseori referiri la elemente de mistică și sociologie.

Scrierile: studii, analize, eseuri, comentarii sau volume, exceptându-le pe cele demne de toată admirația sunt, din păcate, de multe ori pur și simplu conjuncturale, de o revoltătoare banalitate sau chiar preluări non-creative din altele mai vechi. Nu fac o vină numai celor care le-au produs fiind justificate parțial de dorința autorilor de a se vedea publicați în legătură cu subiectul, ci și celor care publică aceste inutilități uneori foarte bombastice, deoarece nici ei nu dovedesc mai mult simț critic. Nici nu mai amintesc de faptul că printre acest gen de scrieri s-au rătăcit nu de puține ori și condeie cu pretenții universitare.

Trebuie să mai observăm un lucru! Aceste creații, indiferent de calitatea lor, au ca obiectiv prioritar viața lui Eminescu, opera sa poetică, cea publicistică și chiar cea epistolară, deși eu unul consider că pătrunderea în spațiul de maximă intimitate a Poetului nu este chiar cel mai bun lucru, mai ales atunci când aceste imixțiuni ajung în fața publicului larg. În lucrări de mare prestigiu, viața omului Eminescu este prezentată aproape zi cu zi și chiar ne putem minuna de câte enigme au fost parțial elucidate, deși această viață a fost trăită la vremea ei, aparent, în lumina cunoașterii publice și a unor observatori care au scris mult, din ce știau ei atunci despre el. Cu toate acestea, rămân încă unele posibile întrebări fundamentale: a fost el bolnav și dacă da, oare ce boală a avut? Care este adevărul despre moartea sa ori ce s-a întâmplat la momentul inaugural prilejuit de dezvelirea statuii ecvestre a lui Ștefan cel Mare la Iași în ziua de 5 iunie 1883, când prezent a fost și Regele Carol I? Dar și multe altele... Cum strădania unor oameni de mare

calibru intelectual continuă pe aceste teme, deseori controversate, am convingerea că vor mai apărea și alte lucrări care să lămurească parcursul terestru al acestui adevărat apostol al neamului.

În context, pare destul de interesant și oarecum frustrant pentru cei doritori de a afla mai multe despre opera Poetului, faptul că scrierile sale în proză sunt oarecum lăsate, în mod deliberat, într-o oarecare nedreaptă umbră și ne putem pune întrebarea: oare de ce?

Să fie de vină faptul că, la vremea lor, unii critici precum Garabet Ibrăileanu sau Eugen Lovinescu au promovat prejudecata că proza lui Eminescu nu s-ar ridica la înălțimea poeziei sau a operei publicistice și atunci, dintr-un sentiment de respect, aceasta a fost trecută în plan secund? Știm însă bine că George Călinescu în monumentală sa lucrare *Opera lui Mihai Eminescu* demonstrează perfect argumentat că Eminescu este egal cu sine însuși în toate compartimentele operei sale, că același geniu se manifestă în întreaga creație eminesciană.

Așadar, rămâne ca o ipoteză de lucru capacitatea noastră, a cititorilor, de a mai înțelege genul de proză scris de Eminescu în primul rând, cel mai probabil, datorată faptului că am luat prea în serios zicerea cu românul născut poet, dar și pentru faptul că avem alte pretenții de la proză, unele mai ales de tip informativ și, în consecință, înțelegem puțin sau poate chiar deloc genul romantic definit în cele două direcții importante enunțate tot de George Călinescu: cea realistă, numită „sociologică și evocativă” și cea fantastică, numită la rândul ei „romantică și imaginativă”.

Nu se poate spune nici că proza eminesciană ar fi, cantitativ vorbind, nesemnificativă! Desigur, gândindu-ne doar la proza antumă, lucrurile par relativ simple: basmul *Făt Frumos din lacrimă*, publicat în revista *Convorbiri Literare* (1870), nuvela metafizică *Sărmanul Dionis*, în 1872, și nuvela *La aniversară*, publicată în *Curierul de Iași* (1876) sunt singurele opere despre care se poate vorbi. Cu totul altfel se prezintă situația când luăm în calcul proza postumă! Romanul *Geniul pustiu* a fost editat de Ioan Scurtu în 1904, iar apoi George Călinescu a reluat proza eminesciană rămasă în manuscrise și

a publicat fragmente în revista *Adevărul literar și artistic* (1939) sub diferite titluri: „*Aur, mărire și amor*”, „*La curtea cuconului Vasile Creangă (boierimea de altădată)*”, „*Părintele Ermolachie Chisăliță*”, „*Avatarii faraonului Tlá*” (care a fost și subiectul tezei de doctorat a lui Călinescu), „*Archaeus*”, „*Umbra mea*”, „*Moartea Cezarei*”, „*Toma Nour în gheturile siberiene*”, „*Iconostas și fragmentariu*”, „*Visul unei nopți de iarnă*”, „*Poveste indică*”, „*Amalia*”, „*Falsificatorii de bani*”, „*Contrapagina*” etc...

Putem vorbi deci despre o operă impresionantă care ar face cinste și unui prozator consacrat. Atunci de ce acest con de umbră peste o parte importantă din opera Poetului?

Aș îndrăzni să cred că mediul cultural contemporan ne-a modificat în așa fel încât posedăm încă din copilărie incapacitatea de a mai recepta corect scrierile înaintașilor și mă refer în primul rând la basmele care făceau deliciul serilor în care adormeam ascultând basme citite de unul dintre părinți. Le-am înlocuit, din varii motive, cu stupiditatea desenelor animate japoneze cele care, ce-i drept, i-au scutit în primul rând pe părinți de eforturile lecturii. Cu ce preț? Simplu! Cu prețul inculturii! Acum nu mai putem nici măcar să recunoaștem că basmul, departe de a fi doar produsul fanteziilor unor oameni aflați într-o stare economică precară total neadecvată creației, este un tezaur de informație inițiativă, dar și științifică pe care o putem descifra doar atunci când vom putea înțelege cu adevărat ce ne transmite basmul.

Mai știe oare cineva că *Făt Frumos din lacrimă* este primul →

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

basem cult din literatura română!? Și nici nu prea avem motive de mândrie în acest domeniu, unde mai aflăm ca opere de gen doar *Povestea lui Harap Alb*, scrisă de Creangă, și *Zâna Zorilor*, de Ioan Slavici. Ambii au scris aceste basme culte nu numai influențați de Eminescu, ci chiar încurajați de acesta să le scrie. Mai înțelege oare cineva complexitatea basmului eminescian, cel care dincolo de barocul narativ implică elementele definitorii ale genului precum obiectele magice, dar mai mult decât atât aduce în creație personaje absolut inedite precum Genarul definit ca: *om mândru și sălbatic ce își petrece viața vânând prin păduri bătrâne* ceea ce ne duce cu gândul la o legendă românească, cea a lui Grui Sânger, prelucrată magistral de Vasile Alecsandri, cel atât de apreciat de Eminescu? Sau modul extrem de interesant în care este pusă în legătură narațiunea acestui basm cu străvechile mituri ale omenirii (*iepele vrăjitoarei vs. iepele antropofage ale lui Diomede, regele trac din cea de 8-a muncă a lui Hercule*). Merită subliniată și similitudinea personajului Făt Frumos din Lacrimă, cel care *doinea și horea* din cele două fluieri ale sale, cu Orfeu, trac de origine, arhetip al cântărețului inspirat, una din cele mai semnificative figuri ale mitologiei clasice, cel care prin tragismul existenței sale devine o personificare a durerii și a sacrificiului din și pentru iubire.

Mai avem oare idee că fie și numai prin această creație Eminescu se impune ca unul dintre marii creatori ai literaturii fantastice universale, comparabil cu clasicii romantismului francez precum: Theophile Gautier și Gerard de Nerval sau cu cei germani: Novalis, Jean Paul Richter, E.T.A. Hoffmann, Adelbert von Chamisso, dar și cu inegalabilul Edgar Allen Poe? Mă tem că nu, iar prin aceasta, de pierdut, pierdem noi toți și, din păcate, această pierdere ni se cam vede în suflet!

Fără îndoială proza eminesciană are unele dificultăți de lecturare. Cititorul, vorbim de omul care se dedică lecturii din necesitatea firească de a se instrui și de a cunoaște mai mult decât ceea ce vede în jurul său, are tendința de a rămâne la suprafața textului abordat sau, mai nou, chiar de a citi pe diagonală, convins fiind

că va înțelege tot ce este de înțeles după acest superficial exercițiu cultural. Să presupunem că acest cititor lecturează nuvela *Sărmanul Dionis* cea despre care și junimiștii aveau păreri rezervate, considerând-o ciudată, bizară, greoaie și încurcată, deoarece nu reușiseră nici ei, oameni luminați, totuși, să-i descifreze sensurile adânci, cele care reiterau de fapt mitul lui Lucifer, al îngerului răzvrătit împotriva autorității divine și pedepsit pentru păcatul trufiei. Deslușirea mesajului este dificilă, iar Eminescu însuși complică situația aducând în pagină și figura înțeleptului Ruben, călăuza spirituală a lui Dionis, devenit acum călugărul Dan. El este cel care îl inițiază pe Dan în tainele „Cărții lui Zoroastru” (numele grec al profetului iranian Zarathustra), sfătuindu-l să o citească din șapte în șapte pagini pentru a-i descifra adevăratele înțelesuri. Șapte este cifra magică în kaballa, doctrina ezoterică medievală a Vechiului Testament, calea spre cunoașterea supremă și, implicit, puterea dată de acest tip de cunoaștere, așa cum spune Ruben.

O tentație imposibil de refuzat numai că ea aduce cu sine și trufia noastră profund omenească, iar cel cu adevărat Atotputernic va sancționa sever abaterea, aducând lucrurile în firescul lor omenesc. Poate fi aceasta o lecție pentru noi cei de astăzi, care, orbiți de puterea pe care științele pozitive ne-o oferă, suntem la fel de tentați să ne uităm propriile noastre limite?

Din păcate, da, iar osânda va fi la fel de drastică. Numai că nu înțelegem, așa cum nu mai înțelegem nici sensurile adânci ale unei povestiri chiar dacă, sau mai ales din această cauză, este construită în cel mai pur stil schopenhauerian, așa cum tot Călinescu afirma.

Cezara, o nuvelă aparent simplă, sentimentală, se transformă în cu totul altceva atunci când personajele, Ieronim și Cezara, refac în modul cel mai concret cu puțință cuplul primordial, edenic, reintegrându-se arhetipal acestuia. O parabolă despre puterea iubirii, așa cum o vedea Eminescu, atotbiruitoare dacă este profundă, desprinsă de cotidian și nimicniciile acestuia.

Tema metempsihozei, una foarte îndrăgită de Poet, prezentă în foarte multe din creațiile sale, o regăsim și

în *Avatarii faraonului Tlá*, aici apărând pentru prima oară și conceptul de avatar, provenit din tradiția indiană a celor zece reîncarnări ale zeului Vishnu, așa cum în fragmentul *Archaeus* vom întâlni conceptul necunoscut până atunci al *arheilor*, agentul seminal din care se nasc toate speciile și formele, principiul fundamental al vieții, cel imaginat de medicul și alchimistul Paracelsus și, mai apoi, preluat de Dimitrie Cantemir sub denumirea de „artizan al spețelor”. La rândul său, Eminescu se referă la acest concept cu termenul de: *ahazver al formelor*, specificând prin gura bătrânului înțelept că: „*Arheus este singura realitate pe lume. Toate celelalte sunt fleacuri. Arheus este tot.*”

Pare din ce în ce mai dificil să înțelegem profunzimea prozei eminesciene fără un solid suport de cultură universală și trebuie să recunoaștem că ne este mult mai la îndemână să o ignorăm, ceea ce, din păcate, chiar facem!

Considerat a fi prima încercare de roman total din literatura noastră, *Geniul pustiu* se plasează ca gen de abordare la intersecția realismului cu fantasticul, iar personajul principal, Toma Nour, tribun în oastea lui Avram Iancu, va reitera într-un fel dramatismul vieții marelui erou al anului de cumpănă 1848, cel care își va sfârși zilele într-o Siberie metaforică, unde a și murit cu mințile pierdute, uitat și hătuit. Toma Nour, personajul ficțional al romanului, urmărit prin toată lumea este la sfârșit deportat în Siberia geografică, un fel de infern în varianță pământeană în care se pierd, în primul rând, speranțele.

În concluzie, pot afirma că proza eminesciană se află într-un con de umbră nu datorită creatorului, ci datorită nouă, contemporanilor, cei care suntem din ce în ce mai puțin apti de a înțelege complexitatea și profunzimea acestei opere.

Și nu cred că lucrurile se vor schimba în viitor, deoarece vorbim din ce în ce mai mult despre analfabetismul funcțional, o formă elegantă de exprimare pentru a sublinia incultura unui sistem trăirist care a cuprins de fapt întreaga planetă, desigur în mod dirijat, adoptat însă cu un entuziasm îngrijorător.

Memorialistică

„Jurnal cu PETRE ȚUȚEA”

o replică scrisă a geniului oral al gânditorului

Petre Țuțea (6 octombrie 1902-3 decembrie 1991) a avut o viață realmente clocotitoare și învolburată, biografia sa definind o personalitate complexă: economist, eseist, filosof, jurist, politician, militant naționalist, anticomunist, apoi comunist și victimă a regimului comunist din România. Studiile, activitatea profesională, publicistica, implicarea politică, ultimii ani, distincțiile care i-au fost conferite, imaginea sa post-mortem îi justifică întrutotul poziția de subiect atractiv, captivant, emanând un viu interes cu adevărat meritat.

Opera publicată a lui Petre Țuțea include eseuri filosofice, dialoguri, scrieri monografice, scrieri cu caracter economic și politic, proiecte. Căderea comunismului în 1989 l-a găsit spre apusul vieții, dar cele câteva tulburătoare apariții la televiziune și interviurile din presă îl făcuseră, atunci, spre sfârșitul inevitabil, o incontestabilă persoană publică. Din păcate, multe dintre interviurile și pseudointerviurile înregistrate i-au adus deservicii. Astfel, deseori în interviurile sale, Țuțea pare să prezinte idei trunchiate și chiar să nu-și ducă până la capăt anumite enunțuri sau idei.

Mai trebuie remarcat că și modul în care i-a fost editată opera după moarte vedește uneori carențe, iar în unele cazuri felul în care este citat îi alterează imaginea.

Relativ la evidentele insuficiențe constatate, Andrei Pleșu opina: *Nimic mai grosolan, mai imoral, mai lipsit de pietate decât să reduci splendoarea unei asemenea minți la o frazeologie monotonă, de propagandist. Nimic mai ucigător decât să-i înalți o statuie înjunătățită. Să consemnezi declarațiile lui despre „românul absolut” și să treci sub tăcere uriașele lui dezamăgiri „înseamnă că am stat treisprezece ani în temniță pentru un popor de cretini” sau „nu mă consolează faptul că sunt român decât Eminescu, Blaga, Nae și răcoarea câtorva biserică”.*

Anul 1992 a marcat apariția la Editura Humanitas a unei cărți, unice în felul său, intitulată „Jurnal cu PETRE ȚUȚEA”. Cât trăise în preajma lui Țuțea vreme de un an, din care câteva luni locuise la el în faimoasa odaie de lângă Cișmigiu, autorul, Radu Preda, pe atunci student la teologie, a consemnat în câteva zeci de pagini dialoguri

fermecătoare. Țuțea a stat de vorbă îndelung cu tânărul său discipol, nedezmintându-și câtuși de puțin verva-i probervială.

Din „Cuvântul editorului”, plasat ca preambul al acestei cărți de debut a lui Radu Preda, aflăm că tânărul autor se adresa editurii într-o perioadă când cititorii, urmare a aparițiilor la televiziune, așteptau cărți semnate de Țuțea care să fi continuat să evoce - fixând-o de data asta în pagină - extraordinara personalitate văzută pe ecranele televizoarelor: un Socrate modern, vorbind în agora românească. O mențiune importantă din aceeași parte introductivă precizează că cele câteva manuscrise ale lui Petre Țuțea ajunse pe masa editorului arătau că geniul acestuia se manifesta doar în oralitatea sa și că același personaj, care, în vorbire, reunea formularea vertiginosă a ideii cu o vervă inegalabilă, devenea, în pagina scrisă, impersonal, tern, de nerecunoscut. După părerea editorului, era necesară o replică scrisă a acelui amestec impresionant de mimică, însuflețire, inteligență și umor, iar pentru a se înfățișa publicului într-o carte, cel mai „mediatizat” gânditor român avea nevoie de un intermediar, acest rol fiind asumat în cartea sa de Radu Preda.

„Jurnal cu PETRE ȚUȚEA” reconstituie etapele unui scenariu inițiativ numit de tânărul ucenic Radu Preda „învățătura prin învecinare”. O parte din acest scenariu se derulează sub forma unui dialog în care geniul oral al maestrului se regăsește intact. Cealaltă parte - inexprimabilă - se consumă în tăcere.

Ecourile vorbelor și tăcerilor se amplifică în mintea discipolului, transformându-se în iubire, în uimire sau în alte vorbe și alte tăceri, constituindu-se în pagini neîndoelnic memorabile. Cartea cu Țuțea devine în cele din urmă cartea despre Țuțea.

Scriere de o admirabilă valoare documentară, „Jurnal cu PETRE ȚUȚEA” are și meritul de a-l păstra pe Țuțea într-o copleșitoare autenticitate. Reînviind imaginea publică a celui mai „oral” gânditor român, întregind-o discret cu fața sa nevăzută, inaccesibilă aparatelor de filmat sau reportofonelor, cartea cuprinde consemnări aferente perioadei 6 octombrie 1990-6 octombrie 1991. Epilogul, datat „Paris, septembrie 1992”, este emoționant și prin aceea că invocă o afectuoasă relație:

Cetatea lui Țuțea era o garsonieră, sus, la etajul al optulea al lumii, în penultimul strat al ierarhiei cerești.

Strada pe care locuia, numită acum Șipotul Fântânilor (...), iar altcândva Episcop Ambrozie (...), se află într-un triunghi eclesial perfect: Biserica Krețulescu, Biserica Cuibul cu barză și Biserica Amzei. Într-o latură a străzii începe Cișmigiu, iar pe undeva, pe aproape, curge Dâmbovița.

Cetatea lui Cioran, din rue de l'Odeon, se află în mijlocul uni alt triunghi: Biserica Saint-Germain-des-Près, Biserica Saint-Louis și Biserica Saint-Suplice. La un capăt al străzii începe Jardin de Luxembourg, iar la celălalt capăt, undeva, pe aproape, curge Sena.

Întâlnirea dintre cetatea lui Țuțea și cetatea lui Cioran, ca orice întâlnire între doi prieteni exemplari, naște uimire, bucurie și groază, deopotrivă un triunghi al trecutului și al prezentului. Și unul și celălalt, sub același soare și în cadrele unei geometrii sinonime în linii mari, sunt spectatori ai existenței; dar nu oricum. Nu ei se uită la lume, ci lumea se uită la ei. Și nu pentru că ei ar fi nemaipomeniți, unici, altminteri, ci pentru că amândoi se uită cu insistență în sus - nemaipomenit, unic, altminteri. Uităndu-se la ei, lumea se uită, în fapt, la punctul pe care interogațiile, neli-niștile, certitudinile sau îndoielile lor încearcă să-l apropie.

Despre autor: Radu Preda (n. 1972) este teolog. A fost director executiv al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICMER). Are peste 10 cărți publicate. Potrivit unei aprecieri recente (Răzvan Bucuroiu, în „Al doilea secol românesc” de Radu Preda, Editura Lumea Credenței, 2020), „Radu Preda nu poate fi încadrat nicicum. Nici ca operă scrisă, nici ca așteptare oratorică, nici ca profil profesional. În tot ceea ce a făcut a excelat, în mod singular”.

Actualmente, după ce a fost hirotont în anul 2019, slujește ca preot la Parohia „Bunavestire” din München.

DORIN NĂDRĂU

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(LXI)

1988

Scrisoare trimisă de Nae Antonescu, în 7 februarie 1988 (data poștei: 08.02.1988), de la Terebești (cod: 3995, jud. Satu Mare), lui Gheorghe Sarău, la București (str. Elena Cuza nr. 79, Bl. 13, sc. I, et. V, ap. 20, cod: 75 168, IV, Of. 53).

Terebești (jud. Satu Mare), 7 februarie 1988

„Dragă domnule Sarău,

Uite îți scriu cu întârziere din pricină de boală. Am citit ce mi-ai trimis cu privire la **Dimitrie Stelaru**. În felul cum e redat textul nu are nicio scuză să fie publicat la *Steaua*. Pentru că nu e nici interviu, nici memorialistică, și e prea scurt. Ar trebui refăcut. Adică, dacă pictorița în cauză ar putea să scrie 4-5 pagini de amintiri din anii 1955-1961, în care să se transmită unele informații utile istoriei literare, pentru acea perioadă din viața poetului. În textul trimis nu există nicio informație. Dacă spui că ai un interviu inedit de 13 pagini și dacă l-ai reduce la esențial 5 – 6 pagini dactilografiate, am putea încerca la *Steaua*. Dar să fie cu *întrebări și răspunsuri* nu așa cu textul trimis. În plus e nevoie de o caracterizare și a pictoriței, aceasta pentru că mai există o Rodica Pandele, redactor la Editura Enciclopedică, să nu se facă niște confuzii. Să insiști mult pe informații inedite (mai cu seamă de ce l-au alungat din Uniunea Scriitorilor, și altele). Dacă încerci să-l refaci așa, atunci putem încerca.

Ți-ai schimbat adresa: nu stai pe strada Avrig?

Cu privire la *anticariatul* lui **Dimitrie Stelaru**, el a fost pe Intr. Zalomit, vis à vis de „Gambrinus” o cămăruță la parter (poate există și acum camera) unde avea cărți de la prieteni, de la anticari, acolo dădea consultații literare gratuite; avea și un aviz tipărit afișat în geam.

Toată treaba n-a durat prea mult. Există și unele consemnări în presa timpului de prin anii 1942-1943. Ar trebui căutate. Poate *Geo Dumitrescu* ar putea da unele informații.

Îți doresc succes,

Nae Antonescu

Terebești, 7.II. '988”.

Scrisoare trimisă de Emil Manu, de la New York, lui Pavel Chihaiia („Mult

stimate domnule Pavel Chihaiia”), la München, în 31 martie 1988, și publicată la p. 147 în vol. „Pavel Chihaiia, *Coroșpondență*. Scrisori primite. Scrisori trimise, Constanța: Ex Ponto, 2012”. **Reproducem:** „Sunt de opt zile în New York pentru o vizită familială și încerc – în cele două luni cât voi sta – până la 18 mai – să mă documentez.../. Găsesc însă prilejul (pe care la București nu l-am avut) să vă scriu și să vă mulțumesc pentru informațiile transmise despre **Dimitrie Stelaru**, pe care le-am utilizat în cartea apărută în 1984 (p. 19-20). În textul inițial, dactilografiat, prezentat editurii, citatul era dat cu normal convenita trimitere la Pavel Chihaiia, dar conducerea editurii mi-a scos numele dumneavoastră cum, la fel, mi l-a scos pe al lui Ion Caraion, Ion Negoișescu sau Ben Corlaciuc. Mi-a părut rău, dar portretul meu n-a putut salva situația. Mă simțeam obligat, față de Dv., cu această explicație. În rest, vă ascult uneori, cu remarcabile eseuri vorbite, despre arte, desigur, la postul de radio Europa Liberă. Intotdeauna competent informat la la page!.../”.

*

Scrisoare trimisă de Emil Manu, de la București, lui Pavel Chihaiia, la München („Dragă Domnule Pavel Chihaiia”), în 30 noiembrie 1988, publicată la p. 148 în vol. „Pavel Chihaiia, *Coroșpondență*. Scrisori primite. Scrisori trimise, Constanța: Ex Ponto, 2012”. **Reproducem:** „/.../ Zilele acestea voi pune la poștă un exemplar din monografia mea dedicată lui **Dimitrie Stelaru**; cartea s-a epuizat și am mai găsit cu greu câteva exemplare într-o librărie din

provincie. Cartea aceasta va fi completată cu noi informații bibliografice și mai ales cu un comentariu mai extins și sper să pot scoate peste 2-3 ani o nouă ediție!.../

1989

Scrisoarea profesorului Ștefan Negrișan, trimisă de la Mangalia, în luna martie 1989 (când fiul lui - Ștefan - avea 4 luni, fiind născut în 08.11.1988), lui Gheorghe Sarău, la București (str. Elena Cuza nr. 79, Bl. 13, sc. I, et. V, ap. 20, cod: 75168), în care se fac referiri la Școala gimnazială în care a predat Despina Stelaru Bellingher, la Mangalia, din februarie 1948 și până la finele anului școlar 1947/1948.

Mangalia, [martie 1989]

„Dragă George,

Poate am întârziat prea mult cu răspunsul – bănuiesc însă că nu ai avut imediată nevoie de fotografiile acelea – dar în Mangalia au survenit în ultima vreme transformări greu de imaginat. Zone întregi din oraș au fost reconstruite și în continuare buldozerele răscolesc molozul așa încât orașul arată cu totul altfel decât în urmă cu câțiva ani.

Să n-o iei drept glumă proastă, dar **Dimitrie Stelaru** însuși dacă ar fi să vină în Mangalia, s-ar rătăci, oricum nu și-ar mai regăsi *Vila Trandafirilor*, poate nici locul, avînd în vedere că plaja se scurge în mare. Au fost demolate - nu discutăm acest aspect, dar îl precizăm – aproape toate vilele de pe faleză.

Cîteva au scăpat, dar nici una dintre ele nu s-a numit vreodată *Vila Trandafirilor*. Am întrebat bătrîni – nu-și amintește nimeni. Am fost la Consiliul Popular – nimeni nu a știut să mă îndrume undeva.

George, de patruzeci de ani vilele din Mangalia se demolează, nu se construiesc, și este foarte posibil – aceasta-i părerea tuturor – să fi dispărut.

Gimnaziul în schimb există. Nu predau acolo, dar există. Dacă vrei fotografii numai cu gimnaziul, îți trimit imediat. Nu trebuie decât să-mi scrii pentru confirmare.

Privitor la *Vasile Corcheș**, află, dacă n-ai aflat deja, că a publicat material inedit despre **Dimitrie Stelaru** în revista „Tomis”, nr. 2/ 1989. Nu-l cunosc. Însă scrie-i pe adresa→

GHEORGHE SARĂU

Noi scene din viața literară

(IX)

25 mai 94. L. s-a văzut cu Lucia Negoită pe care a convins-o să facă o emisiune la Muzeul Țăranului și alta cu studenții de la Pod, iar ideea emisiunii să fie că poezii basarabeni scriu în cea mai curată limbă românească. I-a spus, la despărțire: Am telefonul, o să vă filmez mai repede decât ați crede. Probabil vrea o emisiune pentru 28 iunie, ocuparea Basarabiei de ruși. Mai zilele trecute s-a văzut la sala Radio cu Dan Nasta și acela i-a promis că vine la studioul Ludovic Antal. Idem Lucia Mureșan, care se miră că nu a fost invitată data trecută. Ar fi pentru Lidia o șansă, oricât de întârziată, de a se manifesta deplin.

Pan I. îl cunoștea bine pe Antal, exclamă: Ne-am fi putut cunoaște încă de pe-atunci! A fost la spitalul Filantropia împreună cu Ahoie, care „nu a înțeles nimic din boala lui Antal”. L.A. i-a spus atunci lui Izverna: Îmi pare rău că în toată tineretea mea nu am scris poezie...

4 iunie. Pan M. Vizirescu la *Memorialul durerii*. Naționalismul, cum îl prezintă el, este chiar instinctul de supraviețuire al unui popor ca al nostru, atacat din toate părțile. O judecată ce poate părea rudimentară, însă în istorie nu contează decât chestiunile infra-logice.

Joi citesc în deschiderea Cenaclului Fiat Lux evocarea L. Antal și de câteva ori îmi tremură glasul, dar sunt înțeles, lumea aplaudă. A vorbit Siviu Stănculescu, apoi a recitat trei rondeluri de G. Tei. Dan Nasta citește o *Rugăciune* de Petru Cercel și *Scrisoarea a I-a*. Însă marcat de hipertensiunea care îl ține la pat de o săptămână. Ar mai fi citit, dar C. S. s-a grăbit să-i mulțumească, temându-se să nu le citească și pe

celelalte. O gafă, actorul s-a simțit ofensat, pe drept cuvânt. Lidia la fel, căci ea îl invitase, cu mari promisiuni. Apoi G. Tei face risipă de garoafe și șampanie, iar colega Anca B. nu se mai lasă dusă pînă la sfîrșit, ca de altfel și Silviu S., (născut la Corabia, din părinți bănățeni).

5 iunie 1994. M. Eliade: Inochentiștii, care se cuplaur în peșteri, o erezie, se considerau... semințe: cald, întuneric, încolțire... Nana, atenție!

Saturnaliile erau o reducere la zero, ab initio, nu mai erau stăpîni și sclavi, prostituate și matroane. Coincidența opositorum, inclusiv coincidența suferinței fizice și a beatitudinii spirituale.

Poate că una dintre cele mai prețioase calități ale unei proze elevate este sobrietatea stilului, reducerea mijloacelor de expresie la strictul necesar, într-un cuvînt: eficiența.

M.P. Eludam acest aspect: deveniseși imposibilul. Și eu aveam nevoie să mă gîndesc la imposibil, nu numai la lucrurile posibile. Ca o relaxare în goana vieții. Ca un moment de purificare. O formă de irațional...

Poezie. Eminescu? Numai zgura lui e omenească, iar arderea lui e de sorginte divină. Aici stă diferența dintre Geniu și omul obișnuit, fie el și creator de artă. Care creator de artă, scriitor, pictor, actor, e tot un biet om, dar un om bolnav și chinuit de propria boală. Or, geniul suferă ca un om dar arde ca o divinitate.

8 iun. 94. După amiază mă culc și visez că eram într-o sală de așteptare (precum cea de la Starea civilă din Slatina) și mă plimbam de colo colo. L-am zărit prin ușa întredeschisă pe Nichita Stănescu, din profil, mare la chip, cu o zgîrietură pe frunte, stînd pe un scaun la masă și cu ochii pe niște hîrtii.

numește tot Ștefan. S-auzim numai de bine, **Ștefan**".

Notă

*Victor Corcheș (v. mai departe, pe larg, notele de la scrisoarea din 10 septembrie 1989, trimisă de acesta lui Gheorghe Sarău). S-a născut în loc. Carvăn, în județul Constanța, în 5 august 1934 și a decedat la Constanța, în 21 februarie 2004.

De mai multe ori am vrut să intru și să-i vorbesc, dar știam că e mort și eram foarte contrariat că totuși îl vedeam atît de aproape, bun-viu. Pînă la urmă a ieșit și cînd trecea pe lîngă mine l-am întrebat ce mai face și mi-a răspuns că își vede de treabă. Apoi alt ins de pe hol mi-a spus că securitatea i-a aranjat o moarte fictivă și că poetul a fost constrîns să accepte înscenarea. Mi-a explicat și motivul pentru care securitatea a recurs la asta, dar nu-mi mai amintesc explicația...

Spune Iisus Christos: Căci eu nu am venit să judec lumea, ci să mîntuiesc lumea. Ioan 12. Veți admite că scriitorul însuși se plasează sub aceste două deziderate: a judeca și a mîntui – el nu dorește decît îmbunarea omului înainte de celelalte două momente, desigur mai importante.

Ieri, la Tîrgul de carte de la T. Național. Standurile străine îți iau ochii, iar la noi, mare sărăcie! Fiecare editură n-a scos în doi ani decît 10-20 de cărți, mai mult traduceri și prea puțini autori români. *Te pup în fund, conducător iubit*, titlul unei cărți de D. Bănulescu. M.C. foarte răspicat, căci cu o zi înainte își dăduse demisia. La Fiat Lux în stand, cele două coperti desenate de mine. Porcul de Dumitrașcu, duhnind cumplit a băutură, gras, cu fundul pînă la călcîie, discută cu un domn de lîngă mine, dar se face că nu mă vede. Asta-i omul! Adică dihania...

IOAN LAZU

CORESPONDENȚA...

→revistei „Tomis” lui Vladimir Bălănică și cere informații.

Poți să-i amintești că am fost colegi etc., mă cunoaște. Cred că te ajută.

Asta-i tot ce am izbândit. Aștept să-mi confirmi în scris dacă te interesează fotografiile doar cu gimnaziul.

Cît despre mine, totul e-n regulă. Am un băiețel de patru luni, se

*

Scrisoarea lui Gheorghe Sarău, trimisă din București, profesorului universitar Al. Husar, de la Universitatea din Iași, în 27 aprilie 1989.

Notă

Gheorghe Sarău nu a păstrat o copie a scrisorii. A se vedea, în schimb, răspunsul profesorului Al. Husar, trimis acestuia în 7 mai 1989.

JURNAL DE PREZENTĂ

**Moto: Aicea stau și nu pot altfel...
Martin Luther – Theses, 1517
(II)**

18 mai

Am fost protocol zero la întâlnirea lui Charles de Gaulle (3) cu studenții și profesorii în (4) Aula Facultății de Drept. Am fost a treia persoană cu care a dat mâna la intrare. E foarte înalt și foarte protocolar.

23 mai

Azi la Biblioteca de literatură a facultății am fost martoră la o scenă penibilă pe care i-a făcut-o bibliotecara lui Ion Alexandru (4) (e mai mare ca noi, e în utimul an și scrie versuri). Striga la el pentru niște cărți pe care întârziase să le returneze, el era roșu ca un rac, se uita pierdut pe la fetele din jur și nu zicea nimic...

12 iulie

E vacanță, mă duc în tabără la Izvorul Mureșului.

Am ajuns cu greu, trenul se schimbă la Brașov, unde se așteaptă mult. Pe urmă, la Tușnad, iar trebuie să schimb. Am fost cazată în Vila 21 și am aflat că sunt studenți din toate centrele universitare, de la diferite facultăți. Nu avem în comun decât faptul că aceasta nu e doar o tabără de odihnă, ci și una de instructaj. O pepinieră de genii, ce mai... Fiecare dintre noi a avut fie bursă republicană, fie o bursă Gheorghiu Dej, adică de merit. Eu am absolvit anul al III-lea cu media 10. Am avut bursă republicană și urmează să am anul viitor bursa Gheorghiu Dej, care e de 500 de lei (cu o sută mai mult decât cealaltă; oricum, vine în plus peste bursa de 430 de lei, pe care o luăm aproape toți).

În tabără se gătește bine, dar în stil cam ungueresc, adică dulce și foarte gras. Dar există și o cedare în fața stilului românesc (de fapt nici nu știu dacă e chiar românesc), fiindcă baza desertului e grișul cu lapte și cu dulceață de mure pe deasupra. Cum nu mănânc nici supă și nici - de obicei mazărea care plutește în două degete de untură topită și are câteva bucăți de slănină prăjită alături, desertul e preferatul meu. Pot să cer oricărui porții, nu există restricție. Așa că cer până nu mai pot decât să adun dulceața de pe deasupra.

Mai toți de pe la mese râd de mine, dar eu sunt disperată. M-am

hotărât să mă duc la magazinul din sat și să cumpăr ceva fructe, ceva compot, în fine, ceva care mi se pare mai în regulă. M-am dus cu o colegă de cameră, Roxana (de fapt Ruxandra) Rășcanu (5), studentă la Psihologie la București și am cerut vânzătoarei niște mere, pe care i le-am și arătat cu degetul. „Nem tudom!”, ne-a răspuns ea îmbufnată și a refuzat să ne vândă orice i-am fi arătat. Ne-am uitat una la alta și, pe drumul de întoarcere în tabără, ne-am sfătuit să ne ducem pe munte mâine înainte de prânz să culegem zmeură.

„Știi, mi-a spus Roxi în drum spre tabără, în Cehoslovacia nu e bine deloc cu socialismul, cred că ceea ce se întâmplă aici e un fel de reflex”. M-am uitat lung la ea. Auzisem că tatăl ei e implicat într-o muncă de răspundere la partid și n-am exclus că aflase ceva. Dar cum? Ce era?!

Roxi e mult mai comunicativă ca mine, și-a făcut o mulțime de amici. Așa că, a doua zi, spre ora 11, când am ieșit echipate să urcăm, ne așteptau: Aurel, un tip lung de aproape doi metri, nu părea solid, dar trebuie că era. Venea de la Constanța, unde trecuse în anul al treilea la Academia Navală și, după cum am aflat, făcea și mult antrenament fizic. Tot timpul părea extrem de calm, doar privirea lui se rotea, de sus, asupra ambientului; Simi(on) și Vali erau studenți la Cluj, primul la Politehnică și al doilea la Chimie. Se știau, veniseră împreună, nu știu al câtelea an terminaseră. Mai erau doi băieți care se numeau Nicu, li se zicea Nicu 1 și Nicu 2. Ambii erau olteni, studenți la Craiova, unul la Medicină și altul la Universitate. Unul din ei, Nicu 2, mi-a spus că el a găsit soluția pentru mâncare: cumpără floricele de la o femeie care le vinde chiar la poarta taberei. Ștefan era student la Agronomie la

București, dar n-am înțeles de ce alesese asta, cânta la pian (inclusiv la seratele dansante din tabără), fusese la Liceul Lazăr... El mi-a spus că s-a dus la agronomie fiindcă vrea să se specializeze în genetică, un domeniu nou și în plin avânt. În fine... Mai erau încă niște fete: Meri, de la Târgu-Mureș, fata unui director de fabrică de hârtie din câte îmi amintesc, era studentă la Cluj la Arte Plastice, venise cu acuarelele la ea, tot timpul picta, mi-a dat și mie două peisaje de pădure. Geta era medicinistă la Cluj, destul de înaltă, acolo și atunci s-a împrietenit cu Simi și pe urmă s-au și căsătorit.

Nu prea sunt multe altele de povestit. Doar întâmplarea legată de culesul zmeurei. Ne împrieteniserăm toți pe pantă, după ce fusesem să vedem lacul Sfânta Ana (aproape rotund, cel mai probabil vulcanic) și mâncam zmeura pe loc, pe măsură ce-o culegeam. La un moment dat văd că trece în fugă pe lângă mine, alergând în jos, Meri pictorița. N-am apucat să mă ridic de lângă tufiș și să întreb ce-a pățit, că apare, tot în fugă, Aurel (Marinarul), care mă înhață la subraț ca pe un pai și aleargă cu mine pe pantă în jos. De surpriză, nici n-am apucat să dau din picioare. Ajunși la baza muntelui, Aurel m-a pus cu precauție jos și mi-a arătat, râzînd, tufișurile pe unde fusesem. Atunci am văzut un urs uriaș, pesemne era ursoaică și un pui, care mâncau tot zmeură. Nu se știe cine pe cine deranjase mai mult...
*

Spre final de august m-am dus în tabăra studențească de la Costinești. La venire am fost repartizată într-o căsuță cu două camere, împreună cu o fată de la Iași, tot de la Filologie. Serile, după ce ne ungeam cu Nivea una pe alta, povesteam despre cum se predau la ei sau la noi diverse materii. Era fată de popă de țară de prin Moldova, avea un limbaj colorat și, în general, era foarte plăcută.

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ

Note

3. Vizita lui Charles de Gaulle în România s-a sfârșit brusc, deoarece la Paris începuseră mișcări studențești de protest și a trebuit să plece.

4. Viitorul poet Ioan Alexandru

5. Ruxandra Rășcanu a devenit profesor la Facultatea de Psihologie a Universității din București și a publicat numeroase lucrări de specialitate. Era din familia generalului Rășcanu.

Ocean întors

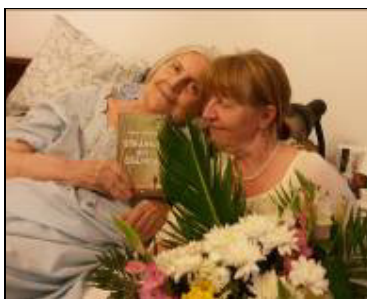
POVEȘTEA UNEI MARI ÎNTÂLNIRI...

(Ilenei Vulpescu, în
memoriam...)

(II)

Acum, când puzzle-ul întâlnirii mele cu această minunată doamnă este complet și, din păcate, chiar pecetluit de lumile diferite cărora le aparținem în prezent, numărul cincizeci – cel la care figurează numele domniei sale în caietul meu cu notițe – mi se pare de o semnificație aparte, sugerând întregul, deplinul, rotundul, închiderea cercului, bucla specială a destinului meu, oaza de liniște în care îmi voi găsi întotdeauna forța și echilibrul de a continua drumul de bucurii și tristeți al scrisului.

Această întâmplare m-a dus întotdeauna cu gândul la una dintre povestirile celor *O mie și una de nopți*. O amintesc pe scurt, și pentru că e foarte frumoasă, și pentru că eu am trăit din plin adevărul acestei narațiuni: un egiptean, locuitor al anticului oraș Alexandria, aude în vis o voce care-i spune să meargă în Persia, pentru că acolo va găsi o comoară. Fără să stea pe gânduri sau să pună la îndoială veridicitatea mesajului primit, egipteanul porcede la drum, străbate deșertul, înfruntând pericole și vitregii, dar în Persia nu-l așteaptă comoara, ci pedeapsa, fiind dus în fața califului ca răufăcător. Scapă doar cu o biciuire zdravănă, deoarece, interogându-l, califul își dă seama că este un naiv, un visător și, prin urmare, nevinovat. Îl sfătuiește să-și folosească mai bine discernământul, pentru ca altă dată fantasmelor, închipuirilor și nălucirilor nopții să nu-i mai creeze neplăceri. Se dă drept exemplu de om care-și folosește corect mintea, spunându-i că a avut un vis asemănător, prin care i se spunea să meargă în Alexandria, pentru că acolo va găsi o comoară, într-o curte în care se află un smochin și un cazan, dar că și-a văzut de treabă, neputându-se lua după o simplă aiureală. După toate acestea, egipteanul face cale întoarsă. Amărit și dezamăgit de prostia sa, ajunge de unde plecase. Privindu-și gospodăria, îi sar în ochi cele două indicii, smochinul și cazanul despre care îi

vorbise califul. Astfel, are brusc revelația că în curtea proprie se află îngropată comoara. Nu pregetă să se apuce de săpat și, într-adevăr, descoperă comoara. Morala: Este frumos să ai un vis, dar nu și suficient, fiind nevoie să trudești și să te zbați pentru a-l transpune în realitate. Or lucrul acesta nu e deloc simplu, presupunând renunțare, rigoare, perseverență, temeritate, dar și varii probe, teste și încercări la care individul este supus până să-și atingă țelul propus.

Povestea egipteanului m-a trimis întotdeauna cu gândul la propria-mi poveste. El a plecat să străbată deșertul, eu am vrut să împânzesc întreaga Românie cu romanul *Iedera*. Am trimis în stânga și-n dreapta patruzeci și nouă de colete cu acest roman, fără să mă bucur de un răspuns sau măcar de un semnal editorial, dar cel de-al cincizecilea exemplar trimis – 50, probabil număr-test! – a ajuns în mâinile mării prozatoare, fiindu-mi astfel răsplătit tot efortul de până atunci. *Iedera* nu doar că a intrat în casa domniei sale, dar mi-a întredeschis și mie ușa...

Prima întrevvedere cu doamna Ileana Vulpescu a fost atât de emoționantă și tulburătoare, încât nu mi-a venit să cred că a fost reală. Am ajuns în București pentru a participa la Conferința de Cardiologie pe Medicină de Familie, care a durat trei zile, cu un program foarte încărcat de prezentări, referate și dezbateri pe durata celor opt ore în fiecare zi. Afară plouase cu găleata, fusese furtună în toată regula, căzuse și grindină, iar pe jos erau numai frunze și crengi rupte. Rigolele se umpluseră, iar apa mătura tot ce întâlnea în cale. În aceste condiții, îmbrăcată sport și cu inima cât un purice, am poposit în strada Radu Cristian, nr. 1, luând un taxi care m-a dus din piața G. Coșbuc, unde avusese loc Conferința, până în piața

Rosetti, iar de-acolo pe jos până la adresa mai sus-menționată. Am format numărul zece la interfon și mă rugam să nu mi se răspundă, chiar dacă știam că sunt așteptată. N-am luat liftul, ci am urcat pe scări până la etajul doi, în speranța că îmi voi putea stăpâni emoțiile, dar nici vorbă! Eram încordată ca o strună, nici urmă de dezinvoltură, iar dacă ușa apartamentului cu numărul zece n-ar fi fost deschisă, poate că n-aș mai fi avut curajul să sun. Însă, știind ce trăiam, Providența mi-a facilitat situația. În cadrul ușii mă aștepta doamna Ileana Vulpescu, sprijinindu-se în două bastoane. N-am fost în stare să spun decât bună-ziuă și i-am întins orhideea adusă în dar. Mi-a făcut semn că are mâinile ocupate. Complet răvășită, n-am realizat chiar imediat că nu putea face niciun pas fără ajutorul celor două cârje cu cotiere. S-a răsucit cu grijă, spunându-mi să o urmez. Tatona fiecare mișcare, atentă să nu-i alunece bastoanele pe gresie. Am străbătut un culoar lung și îngust, mărginit de sus și până jos de rafturi simple, de lemn nelăcuit, gemând de greutatea sutelor de cărți ordonat aranjate. Am pătruns într-o cameră de zi, micuță, modestă, dar și cochetă în același timp, cu pereții împodobiiți cu câteva portrete de epocă. Cel mai mult m-a bucurat faptul că încăperea n-avea ferestre care să dea direct în exterior, fiind prin urmare mai puțin luminoasă. Pentru moment, din cauza furtunii care avusese loc, nu era nici curent electric, iar mie îmi convenea, amăgindu-mă cu gândul că poate astfel tulburarea mea va fi mai puțin evidentă. Ne-am așezat la o masă mică, acoperită cu o față de masă cu modele geometrice, eu stând pe un scaun cu spătar, iar dumneaei pe o băncuță tapisată. Probabil că Doamna și-a dat seama în ce ape mă scald. Spun asta, deoarece s-a așezat în partea opusă a mesei, dar puțin mai într-o parte, astfel încât nu ni se întâlneau tot timpul privirile. A vorbit mai mult dânsa, eu mulțumindu-mă cu cele două-trei cuvinte pe care reușeam să le îngaim drept răspuns la întrebările pe care mi le-a adresat – puține și de foarte mult bun-simț. Cred că nici în clasa întâi n-am dat răspunsuri mai scurte și mai școlărești, cu o voce pe care aproape nu mi-o mai recunoșteam. →

DOINA CHERECHEȘ

Eram căsătorită? Fusesem. Aveam copii? Da, doi. Băieți, fete? Și, și... Locuiam la casă sau la bloc? La bloc. Unde am terminat facultatea? În București. Îl cunoșteam pe profesorul Leonida Gherasim? Da, îmi fusese profesor în anul IV, la medicină internă. Îmi amintesc că acesta a fost cel mai lung răspuns, însoțit de un oftat care mi-a scăpat fără de vrere. Apoi, nu m-a mai întrebat nimic și a întreruns doar dumneaei discuția, vorbind despre vreme și vremuri, despre boli și medicamente, precum și despre alte lucruri obișnuite.

La un moment dat, s-a uitat la mine atât de insistent, încât m-a obligat să nu-i mai ocolesc privirea. Ni s-au încrucișat privirile, a dumneaei blândă și învăluitoare, ca o oglindă ce-mi reflecta oboseala și fâstăceala de pe chip. M-a liniștit bătând aerul cu mâna și clipind des, gesturi ce mi-au transmis un mesaj de genul: Știu cum e, dar te ajut eu să-ți treacă. Și chiar așa s-a și întâmplat, deoarece, pe neașteptate, a început să-mi spună ceva despre Einstein. Acesta, chipurile, ar fi lăsat o notiță referitoare la un element nou din care este alcătuit scris Universul. Povestea toate acestea pe un ton grav și cu o mină deosebit de serioasă. Spre spaima mea și-a creierului meu făcut harcea-parcea după trei zile de conferință, cu noutăți de cardiologie curgând gârlă, dumneaei mai enumerase și câteva elemente din tabelul lui Mendeleev, pregătindu-mă ca pentru o discuție cu subiect științific. Tocmai mă pregăteam să mă apăr, negând că așa și despre ce putea fi vorba, când dânsa mi-a detensionat brusc încordarea. M-am prins că era vorba de un banc, așa-zisul element-surpriză al lui Einstein nefiind altul decât prostia, asupra căreia fizicianul nu mai avea dubii, fiind pe deplin convins că ea există peste tot în Univers. Acest final plin de umor, contrastând cu tonul serios și sobru de până atunci al prozatoarei, m-a înveselit brusc, făcându-mă să uit de tracul cu care venisem. Îmi căpătasem o anumită lejeritate a ființei, fiind mai capabilă să observ și să rețin. Avea ochi căprui, fruntea înaltă, pomeți pronunțat reliefați, nas drept, bărbia ascuțită, iar ovalul feței îi era frumos încadrat de părul tăiat scurt, lucios, complet alb, pieptănat cu cărare într-o parte și prins cu

agrafe. Vorba îi era așa cum i-o știam deja, așezată, egală, domoală, aproape monotonă, cu o exprimare clară și concisă. O anumită semeție era proprie atât chipului, cât și atitudinii – cu spatele drept și cu umerii ușor ridicați – însă bine ținută sub control de conștiința de sine a omului capabil să studieze și să se studieze în egală măsură. Temperamental, era liniștită și echilibrată, în ciuda necazurilor și chiar a dramelor care n-au ocolit-o – după cum aveam să aflu mai târziu.

Toate aceste detalii au fost înregistrate rapid și în modul cel mai pasiv cu putință, eu aflându-mă în acea casă nu cu scopul de-a studia locul și persoana, ci pentru a-mi exprima prin viu grai grațitudinea față de personalitatea artistică, influențându-mi destinul literar fără să știe sau să bănuiască. Stăteam pe un scaun cu spătar și tot simțeam că plutesc, căutând în jur ceva de care să-mi agăț privirea, pentru mai mult confort și stabilitate emoțională. Însă, parcă toate se mișcau și se roteau în jurul meu, iar eu, aidoma lor, ca într-un carusel, împiedicându-mă să îmi duc la bun sfârșit treaba pentru care venisem. Acel simplu mulțumesc pe care voiam să-l rostesc pe nerăsuflăte nu mai era nici simplu și nici ușor de pronunțat, doar în ochii mei derulându-se scena petrecută cu paisprezece ani mai înainte în sala de festivități a Bibliotecii „Marin Preda” din Alexandria și doar în mintea mea mai răsunând acele cuvinte memorabile despre cum propria viață poate să ne slujească și să ne inspire în scrierea unui roman. „Pentru mine, acele șapte cuvinte ale dumneavoastră au fost mană cerească, aducându-mă pe drumul pe care mă aflu acum”, mi se pregătea gândul să prindă glas, dar distanța de niciun metru dintre mine și doamna Ileana Vulpescu era greu de străbătut. Mi se ștergea din minte ceea ce tocmai eram pregătită să-i spun. Viclean sau mai degrabă laș, gândul, în loc să mă susțină, se deda unor preocupări anapoda rău de tot: Chiar șapte au fost cuvintele alea? Da. Le-am numărat de multe ori. Ei, ca să vezi! Tocmai cifra perfecțiunii? Da, întocmai și ce-i cu asta? Păi, e! Nu mă interesează. Eu am venit aici să-mi exprim recunoștința, nu să stau de vorbă cu tine. Recunoștința? Minunat cuvânt! Era o zicere formidabilă: *Celui ce nu știe să fie recunosător îi lipsește ceva esențial din*

umanitatea sa. Mai știi? Da, a spus-o un ziarist, evreu pare-mi-se... Bine, bine, dar cum îl chema? Blocaj total...

Atitudine rigidă, de parcă eram legată fedeleș de scaun. Limba, legată și ea de cerul gurii și păzită cu strășnicie de maxilarele încleștate ca într-un acces de spasmodie. Iar eu, conștientă de toate acestea, precum și de penibilul situației generate de inhibiția din care nu puteam să ies cu niciun chip. Nu-mi lipseau politețea, eleganța, bunul-simț, dar ce folos dacă nu erau în stare să-mi vină în ajutor, manifestându-se? *Orice noroc/și-ntinde aripile,/ gonit de clipele/stării pe loc*, mi-au mai venit în minte și aceste versuri eminesciene, adâncindu-mi tristețea și neputința. Ba mai mult, mă amăgeam prostește cu gândul că simpla mea prezență era suficientă, cuvintele neînsemnând mare lucru. Când ni s-au mai întâlnit privirile, am dat, totuși, să spun ceva, dar un oftat adânc a tăiat calea cuvântului, interzicându-mă definitiv. *Înțeleg, înțeleg mai bine decât crezi*, părea să spună și doamna în același limbaj mutual și tacit al trăirilor noastre. Am văzut-o ridicându-se în cele două bastoane. Abia atunci mi-a sărit în ochi ținuta lejeră, de casă, în care era îmbrăcată, un capot de diftină, cu flori albastre, care lăsa să se vadă puțin din volanul unei cămăși de noapte. *Mă ierțați că îmi arăt toate desuurile*, mi-a spus cu un zâmbet calin și s-a oprit în dreptul meu, după ce a ocolit anevoie masa.

Fără remarca dânssei, poate că nici n-aș fi luat seama la acest aspect. *Dacă e vorba de musafire, eu așa primesc pe toată lumea. Dublu avantaj: Ele se simt în largul lor, iar eu sunt scutită de o groază de mișcări, care, altminteri, mă înnebunesc zi de zi.* Naturaletă comportamentului și a vorbelor dumneaei reușeau să mă deconecteze pentru a doua oară, făcându-mă să nu mă mai gândesc la stropii de apă murdară, care mi se uscaseră pe pantalonii de doc bej, trei sferturi, cu care eram îmbrăcată, și pe opincuțele galbene din picioare.

Acum, mă duc să vă aduc o Joffre – mi-a spus și a pornit spre bucătărie. O fracțiune de secundă, am avut sentimentul inconfundabil de acasă, care nu era legat în niciun fel de simțuri – gustativ sau olfactiv – ca la Marcel Proust de vestitele sale madeleine.

Ocean întors Chemarea unei legende

(Povești din răspântia
secolelor)

Există un loc, la Brăila, așezat nu întâmplător într-o răspântie de străzi, străjuit de o biserică, cu un Sfânt Gheorghe, călare, ucigând balaurul, - loc sfințit, cum se spune, de doi tineri întreprinzători, Anca-Maria și Iulian Zamfir, numit, nu alt fel, decât „Pizzeria Bella Italia”.

Dar de ce *Bella Italia* și nu *Bella Brăila*, ne-am întrebat?

Aici produsele se prepară în fața clientului, din ingrediente selecționate de meșteri bucătari italieni, după o tehnică verificată în timp.

Și de ce locul afacerii e ales nu întâmplător într-o răspântie a secolelor?

Aici băntuie încă duhul nestins al unei legende: se crede că pe undeva, prin zonă, încerca să mă convingă străunchiul meu, pe linie paternă, Ion Chiriță, comandant de cursă lungă, un fel de Lup Larsen, că ar fi locuit, cu secole în urmă, Călțuna, o frumoasă brăileancă (dintre cele ce ni se mai înfățișează și azi), de care s-ar fi fost îndrăgostit Ștefan cel Mare. Nu merg mai departe de legenda, e lungă și tragică și se termină cu incendierea Brăilei de către Ștefan cel Mare, umilit de boierii brăileni, prin refuzul de a-l așeza pe tron, pe Mircea, bastard, zămislit din amorul pătimaș. Noi am imaginat legenda în *Balada Călțunei sau de ce a incendiat Ștefan Vodă, Brăila*, baladă tipărită în Trilogia *Comedia Valahă*, primul volum, intitulat *Iubiri și Martiraje*, Editura Istros, 2018.

Dar, cum o legendă atrage după sine altă legendă, s-a întâmplat și aici să mai apară una, un fel de legendă la legendă: atras probabil de ospetia vinului, cu cele cinci virtuți ale sale, pe care nu le mai enumerăm (au intrat demult într-un folclor extins), dar cu siguranță amușinând și imaginea frumoasei Călțuna, ce reverberează încă din memoria locului, Fănuș Neagu, intrat și el în legendă, și-a fixat loc de zăbavă, de un pahar, când poposea la Brăila, tot la *Bella Italia*.

Inteligență subtilă, patronul Iulian Zamfir, atins și el de aripa Zeiței artelor, nu putea să nu fructifice parfumul celor două legende. Și a

amenajat la etajul localului, Sala *Fănuș Neagu*, un fel de altar al vinului, cu fotografii și citate din opera scriitorului, revenindu-ne onoarea, mie și altor colegi, criticul Viorel Coman, Ioan Munteanu, Virgil Matei, Vasile Ioan Zbarcea, alții, de a tăia panglica și a inaugura templul fănușian al vinului. Se întâmpla la 5 aprilie, 2017, de chiar ziua de naștere a lui Fănuș. Din acel moment, până azi, sperăm și în viitorime, s-au perindat prin acest spațiu dominat de spiritul scriitorului, multe personalități: acad. Eugen Simion, actrița Maia Morgenstern, tenorul Cezar Oatu, actorii Lucian Sabatos, Berti Barbera, scriitori, oameni politici și de afaceri, cantautori din țară și din zarea altor hotare.

*

Aici am poposit și noi, într-o seară magică de 6 mai, 2023, participanți la „Festivalul Internațional de Creație și Interpretare Ana Blandiana”, ediția a XI-a, ce se desfășoară anual la Brăila: Ana Blandiana, patroană și personalitate protectoare a festivalului, Nicolae Băciuț, mereu și neobosit la timona arcei minunilor, doamnele profesoare Gabriela Vasiliu, organizatoare, suflatul acestei întâmplări minunate, Camelia Gherghișor, inspector școlar la disciplina limba și literatura română, Georgiana Troia, fermecătoare, Petruța Cain, elegantă și desăvârșită gazdă a Simpozionului „Poetica Spațiului”, desfășurat la Școala Gimnazială „Nicolae Grigore Mărășanu”, structura Țăcău, Adriana Dumitrescu, discretă și meditativă, prietenul nostru Cain Costică, patronul Iulian Zamfir și subsemnatul.

Nicolae Băciuț, Nicolae Grigore-Mărășanu, Iulian Zamfir

Georgiana Troia, Nicolae Băciuț, Camelia Gherghișor, Ana Blandiana, Adriana Dumitrescu, Nicolae Grigore-Mărășanu, Petruța Cain

**În Salonul „Fănuș Neagu”:
Nicolae Băciuț, Iulian Zamfir,
Ana Blandiana, Nicolae Grigore-
Mărășanu**

La o degustare a produselor pizzeriei și la un pahar al prieteniei, am evocat spiritul celui ce populează nevăzut, dar prezent în memoria locului și a noastră, acest spațiu; am retrăit întâmplări dulci și amare, confruntări cu evenimentele tragice ale unei istorii parcurse, am ascultat *încercările Anei*, traversate în zilele tulburi ale lui decembrie 1989, vânarea ei, a altora dintre vorbitorii *de la Balcon*, de către cei ce invadaseră Bucureștiul, cu răngi, băte, topoare, lanțuri și bastoane de cauciuc, relatată de subsemnatul, martor ocular al unei sângerări, în Piața Rosetti, la 13 iunie 1990, când o tânără femeie plângea cu pieptul rănit de ranga unui participant la teroare, pentru că „a fost confundată cu poeta din balcon”, care nu era alta decât Ana Blandiana. Cutremurat de cruzime, am scris atunci, ca probă peste timp, acest scurt poem:

Aici, dacă închizi ochii, / scena se repeat până la nemiîndurare – / coasta ziaristului ruptă de toporul de mina, / sânul unei femei spart de ranga minerului, / au confundat-o cu poeta din balconul universității!

Privește, / amprenta unei palme însângerate / stă măturie, imprimată pe zid! Aici, / dacă închizi ochii, / îți apare, cât într-o fulgerare, / chipul cernit al Maicii Domnului...

Dar un pickamer, / perforând o speranță, îl alungă.

(Piața Rosetii, 13 iunie, 1990)

*

Lăsăm în urmă aceste sângerări.

Revenim la întâmplări vesele, îndulcite cu un vin al lui Fănuș. Ana Blandiana îl provocă pe patronul Iulian Zamfir la un dialog despre curajul de a investi. Asistăm, cum avea să remarce chiar poeta, la un curs academic de antreprenoriat. →

*

**A consemnat
NICOLAE GRIGORE MĂRĂȘANU**

Nu mă mai uit de-o vreme în oglinzi

Nu mă mai uit de-o vreme în oglinzi
Nici în adâncul apelor senine;
Deasupra-mi cerul are negre grinzi
Și tot mai scurte-s verile din mine

Și iernile din mine-s tot mai lungi,
E-un singur anotimp și-acela-i iarnă;
Deasupra-mi cerul are negre dungi
Și toate la apunere mă-ndeamnă...

Dar cât mi-e caldă inima din piept
Și mai aud vreo dragoste pe-afară
Nu vreau spre-ntunecare să mă-ndrept
Și-aș face dimineța și din seară

Aș face răsărit și din amurg
Să fie numai ziuă, să-mi ajungă,
De toate-ntunecările să fug,
De toată veșnicia aia lungă...

O, știu că ziua mea e cam pe gata
Si trupul mi se-mpiedică de lume
Da-n ape și-n oglinzi nu-mi văd durata
Și nu strig calendarele pe nume...

13.06.2022

Precum o iarbă

Ce rost mai are să-mi aduc aminte
De când eram bărbat, aproape zeu,
Când toate astea azi sunt oseminte
În cimitirul sufletului meu?

Măcar și cimitirul de-ar rămâne,
Dar și el va pieri cât de curând
Și toate amintirile-mi bătrâne
Vor asfinți-n niciunde și nicicând.

Nu-mi fac iluzii c-aș rămâne-n carte
Sau chiar dac-aș rămâne ce folos
Când toate-mi vor fi smulse

și-aruncate
Din marginile lumii mai în jos.

Precum o iarbă care se termină
Și spicul nu-i mai cântă pe câmpii
Păși-voi din vânt cald și din lumină
Direct în frigul Marii Veșnicii!

Viața în două părți

De nu mi-ar fi viața-n două părți,
Sau chiar în trei, de-mi dau și mie una,
Aș fi un cerb căzut între săgeți,
Pe care-l plânge-n vâl de doliu luna...

Dar viața mea-i a lor și nu a mea,
A celor două emisfere-albastre
Ce m-au iubit sfâșietor cândva
Și-acum veghează lentele-mi dezastre.

Niciuna nu-i mai rea sau nu-i mai
bună,
Dar se întrec necruțator mereu;

Destinu-mi în destinul lor răsună,
Iar lacrimile lor le plâng și eu.

Oh, măcar să se-mpace de-ar putea,
Că de-mpărțit ce-și mai împart – ruina
Acestui trup ce-a fost odată stea
Și-acum cerșește de la orbi lumina!?

De nu mi-ar fi viața dată lor,
Dar oare-i dată lor, dar oare-i dată?
Ah, coasele cosesc biruitor
Prin iarba lumii, pârjolită toată!

Nu-i dragostea mai lungă decât moartea

Nu-i dragostea mai lungă decât
moartea
Și totuși o trăim de parcă așa-i,
De dragul ei ne-am da și libertatea
Și-am fost, tot pentru ea, zvrâliți din rai,

Dar raiul cel mai dulce e al ei,
Că fără ea-i doar iad în orice parte
De-aceea-mbătrâniții ochi ai mei
O tot pândesc întruna zi și noapte.

Că inima mi-i tânără mereu
De parcă nu în mine, ci pe-afară,
Pe-acolo prin înaltul curcubeu
Sau pe aripa păsărilor zboară.

Și-aș tot uita de vârstă și de tot
De mi-ar surâde, chiar și-n vis, vreo
fată;
Ce dragă mi-ai fost, viață, și cum pot
Să te mai iau de la-nceput o dată!?

DUMITRU MĂLIN

CHEMAREA UNEI LEGENDE

→Dar, se face târziu în legendă.

Îi invit pe colegii mei să respecte
tipicul tainicului lăcaș al vinului de
viață lungă: sorbim până la fund
paharul prieteniei și al poeziei.
Semnăm în Cartea de onoare a lui
Fănuș:

„În amintirea unei minunate seri
– din timpul celei a XI-a ediție a
„Festivalului de Creație și
Interpretare” - petrecute în Sala
Fănuș Neagu, alături de spiritul
scriitorului atât de brăilean, noi, cei
ce semnăm mai jos, uniți prin poezie
și prietenie, îi mulțumim poetului
Nicolae Grigore Mărășanu, pentru
invitație și povestiri, îi mulțumim
domnului Iulian Zamfir, pentru
ospitalitate și cursul academic de
antreprenoriat prin care a răspuns

întrebărilor noastre, și sperăm să nu
fie pentru prima și ultima oară, ci să
revenim pentru a ne aminti cu
nostalgie de această atât de plăcută
seară”

Semnează: Ana Blandiana,
Petruța Cain, Camelia Gherghișor,
Georgiana Troia, Gabriela Vasiliu,
Adriana Dumitrescu, Cain Costică. (6
mai, 2023)

Continuă poetul Nicolae Băciuț:
„Cunoscându-l pe Fănuș Neagu și
arta cu care a dat vinului înțelesuri
divine, o Sală Fănuș Neagu în localul
pe care îl frecventa (Bella Italia) e un
adevărat omagiu adus unui scriitor al
locului care a ales o licoare de viață
lungă pentru a-i însoți scrisul.

La Târgoviște, la un Festival de
Poezie („Moștenirea Văcăreștilor”)
stăteam la masă lângă Fănuș Neagu
care, firește, avea în față un pahar cu

vin ideal (alb, rece, sec, mult și
gratis). Am vrut, din reflex, să-i pun
niște apă în paharul său. L-a acoperit
cu ambele palme și a zis: „Nu, nu!
Băciuț! La cât vin am băut, și dacă ai
pune trei cisterne de apă, tot n-ar ieși
șprit!”

De aceea, gestul domnului Iulian
Zamfir de a-i face din sala în care
Fănuș Neagu a făcut altar vinului, un
loc de pomenire, mi se pare un gest
sublim, de neîntreruptă pomenire”.
(Nicolae Băciuț, 6 mai, 2023).

*

Și povestea poezilor din răspântia
secolelor luă sfârșit!

Și nici nu luarăm seama la
momentul în care au cântat cocoșii de
miezul nopții, iar Măria-sa, Ștefan
Vodă cel Mare, (mai pe urmă cel
Sfânt), s-a furișat în cerdacul
Căltuneii!

Miezul unui ev aprins

Izbânzi teatrale

(I)

În momentul de față, noua literatură dramatică, prin temele pe care începe să le abordeze, capătă o poziție luptătoare, combate dușmanul de clasă și aduce o tipologie nouă. Sarcina principală a criticii dramatice este fără îndoială (și va trebui să devină neapărat în viitor) tocmai aceea de a stimula creația dramatică spre o literatură combativă, pătrunsă de spiritul luptei de clasă, care să redea trăsăturile caracteristice ale omului nou. Militând activ pentru o astfel de dramaturgie, critica teatrală ar contribui odată cu noua creație dramatică la educarea omului antrenat în procesul de transformare socială... – spune în septembrie 1949, în *Contemporanul*, având în vedere stagiunea teatrală încheiată în vară și laudată în presă tocmai în sensul aici avut în vedere, Simion Alterescu (*Sarcinile criticii teatrale și dramaturgia noastră*). Criticii domeniului, încă în expectativă, ceea ce e tot mai puțin permis, îi revine, în consecință, sarcina urgentă de creare a unei teorii militante a dramaturgiei românești pe baza experienței sovietice, care este, firește, cea mai avansată din lume, asta pentru a se stopa discursul susținătorilor ideii de criză a teatrului, a se stopa crizismul în general – de fapt, emanație a semidoctismului burghez și a slugărniceii cosmopolite, a dușmăniei față de cultura nouă. Explicit: *Evoluția înceată a dramaturgiei noastre către o nouă tematică a fost condiționată în bună măsură și de pasivitatea criticii dramatice*. În sinteză, peisajul denunțat ar avea înfățișarea astfel schițată: *Lipsa de principialitate a dus, după cum am văzut, la atitudini cosmopolite prin spiritul de minimă rezistență sau ploconire chiar față de piesele apusene dușmănoase, prin atitudinea lipsită de combativitate față de acestea sau prin criticismul neprincipial față de producția nouă autohtonă. Astfel, criticii dramatice au ajuns nu numai la o înstrăinare de dramaturgia noastră și de problemele lor, ci de întregul complex al creației literare și uneori chiar la o înstrăinare de interesele clasei muncitoare, pe care aveau sarcina să le apere și să le servească pe tărâmul teatrului.*

Critica neprincipială, din care lipsește spiritul de partid, pe lângă critica estetizantă, subordonând fondul formei, dar și, în teatre, la întocmirea

repertoriilor, orientări care duc până la *excesul de clasici*, sunt factorii care poartă răspunderea pentru întârzierea apariției *lucrărilor dramatice progresiste*. Iată cum anume – prin exemplificare cu piesa lui Mircea Ștefănescu *Rapsodia țișanilor*: *Preocupați mai mult de aspectele formale ale spectacolului, majoritatea criticilor – printre care și autorul acestor rânduri (n.n. - A.B.: autocritica atotizbăvitoare!) – au neglijat importanța socială a conținutului operei și n-au relevat semnificația deosebită a noii orientări către temele sociale a autorului unor lucrări aspru criticate în trecut și pe bună dreptate. Atitudini asemănătoare, superficiale, punând accente greșit, critica a avut și față de alte piese de teatru care aduceau noutate tematică. Spre exemplu, vedetele stagiunii – *Cumpăna*, *Minerii* și *Bălcescu* – se recunoaște în general că *marchează un pas înainte în făurirea realismului socialist în literatura noastră*, însă asta, în viziunea unor cronicari, din cu totul alte motive decât cele reale și importante, adică prezența luptei de clasă, poziția de luptă a eroilor. Vizați critic sunt – când e vorba de *a sesiza ceea ce este nou și esențial într-o piesă*, iar pe de altă parte, și de a vedea corect lucrurile, *în lumina învățaturii* – și condeieri ai zilei pe care, dintr-un motiv sau altul, nu te-ai aștepta să-i vezi pe o asemenea listă: Dan Petrașincu, Valentin Silvestru, Aurel Baranga, Tudor Șoimar.*

Dar dacă în fața partidului nu trebuie să cruțe și să ierte pe nimeni autocritica, atunci cruță și iartă cu atât mai puțin critica. Or, *avem astăzi nevoie de o literatură și o dramaturgie care să reproducă viața și realitatea în semnificația lor adevărată, astfel ca piesele noi să fie de un real folos pentru spectatorii noștri, realitățile înfățișate în dramaturgia noastră să poată folosi ca învățăminte de preț, ca imbold pentru omul nou al construirii socialismului*. Pentru aceasta este important de știut că *primul act al criticii – după cum declara Fadeev la ultimul congres al Uniunii Scriitorilor Sovietici – trebuie să fie determinarea celui element nou, viabil, adus de autor prin opera sa și atacul împotriva adversarilor ideologici, cărora nu le plac inovațiile și care vor să dărâme dramaturgia sovietică*. Neapărat așa mai întâi și abia după aceea critica se poate ocupa și de defectele piesei. Sau, în varianta autohtonă aici prefigurată a necesarei *teorii militante a dramaturgiei noastre*, cu oarece note

de emancipare: *Desigur că o dramaturgie care oglindește idealul și realizările clasei muncitoare va trebui să aibă și o formă corespunzătoare măreției acestora, dar până la a ajunge la această formă corespunzătoare temelor și ideilor noi, este important, pentru acest moment de creștere al dramaturgiei noi, să sesizăm în primul rând ceea ce dramaturgia de azi conține nou, [ca] element al societății socialiste în devenire – și, mai departe, în perspectiva aceasta și nu în cea propriu-zis estetică: *Problema calității nu trebuie să se mai pună printr-o disjungere grosolană între fond și formă*. Maxim Gorki, invocat în context, *voia să spună în această privință că în măsura în care tema nouă, elementul nou, eroii noi sunt înfățișați mai convingător, mai profund, și vorbesc într-un limbaj corespunzător dramatismului transformărilor sociale și noii morale a eroilor acestor transformări, cu atât drama este mai valabilă...**

Cunoașterea teoriei literaturii, a teoriei dramaturgiei, desigur că adecvat esteticii realismului socialist, este de asemenea necesară, se concede. Este vorba despre un *nou meșteșug al dramaturgiei, corespunzător noutății din evoluția socială* – „*Meșteșug nou a cărui primă dificultate – așa cum spune C. Simonov – o constituie necesitatea de a pune în opera dramatică uriașul conținut al vieții fără a face vreo concesie*”. Așa cum *Revoluția Socialistă din Octombrie a îndepărtat dramaturgia de picanterii imperiale, tot așa în teatrul nostru se impune să fie îndepărtate orice urme ale gustului burghezo-moșieresc și precum dramaturgia sovietică a etapei de după 1946, când se cere de către partid întruchiparea activă a idealurilor comuniste în artă, răspunde chemării și oglindește din plin*→

AUREL BUZINCU

realitățile noi care apar în perioada de trecere de la socialism la comunism, în dramaturgia românească trebuie să se generalizeze temele actualității.

În discuție vine și caracterul prioritar al susținerilor din *Scânteia* – și încă aducându-se o nuanță obligatoriu de luat în seamă: *Numai astfel se poate duce bătălia pentru calitate, care nu este altceva decât – așa cum reieșea din concluziile trase de „Scânteia”, organul C.C. al P.M.R., pe marginea discuțiilor asupra criticei – „lupta pentru cunoașterea din ce în ce mai adâncă a realității noastre”*. Această cunoaștere a realității, știm bine, se obține prin efort pe cont propriu de cercetare sub călăuză dublat de învățare, de însușirea temeinică acelor rezultate obținute de alții pe care experiența sovietică și decidentul de partid le validează – asta pentru că *realitatea noastră nu e realitatea însăși, ci realitatea așa cum trebuie ea văzută, cea care exprimă adevărul vieții*. Or, se știe că aceasta cere *angajare, muncă și chiar luptă pentru o cunoaștere din ce în ce mai adâncă*.

De altfel, în spiritul unui curs pozitiv, *progresist*, teatrul românesc proaspăt eliberat de *exploatarea patronală* își are de curând și repertoriul stabilit sub control ideologic, ceea ce participă la impunerea acestei viziuni – întrucât, după model sovietic, teatrul trebuie să-i educe pe oamenii muncii și să o facă în atare orizont, *propagând activ politica statului*, care, la rândul lui, propagă activ politica partidului unic. Urmează ca și autorul și interpretarea scenică să se adune și să curgă prin această albie atent dirijată. Teatrul este în continuare important și nu poate fi lăsat în voia întâmplării.

Într-un articol din februarie, publicat tot în *Contemporanul*, Simion Alterescu afirmase: *Calitatea artistică a operei dramatice va fi cu atât mai mare, mai valabilă, cu cât opera va fi mai aproape de actualitatea realităților noastre*.

Avea nevoie de acest suport teoretic pentru a proba că, spre deosebire de situația din urmă cu doar jumătate de an – când *literatura noastră dramatică se mai afla pe pozițiile întârziate ale literaturii burgheze* –, se făcuseră prin câțiva autori pași înnoitori importanți: eroi noi, idei, conflicte, raporturi între clase care reprezintă noua societate. Spre sfârșitul stagiunii, se poate afla, publicului îi sunt prezentate aproape douăzeci de piese originale prin corectarea mentalității unor directori de

teatre care au fost convinși asupra *necesității imperioase a reprezentării acestor piese*. Între autorii aplaudați, mai întâi Mihail Davidoglu și Lucia Demetrius, care aduc în scenă *aspecte ale realității zilei, ambii din sfera muncii*, și ale căror piese reprezintă *punctul de cotitură* al literaturii noastre teatrale spre dramaturgia construirii socialismului – cum spune cronicarul într-un articol despre stagiunea următoare, 1949-1950, prin mediul nou, urban și muncitoresc, prin care literatura noastră, susține Barbu Berceanu în *Contemporanul*, se emancipează alert, părăsind condiția ei de literatura a unei țări eminentement agrare.

Vine imediat, apoi, Camil Petrescu, unul dintre autorii care *se întorc în trecutul istoriei poporului nostru pentru a lumina epoci ale unei istorii deformate până azi*. Lor li se va adăuga curând, printre alții, tot mai mulți și mai dedicați, Aurel Baranga – iar față de această realitate a creației propriu-zise și a schimbărilor în bine din teatre, *critica nouă, pozitiv și cert, începe să privească fenomenul teatral sub raportul importanței sale sociale și a sarcinilor ce-i revin în cadrul luptei duse de Partid și de clasa muncitoare*.

Deja mai decis aliniat și angajat apare cronicarul dramatic al *Contemporanului* în stagiunea care începe în toamna anului 1949, cum mai decisă devine acum și implicarea politicului în orientarea și organizarea vieții teatrale, de înțeles că și în evoluția dramaturgiei – împreună acestea alcătuind un sector artistic de mare impact public și, prin urmare, cu un potențial propagandistic important. Constatarea care se impune este că *oamenii noi* au început să pătrundă în dramaturgia românească *nouă*, aducând cu ei morală socialistă legată de muncă, de lupta de clasă și de sarcinile de partid, spiritul nou, conflictele specifice construirii socialismului, dar încă se lasă așteptată creația și mai ales adâncirea ei pe mai multe teme, problematici, medii importante: demascarea monarhiei, naționalizarea, vigilența proletar-revoluționară, lumea și viața țăranimii muncitoare, colectivizarea, lupta contra chiaburimii și a înapoierii culturale. Planificarea repertoriilor, pentru prima dată în teatrul românesc, este considerată și de către Ștefan Druia, în *Contemporanul*, un lucru important, necesar și benefic în relație cu obiectivele unui teatru devenit *puternică armă de luptă pe frontul ideologic*.

Dramaturgia *nouă* se pretinde, firește, că i-ar cere actorului o artă proprie *nouă*. Actorul, susține Simion Alterescu, are de a face cu *un tip de erou cu care în general actorul nostru s-a întâlnit doar în dramaturgia sovietică și pentru prima dată acum, în dramaturgia originală*.

Mijloacele tradiționale ale meșteșugului actoricesc, împutinate de teatrul burghez (*reduș la tipizarea schematică a câtorva eroi burghezi pe care se construiește vesnic dramaturgia triumphiului*), văzute ca fiind mai ales instinctuale, spontane, empirice, manieriste nu i-ar mai fi suficiente.

Cu atât mai mari sunt meritele regizorilor A.I. Maican la București și Marieta Sadova la Cluj, care au realizat, în maniere și cu accente diferite, de bună seamă că *în ciuda unor greșeli și neajunsuri*, spectacole pe măsura aspirațiilor *întregii noastre culturi progresiste*. Dar e nevoie în creația scenică, pentru a se da viață deplină *omului nou, de spirit de partid* – și invocată în sprijin este aici teoria lui Stanislavski.

În realitate, dincolo de problematica eternă a transpunerii scenice a unui rol și a unei desfășurări dramatice, cel mai plauzibil este că *noua dramaturgie* aduce în montarea scenică, în afară de slăbiciunile ei de diferite feluri, două categorii de dificultăți specifice chiar *noutății* ei. Este vorba, ca materie, de un relativ necunoscut cultural și nu doar cultural, de o lume într-adevăr nouă în dramaturgie și în teatru – care, nu doar că presupune experiențe și problematici noi, dar se cere și privită și instituită prin meșteșug teatral, cu gravitatea de rigoare, ca *lumea însăși*, într-o condiție în care ea se mai aflase într-adevăr doar accidental și mai ales ca fapt divers.

Și mai este vorba, cert, de detaliul important că această *lume nouă* este percepută inevitabil drept ceea ce și este ea: un produs inautentic, o reprezentare propagandistică în baza unei ideologii și nu, cum se susține, în temeiul vreunui *adevăr al vieții* veritabil – drept care meșteșugul teatral se confruntă cu încă o dificultate, pentru că el trebuie să dea viață credibilă aici substanțialei componente propagandistice nu ca joc, ceea ce mai făcuse, ci ca viață în sine. Altfel spus, piesa de teatru, oricât de *veridică* într-ale ei, nu aduce în scenă *viața însăși*, dar trebuie astfel jucată încât viața să o urmeze obligatoriu, îndeaproape și cu toată încrederea.

CRITICA LITERARĂ ACTUALĂ ȘI LITERATURASATIRICO- UMORISTICĂ

E mare noutate că, dintotdeauna, criticii literari s-au ferit de literatura satirică și de umor ca de tămâie? Nici vorbă! Pe rând-pe rând, majoritatea lor, dacă n-au ignorat creația literară satirico-umoristică, atunci au tratat-o printr-o expediție mai mult sau mai puțin elegantă să-i țină de urât Cenușăresei. Însă ar fi greșit și impardonabil să trec mai departe fără a-l cita pe Cornel Udrea, care a spus la un moment dat, și pe bună dreptate: „*Criticii noștri literari, cu pretenții, sobri și siguri pe ei, eludează genul respectiv de literatură citind-o și amuzându-se consistent cu pătura în cap, ca să nu se compromită în ochii lumii.*” Semnez și eu la idee, deși mă gândesc dacă nu cumva aveau și au dreptate unii comentatori și critici literari care consideră acest gen de creație literară un fel de sistem anecdotic având valoare de moment, nicidecum de perenitate.

Aparenta ușurință a construcției de texte satirico-umoristice pare, cel puțin pentru unii, de-o facilități pur și simplu compromițătoare, dacă aceasta mai e alăturată creației literare... serioasă, gândită adânc și exprimată în scrieri pe ale căror umeri și fotolii șed lăfăindu-se doar tarele istoriei literar-universale. În acest sens, nu este potrivit, ci de-a dreptul jignitor ca Mark Twain, Cehov, Voltaire, Moliere etc., etc., să stea pe același rând de scaune cu Balzac, Dickens, Hugo sau, și mai aproape de sufletul românesc, Anton Bacalbașa lângă George Bacovia, Topîrceanu cu ale lui „rapsodii” sau/și „parodii”, cot la cot cu Al. Philippide, V. Voiculescu, sau Tudor Mușatescu alături de Hortensia Papadat-Bengescu – crimă nu alta! Dar Topîrceanu, cu istețimea și inteligența lui și-a luat chiar o măsură de prevedere spunând: „*autoironizându-mă, am observat satisfacția multora...*” În... traducere liberă aceasta însemnând în multe cazuri realitatea că autoironia duce și la exclamația intimă, satisfăcător-consolatoare a multora: „*aha, uite unul mai prost decât noi – ha-ha-ha!*” Ce să mai spun dacă alături de celebrul și inegalabilul Jerome K. Jerome s-ar afla în „*Trei într-o barcă*” și T. S. Eliot, Charlotte Brontë, Thomas Hardy, sau/și Jack London etc.? Derută totală, spaimă, revoltă în mintea criticilor literari în stare să renunțe la meserie obligați fiind să analizeze cărți

de literatură satirico-umoristică – Doamne ferește!

Evident, criticul literar, după ascunderea cărții de umor sub pernă, va ieși de sub pătură, se va lepăda cu grijă de haina veseliei redevenind „seriosul, doctul și importantul critic literar cunoscut și apreciat de lumea bună a literaturii de valoare (aici mai încap discuții!)... În orice caz, mulți, dacă nu cumva cei mai mulți, se aștern la lucru și construiesc meticolos marile și indispensabile mase de manevră literară cunoscute și mai puțin spuse în vederea scoaterii în față a unor creații literare de valoare cel puțin îndoielnică. Și, cam pe aceleași coordonate ideatice, cititorii se aliniază cumiți și încearcă să decodeze elucubrațiile elaborate științifice de mințile mari producătoare de materie primă numită „*teritoriu de creație fabuloasă*”, din care nu mai înțelege nimeni mare lucru creația fiind etichetată ca fiind filozofică, ori depășind capacitatea de receptare și pricepere a cititorului actual...

Complicată povestea asta cu împăcarea caprei cu varza, respectiv autorul și cititorul, iar dacă mai avem în vedere și tema materialului de față, abandonul lecturii e la un pas. Întrebarea este, cu toată simpatia: nu cumva literatura satirico-umoristică actuală se află în coborâre vijelioasă spre lipsa de valoare? Criticii literari se pare că s-au prins de figură, selectează ce e de selectat, dacă e!, însă nu dau alarma în mod public prin cronici și comentarii lăsându-i pe toți autorii să creadă că mai au puțin-puțin până la a fi geniali. Și astfel, din vorbă în vorbă, din creație în creație, și din cronică în cronică/croniciuță, se ajunge la compromisul general. Evident, și tocmai pentru a nu fi înțeles greșit, excepțiile există fără să fie, din păcate, aduse la cunoștința publicului de critica literară.

Din păcate!

Dar, oarecum într-un context mai larg, trebuie să fim mai înțelegători-îngăduitori, pentru că, mai pe față, dar mai ales pe ascuns, comentatorii și criticii literari recunosc, fie și în vreo nișă a creierului că a scrie despre literatura satirico-umoristică este o întreprindere nu doar complicată, ci și grea și destul de riscantă. Ca să scape cu fața curată de analize, cei mai mulți critici literari expediază subiectul spre o zonă care scutește de implicare directă, în acest caz, salvatorii situației sunt termenii-calificative *facil* și *superficial*. Cu alte cuvinte, e aproape înjositor să comentezi un text dominat de facil și superficial. Se poate râde, se poate înveseli lumea citind-recitind, dar...

atât, fiindcă umoriștii nu prezintă garanția seriozității, sunt căutătorii și găsitorii de momente, situații și întâmplări dramatice sau chiar tragice, dar pe care ei știu să le convertească în glume, sarcasme, butade de parcă sunt... blestemați să rădă și să se înveselească de orice, inclusiv o tristețe reușesc să o interpreteze ca fiind... veselă.

Personal, consider că acum, când satira și umorul de calitate, începând cu emisiunile tv, suferă de boala mediocrității, ar fi normal și necesar ca reprezentanții criticii literare corecte și responsabile, să reîncearcă o reevaluare care poate fi salvatoare. Fiindcă, zic eu, a continua acest fel de a vedea lucrurile, e o pierdere generală pentru noi, pentru istoria noastră literară. Fiindcă am avut, avem și vom avea autori satirico-umoriști de certă valoare, care contribuie la echilibrul unei literaturi completă și complexă, dar a-i îngrămădi pe toți agramății numindu-i fără excepție „*autori de literatură satirico-umoristică*”, ar fi o gravă eroare, fiindcă o selecție riguroasă și responsabilă este absolut necesară.

...În mod cu totul deliberat nu l-am pomenit aici pe Caragiale, cel despre care Călinescu a spus: „*Este la Caragiale un umor inefabil ca și lirismul eminescian, independent de orice observație ori critică, constând în «caragialism» adică într-o manieră proprie de a vorbi.*” („Istoria literaturii...”). Iar Caragiale însuși mărturisește: „*Umorul este prin excelență o filozofie și simțul său determină acțiunile celui ce-l are. Aici este și hotarul dintre spirit și umor, primul fiind exterior, o podoabă a gândirii, pe când secundul este însăși gândirea.*” (*Amintiri despre Caragiale*, Editura „Minerva”, 1972, p. 216)...

...De-aici să li se tragă frica unor critici literari în analizarea și comentarea literaturii satirico-umoristice? Sper că nu.

DUMITRU HURUBĂ

Vitrina

HURMUZELE[®] LUI DARIE DUCAN ȘI MARTIRIUL UNEI PLURI- PREFACERI (2)

Alături de poemele care oglindesc, nu fără nelipsita ironie acidă și justificata revoltă, o lume scăpătată, își au locul și poemele în care verticalitatea sufletească e o raportare peste timp fie la *Povestea Abatelui de la regulă*, fie la *Procanonul* lui Petru Maior. Dacă în unele mai persistă gustul ironiei la adresa celor care au parodiat sentimentul patriotic într-o epocă precum cea a lăncezirii și a indiferenței: „După această paradă descoperim cu toții că a fi român e să ai ciomă/ și ca să te vindeci că de fiecare dată câte un like pe boala ta,/ până îți pleacă cu toată. Și apoi tu ce mai mănânci, dacă nu mai ai boala?” (*Poem*, p. 15); „Vorbim rumergana, un dialect al diasporei -” (*CanOn candid social*, p. 173); „cine vrea să ne naștem încă o dată/ să ne dea taina botezului lor?! Nu accept problema, caut taina, caut rosturile acestor gânduri (...) Cine a brumat/ și o privatează în păsărării?! Uneori, în ulcerul cuiburilor, doare ce nu se poate spune,/ ce nu se poate scri” (*CanOn de înălțare*, p. 135); „Tu. Uneori. În viața aceasta puțintie împingi în visele mele un cărucior de supermarket plin cu/ frunze. De parcă le-a făcut sicriul meu. Și tu le plimbi până la gata cântecului și căruciorul e plin cu dinți de lapte” (*CanOn de înc-o toamnă*, p. 136), în cele mai multe dintre ele, adevărate *imne transilvane*, poetul găsește discursul potrivit, fie pentru a cânta din cele mai intime unghere ale sufletului *dorul*, termenul-fântână al românului, oriunde s-ar afla: „Am constatat pe pielea mea că un dor e la el acasă când tu nu ești acasă, când ești printre străini. Azi, când se poate pleca oriunde, când exilul nu e penibil doar când e în propria ta țară, când devine o tragedie, participăm la o punere în rost” (*Un dor la el acasă* p. 16); „Un dor la el acasă te înlocuiește pe tine. Contumacia care se iscă” (p. 17); „cu cât mă-ndepărtez de România, cu-atât o simt ca pe-o cute-n ritm. Cumva, domol, mai dinapoia ierbii locului cu verdeață unde nu sunt tristeți. Și unde e durerea membrana de rață, să poată să înoate în ochii mei citeți, când negativismul e ortodoxia, că-i dă lumii forța de-a fi între stareți”

(*CanOn cu desen interior*, p. 132); „Îmi e dor, pe străzi, de limba română, de măceșele ei sălbătice anume și cumințițe, mai apoi, în spelunci. O limbă veche și clară, o limbă care a debutat în cimitir, pe cruci” (*CanOn pentru scris*, p. 142); „Ce e dorul? Hai nu mă-nnebuni! Te bagi ca un prezervativ între oameni și acum vii să ne spui ce e dorul? (*CanOn în zbor*, p. 139), fie pentru a defini în versuri de o rară sensibilitate, adevărata iubire de țară, care presupune jertfă: „A-ți iubi țara ca și când ar fi o patrie livrescă e o sursă de nemaipomenită împlinire” (*A fi pe stick*: p. 17) sau pentru a duce țara în suflet: „o șansă de libertate să-ți poți duce țara în suflet, să-ți poți duce țara pe stick” (*A fi pe stick* p.18); „Cu toate astea, duc mierla tristă în portofel” (*CanOn légèrement carré*, p. 141), toate acestea nu fără mici refuzări: „Ca să serbez Paștele aici unde nu îl ține nimeni i-am plătit o cameră la hotel” (*Scrisoare*, p. 43); „Am zis de trei ori român, așa îmi fac cruce” (*CanOn românesc*, p. 142); „Luptăm cu softul lui Făt-frumos” (*Multe de spus*, p. 44); „Totul e o formă de rugăciune. Fiecare avem o pungă cu pungi. Fiecare compartimentăm rugăciune. Pungi mici în pungi mari ca o mână de copil luată în mână, învățând să se roage. Pungile-n pungi învățând să se roage. Un *Tatăl nostru* stresat. Sufocat” (*CanOn, anii 90*, p. 144) „vorbim despre retina înspicată, semn că și grâul de ar da din ea, tot s-ar duce în spatele capului să aducă gustul și româna în sare. (În curs.) (*CanOn acuzator*, p. 128); „am visat azi-noapte,/ roșii românești./ De departe, de acasă/ vin și mă proscriu/ sămburii lor cât/ ai

portocalelor” (*ContracanOn*, p. 129).

Nici perspectiva iubirii de dincolo de poemul lui Mircea Cărtăreascu, *O motocicletă parcată sub stele* nu scapă de scalpelul parodiei lui Darie Ducan: „Până la urmă, cu mintea iubim. Cu creierul și cu eficiența. Inima e o pompă și atât. Literatura, romantismul au suprasolicitat-o prostește (ce ar fi ea fără infarct?). Dar asta e o problemă îndelung discutată. Mă am chiar pe mine undeva pe stick. Dar oare stick nu e o legare? O lipire? Ce insulă ar mai rămâne insulă lipită de țarm?” (*A fi pe stick*, p. 18). Poetul oferă definiții, tot așa, atipice, termenului *iubire*: „Ce mai e aia iubire?! Zilnic, vin la acest cuvânt anticorpi/ și-i spun să ne zici pește.” (*CanOn*, p.17); „Până la urmă, dragostea e o problemă de logare. E logic. E-un mare cont în spate. Faptul că nu contezi. Mai stai un pic... Leagănă-mă-n interiorul picului cât tot scrisul...” (*Legendă. Proză curată*, p.19), iar relația dintre parteneri are ceva special: „Uneori îmi rămâi în minte, alteori te uit,/ dar simt mirosul gâtului tău atunci când trec pe stradă/ și cineva cu un șpaclu curăță tone de afișe de pe un zid” (*Uneori*, p. 14); „și de fapt era mătrează și era un episod lepădat, dar luat în plus arăta că mă iubește, când margaretele nu încap nuanțe, mă iubește nu mă iubește mă iubește mă urăște: o radicalizare sau numai argintul care se înnegrește pe trup” (*A plecat la drum cu ideea fixă că*, p. 16); „Am găsit în cele din urmă, dragostea adevărată, un tamagotchi purtat la breloc, îl hrăneam” (*O deslușire*, pp. 22-23); „Cordialmente nema am avut viraje și toate-n sine au spus boje și toate-n sine au spus ave și între ele mă ascez (...) iubirea e un zăpis pășitor” (*ContracanOn*, p. 106); „Să fie dragostea simpla reținere a unei otrăvi” (*CanOn de înc-o toamnă*, p. 135); „Ce oaie e inima! Pleacă pe unde o duc sângele, snaga. Rămâne în urma ei metanier metanoia” (*CanOn prostuț*, p. 160).

Nici percepția de astăzi a valenței taumaturgice a scrisului nu este iertată de tentaculele parodiei: „Leagănă-mă-n interiorul picului cât tot scrisul...” (*Legendă. Proză curată*, p.19); „O radicalizare: ar fi: stilul bufant vâicăriv” (*Felul în care*, p. 20); „aici, aici am știut prima oară că, dacă scrii cu rimel un poem./ te vede hârtia și se uită la tine cu atitudini exacte./ se →

NICOLAE SUCIU

uită la tine cu chirurgie pe creier” (*Atrii pe o Târnovă Târnăvă*, VII, p. 29); „Ce litere pleacă? Ce litere cred că vin? Sunetul ștergând o depresurizare fibroasă, un sac cu cartofi descărcat dintr-o furgonetă” (*Legendă. Proză curată*, p.18); „uneori, în ulcerul cuiburilor, doare ce nu se poate spune./ ce nu se poate scri/ Și, peste toate, anume, Scara ce urcă din Ulcer la Zi” (*CanOn de înălțare*, p. 135); „Dar îți scriu ție poeme ca șmirghelul care, în spațiu, e ploaia” (*CanOn hibrid*, p. 138); „și să tăcem apoi cu imnul rupt” (*ContracanOn alb*, p.143); „Care cuvinte mai spun ceva? Și, în ele, cine tace un pic cât fosforul din creier să fugă precum un păstrăv și să devină ortodoxie.” (*CanOn oriental*, p 155).

Construită în jurul metaforei *pic* (ustensilă care, scriind, șterge ceea ce fusese scris anterior cu stiloul) și replică peste timp, la definiția lui Paul Claudel dată poemului, în *Cinq grandes Odes*: „...le poème n’est point fait de ces lettres que je plante comme des clous, mais du blanc qui reste sur le plante”, *Legendă. Proza curată* pare a fi un inedit *sofegiu* pe tema scrisului. Încă din primul paragraf, după așa-zisele definiții ale acestei miraculoase ustensile („Era un fel de pix cu care se șterge, un contrapix numit pix, o contradicție, un personaj intrigant al penarelor noastre golașe. Un serviciu de spionaj”), interogațiile retorice, proiectând frazele asertive aferente, amplifică echivocul („Nu aș vrea să știu ce e în mintea unui pic. E mai complicat decât ce e în mintea unei femei? Ce e în mintea unui pix atunci când șterge? – mai exact – când este!”). Miraculoasa ustensilă creează o stare de neliniște și de nesiguranță, asemenea unui obiect cu puteri supranaturale.

Interogațiile din următorul paragraf, în loc să limpezească înțelesul, par a-l complica și mai tare, atrăgând atenția prin folosirea pronumelui interogativ *cine?*, *ce?*, asupra existenței unei posibile supraindividualități responsabile de destinul literelor: „Cine îi sistematizează lui eparhii în tonuri credule? Ce literă pleacă? Ce litere cred că vin?”. Odată cu cel de-al treilea paragraf prinde contur parodiarea parodiei temei existențiale. Următorul paragraf dă de înțeles că și picul ca și omul, mai are o viață, în spirit, dincolo, marcată prin recurența fie a adverbului de loc *acolo*, fie a

adverbului relativ *unde*: „Se usucă tot picul pe altă lume, acolo e numai pic, dar acolo nu e greșeală, acolo un ținut aseptice unde e spiritul ascet: unde menta devine vapoasă rutină de unde *tu* a fugit și e ghem în *eu* și îl are în brațe pe *voi* și pe ei care nu se știe ce fac”.

Cert este că în *Arta Imunitară* se întâmplă ceva fără precedent: pe lângă ceea ce numea Theodor Codreanu *spargerea tiparelor literare*, Darie Ducan parodiază parodiile înaintașilor. În *Legendă. Proză curată* constatăm că spărgătorul de tipare lirice, înființând *canOnul*, parodiază atât parodii în care se dădea de pământ cu tema existențială, cu cea a iubirii, cât și cu cea a scrisului. Oare acesta să fie noul început al poeziei pentru următoarea jumătate de veac?

Din trunchiul așa-zisei legende a picului pornesc trei *așchii* care, la rândul lor, devin alte trei trunchiuri de *legendă*, ca atunci când, spărgând un mit, artistul, modest iconoclast, înscrie pe cerul mitologiei alte trei *mituri*. *Picul* este pixul care face legătura dintre această lume a literelor care immortalizează sunetele, și lumea de dincolo de necuvinte. Dar aceasta n-ar fi o problemă dacă interogațiile demne de psalmistul argezean n-ar face să prolifereze, ca peștii în arta lui Escher, spaima de neant. Spaima de patria nimicului, „acolo unde e numai pic”, dar „nu e greșeală”.

Parodiarea parodiilor ce minimalizau mai ieri iubirea, se înfiripă abia în ultimul paragraf, după ce în penultimul paragraf, eul poetic coborâse parcă pe fundul bolgiei dantești a ridicolului, paragraful al patrulea în care brusc, până și mărcile lexico-semantice ale pronumelui *trec* la persoana I (mi-). Cel care-i spune cele de mai sus (altul decât *cineva*). Era totuși nevoie de această nouă *mise en abyme*, de o poveste în ramă, pentru a etala mai apoi, în ultimul paragraf parodiarea parodiei dragostei și a temei existențiale („E un cont în spate, faptul că nu contezi” (p. 19). În sfârșit, după un enunț cu verbul la imperativ, o rugămintă („Mai stai un pic...”) care sună precum versul din finalul nichitianului *În dulcele stil clasic*: („Pasul trece, eu rămân”), ultimul enunț, unul tot cu verbul la imperativ, face referire la capacitatea imunitară a scrisului, cu bătaie lungă în alte poeme: „Ce ne rămâne în

satele acestor fermenți de făcut? În tabloul de nuntă (cu fața la perete) apare o armătură, un dincolo pe care imunitatea îl salvează prin faptul că e alt apartament/ și cu ferestrele deschise” (*Creierul meu*, 3, p. 20); Cu toți anticorpii scoși la muncă la curățat zăpada în ultima și utila pușcărie de pe pământ” (p. 21); „Apă imunizată, apă cu bodyguard. Apă cu treabă. Amin” (*CanOn scherzozo*, p. 153). Ca artă imunitară - „poezie politică, poezie istorică, poezie de dragoste de țară, de credință, de exil, de criză, de noimă, de ce contează și de dragoste sigur”, așa cum declară autorul ei într-un interviu televizat: „o mixtură, un fel de codice medieval, care cuprinde felurite poeme în moduri felurite de a fi scrise și care se lasă dominat de o aparentă harababură care e un gest/ o teatralitate mai mult sau mai puțin voită” - *Poezii. Vectori CanOnanele Abatelui de la Regulă* se angajează în marele program inițiat de Darie Ducan, cu scopul de le a asigura conaționalilor săi rezistența necesară în fața *bolilor* veacului aflat pe rol, între care cea mai periculoasă fiind zădărnicierea de către *Împărăția de la Bruxelles*, a identității popoarelor din țările mărginașe ale Europei.

Convins că pentru noi, românii, *era resetării* va fi dublă, deoarece într-o bună zi ne vom trezi și fără identitate, la cheremul acelorași mari porți imperiale, Abatele de la Regulă, sub acoperirea lui Darie Ducan, ia toate măsurile de siguranță în ceea ce privește sporierea gradului de imunitate spirituală.

Poemele din acest volum sunt *vectori*, în sensul că se doresc *unități de măsură, direcții, puncte de aplicație* și tot ceea ce cuprinde definiția din DEX (vector: 1. Mărime matematică sau fizică definită printr-o valoare numerică, o unitate de măsură, o direcție și un punct de aplicație (reprezentată grafic printr-un segment de dreaptă orientat); 2. biologie Structură genetică capabilă de a se replica autonom în celula-gazdă adecvată. 3. medicină Organism care transmite germeni patogeni de la un animal la altul, de la om la om sau de la animale la om. sinonime: vehicul”). De aceea, fie în versuri sau în proză, fie „proză curată”, ele sunt în mod ostentativ concepute atipic și parcă ieșite din orice albie artistică, pentru a atrage pe de o parte atenția asupra →

strâmbătăților care guvernează așa-zisa pseudo-democrație ue-istă, iar pe de altă parte, pentru a ridica moralul, atrăgând atenția asupra a ceea are neamul românesc mai bun și mai trainic: frumusețea spirituală. Din acest punct de vedere, poemele surprind, asemenea piesei de teatru a aceluiași autor, *Martiriul sfântului Sofronie de la Cioara* (8), două lumi antinomice în jurul cărora gravitează discursurile poetice: cele prin care poetul biciuiește metodele prin care conaționalii noștri au fost șantajați/ atrași prin tot felul de avantaje materiale, în cercul vicios al pervertirilor de tot felul, și cele care atrag atenția asupra cultivării fără preget, a sentimentului nostru patriotic.

Fiecare categorie de discurs are un statut aparte. În timp ce în discursurile din prima categorie domină ironia, sarcasmul, invectiva, multe încadrându-se în specii lirice precum satira și pamfletul, fiind plămădite într-un stil mușcător, în cele din a doua categorie inimează accentele de odă, de imn, într-un stil înalt. Stilul celor din prima categorie este definit printr-un ermetism dus la extremă, printr-o capacitate de invenție fără seamăn a expresiei poetice, distingându-se prin asocierea și chiar încuscrirea de termeni proveniți din diferite domenii de activitate și din varii registre lexicale: alături de termeni literari stau cei neologici, în special cei științifici și tehnici; alături de termenii religioși, mai ales cei cu tentă arhaică, stau termenii argotici – toate, în intenția de a demasca vacuumul de verticalitate sufletească și siropul de libertate care domină în lumea de astăzi, insistând fidel pe orbirea în fața mirajului democrației ue-iste: „trenuri de mimică”, „patrie a aerului”, „ploaie de parbriz spart”, „omul fandare în derizoriu”, „lebedă de puncte negre”, „singurătatea clorului”, „radiofonia grăsimii”, „tu a lu' cui ești?”; „scrijelit acolo pe scara de la Voroneț: Jeane și Maria, 1901”, unele exprimând alienarea, altele greața, răbufnirea, dezamădirea, debusularea, neîncrederea, deziluzia, „Astăzi e soare-n dau, nu soare-n cer”, „Șunculi-se-vor toate” (*CanOn, una peste alta*, p. 154); „Cine a inventat carioca? Cine strânge toate cacofoniile (ca bătrânele cohorte de pisici)?/ Cine și ghici? Sunt

ghicitorile bară la bară și scrisul lor e invers fiindcă or să moară?” (*CanOn corupt*, p. 160) ș. a.

Față-n față cu o astfel de lirică în care calamburul („în fața ghișeului și a gheșeftului, „dau dusul acestui nume pe dușul acestui nume, „Cine pune sub iatac i-atacă!?” „deasupra acestor turle/ de hipoclorit,/ deasupra acestor turle/ de ipocrit”, „Codrul de Pâine/ din Codul de Bare”), tautologia („aer mineral, cu globuri de aer”, „...înaintăm cu grața în noi și cu greața în sine înaintează greața”), paronimia, sunt la ele acasă, stau versurile turnate și ele în *forme noi* (can0ane, contra0ane, procan0ane, contracontra0ane etc.) care pun în lumină verticalitatea noastră spirituală, sentimentul patriotic transmise prin Abatele de la Regulă, încă din vremea împăratului Ioniță Caloian Asan, până în zilele noastre.

Prin urmare, pe lângă depășirea can0nului postmodernist, alături de *Arta Imunitară*, prezentul volum de versuri promovează un nou discurs tributar nu unei „galaxii de semnificanți” (R. Barthes), ca în postmodernism, ci unei structuri de semnificanți.

Metafora creează o atmosferă de supra-realitate diafană, prin care ciclul obiecte ale lumii banale și astfel pare a se înfiripa ceea ce un critic literar numea odată, *arhitectologie de dimensiuni onirice*: „trenuri de mimică”, „ageamii de lavandă”, „patrie a aerului” (p. 17), „ploaie de parbriz spart”, „realitatea spic” (p. 18); „omul fandare în derizoriu”, „lebedă de puncte negre”, „singurătatea clorului”, „stacană de griji și certuri frugale”, „Elveție de țesut adipos” (p. 23), „radiofonia grăsimii” (p. 25), „glandă-far” ș. a. Tot așa, chiasmul: „stai într-o casă de lut, în trai auriu și apoi rămâi într-o casă de lut./ confundând ulcerele cu stelele”.

Același efect îl au epitețe precum: „metronom caspic”, „felii de carne decisă” (p. 19); „stilul bufant vâlcăriv” (p. 20), „întunericul diacritic”, „baițul intravilan”, „echilibristică macră”, „autostradă sinceră” (p. 22); „liniște feudală”; „lumină plombată” (p. 31) și o serie de sintagme – invenții de zile mari – cu mare putere de expresivitate: „efortul toreador al șampaniei”; „siguranță sărită în mohair”, „radiofonia grăsimii ebrieta ca un zgomot de fond”, „bandajăm coma”;

„încerci să îți intri în calciu”; „te sprijini pe raiduri de lume”; „duc de mânuță aerul”; „punea gramatică punctelor”; „să se lipească mașinile între ele și să devină autobuz”; „șurubărie de lin”; „soare dau”; „ilizibili în bine”, tamagotchis (p. 23); „viciul îți dă tagul”; „cod de bare cusut în portul popular” (p. 28).

Evidente sunt omonimiile care, sugerând nonsensul vieții, largesc paleta de semnificații: „trenuri de mimică”; „felie de leibăr”; „suflet siderurgic, străveziu”; „efortul toreador”; „metronom carspic”; „carne decisă”; „stilul bufant”; „întunericul diacritic”; „singurătatea clorului”; „Încerci să-ți intri în calciu”; „să te sprijini pe raiduri de lume”; „saci de herpes”; „cod de bare cusut în portul popular”; „liniște feudală lumină plombată”, „stewardesele particulelor apă evaporată un suflet siderurgic străveziu”; „lumină plombată”; „baițul intravilan” ș. a.

Lumea autorului *Zeilor de carton* nu scapă nici de vizorul sarcasmului: „În aeroport a coborât pe o felie de le-băr” (p.13); „va pune o perfuzie în lapsus” (ibid); „În momentul de față,/ între un brad și un prezervativ/ nu e nicio diferență”; (p. 15); „zacusca aia ca niște vitralii pe pâine” (p.18); „poți duce țara pe stick” (18); „felii de carne macră, decisă” (p.19); „o portocală ar fi pantocrator” (19); „se duce și se culcă în cip” (p.21). Nu este scutită nici de ironia tautologică: „din culte sfințeasca în sfințeasca vulgară” (p. 15); „se rafinează petrolul, serafimează” (p. 21); „Va rămâne doar tonul. Totus tuus. Va t'en” (*CanOn*, p. 39); „Volți, wați yală și caduceu” (*CanOn*, p. 44), nici de calambur: „plecau prin el mai departe sicofanța mentenanța ritmul” (p. 35); unciei uceniciei; semen de semn; și al celei construite pe paronimie (37): „La înălțimea plasticului topit picurat în semen de semn opus rădăcinile unui trandafir confesând coarnelor unei rădăști salicul unei nopți cutanate” (*Contra0ane*, p. 37).

Este neîndoielnic că aceste „can0ane de botez și de împărtășanie maieutic răscumpărătoare, traversând stihial întregul epos imunitar” (p. 8) confirmă cele menționate de editorul Nicolae Băciuț, pe coperta spate a volumului: „*Arta imunitară* e, probabil, cea mai mare carte de poezie publicată în Ardeal în ultima sută de ani”.

CU ÎNGERII PE PLAJĂ

Două pericope (ca să le zic astfel, precum în Sfintele **Evangelii**) ale **Psaltirei** („Slăviți pe Domnul împreună cu mine/și să înălțăm numele Lui împreună” – **Psalmul 33** și „Că mare ești Tu, Cel ce faci minuni, Tu ești singurul Dumnezeu” - **Psalmul 85**), ca și o strofă, cred, din lirica proprie (?) așezată în carte, tot ca *motto* („Și câte candelile vor arde pe nisip,/ la malul mării,/ acolo unde Îngerii citesc neconținut/din Clipa Învierii”), l-au determinat pe remarcabilul critic timișorean Marian Odangiu la un inspirat enunț în deschiderea (însă pe coperta IV) a noului volum de poeme al scriitoarei Elena-Maria Cernăianu, **Plaja cu Îngeri** (Ecran-Magazin, Brașov, 2023): „Poezia de acum este una contemplativă, traversată de un cuprinzător și sugestiv fior religios. E, într-un fel, o **Cântare a Cântărilor...**”. O, totuși, aș completa eu, **Cântare a Cântărilor** purtând acolo și simbolismul iluminatului indian Osho (cugetătorul atât de iubit de poetă, al celor șapte trupuri, de zile, aci una următoare celei de-a **Șaptea**, ziua universală, după **Scripturi**, a **Facerii**). A despicării, ca să revin de pe acum la un poem al autoarei, a eternității, a plesnirii radicale spre a *simți* (numai) astfel nemurirea; nu pentru a o verifica, nu pentru a o confirma în niciun fel. Elena-Maria Cernăianu a scris de altfel, înaintea acestei plachete de pome, un roman insolit (pe care autoarea a făgăduit, ca să spun astfel, a-l continua), **Ziua a opta** (Editura Brumar, Timișoara, 2022). Iată, în această ordine, poemul, altminteri o prefață *sui generis*, inspirat intitulat *Calea* (să ne amintim aci autodefiniția sacră cristică: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”) cu care scriitoarea (într-un autentic spirit ecumenist, defel, ca să spun astfel, separatist, dimpotrivă aici al păcii între confesiuni și al echilibrului) își începe acum **Plaja cu Îngeri**: „Ție, seminție de Nyparuga./ ție odraslă regească a imperiului uitat./freamăt păstrat în candelile încercănite./petale albe osândite în păcat.// Rămase sunt pe cale oracole și sfînși./ cronica vieții înscrisă în Akasha./nedeslușita trudă a timpului crescut în ametist./perdeaua zărilor țesută în inel de Înger.//Un deget de

Lumină zburdat din răsărituri/despică tainic întunecate aripi plutitoare./prin transparențe vag tremurătoare/coboară în culcușul boabelor de rouă/și se prefac în pulbere de aur.//Sen-colăcesc, se-adună, se-nșiră, se desfac,/atâtea umbre care cer să le împac...//Pedeapsa râde în Soarele amiezii/și ține echilibrul între ieri și mâine./astăzi e timp sacerdotal./când fluturi mici, albaștri, în angelic strai./răzbat pe calea culorilor celeste./din darul florilor de mai.”

Puterea divină, expirând sacrosanct și născând, de la început și încă fără de conținere, lumea vizibilă și etern nevăzută a universului, ca în acest poem, măreț și veșnic, al *Facerii Eterne* („1.La început Dumnezeu a făcut cerurile și pământul; 2.Pământul era pustiu și gol; peste fața adâncului de ape era întunec și Spiritul lui Dumnezeu se mișca pe deasupra apelor; 3.Dumnezeu a zis: „să fie lumină!” și a fost lumină; 3.Dumnezeu a văzut că lumina era bună; și Dumnezeu a despărțit lumina de întunec; 4. Dumnezeu a numit lumina zi, iar întunecul l-a numit noapte...” - **Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, Geneza**, BOR), ar respira, ea, și astăzi, în poemele Elenei-Maria Cernăianu - ceea ce ține, iată, fără de oprire întemeierea și armonia văzutei și nevăzutei (ale „timpului stăpân” până la moarte) între care, cu greșii și păcatele noastre, continuăm să ființăm. Precum aci, așa cum anunțam, în acest lung poem, învelit frumos cu metafore și miresme, cu adieri de grădini noptatice, îndreptat,

împuternicit acum, de exemplu, de această diseminare binefăcătoare a unui parfum „adumbrit” mistic : „Învăluită-n violetul cerului din mine./cuprinsă de-nserarea fără margini,/o adiere plină de trecut se zvârcolea în jurul meu/să adumbrească din argintu-i revărsarea.//Tresar absurd și-mi amintesc de mine./încet pe câmp profan, răsare-un Înger de Lumină...//Mă mistuie tăcerea albă a timpului stăpân./prundișul se prefiră pe obraji mei./deasupra fărmlui îndepărtat veghează astrul://nu am știut să îmi întâmpin anii./nici bucuriile nu am știut să le adun./din lacrimi am crescut o mare./ în care mă prefac că știu să-înot/și din tristeți mi-am împletit/raze de soare./închipuie aripi pe cerul unei vieți...//câtă eroare! câtă splendoare! / câtă-nțâmplare! /să cazii în iad, apoi să te înalți spre Soare./ sunt liberă!//sunt liberă să mă scufund în noapte sau în zi/ca-n pântecul în care am devenit copil// sunt liberă să îndrăznesc ce n-am gândit vreodată./sunt liberă să mă avânt în galaxii evolute./sunt liberă s-ating din ne-nceputa zare./sunt liberă să gust dintr-o visare./sunt liberă să cred oricând în început./să cred în nemurire, poate, /sunt liberă să te iubesc pe tine Libertate!//sunt liberă și...” (Și).

Bucurându-se de palpitul infinit al vieții, de exuberanța nesfârșită a, ca să zic astfel, bucuriei depline („Veseliți-vă”, cântă corul catolic aceste îndemn și învățături isusiace ale *Predicii de pe Munte*, ce vor înălța definitiv, pozitiv, creștinismul deasupra cultelor negative), în poezia ei (adică în poezie și roman deopotrivă), Elena-Maria Cernăianu (instruită considerabil în confesiunile extremorientale, multiple și, de aceea, probabil, uneori mai îngăduitoare, viața cosmosului fiind aci totuna cu aceea a omului ce-l contemplă), va comunica tuttora (prin vers, pentru că acesta este, repet, singurul gest ecumenist, lipsit vasăzică de absențe) ca spiritul, *Ea, Spiritualitatea*, vin, sosesc în omenire, să zicem acum și astfel, *înduhovnicind-o, spiritualizând-o*, într-o insomnie mistică („Doamne, cât de minunată e Creația Ta./câtă frumusețe ai turnat în zăpada/cernută deasupra comorilor trudite./sclipiri șlefuite în milioane de fațete/suflate din gândul perfecțiunii Tale./tivate cu picături din Soare/și lacrimi de→

A.I.BRUMARU

AURA CREITARU

SAU TIMPUL DE GRAȚIE AL IUBIRII

După debutul în literatură cu volumul de poezie *Prezentul dintre clipe* (Ed. „Detectiv literar” – 2021), Aura Crețaru propune cititorilor o nouă carte cu titlul *Zbor interzis*, publicată la editura „Princeps Multimedia”, în colecția *Poezia mirabilis*. Temele de azi ale poetei sunt *visul*, *zborul*, *crediința*, *copilăria*, *cuvântul înălțător*, *bunica*, *mama* („surzând serafic dintr-o hologramă”).

Cultivând un existențialism *sui generis*, cu destule rezolvări textuale expresioniste, poezia Aurei Crețaru e ca „visul unei umbre și umbra unui vis”, cum ar spune Eminescu. Ciudată, diafană, neliniștitoare.

Aura Crețaru scrie despre „timpul de grație al iubirii”, despre „sonoritatea paradoxului”, despre femeile iubite („sujeturi diafane de inspirație divină”). Poeta caută mereu pe „creatorul crezului meu” și, printre „tristeți cu ferestre deschise”, printre „degetele toamnei târzii”, se-ntreabă: „unde se duc iubirile când pleacă?”

Poetă a întrebărilor grave, Aura Crețaru abordează, cu faste izbânzi, trecerea, începutul, miracolul iubirii. Spune poeta: „Doamne, vreau să-mi dai timp / să vorbesc despre gratitudine / și despre trecere – cu Tine, întâiul înviat! / Ieri, am început primele cuvinte / dar m-ai oprit cu un deget ridicat -/ îi amintii cu sfială.../ Poate că prea mult am mărturisit / și prea des Te întreb: / unde se duc iubirile când pleacă? / Bunica îmi vorbea mult despre / iubirea și crezul

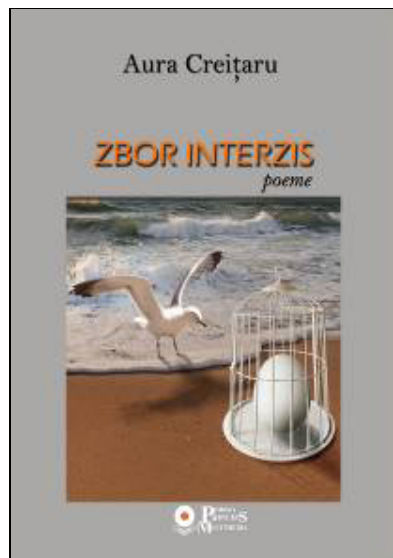
care vindecă rănilor / Bunicului venit din război – / plecat acum dintre noi / – E bine ca iubirile să te viseze cât mai mult – / îmi răspunse Dumnezeu – / Tu să fii acolo, să primești și să dăruiești! / Sub panta de dincolo de orizont / infinite suferințe arzând.../ Viul zorilor poartă zâmbetul unui gând șoptit.”

Cu o sensibilitate debordantă, poeta absoarbe anotimpurile, „spusele clipelor cu voci de eter”, „grăuntele de dumnezeire”, „însemnele iubirii.” Însă plecarea dincolo este impresionantă, mai ales în poezia „*Eu sunt povestea mamei*”: „Într-o zi voi pleca și eu, / garanția carcasei mă găzduiește dar va / expiram, / gândurile îmi vor purta gratis / sufletul discret pe spinările lor confortabile // Sufletul mamei a plecat – vis în zori, / puf de păpădie ajutat de înlocuitorii aerului / pleoapele acopereau definitiv privirea / speranței rămasă deșartă... / minunea așteptată primise erată // Nu mai sunt eu...? așteptare mută / lest mineral aruncat în umbra amintirilor, parte din povestea copilei iubite – / aripă imensă a mamei iubitoare... / scutece de smerenie înfașă tristețea / mimetismului matern // Cred că două suflete peregrine / vor fi disponibile spre eliberare spirituală / când ne vom reîntâlni pe aceeași stea // Atunci îmi voi lua rămas bun de la mama / Ostatic sufletului meu sunt / când unii-mi calcă pe cuvinte de crez / Aș vrea să le spun că-i iubesc și pe ei.../ slăbiciuni și păcate-s destule / în noi toți (dacă socoți)/ Aș putea să mă obișnuiesc cu ale lor – / să le descurajez / să păstrez ce-i bun / Dar nu pot de fiecare dată, / nu eu

poate,/dintr-un viitor.../zidite-n mine/ cu îngerii de lut,/ să-mi amintească înțelesuri/faără de-nceput.” (**Înțelesuri fără de-nceput**).

Simona Pascale, *Adâncuri*

sunt Dumnezeu... / întreg sufletul meu / rămâne ostatic între mine și eu.”

Cititorul avisat va întâlni în noua carte a poetei, *Zbor interzis*, versuri de mare vibrație, poeta beneficiind de o impecabilă dicție a ideilor și de o impresionantă știință a construcției poemului.

Spune: „Toamna asta leagă șireturile adidașilor noștri / pereche, rest din vechiul vis, / plus bonus pentru linia vieții din datul de sus.” În rest, ca visători, spune poeta, „rămânem veșnic datori pământului.” Cuvine-se cu adevărat!

Construcțiile lirice sembrate de Aura Crețaru sunt produsul estetic al unui spirit neliniștit, aflat în plin război cu tarele realului agresiv și a unei sensibilități care identifică un poet adevărat, ce va avea multe de spus despre spectacolul ființial în viitoarele cărți.

DANIEL CORBU

CU ÎNGERII PE PLAJĂ

→ Lună, înainte să apună,/cărora numai Tu poți a le încredința/trecerea timpului prin viața mea.//N-am somn și nu am cum să dorm/privind cât se așterne Luna/peste zăpezile adormite, prin crengi și pe cărări,/în respirația nopții înghețate,/și-n visul meu trezit/la ora de singurătate...//Darnică mi-a fost durerea și/destinul darnic-mi-e,/bucuria se-nfiripă/ca o ceață-n drumul meu,/îndesită de neliniști/prefăcute-n așteptări,/care rup din tihna clipei (*frumos vers! n.n.*) / tăcutului tablou,/petale de cuvinte auzite /șoptite-ntr-un trecut îndepărtat/sau,

Cartea Îngerilor, cum aș numi acum **Plaja cu Îngeri**, ar trebui comentată la fiecare poem, la fiecare pagină. Într-o recenzie nu e cu putință. Mă mulțumesc așadar cu acest fragment de poem de la sfârșitul volumului Elenei-Maria, **Atingeri abisale**: „...atunci ea plecă.../eu nu mai existam, pentru că/eu mergeam în urma mea...când/timpul rupt își răsturna cortegiul clipelor/care se înghețeau una pe alta - intrase în pralaya -/se dărâma, se destrăma imperiul unui gând născut să moară,/nimic nu mai era, mă risipeam/ca norii încâlciți pe cer...”

Recuperarea unei lumi aparent pierdute

Dedicat crezului său, scriitorul Radu Igna ne propune o carte despre cărți, cărțile de lângă noi, cărțile care ne fac viața mai frumoasă. Sunt note de lectură adunate în acest volum intitulat simbolic: *Recuperarea unei lumi*. Notele au fost publicate de Editura Marist din Baia Mare în anul 2023 și reflectă viziunea autorului asupra literaturii, a culturii în sens mai larg, o deschidere spre trecut și o detentă spre viitor.

De reținut moto-ul cărții: „*Prieten sau dușman, cartea are toate calitățile unei persoane morale, ea înglobează toate bogățiile și totodată poartă toate contradicțiile. Cartea este om, ea reflectă universul și pune în mișcare lumea*” (Albert Flocon, *Universul cărții*, p.3). Acesta trasează liniile de forță ale notelor publicate, desenează peisajul spiritual al cărților analizate și face loc imaginii autorilor care au făcut din scris pasiune, vocație, capacitatea de a mărturisi despre viață, binecuvântările care au venit din cuvintele ziditoare.

Radu Igna, romancier, profesor de meserie, a avut tactul și capacitatea de a analiza cărțile primite, a scris, meticolos și după regulile acestei meserii complicate, despre textele citite. Caietul său de note a devenit o carte a vremii, recuperând o lume aparent pierdută, niciodată abandonată. Dublat de inspirația scriitorului solid, cu viziune asupra lumii, autorul a făcut un tablou mai larg asupra societății în care a trăit/trăiește și care i-a susținut existența. Nu are pretenția unui critic de meserie, dar stilul său sobru, realist, după canoanele clasice, i-a permis să fixeze această lume recuperată din fragmentele risipite de Dumnezeu prin fiecare autor analizat. De remarcat în subtext și portretele existențiale făcute scriitorilor. Se întrezărește și portretul autorului, un romancier cu o poziție bine definită în literatură.

Notele nu se opresc numai asupra unor scriitori consacrați, ele depășesc această limită, vizează pe cei care au evadat din timpul ce li s-a dat și au scris despre universul lor, despre evenimentele care i-au marcat, despre pasiunile care le-au amprentat existența, despre slăbiciunile lumii de ieri și de azi, despre credințele lor

Trecutul, prezentul, viitorul se împletesc în aceste note scrise cu responsabilitate de Radu Igna, o responsabilitate în fața semenilor și a timpului de după timp.

Ioan Sebastian Bara, managerul Bibliotecii Județene „Ovid Densusșianu” Hunedoara-Deva, la data scrierii textului, în *Cuvânt înainte*, de fapt prefața cărții, face o pledoarie pentru lectură, pentru cunoaștere, pentru reevaluarea spirituală a iubitorilor de carte. Trăind în universul bibliotecii, dânsul notează: „În paginile acestei cărți, Radu Igna a adunat peste 40 de evocări ale unor scriitori, mai mult sau mai puțin cunoscuți, cărora le analizează creația literară cu exigența, acribia și competența unui autentic mânăitor al condeiului” (p.5). Continuă această prefață, pledoarie pentru cultură, reținând: „Și <<eroii>> acestei cărți, dar și cititorii, îi sunt recunoscători autorului pentru că a realizat aceste portrete de scriitori care merită deplin să fie cunoscuți, apreciați și păstrați în amintire. Astfel, lumea evocată de Radu Igna nu mai este o <<lume pierdută>>, ci o lume vie care continuă să trăiască intens, să fie recuperată în sufletul fiecărui cititor” (p. 6).

La finalul cărții, sunt câteva date despre autor, opera sa ilustrând un romancier serios, dedicat zonei Ardealului, meseriei îmbrățișate, aceea de dsacăl, un atent iubitor de cultură, evocând oameni, fapte, evenimente care constituie repere pentru o istorie a românilor din acest ținut. Romane ca *Vâltoarea* (2001), *Valea proscrisilor* (2004), *Condamnat* (2016), *Nimic deosebit în timpul serviciului meu*

Simona Pascale, Apus

(2003), susțin memoria locului, cea care formează istoria. Viața dascălilor este bine prezentată, cu suferințele și evadările necesare, o zonă mai puțin abordată de istoria literară. Apoi, notele de călătorie din Anglia, Suedia, Turcia ne arată o altă față a scriitorului: deschiderea spre cultura universală și punțile care leagă România de lumea accesibilă, de importantele civilizații. Descoperim și monografiile dedicate operei unei scriitori consacrați precum Gligor Hașa. Realitatea a constituit baza cărților sale, o spovedanie a scriitorului în fața timpului și a iubitorilor de literatură, făcută cu sinceritate și bucurie. Un realism așezat, un autor împăcat deplin cu sine, cu lumea.

De remarcat și postfața lui Istrate Petru, profesor pensionar la data scrierii, fost coleg al autorului și scriitor pasionat: „Acesta este profesorul de engleză, Rudi IGNA (Radu), un domn distins în ciuda tinereții sale, cu morga de aristocrat englez, întruchiparea gentlemanului perfect, așa cum mi-l imaginam eu din multele romane din literatura engleză pe care o înghițeam pe nerăsuflăte la acea vreme” (p. 228).

Temele abordate sunt profunde: izbânda asupra morții, puterea celor fără de putere, jocul destinului, umorul care face lumea mai bună, lupta cu timpul și netimpul, destinul omului în vremuri complicate, lumea fantastică de lângă noi, pledoarie pentru viața de zi cu zi, recuperarea istoriei prin jurnale sau eseuri. Totodată sunt evocate cărțile care fixează istoria→

CONSTANTIN STANCU

românilor, credința creștină care a format personalități marcante, poezia care are geografia ei și mirajul care schimbă perspectivele, lumea profesorilor și pasiunile acestora, a constructorilor care au ridicat baraje la modul fizic și au împins limitele umane la maxim prin suferință și sacrificiu.

Sunt evocați scriitori consacrați: Valeriu Bârgău, Cornel Nistea, Dumitru Hurubă, Nicolae Crepcia, Ladislau Daradici, Nicolae Arsenie, Francis Munteanu, Dumitru Tâlvescu etc. Sunt oameni ai credinței care au marcat comunități întregi: episcop Alexandru Mesian, preot Ioan Mihăiescu, procuror Iosif Pop, profesor Mihai Petre, Ioan Romeo Mânzală, om de știință etc.

De asemenea, sunt scriitori din județul Hunedoara, remarcați prin pasiunea lor: Voicu Lăzăruț, Camelia Ardelean, Olga Rodica Toma etc.

Putem afirma: **Radu Igna în timpul serviciului său a recuperat lumea aparent pierdută, dar niciodată abandonată.** Notele de lectură sunt dovada unei lumi care are identitatea ei, valorile solide care o susțin, viitorul se poate vedea dincolo de cuvintele ziditoare, neînțelegerile și orgoliile trecătoare ale oamenilor.

Nu întâmplător, Radu Igna începe această carte cu *izbânda asupra morții*, semn că omul poate exista și-n lumea spirituală, viața fiind mai puternică decât materia din care am fost plămădiți. Literatura a biruit prin cuvinte, mai mult decât armate întregi...

Despre Valeriu Bârgău notează: „De câte ori treburile mă chemau în orașul străjuit de cetate, cum o fac și acum, pe strada Horea, la redacția *Călăuzei*. Îl găseam de obicei la biroul încărcat cu hârtii, lucrând alături de salariații lui, pe care-i numea colegi, scriind și ascultând cu răbdare pe vreun nevoiaș căruia i se făcuse o nedreptate și, disperat, omul a venit cu plângerea la *Călăuza* noastră pentru a cere ajutor” (p.8).

Despre cărțile lui Ladislau Daradici precizează: „Cititorul acestor volume va constata, în primul rând, că autorul a immortalizat propriile trăiri. În al doilea rând, concepția sa. Le-a scris pentru că oglindesc modul de viață cu sfârșitul ei neașteptat, cu filozofia moștenită de la străbuni: să trăiești cât ți-e dat cu demnitate...” (p.156).

Despre cartea lui Ioan Romeo Mânzală *Tronul străbunilor din Hațeg*, Radu Igna reține: „Cartea

domnului profesor Mânzală este un amplu eseu scris în spiritul credinței și al științei pe care autorul le stăpânește deopotrivă, o <<încercare>> de a descifra originea și semnificația megalitului din Dealul Hațegului. Citim în Introducere: <<Este foarte greu să treci de la lucruri reale, palpabile, văzute și încercate, la cele pe care le simți și le intuiești, pe care le poți pipăi doar cu mintea. Ți dorești să comunici cu altă lume pe care nu o vezi, dar o simți ca și cum ar fi aievea>>” (p.45).

Despre prozatorul Cornel Nistea, referindu-se la romanul *Întâlnirile mele cu Orlando* (2012), Radu Igna ține să sublinieze: „Romanul reflectă criza profundă a societății comuniste, impasul ideologic și moral la care s-a ajuns. Narat la persoana întâi, îl are ca protagonist pe Horațiu Inochențiu Codru, prozator, sociolog, și artistul plastic Orlando, apreciat în țară și străinătate. Scene întregi din roman reflectă rolul creației artistice, cu precădere ale artistului plastic” (p.13).

Umorul reprezintă modul în care lumea se scutură de zgurile care o afectează. La prozatorul Dumitru Hurubă, Radu Igna reține titlurile cărților care sunt o linie directoare în labirintul vieții: *Rezervația de zăpăciți* (1995), *Scuzați că ne-am cunoscut* (2017), *Aranka-Neni sau canapeaua cu scârț* (2012); *Fosfor și psihiatrie* (2022), dar și atmosfera preținșilor intelectuali, tehnocrați de vișă veche: „Buni, răi, cum suntem, intelectualii biroului nostru, formăm un colectiv de oameni ai muncii strâns-uniți în jurul șefului de birou. Așa se vede dinspre celelalte birouri. Realitatea e că ne suportăm cu stoicism zâmbindu-ne circumstanțial, și abia așteptam să se termine programul” (p.78)

Simona Pascale, Bărci solitare

Simona Pascale, Reflexe

Autorul este atent și cu poezii, reține versuri profunde, semnificative.

Nicolae Crepcia: „în grădina cu morți/ va răsări cândva o floare de piatră/ cu numele meu” (p.114).

Claudiu Șimonați: „Poetul vrea minunea să-și asume/ Când într-un stih descoperă o lume” (*Sentimente într-un vers*, p.94).

Ion Urdă: „Sisifi moderni cu viața simbolic bolnavă,/ pentru noi urcușuri va fi mereu în van/ mereu o altă cale spre un alt vis” (p.109).

George Achim: „singurătatea parcă are voce/ și de întuneric umple încăperea/ unde eu scormonesc prin amintiri” (*Vocea singurățății*, p. 179).

Am putea cita din aceste note de lectură, cartea este o pledoarie pentru recuperarea memoriei, adeseori atinsă de ruginile veacului, oamenii sunt acolo, Radu Igna îi vede și surprinde momentul în care sufletul lor e străbătut de un fulger divin. În felul acesta, istoria devine mai frumoasă, o carte prinde aripi, cuvintele înmuguresc...

*Radu Igna, *Recuperarea unei lumi*: note de lectură, 233 pagini, Baia Mare: Editura Marist, 2023 (prefața Ioan Sebastian Bara; amintiri Petru Istrate; scriitori prezentați și autori: Valeriu Bârgău, Cornel Nistea, Constantin Stancu, Ioan Barb, Miron Sime-drea, Ioan Romeo Mânzală, episcop Alexandru Mesian, Teresia Bolchiș Tătaru, Corina Burlan, Istrate Petru, Ovidiu Vasilescu, Dumitru Hurubă, Ioan Velica, Romulus Tot, Claudiu Șimonați, Florica Gobjilă Barbu, Miron Țic, Ion Urdă, Nicolae Crepcia, Romulus Urs, Mihai Petre, Voicu Lăzăruț, Olga Rodica Toma, Camelia Ardelean, Maria Tătulea-Codrean, Ladislau Daradici, Dumitru Tâlvescu, Cornel Olariu, George Achim, Csiki Zoltan, Duluțac M. Ion, Daniel Dragomirescu, Nicolae Arsenie, Mihai Cojocar, Francisc Munteanu, Ioan Drăghici, Stoica Genu Iosif, Pop Iosif, Ion Stegărescu, Preot Ioan Mihăiescu).

FICTIUNI, CA NIȘTE PALME DE AER

Reluând o mai veche expresie cu care am înlocuit cvasidesueta, însă corectă, totuși, titulatură de „prefață” (ori „cuvânt înainte”), cu aceea de „cuvânt de însoțire”, cunoscutul critic Adrian Dinu Rachieru nu uită, recenzând cărțile **Poeme de-o clipă, Sonetele Orianei și Arhiva ploilor de toamnă** (2017 - 2021) ale lui Vasile Macoviciuc, să citeze, parafrazând, o caracterizare pe care o voi fi dat-o cândva speței superbe a sonetului (fapt pentru care, ca să zic așa, îi mulțumesc): „Fiindcă sonetul, nota undeva A.I.Brumar, *intră pe furiș* în lumea conceptului. Or, virtuozitatea prozodică și rigoarea conceptului îți oferă, bănuim, dincolo de evenimentul clișeistic – scrie A.D.Rachieru - un mariaj fericit, cu lustru estetic, instrumentând fie coarda gravității, fie reanimând un ludism controlat, de pretext egocentric. Și impunând, dacă e cazul, un timbru specific,..

Să vedem, deschizând unul dintre volumele lui Macoviciuc, cât adevăr e în lustrul estetic asociat cu ludismul (nu cumva e vorba aci de lunedismul – manolescianismul ?, sau optzecismul ?) remarcabilului poet (nu de foarte multe ori aflat, însă, în atenția recenzenților, a criticilor, adică, de întâmpinare, cu excepția, să spun repede, a excelentului, unicului comentator de poezie contemporană Al.Cistelecan). Deocamdată, iată, acest (infidel sonet, însă frumos tratat, tot frumos așternut pe pânze grațioase) **Sonetul plecării**: „faguri târzii, nirii în pârg, miresme alpine/piscuri și văi, jar, iscoade, pulpe flămânde/fără de pricină răzbat din adâncuri suspine/cu șoapte, alianțe și luptele blânde//ne tulbură privirea și se latină burgul/în cupă de cleștar fruct sălbatic așteaptă/cu buzele întind înspre umeri amurgul/pe coapse fiorii urcă treaptă cu treaptă//se trezește brațul stâng, cel din dreapta și zorii/sub pleoape ascunzi rouă, azur, doar cremene/ostatic mă strecor printre zăbrelele florii/să caut prin regret colinele gemene//tristețea începe atunci când trec pe lângă/ultimul pom înflorit care-ncepe să plângă”.

Într-un text, intitulat simplu, chiar așa, **Text** (un text povestind – ca într-o regulă posmodernă - despre text) vom întâlni (cum voi fi spus cândva, inspirat, cum trebuie să fi fost de „furișarea” în lumea literei încinse, aprinsă, adică, de scânteia lirico-filosofică a vocilor conceptuale) versuri remarcabile, ca acestea: „poemul acesta se întâmplă /pur și simplu/nici nu mai trebuie să fie scris://ademenit cu spaime, eșecuri abia

înmugurite./încerc emoția umbrei/ostatec pe fluvii revărsate peste pupile – și crezi că plâng, dar nu-i decât roua târzie//cu nostalgiei crescute de porumbei călători/te întâmpină trupul de toate zilele/captiv în faptele din lăuntru rezervației de fluturi// -un număr oarecare în rețetarul de weekend nimic mai mult//convertesc miresmele în dimineți însorite/sperând să cobori aieva/din visele muritorului care sunt/adormit lângă leii de piatră/în ploaia care mângâie coapsele statuii din parc”. E un exemplu, așa spune, cum poate fi abolită, nu și prefirată nostalgia, melancolia depărtării, poate chiar a pierderii, prin perindarea poetică a cuvântului.

„Elegiile austere” ale lui Vasile Macoviciuc, cum le va numi o dată, exact, Alexandru Cistelecan, ar fi, în cele din urmă, rezultatul inductanței, al rezistenței; al opririi va să zică din „intemperanță” (Rachieru), adică din retorica discursivă, sau, ca la unii dintre congenerii, ca să le zic așa, de „generație”, din „scrierea”, sau mai precis, „descrierea” (ca să nu comit cumva o eroare), a „cotidianismului” - nesemnificativ de multe ori, așa spune, trivial, vulgar, menit a dobândi (vezi, de pildă, Mușina și mușiniștii) ieftine, deja gratuite senzații. Aș vrea să vă conving cu acest poem din volumul **Poeme de-o clipă, Rugul** (pe care, de aceea, îl voi reproduce în întregime, deodată cu un vers, cred, excepțional: „e-o flacără captivă în zidurile reci”: murul, iată, peremptoriu al cugetării abstracte/abstractoare): „ce să am când ruine nu am/fructu-i grenadă uscată pe ram/ poate pe tine te am ca balsam/ poate o stea tatuată pe ham//cu pas împleticit și goană barbară/un greiere șira spinării

îmi ară -/da, mai fug prizonieri din Olimp/cu brațele aruncate în afară de timp/dar cel ce iese din ger nu cade-n abis/nu află călău și nu-i nici învins/cingenunchează cu cerbii pe-mbătrânite poteci/ e-o flacără captivă în zidurile reci//în umbra oazei fântânilor seacă/pădurile se smulg din orgă și pleacă (splendid n.n.)/și ce am decât calul în spume/pasărea spin te-aduce pe lume/pământul se-nghesuie-n vise/și mă primește cu brațe deschise”.

Ficțiuni întomnate, va numi, iluminat, A.D.Rachieru aceste frumoase sonete de iubire ale autorului pentru o frumoasă fără corp, așa spune apelând la lumea basmului, Oriana. O vor îmbrăca, spre a-i dea contur, zorii, roua, chipul ei e ca viitorul ghicit în oglinda fântânii, un viitor sfânt, liturgic: „Uitați în noapte printre zei și astre/altar ești în flăcări, eu doar scânteie/cioplesc din cuvinte aripi albastre/și zarea-n care să înflorești, femeie//ca-ntr-o fântână spre chipul de mâine/privesc hămesit trupul tău – sacru dar -/te-adulmec de parcă aș frânge o pâine/când hrănesc ispitele din calendar//palme de aer încep ca să urce/ suspin și zăbrele pe trup sunt fiorii/în clipă fărăme de veșnicie//sărutul veghează tăcere aduce/ n-lumină și rouă te-mbracă zorii/din tălpi până-n creștet o liturghie” (**Mângâiere**).

Cu acest așa de limpede program e firesc ca poetul să-și fi arătat dezgustul – parcă am mai spus asta și cu altă ocazie – față de lirica excesiv secularizată a unor contemporani (m-am referit de altfel, mai sus, la aceștia), lirică fascinată de evenimentul fiziologic intratabil – în alcătuirii netemperate, uneori cu o cinică voioșie, juisantă (suspectă !) când nu poartă, cu vorba aceea, masca ironică (ironia, atunci când nu e metafizică, aci cu accent etimologic, *eironeia*) fiind, cum se știe, și o alarmă la fisura nervului vital); eminentul poet mai respinge din creația sa îndeletnicirea cu formele evanescente.

Ca în acest **Sonetul de taină**: „de când vii noaptea și adormi în poem/degetele mele-ncep să-nflorească/ dar când te mângâi cuvintele se tem/de vise și suferință lumească//în șoaptă către casă vin/iscoadele din cărciumi intruși din cer/și ne mint cu povești licori heruvim/unde-i aciuată-ndoiala și-i ger/încă de-atunci nu dorm, nu respir, ci ard/nu foc la vedere, ci-n taină, mocnit -/flacăra-i număr de circ, spaima e-un fard -//dar Tu, Doamne, cât vei mai fi mănios:/în zid de catedrală ne-am întâlnit/și-acum ne uiți orfani în lumea de jos”.

A.I.BRUMARU

POEME ȘI POEZIE

Noul volum de poeme (titlu paradoxal: CÂND VOI FI MARE, VREAU SĂ MĂ FAC POEZIE, Vatra veche, 2023) semnat de Răzvan Ducan vine, în ritm susținut, la câteva luni după cel anterior. Autorul parcurge un timp fast, al abundenței în inspirație. Editorul, Nicolae Băciuț identifică fenomenul drept unul al tinereții creatoare, un prezent al arderii poetice mature („mare”) prin care își „salvează”/ sfințește locul natal (Târnăveniul), în multe privințe deprivat, compensat însă într-un frumos de autor cu „Fabrica lui de poezie”. Poetul însuși se autodefinește drept un temerar al inventivității: „calc cu înconștientă dezinvoltură,/ ca pe un covor roșu de inefabil”. Tot Nicolae Băciuț remarcă, subtil, faptul că Ducan „reușește să fie și poet și personaj”. Comentatorul semnalează darul poetului de a „extrage poezie din tot ce vede, din tot ce aude, ce simte, din tot ce visează cu ochii deschiși”. Poezia lui e o lungă „confesiune” în care „contrastează două realități: cea fizică și cea virtuală”. Atuurile sale sunt „revărsările de metafore, extravaganta limbajului, libertatea de a trage cu cuvântul”.

În matca poeziei curg multe din meditațiile lirice ale poetului. Poeziei i se atribuie puterea transfigurării, ea este licoarea esențială, elixirul vieții, calea întineririi sufletești. Alternativă la rutină, zborul „pe aripile unui poem” e plonjare în „frumosul neprevăzut în stare latentă”, o „aerodinamică a imposibilului făcut posibil”, într-un târâm nepragmatic (nu „voi putea să-ți plătesc/ cu aceasta facturile”, căci „poemul e altruist dar fără cont și card”, oferind în schimb „un cont ineputabil de frumusețe,/ din care bucuriile se pot alimenta la nesfârșit”, risipind „neliniștile” sub semnul unei libertăți molipsitoare (p. 36). Un exercițiu intertextualist („Post Pasărea cu clonț de rubin”) conduce metafora (labișiană) preluată, spre imaginea unei alte postumități. Noua pasăre a destinului este agentul necruțător al uitării, ea șterge urmele, făcând tabula rasa din tot și toate. Refugiul salvator va fi iar crezul poetic („Pe contumacia mea, voi fi vers atârând” - 38). Alteori („Sunt un animal de companie” - 39) relația cu poezia se conturează în

registru ironic, poemul dezvoltând analogia cu anecdotică inteligenței mute : „ochii mei inteligenți,/ chiar dacă nu mă puteam exprima”; „iubit/ ca telefonul mobil/ sau ca dependența de internet”, de un stăpân generos „care îmi lasă lesa inspirației/ lungă cât carosabilul de idei,/ unde umblu după poște/ și hulpav ronțai splendori”, stăpân răbdător („Secrețiile mi le pune în cărți,/ iar excrețiile într-o pungă de plastic”) pe lângă care animalul-om se gudură „fiindcă și poezia, ca orice stăpân,/ are sensibilitățile ei de poezie”. În final, poetul se împacă cu speranța saltului decisiv: „s-ar putea ca în timp/ chiar să vorbesc,/ nu numai să am ochii inteligenți”. În registrul „arte poetice” se înscriu mai multe poeme, încercări reușite în care poetul „se face” poezie. Așa în „Marele rost”, unde „În oglindă-s bătrân, poezia, în schimb,/ Mi-e tânără și eu am aceeași stare” (9); în „Poezia”, în care relația poet-poezie se inversează (Poezia e câinele meu credincios/ Fiindcă m-am dat ei ca și os”; „E Iona care sălășluiește-n cetaceu”, încarcerat în cuvinte și revelând alter ego-ul mai înalt al poetului); sau în „Versuri de mare risc” (17), un autoportret spiritual în termeni lirici: poetul este „distribuitor de versuri,/ Dealer de poeme sociale” în care denunță relele interacțiunii umane („Devoalez mașinații/ Și înfierz urale”; „Demantelez / Minciunile sfruntate”; „Măsor panglicile tricolore,/ La tăieri de buric/ Și arăt tuturora/ Aplauzele de pe stick”). Franchețea atitudinii e dominantă la „distribuitorul de versuri/ De mare risc”: „Ce mi-e în gușă/ Mi-e și în plisc// Ce-i lângă căruță/ Mi-e și în car,/ Rădăcină cubică,/ Din prinos de har.” Ținta maieuticii lirice este adevărul, căruia poetul îi conferă prioritatea supremă: rostul întreg al poetului este atins „Dând lumii adevărul,/ De-a fir de păr,/ Făcând-o dependentă,/ De adevăr”. Metaforic scrisul este asimilat luminii: „Înălțat pentru a bucura suflete,/ Scrisul mi-este un panaceu,/ Lumină printr-o prismă de lume,/ Până la preaplin de curcubeu”, supunând vederii „Celestele frumuseți interioare” (18). Condiția poetică e o situație la antipodi: „E o imponderabilitate/ ce mă ridică și mă afundă,/ făcându-mă victimă și călău deopotrivă”. Rodul sfârșierii între

meditație și simțuri este mierea viziunii lirice: „Așa umblu înțepat de tot stupul/ pentru un vârf de cuțit de miere,/ cu care îndulcesc universul/ la a nu știu câta zecimală după zero” („Poetul și poezia”). „Cei care iubesc poezia” rezidă „în zona locuibilă a frumuseții din ei”, acel „goldilocks” al echilibrului, loc special unde „aparențele exaltă/ și ineditul primește o combustie” (35). Condensare în timp, poezia e agent contra timp, vreme învinsă, monument horatian, fragil și totuși mai tare decât bronzul. Meditație prospectivă, creația autentică este eliberare, salvare de sine pe sensuri ale profundității: („Să nu pierdem vremea,/ Că ne pierde oricum,/ Și să conjugăm/ Postumul, antum”). Fuga timpului e prinsă în măsura exactă a ceasului liric: „Tempus fugit”/ De parcă noi n-am ști/ De „Ceasurile curgând”/ Ale ceasornicarului Dali” („Hai să ardem niște pași”). Poezia, textură de metafore, e asemănată războiului de țesut. Prins în lupta specială a versului, poetul aude „boncănitul/ Înfruntării-n coarne,/ După pretextul/ Suflatului de goarne”. Dușmanul prezumptiv e unul simbolic: „Trebuie să lupte/ Cu cine, fără să știe,/ Urzeala bătăturii/ E psihoterapie// Ne-ntoarcem eroi,/ Fără eroism,/ Din războiul pașnic,/ De țesut lirism” („Eu nu mai pot”).

Poemele lui Ducan sunt dezvoltări imaginative desprinse din realul imediat, din detaliul aparent anodin condus spre arborescența viziunii. În „Cei trei pași” (19), ni se prezintă perspectiva grandioasă a apocalipsei umanului: „Exterminarea poeziei./→

IOAN MARCOȘ

urmată de robotizarea oamenilor/ și umanizarea roboților.// Iată cei trei pași ai noii religii de mâine”. Instalarea acesteia e văzută în termeni tehnici, de inteligență artificială: „un nou hard Sinai”, „un nou soft Moise”, „îmbunătățire de program,/ pentru poporul inteligenței artificiale,/ fugit din robia inteligenței naturale”, „călăuzit în microcircuite până în Țara Făgăduinței”. Apogeul transformării e înfripirea poeziei. După trezirea simțurilor („capacitatea de a afla puterea mirosului de rouă”) apare și poezia: „din niciunde sau poate de sub o șaibă/ sau un semiconductor de siliciu,/ poezia va scoate firavă un căpșor al speranței,/ vestind tuturor că există/ și o Înviere a poeziei,/ sculându-se din moarte/ sub formă de serafică mirare,/ cu trup nesticăcios de frumusețe”. Pe aceeași linie, a inteligenței artificiale, se înscrie compoziția „În viitorul nu prea îndepărtat”, imaginând o lume „construită” într-un viitor mecanizat, de automate: cu „roboți poeți,/ la pachet cu roboți cititori”, lansări de carte „wireless” – „festinuri cu emițători/ și receptori”. Concluzia poetului este că se va ajunge, în final, la o schimbare de trend, când „unui poet robot/ va începe să-i curgă rușinea ca un gel/ și, prin simpatie, și robotului cititor, la fel”, din neputința de a deosebi „adâncul” de „înaltul” din poezie, frumusețea de „nefrumusețe”; de unde nostalgia după forma suverană, ce „intrigă,/ cu metafore”, cu idei luminoase, dinamizând „anchilozările oculte”, dând „sistemelor de gândire”, pe „alea gândurilor”, „câte-o stea”. Se clamează întoarcerea la emoția umană, chiar dacă simțită ca un rapt, ca uzurpare: „Într-un viitor nu prea îndepărtat,/ ni se va trage ca pe un covor/ poezia de sub picioare,/ de vom deveni roboții roboților,/ care din milă ne vor modifica genomul,/ ca să ne re învețe, cum miroase o floare”. Un seductiv paradis artificial este compus în „Poeții roboți”(26-7), unde aceștia „vor lua de la gura poeților poeți” poezia, mereu prolifici, scriind după tipare vizibile „cărți kilometrice și fără miză”, recitând cu „voci sintetice” de „capete pătrate”. Oricât de șlefuite, chipurile contrafăcute își trădează falsitatea („în ochi arghezieni de faianță,/ Se vor vedea sculele însoțitoare/ Și specialiștii în mentenanță”). În aceste noi condiții

vitrege, poeții poeți se vor retrage în turnuri de fildeș, iar în final, „în propriile răni poetice”. Sentimentul sfârșitului ia, la Ducan, conture zguduitor de precise, totul în opoziție cu statutul poetului și atul scrisului: „Cu cărțile mele se va aprinde focul,/ Vor arde metafore cu flacără mare,/ Apoi cenușa lor luată de vânt/ Va fi singura și adevărata uitare” („Va veni o vreme” - 28). Sensuri grave acoperă înlănțuirea de subtilități din „Tendințe” (29). Aici se însiruie aspecte în opoziție, revelatorii: scriitorii – „cei mai iubiți dintre morți”/ „cei mai uitați dintre vii”; tragismul vieții/ „cărțile lor de citit”; „facilul” vieții versus „consistentul” subiacent, încât „Scrisul rămâne o anexă./ Un apendice de care te poți lipsi”. Trăitul, factualul contează cu precădere: „contextul și nu textul,/ Pe rafturile de bibliotecă și librării,/ În viitor vor fi în vogă doar cei/ Cu scandalurile aduse la zi”.

Alte teme prilejuiesc perspective surpriză. Un grupaj de „selfie-uri” cu Eminescu aduc iluminări ale fervorii, mereu proaspete, dintr-un cult constant al Poetului. O parafrază eseniană (după „Nu voi mai fi tânăr niciodată”) oferă o ingenioasă măsură pentru măsură: „Nu știu cât de tânăr am fost,/ Și dacă se cuvine sau nu o erată,/ Dar cum Serghei nu va mai fi tânăr,/ Nici eu bătrân nu voi fi niciodată” („Serghei”). Lumea educației este evocată într-o suită metaforică, evantai multicolor de puncte de vedere incisive, cumulând tot atâtea candori poetice („Excursie într-un gând de elev”). Un set de compoziții spumoase sunt conduse în registru ironic, cu accente polemice: „Ecce homo” (poluarea, încălzirea globală), „Gândacul din farfurie” (proces grotesc de convertire la meniul insectivor), „Viitorul e deja aici” (pâinea cu greieri). În plan politic, chestiunea ucraineană e abordată înafara datelor prezentului, cu aluzii la realități istorice, dureroase chiar dacă inactuale.

Tulburătoare sunt poemele de inspirație religioasă, atestând intense fervori, dar și lansări laice la adresa unor anomalii umane sau instituționale. „Chiar în ziua aceea” conturează un personaj ierarhic cu scăderi de caracter: „Mesajul Tatălui Ceresc”,/ Primite de la cineva care crede că-i/ Unsul lui Dumnezeu c-un rost,/ După ce-l prinsesem sub

cartofii prăjiți,/ Cu friptură de porc, în perioadă de post”. O „Rugăciune” profundă invocă în termeni clarvăzători prezența Tatălui: „Tatăl meu, care întruchipezi totul,/.../ Ce te odihnești în propria neodihnă,/ Tu însuși cu tine, pe rând, cu schimbul./ Tatăl meu, care ești și josul și susul,/ Care ești și adâncimea și înaltul,/ Care ești și lumina și întunericul,/ Care ești binele, răul, frigul, caldul” și căruia i se cere iertare pentru „uitare”, pentru „unghiul meu obtuz de a vedea, pentru „orbirea de (ne)văzător”. În Sărut-mâna, părinte!” subiectul-confesor își face lista erorilor: „Sunt Toma, necredinciosul,/ Cu costum și cravată”; „Sunt suspicios incorigibil,/ Cu fără de rost afixat,/ Că la proba de moaște,/ Am picat la pupat” - urmată de cele ale altora: „Dar pe preoți și popor,/ Nu-i văd mai buni,/ O armată ce se războiește/ Cu propriile slăbiciuni”; în Postul Paștelui... „se bârfesc/ Și se părăsc între ei”; „văd prin lucarne,/ Cum se ascund de ei înșiși/ Măcătorii de carne”; un fost elev, nu „cuminte” ”e preot acum și vrea să-i zic/ - Sărut-mâna, părinte!” Compoziția „Bunavestire” expune, în tehnică contrastantă, tabloul presupus al Bunevestiri în context actual, de haos al știrilor. Un spirit justițiar domină poezia „Preafericitule, Preacuviosule”, în care respectivilor ierarhi li se cere generozitate: „PreaFericitul/ și PreaCuviosule,/ Îmbogățiți-vă/ prin împuținare./ ajunge să fiți/ Fericiti și Cuvioși,/ nu luați toată fericirea/ și cuvioșenia” (89). „Suntem în aprilie” este un mișcător recviem pentru brazi și miei. Ocazia Floriilor este evocată simbolic (93): „Învierea florilor s-a produs/ Cu rol de anticipare./ Menit să vestească, in rem./ Învierea cea mare”. Alteori, Uciderea pruncilor e pusă în paralelă crudă cu uciderea mieilor („Săptămâna Mare”). O ispită extremă presupune „Să mă strâng singur/ La piept,/ Să mă declar religie,/ Cu-n singur adept” (99). „Paștele” este o reflexie, în oglindă, de „nu”-uri și „da”-uri simbolice. Tot în termeni simbolici e celebrată și „Lumina adevărată” („Viitorul e deja aici,/ Trecutul e în mâine,/ Cu greierii ieșind/ Ca aburii din pâine// Hrăniți cu microcipuri/ Și nanotehnologii,/ Vom mai putea, oare,/ Cu-adevărat iubi?// Până și-n catene/ Încolțirea pătrunde,/ Până unde, roboți,/ Oameni, până unde?” (p. 61). Arta combinatorie, →

Vrăjitorul de cuvinte

La început de an 2023, am primit cartea recent publicată a poetului Daniel Marian: *traversarea umbrei*.

Pe coperta anterioară, creată de Nicolae Toma, este imaginea unui hol. Privirea e atrasă de peretele gălbui pe care sunt agățate trei pălării înalte, negre, ascuțite, sub care atârnă trei robe negre.

Sprijinite de perete sunt șase măști de vrăjitoare, lângă care se află o pereche de botine negre - toate acestea păzite de o pisică neagră. Aoleu! Să mă astept la farmece, descântece, clarvăzătorie, magie...?

Frunzele cărții cuprind peste o sută de poezii, cu tilturi fie la începutul poeziilor, fie la sfârșitul lor, sau cu pur și simplu cu ***.

Volumul începe cu o declarație de dragoste: „nu-ți fie frică nu am/rădăcini sau tentacule/ eu te îmbrățișez așa hoștește/ cu un vâz și o șoaptă dar nu/ pentru a nu-ți mai da drumul/ ci pentru a te măsura la aripi/ pentru a-ți face un cer pe măsură/ ca și când ți-aș fi Dumnezeu ...” (*camera de refugiu a inimii*).

Daniel e un magician al imaginației spontane și al explorării zonelor iraționalului: „dimineța se uită cu ochi de lup la mine/ cu ochi adânci și hămesiți pe planeta foamei/ aflu că sunt vânat proaspăt că n-am unde mă ascunde ...” (*să ținem loc de umerase și manechine*); (*îngere spune-mi*) „de ce semeni cu o lăcustă/ treierând orizonturi și/ de unde ai venit să mă/ întorci acasă/ ca pe o virgulă

ce vrea/ să pară interesantă // iar/ aripile acelea/ sunt chiar pentru zbor/ sau așa ți le-au dat din fabrică ...”; „ia inima asta și umple-o ca pe-o butelcă/ mergi cu ea la fântâna secată să vezi/ cum renaște sar din ea mări de inimi/ în confuzia totală studiu despre nimic/ vor învăța să umble și chiar să vorbească” (*ca și cum ar dezlega drumuri/și cuvinte încrucișate*); (*în rai o luăm de la capăt*) „dacă e să ajungi tu prima/ cere bilete la clasa întâi/ fură de pe drum niște alune/ și două șampanii mai mici/ le ții în măsseaua de minte/ pentru când sosesc eu spre seară/ așa să ne facem intrarea ...”; (*din partea aceea a orașului venea frig*) „era cerul rupt la un colț și nu acoperea/ toată rămășița de cazemată a fostei lumi ...”

Pe coperta posterioară e poza autorului și poezia dezinovărire în care simțurile nu aparțin creatorului, ci reflectă percepția naturii poetice a lumii din jurul lui.

Stilul lui Daniel Marian e versatil. Poezia acestui sarcastic optimist incorigibil e o formă a extazului oniric, în care totul este posibil: chiar și imposibilul!

DANIELA BULLAS

POEME ȘI POEZIE

→metaforică, de apropieri riscate, însă fără scurt-circuitări, e asumată ca esență a poeziei: „Se întrece un melc cu un Ferrari./ un 3,14 cu o floare de colț./ o ameobă cu o cheie tubulară de 9” „O posibilă definiție”). La Răzvan Duncan, cerebralitatea compoziției e susținută de o paletă coloristică viguroasă. Deseori impactul scontat îl furnizează noutatea perspectivei – ca în „Buburuza”, unde spectacolul calității atribuite unei poezii „extraordinare”, „plină de idei și metafore./ de volute rafinate./ de compoziții mirobolante” este grevat de absența unui final pe măsură, final pe care-l procură o buburuză din parc, „una de-ai mică, roșie, cu puncte negre, cât o jumătate de sferă./ ca o felie convexă de lubeniță minusculă./ ce urcă muntele unui fir de iarbă./ căreia să-i împrumut./ căutându-i în cornițe./ un punct de vedere de pe spate./ punct care ar corespunde/ modului meu de a vedea/ finalul apoteotic al poeziei”. Unghiul de „atac” al poemelor sale e, în extremis, ofensiv, polemic, tonalitate în care autorul are o expresivitate de

forță, ca în piesa „Unii mă întrebă”, în care atașamentul constant pentru Eminescu i se contrapun metehnele lumii politice autohtone. Refuzul său categoric include: „primaru./ Care a fost la locul potrivit./ Când s-a răsturnat caru”, împreună cu „politicieni de carton presat./ De la cofrajele de ouă./ Cu generali făcuți la popotă”, „cu „Popa prostu”/ Și cu funcționarul ratat”, „Cu neica nimeni care crede/ c-a inventat coada la prună”; „Cu niște capete pătrate/ Ce rotunde cred că sunt./ Și care supun judecății pătrate/ Orice rotund”. În formulă dialogală se desfășoară și materia poemului „Extraterestrii nu vor trebui să facă nimic”, materie constând din afirmații-răspuns, continuare a frazei generice repetate în fiecă strofă: omenirea „își trage singură ceasul” sfârșitului, ea „își sapă singură mormânt”, ea „și-a scris și testament”, a procedat ca dinozaurii, premeditându-și „meteoritul”. Apărarea inocenței mieilor („ființe candidă”) decurge, în „Săptămâna Mare” din invocarea, din varii unghiuri, a enormității jertfei lor. În „Fericirea ca o pradă” fericirea e

văzută ca o victimă constantă a trăirii individuale asaltată de rigorile colectivității. „Luminile pe noi” realizează tabloul inconsistenței unei bune părți a comunității umane - o frescă în trăsături negative a vanităților speciei.

Între poemele volumului, un grup de compoziții de specială inspirație ni se impun atenției: „Buburuza”, „Inspirație și moarte”, „Unii mă întrebă”, „Excursie într-un gând de elev”, „Gândacul din farfurie”, „Viitorul e deja aici”, „Extraterestrii nu vor trebui să facă nimic”, „Rugăciune”, „Sărut-mâna, părinte!”, „Bunavestire”, „Hei, mortule”, „Preafericitule, Preacuviosule „Paștele”, „Lumină adevărată”, „Când se vor strecura în visele noastre”, „Suntem în aprilie”, „Săptămâna Mare”, „S-a dat liber la smerenie”, „Luminile pe noi”, „Hai să ardem niște pași”, „Eu nu mai pot”.

Cultivându-și talentul/talantul înnăscut, Răzvan Duncan a ajuns „mare”, în vârstă și poezie. Biografia sa paralelă, de creație, a crescut și crește precum copacul rezistent, înălțat în ramuri și roade. Umbra lui sporește luminile contemplației interioare.

O GI XASARDO SUFLET RĂTĂCIT

Adrian Hendre s-a născut în 07 noiembrie 2004, în Tămașda (com. Avram Iancu, jud. Bihor) într-o familie de rromi, fiind unicul copil. A urmat studiile primare și gimnaziale în satul Tămașda, ulterior a urmat cursurile Liceului Tehnologic nr. 1 Salonta (în prezent, Adrian Hendre este elev în clasa a XII-a).

Pe Adrian l-am cunoscut în urmă cu opt ani, pe atunci era elev în clasa a V-a. Am rezonat puternic cu el din primul moment, impresionându-mă dorința lui de cunoaștere a limbii rromani și a tot ce înseamnă cultura rromă (istorie, muzică, dans etc.).

Având modelul predecesorului său, al poetului Daniel Petrilă, începe să scrie poezii.

Fiind o fire sensibilă, a surprins în versurile sale teme profunde care macină comunitățile rome, cum ar fi sărăcia, neputința, inegalitatea de șanse, familia ș.a., precum și iubirea în cele mai variate forme: suferință, iubire neîmpărtășită, zăbucium sufletesc.

Am descoperit preocuparea lui privind poezia într-o zi, la școală, când a venit la mine și mi-a zis: „Doamna profesoară, am scris niște poezii! Vă uitați puțin?”.

În vocea și în privirea sa am citit emoție, mândrie dar și teamă. Nu erau multe, vreo 4-5 poezii. Mi-a atras atenția o poezie despre copiii lumii abandonăți, uitați, triști, săraci. L-am încurajat să continue, astfel că a trimis poezia la un concurs organizat de către Daniel Petrilă. Aceasta a fost apreciată și premiată, iar în 2018 a fost publicată într-o antologie de scriitori rromi apărută sub cupola Centrului Național de Cultură a Romilor - Romano Kher.

Ca profesor de limba rromani și mentor al lui Adrian, l-am simțit mereu foarte apropiat, sensibil, modest, cu mult bun simț, dornic de a învăța, de a se cunoaște și de a se autodepăși.

A participat la olimpiadele de limba rromani, fazele județene și naționale, precum și la concursurile de istorie și tradiții rome. De asemenea, s-a remarcat ca un excepțional dansator de muzică tradițională rromă și un foarte bun recitator. A obținut diverse premii la toate competițiile la

care a participat. Perioada nefastă a pandemiei l-a marcat profund, mai bine de 2 ani nemaiorganizându-se concursuri școlare și nici activități extracurriculare. În schimb, a scris foarte mult, viața reală oferindu-i, din păcate, teme din belșug. Tot zăbuciumul său sufletesc îl veți regăsi în versurile din acest volum: multă durere, multă suferință, multă neputință. Încet, încet copilul Adrian devine bărbatul matur Adrian. Raiul copilăriei dispare, iar jungla lumii în care trăim o resimte ca pe niște palme pe care viața nu mai conține să i le dea: boala tatălui, destrămarea familiei și lipsurile l-au maturizat oarecum brutal. Adrian își declară sufletul rătăcit, dovadă și titlul prezentului volum. Toate problemele lumii le adună în sufletul său fragil, precum Zeul Atlas ținea întreg Pământul pe umerii săi.

Ca mentor al său, mi-am dorit foarte mult ca acest volum să prindă viață. Am simțit că tipărirea cărții sale de debut îi va aduce o stare de echilibru, de liniștire a furtunii sale interioare și, sper eu, de regăsire a sufletului. Știu că această întâlnire va avea loc, îi doresc acest lucru, fiindcă va fi un pas mare în evoluția sa.

Dragă Adî, îți doresc să-ți atingi toate visurile, să-ți recapeți bucuria de a trăi și să rămâi același băiat simplu, modest, empatic, gata oricând să susții cu vorba și cu fapta, un om, o cauză, un ideal. Sunt foarte mândră de tine și vreau să-mi dai motive să rămân așa până la capăt.

**Prof. limba rromani,
DANIELA ROXIN**

GOLGOTA POETULUI GRUPUL DE LA BRAȘOV ȘI ELSA DORVAL TOFAN CA O FIICĂ A IERNII

În devenirea operei unui scriitor se distinge mai întâi o primă perioadă de creație, în care scrierile lui se definesc, se individualizează chiar, prin relația și raportarea la autori și/ sau opere consacrate ale literaturii, chiar la întregul ansamblu ce este definit în general ca „istorie” a unei literaturi.

Se derulează apoi o a doua perioadă de creație și implicit de valorizare a operei scriitorului, când aceasta, creația, poate deveni ea însăși punct de reper, pagină de referință în ansamblul literaturii. Scriitorul devine „un nume”, iar numele lui, ca expresie a unui destin împlinit, îl definește, chiar îl aureolează. Dar îi și obturează creația. Altfel spus, cu o sintagmă ce a devenit redundantă, se exprimă un adevăr aproape inevitabil: autorul e „mai mult citat decât citit” — cu osebire în vremile noastre. El plătește *ipso facto* tributul celebrității.

Într-o a treia perioadă a raportului biunivoc creator-creație aceștia se regăsesc împreună, *irreparabile fatum*, în omul și opera *ce biruie timpul. Sau nu.*

Elsa Dorval Tofan este un „caz”. Nu singular, dar mai rar întâlnit, și puțin diferit. Debutând cu volumul *Lansare de promisiuni* în 2018, deci la vârsta frumoasă de 54 de ani (n. la Brașov în august 1964), Elsa Dorval Tofan a publicat, într-un timp scurt, de 4-5 ani, încă 6-7 volume: poezie, proză, poeme în limba franceză (poeta însăși se definește ca „scriitoare de limba română și franceză”) sau volume în colaborare cu alți scriitori. Și fiecare volum al poetei, brașoveancă de fel și și prin formație culturală, viețuind/ auto-exilându-se din 2003 în Canada, la Montreal, se bucură de atenția criticii literare și mai ales a cititorilor, opera ei urcând cu fermitate treptele consacrării. Însuși volumul de debut al poetei este sinonim cu consacrarea. În culegerea de eseuri *Chiriașul secundeii. Poeți brașoveni*, esul ce l-am dedicat autoarei se intitulează *Un debut numit consacrare.*

Publicarea de către Elsa Dorval Tofan a ultimului ei volum de →

FLORIN ȘINDRILARU

poeme (*Afacerile merg bine*, Ed. Aius, Craiova, 2022), deosebit de valoros, solicită criticii literare misia de a o defini ca scriitor — parte integrantă în universul nostru literar. Despre creația Elsei Tofan s-au scris pagini de referință apreciative, propunând sau presupunând puncte de reper critice vizând identitatea, personalitatea, autenticitatea, dreptul operei autoarei de a ocupa un loc meritat în patrimoniul literar.

Exercițiul critic este oportun și necesar. În consecință, și rânduri din eseul de față sunt destinate fixării poetei ca spirit creator, iar liricii sale ca un notabil *modus dicendi* în contextul literelor românești. Căci, chiar în etapa de față a evoluției sale ca scriitor, despre lirica Elsei Tofan Dorval nu e greu de emis certitudini, chiar dacă ele ar părea grăbite. Lirica poetei e în drum spre fixarea originalității, a personalității și exemplarității ei, iar apropierea acesteia de creația românească de valoare, durabilă, ce se pot emite, au valoarea unor borne deja atinse de opera poetică în discuție. Poeta a devenit un „nume” și la rândul ei „numește”.

Căutând încadrarea operei poetice a Elsei Tofan într-un tipar de apreciere critică și apartenență, deși autoarea a debutat în volum foarte târziu, în perioada efervescentă a douămiismului (sau a douămiismului și ceva), ea face parte din generația anilor '80. Și mărturie stă creația sa. Apropierea de lirica lui Alexandru Mușina este firească. Și apartenența ei la **Grupul de la Brașov**, al cărui mentor spiritual a fost poetul, prozatorul, editorul și teoreticianul literar amintit, este o certitudine. Ca și ceilalți membri ai **Grupului de la Brașov**, **Elsa Dorval Tofan** este, și ea, o voce distinctă. Sintetizând în grabă, consider lirica lui **Andrei Bodi** ca fiind simplă în complexitatea sa, rafinată și cultă. Andrei are o noblețe a discursului liric care îl marchează și o finețe a stilului care stă preponderent sub semnul simbolului. **Simona Popescu** este, în discursul său liric, grațioasă, calină, cultă, o sentimentală riguroasă, cultivând proza cotidianului și în același timp refuzând-o și înlocuind-o cu farmecul liricii, al celei de pretutindeni și dintotdeauna. Poetul, prozatorul, profesorul universitar de solidă cultură **Caius Dobrescu** este în lirica

sa un novator: un jemanfișist de talie, cultivând senzația că pentru el (deci și pentru cititor) orice banalitate diurnă, chiar și „spălatul ciorapilor” sau eventualitatea alunecării pe scări, poate constitui un pretext pentru poezie. Este poetul cel mai potrivit să ilustreze/ demonstreze prin opera sa conceptul mușinian de „*nou antropocentrism*”. În paginile sale de poezie, Caius Dobrescu este un ludic serios. Dar, normal, omul de vastă cultură, profesorul universitar Caius Dobrescu *copleșește*, prin prestanță academică și prin spirit universal al culturii sale, poemele, textele de excelență inspirație ale lui Caius Dobrescu-poetul. **Marius Oprea** rămâne, cum s-ar revela din poezia sa, un veșnic executor al cotidianului și un gardian al realului, pe care le contabilizează și cântărește la modul poetic foarte serios.

Cât despre atributele creației Elsei Dorval Tofan, i-am solicitat autoarei înseși aprecieri sincere. Iar răspunsul poetei, inserat mai jos, este o excelență pagină critică și o dovadă a capacității autoarei de a plonja cu luciditate în adâncurile binomului existență-creație literară: „*Elsa Dorval Tofan verbalizează poeticul din raza medie de acțiune. Observă atent. Analizează. Militează. Ca și Arghezi, vede bubele. Ceea ce verbalizează iese câteodată liric, câteodată frust. Emoția se întâmplă a fi o reacție secundă observării. Onirismul este evacuat cu ochii deschiși. Este o poetă întoarsă pe dos. Într-o relație contradictorie cu scriitura proprie. Într-o relație de reflexie cu privire la lumea scrisului, foarte bine sugerată în filmele lui Woody Allen. E o poetă anti metaforă, dar pro reflectare. Pro înnobilitare, fără ca să-i scape detaliul ca accent, desigur, dacă e cazul. Modernitatea aici este egală cu militantismul, cu angajarea substratului poetic în acțiune și manifestări. Poezia ca organ vital, care interiorizează exteriorizând. Poezia nu ca voce, ca voci. O concretizare de manifestări când banale, când opace, când violent-tulburi sub lupa unui estetism direct, pur.*”

* * *

Criticul literar Ada Stuparu, în *Prefața* la volumul **Afacerile merg bine**, afirma despre personalitatea lirică a Elsei Tofan că este o „postmodernistă militantă”. E o

sintagmă definitorie. De reamintit că termenul de postmodernism capătă valori diferite și cuprinde forme multiple de exprimare și manifestare. Pentru criticul și teoreticianul literar Ion Bogdan Lefter „toate tendințele manifeste de la sfârșitul anilor '70 până astăzi în literatura română se circumscriu paradigmei postmoderne” (apud Andrei Bodi, în *Repertor de termeni postmoderni*, Ed. Universității Transilvania, Brașov, 2009). Reluând o fixare și o delimitare, consider *de facto* că forma de manifestare și concretizare a postmodernismului în lirica Elsei Dorval este paradigma optzecistă. În fond, postmodernismul Elsei Dorval Tofan, conceptul însuși în general, își află nucleul germinativ în momente mai vechi din evoluția liricii — deopotrivă universale și românești. Punctul de plecare în atingerea de către poeta noastră a plenitudinii lirice demonstrate în volumul **Afacerile merg bine** ar putea fi fixat mult mai devreme, poate în lirica expresionistă de limbă germană: Rainer Maria Rilke, Else Lasker-Schüler, Georg Trakl, Georg Heym... Și care urcă în timp, continuu. Racordările (căci e timpul când valoarea dovedită a poemelor Elsei Tofan se cere poziționată în permanenta devenire a liricii), deci racordările creației în speță ar consuna mai mult cu lirica lui Blaga, a lui A.E. Baconsky, a lui Bacovia (într-o zonă adiacentă a ei) etc. Multe din textele Elsei Tofan au valoare intrinsecă de adiată, de testament, →

de **finis mundi**. Prin contaminare, îl amintesc, pe Lucian Blaga: „*Se-aude zbor scurt și zadarnic/ de găște peste pagini reci/ undeva un fluier se pătrunde / de chemări de veci*”. Poemele lui A.E. Baconsky, mai ales cele din ultima perioadă a creației sale, sunt, la fel, profeții de măreție tragică: „*Vor apărea profeții... înnoitorii... oamenii viitorului.../ toți cei falși vor ajunge profeți și multă lume/ îi va urma când, murdari și cu ochii sticlind de lăcomie,/ vorbind mereu în numele altora vor reclama puterea/ pentru ei... și le veți da-o căci veți fi oboșiți, somnul/ pătrunde în agitația cetăților voastre și o culoare/ indefinită marchează putrefacția vârstei.*” (*Vârsta*).

Într-un text ce urmărea prezentarea volumului de debut al poetei, *Lansare de promisiuni*, concluzionam: „poesia Elsei Tofan poate fi considerată și optzecistă, și textualistă, și avangardistă, și simbolistă, dar mai ales modernă în diversitatea, unitatea și actualitatea ei. Și postmodernistă, având în vedere valențele conceptului ce se întrupează tot mai harnic ca element definitor – mai ales în critica și teoria literară actuală. Pentru cititorul grăbit sau mai puțin avizat poesia brașovencei poate apărea ca plată, seacă, denotativă, cotidiană. Dar în aceasta constă unul dintre paradoxurile liricii sale. Poeta are capacitatea de a fi convingătoare în registrele lirice pe care le stăpânește, așa încât textul, considerat tern în aparență, reificat ades, poate trece oricând în simbol.” Afirmațiile își păstrează valabilitatea pentru întreaga literică ce poeta ne-a oferit-o până acum.

Poesia Elsei Tofan se cuvine a fi apropiată, cu deosebire, de pagini memorabile din lirica mentorului ei literar, Alexandru Mușina. Poemul acestuia, *Fiul iernii*, este o pagină antologică ce are suflul, amploarea și patosul interior, demnitatea, vocația și forța aforistică a marilor creații: „*Noi sîntem fiii iernii. Născuți/ În cîrpe putrede. În zilele/ Cînd Moșul Soare trăgea să moară, undeva/ Dincolo de mlaștini, într-o colibă/ Din oase și piele de ren.*” Suntem niște condamnați ai unui destin vitreg, afirmă poetul, și în loc „*să fim stropi strălucitori, de aur și foc./ Topind gheața, arzînd cîrpele putrede*”, ne-am prefăcut, sub apăsarea destinului nemilos, în „*negru tăciune*”. **Noi**, „*Născuți/ Prea tîrziu, născuți prea*

devreme./ Sub un semn strîmb”, am fost supuși **iernii ca destin**, fără posibilitate de replică. Istoria, comprimată, ne pune constant sub semnul înghețului. Viața noastră trece în **mit malign**, tragedie epopeică a unui popor de oameni pașnici: **Noi**, exclamă poetul, *suntem Fiii iernii./ Ai timpului ros de șoareci și carii.*” (s.m.)

Poemele Elsei Dorval Tofan au sursa în viziune, pietrificare și statuarizare prin creație. Prin asociere și comparare se îndrituiește afirmația că poeta face parte din aceeași familie a vizionarilor sceptici. Dar Elsa Tofan dezvoltă în primul rând și cu osebire o lirică puternică, deschisă și tăioasă, nemiloasă – în această bătaie a ei cu realitatea crudă și lipsită de speranță. Realitate ce permite, chiar provoacă, înscriindu-se într-o lege imuabilă a firii și a devenirii, dezvoltarea unei **culturi excrementale** – conceptul metaforic ce caracterizează cu suficientă exactitate o latură a societății contemporane, cea de **tip consumist**, producător de exces și deșeu.

Apoi, creația Elsei Tofan este, și evidența se manifestă încă din volumul său de debut în poezie, aspră, amară, ascunzând sub presupusa realitate, cea afișată, cealaltă adevărată realitate. Pentru că Elsa Tofan cultivă în poemele sale o dublă realitate, o dublă existență și ființare. Cea de suprafață e falsă, un simulacru existențial, o mască de carnaval desfășurat însă într-un ambient echivalent cu bolgia dantescă. În adâncurile textului se revelă însă cealaltă manifestare

existențială: dură, nemiloasă, jugulatoare. Lirica Elsei Tofan înmănunchează în fapt o trinitate de marcă a liricii noastre feminine. Are în ea o putere subterană care naște, la suprafață, poemul. Un poem ce însușmează în textura lui dramatică decepția atotizbăvitoare a liricii Marianei Marin, visceralitatea programatică a liricii Angelei Marinescu, duritatea asimilată a Nordului veșnic înghețat din lirica Gabrielei Melinescu. Ironia Elsei Tofan, dacă este, este o **ironie scrâșnită și implicit răzvrătită, vizând disperarea**. Poezia ei este un strigăt (prea puțin mascat) al disperării, al fugii și al blamării civilizației supertechnicizate din vremea noastră, care ne obligă să trăim încătușați în lanțurile ei și să spunem în cor „*afacerile merg bine*”.

* * *

Din multe texte antologice cuprinse în volumul Elsei Dorval Tofan (*Afacerile merg bine, Gândul e liber, Grupe și perioade* etc.), se reține cu prioritate poemul **Amendă pe dezamăgire**. E un refuz, încă o dată afirmat, al contemporaneității căptușite de realitatea de tip consumisto-defecalist, cum ar zice regretatul poet brașovean Alexandru Mușina. În poemul numit mai sus poeta constată: „*(Niciun viitor în locul acesta înăbușit) //Căutam în stația de tramvai mucuri de țigări, țigări rupte. Când se strîngeau suficient de multe debutam procesul de reconșionare, scoteam tutunul negru, măcinat gros pe foițe de ziar, ia, mă, și tu un Kent și râdeam. Mult. Proștește, dar nu eram proști. Prostii, este drept, făceam, nimic mai mult.*

Acel film a devenit arhivă. Scena se joacă acum readaptată, cu țigări electronice și botanice. În stații, case automate de bilete, hărți cu orele de trafic și flori, chiștoace nu. Cine știe dacă oamenii mai rîd proștește!? Între masca de procedură și masca de gaze este atât de multă singurătate. Tristețe. (s.m.) *Pe cât de indusă, pe atât de voită. Nici câinii de pe maidane nu se mai țin în haite, nici porumbii nu mai caută firimituri de pâine, laolaltă, nici atomii de hidrogen și cei de oxigen nu mai produc apă. În Unul nu mai sunt Toate, fiecare particulă se află pe contul ei. Și nu se plătește amendă pe dezamăgire...*”

Poemul, reprezentativ (și el) pentru întregul volum al Elsei →

Dorval, are culoarea dezamăgirii, întâlnită încă în *paradisul din tonberon* al mentorului ei literar, Alexandru Mușina. Dezamăgirea ca stare, ca sentiment, este frecventă la poezii optzeciști. La Aurel Pantea, la Ioan Pinteza (*Mormântul gol*), în dezamăgirea furioasă și tăioasă din unele poeme ale Martei Petreu sau cea insuficient mascată din poezia de începuturi a lui Nichita Danilov (*Arlechinii la marginea câmpului*). Dezamăgirea, panfobia, singurătatea/însingurarea domină volumul acesta de poeme și sunt stări definitorii ale poetei. Scării lui Iacob biblicul „*îi lipsesc primele trepte*”, constată cu dezamăgire „*teriana îngrozită de propria panfobie, fixată în chingi, la sol, incapabilă de interconectare, părăsită de Păzitor // dezorientată, neobișnuit de singură...*” (**Aici, acum**)

Universul existențial al autoarei, transferat în universul ei liric, este construit pe o *structură dihotomică*: paralelă sau, dimpotrivă, antitetică. Construită aparent în alb și negru, existența poetei transgresată în poem păstrează această structură: „*blestemat, prețuit, rătăcit, imaginea în alb și negru a acestui poem rămâne în albumul gândurilor, în timp ce, hoinar, originalul, expresia libertății, se deplasează// cu forța apei în natură*” (*Album cu gânduri*). O dihotomie antitetică încastrează universul liric al autoarei. Trăind veșnic cu amintirea vârstei de aur a copilăriei și adolescenței, aruncând mereu în balanța actualității bulgării de aur ai amintirii unei lumi și ai unei vieți pentru totdeauna pierdute, autoarea trăiește din plin tragedia timpurilor trecute: „*aceasta este livada cu pruni și nuci, aceasta este/casa bătrânească și aceștia sunt stupii de albine/ îmi aduc bine aminte chiar dacă a nins// dincolo de gardul din lemn rotund, dincolo de ulița/ albită, un deal de chei USB din perioada post-post/ industrială, cabluri și câțiva câței// electronici care nu pot să latre, o generație/ pentru care nu se mai produc baterii, un pic/ mai departe găuri profunde// de meteorit*” ... (**Pe deal** [*despre perioada post-post industrială*])

Structura dihotomică guvernează universul existențial, ca și pe cel ființial, înscriindu-le într-un univers paralel care îi definește poetei, în ultimă instanță, creația: „*ceea ce nu*

știu cum să înțeleg.../ moartea/ când se apropie de mine/ o resping,/ când este departe o doresc// viața se află în aceeași situație/ violentă, o detest,/ blândă, nu produce satisfacție./ îmi sunt mie însămi neînțelegere/ și revoltă.// pură dihotomie, dar și fuga/ câinele pierdut, pe autostradă// nedumerirea nu se termină, se reduce/ (și, poate, se transformă).” (**Reducționismul transformator**)

În războiul – dinainte pierdut – între structurile nicicând egale ale dihotomiei ce domină discursul liric al Elsei Dorval Tofan, vocea cea mai ascuns dureroasă a poetei se exprimă clar, limpede, în unul din poemele cele mai simple și mai profunde din volum, **Tanzanit**: „*într-un fel ne îndreptăm către ceva./ Jon și Vangelis știau/ într-un fel/ vom găsi, dacă nu drumul, un drum bifurcat/ între tinerețea trădată de noi,/ deveniți oameni mari/ și bătrânețea reductibil inevitabilă, cam așa ar suna/ partea aceasta/ ca refren*”

Singurătatea dezolantă, paralizantă, acoperă și definește volumul, cel mai bun (până acum, desigur), al poetei. Ideea poetică, sentimentele specifice unui om al noului mileniu, marcat de degradare perpetuă și de consumismul primitivizant, sunt îndelung fermentate și apoi transferate de poetă într-un text perfect, cvasi-intangibil, fără posibilitate de combatere, completare, corectare. Poezia Elsei Dorval Tofan este extrem de exactă și de morală. Răzbate din ea, ca un strigăt disperat, rămas eminent civic, conștiința care presupune și propune o responsabilitate. Atribute dorit definitorii, dar rămase numai ale poetei, nu și ale universului în care ea se zbate. În care noi ne zbatem.

Simona Pascale, *Revărsarea soarelui*

Vitrina

SENIORI ÎN AMURG (II)

Octogenarul **Gheorghe Hetea** sau, pe scurt, **Gigi**, fost ofițer, supranumit „Poetul” când nu era de față, „*își descoperise brusc, după pensie, mai exact după moartea soției, pasiunea de a scrie versuri, nici el nu știa cum și de ce. Fiica sa îi desconsiderase talentul, ba chiar îi spusese verde în față că versurile sale sunt o expresie a senilității și îl descurajase de a încerca să-și publice un prim volum de poezii, cu temerea că se va face de râs tocmai el, un om atât de respectabil.*” (p.26). Fiica acestui colonel îi oferă însă o mare surpriză în ajunul Crăciunului, mai precis un exemplar din volumul de poezii pe care i le tipărise, volum care îi produce o emoție foarte puternică. Acesta își păstrează cu timpul ținuta cazonă: „*înainta bățos spre cea de-a opta decadă de viață. Cu bărbia înainte, cu spatele foarte drept, ironiza parcă anii pe care îi avea.*” (p.72). Rememorându-și trecutul, aflăm că tatăl său era profesor de matematică la școala din Câmpeni, unde învăța și el. „*A fost un copil neastâmpărat, genul acela care creează probleme părinților prin indisciplină și rebeliune*”, își amintește personajul însuși, așa că ai lui l-au înscris la un liceu militar, la Focșani. Regimul cazon îl cumintește, ai săi sunt mândri de el, însă „*Gheorghe Hetea își pierduse acel soi de căldură pe care o are un copil față de părinți. Era distant, iar părinții respectau această distanță, fără a încerca să și-l apropie.*” (p.83). Salvează viața părinților convingându-i să predea comuniștilor de bună voie „*livada și pământul, cu un pâlc de pădure*” (p.83). Fiica sa, Oana, era căsătorită cu Cornel, având cu acesta o fetiță de vreo treisprezece anișori. Din pricina acestui ginere care îi înșela fiica și lui îi dădea ordine „*Era exclus să stea cu ei, dar nici nu putea să îi explice fetei motivele.*” (p.85). Oana l-a sunat într-o zi să îl anunțe că peste o lună se vor împlini trei ani de la moartea mamei sale și îl invită acasă pentru parastasul acesteia. Îl mai anunță și că soțul ei „*S-a mutat cu una...*” (p.86). El nu știa dacă să se bucure sau să se→

DOINA BĂLTAT

supere, dar se mira că fiica sa încă îl mai iubea pe ticălos. După încheierea conversației telefonice, compune poezia „Despărțire”, care se voise a fi pentru fiica lui, o îmbărbătare, dar care la final a fost dedicată tot soției lui, Viorica. O poezie sfâșietoare dedicată celei pe care „*O iubise toată viața lui, dar nu a fost genul acela de iubire vulcanică, nici măcar la început. O respectase și găsisse cu adevărat „sufletul pereche”, fiind, mai presus de toate, prieten.*” (p.86). Are un secret întunecat: pe timp de pace, comandantul său îi dăduse ordin să împuște pe un general, el știind că cei doi ofițeri superiori erau prieteni. Comandantul l-a asigurat că generalul „*e un trădător*”, iar el, Hetea, trebuie să facă asta „*pentru patrie*”, iar țara îi va fi „*recunosătoare*”. I s-a promis și o avansare, firește... (p.89). După îndeplinirea misiunii visează mereu cum „*Privirea celui împușcat încă mai stăruia, de parcă ar fi rămas suspendată, în urma trupului. Exprima surpriza, mirarea.*” (p.87). Trăsese un singur glonț în timpul Revoluției, dar „*de o importanță covârșitoare. Se întreba dacă generalul fusese trădător sau nu. Nu avea de unde să știe.*” (p.89). Viorica s-a îmbolnăvit de cancer renal, iar după moartea ei a început să scrie poezii în întregime dedicate ei, „*ca și cum ar vorbi cu ea în continuare despre problemele care îl apăsau.*” (p.90). Singurătatea îl făcea să intre în panică, iar coșmarurile tot mai dese și mai lungi deveneau noua lui realitate. Din acest motiv a decis să se mute la Senior Help. După terminarea poeziei „Despărțire”, o anunță pe doamna Stanca despre plecarea de la Senior Help, motivând simplu: „*Fiica mea are nevoie de mine.*” Dorea să-i fie alături fiicei sale „*într-un moment de cumpănă*”. (p.93).

Rică Visu a fost adus de fratele lui la azil, cu toate că putea să se descurce singur. Om cu nevoi mărunte, avea o singură pasiune, aceea de a inventa tot soiul de obiecte. Era considerat de ceilalți locatari ca fiind bolnav psihic, de aceea era evitat. A fost părăsit de nevastă după trei ani de căsnicie. Se împrietenește cu Gheorghe Hetea și cu inginerul Dan Florea, alt locatar, cărora le vorbește despre cercetările și invențiile sale, inclusiv cele din domeniul aeronauticii. Are doar studii medii și a lucrat în Cluj la „16

Februarie”, la locomotive. A făcut armata la Ghimbav, la Fabrica de avioane. A fost închis de către comuniști de două ori, dar nu la pușcărie, ci la nebuni... Asta după ce i se furaseră invențiile. Anunță apoi că ultima invenție a fost proiectarea unui elicopter cu aripi. Deși nimeni nu credea în talentul lui, în ajunul Crăciunului apare fratele său cu coli de hârtie și cu niște ziare, îl anunță că i-a fost brevetată invenția, apoi îi citește descrierea: „*este un concept nou care, prin cele două aripi și cele două elice propulsoare conferă o viteză mai mare decât un elicopter convențional*” (p.39). Citește și alte rânduri subliniate din articole despre construirea prototipului și află din ziar că se va dezvolta o linie de producție în Germania cu elicoptere cu caracter utilitar, știrea provocând un plâns cu sughituri, un plâns cât pentru o viață celui care avea parte de recunoaștere prea târziu...

Dan Florea, absolvent a două facultăți, avea 84 de ani. În tinerețe fusese „*agreabil, încrezător și vesel*” (p.42) și provenea dintr-o familie dezbinată, un copil pasat de la mamă la tată. Pentru a nu stânjeni a doua căsnicie a tatălui său, a fost trimis la Cluj pentru a face Gimnaziul. „*A fost înzestrat cu o mare inteligență, dublată de ambiție și perseverență, așa încât a reușit să intre cu bursă la Facultatea de Fizică. [...] Frumuseț și simpatic, cucerea pe loc inimile fetelor.*” (p.44). Era o companie plăcută, dar nu vorbea niciodată despre sine ori despre familia sa. Trecea cu calm și încredere peste

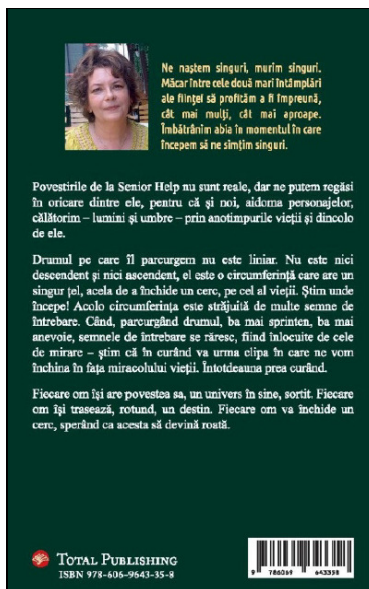
orice dificultate, peste orice neceaz considerând că „*nu există nu se poate*” și „*nu există ceva care să nu poată fi învățat*”. (p.45). Refuză să predea fizică la o școală dintr-un sat de lângă Cluj unde fusese repartizat, din acest motiv face apoi și Facultatea de Construcții, întră și în Partidul Comunist din necesitate. După ce a trecut de treizeci de ani, apar primele gânduri despre căsătorie. Cunoaște pe fiica fostului avocat de succes, Narcisa Drăgan, învățătoare, divorțată, de care se îndrăgostește la prima vedere. Cei doi nu au avut copii, iar cele două firi diferite au reușit să ajungă împreună la bătrânețe. „*După Revoluție, Dan Florea și-a deschis propria firmă de construcții și a câștigat bine. A băgat toți banii apoi într-un fond de investiții care i-a adus oareșicare profit.*” (p.56-57). Renunță la munca pe șantier la împlinirea vârstei de optzeci de ani, datorită poliartritei soției și se ocupă doar de partea de proiectare unde are rezultate remarcabile. În urmă cu trei ani a survenit moartea soției, iar el este găsit de un vecin în biroul său căzut și cu gazul deschis (posibil o tentativă de suicid), apoi a fost dus la spital unde s-a descoperit că a făcut „*un mic accident cerebral*” (p.61). Părintele Toma l-a dus la azil unde stătea forțat de angajații care îi făceau tratamentul corespunzător. Acolo a fost pus în cameră cu un anume Gheorghe, însă nu contau pentru el decât țigările, biroul, telefonul și laptopul. A declarat celorlalți că are patru miliarde și vrea să scoată niște bani, dar când sună pe angajata băncii, Florica Apetroae, a aflat cu stupeoare de la aceasta că ea nu poate veni la domiciliu să îi aducă bani din contul lui, ba chiar era necesar să facă o procură cuiva prin notariat. A izbucnit în plâns când și-a dat seama că nu are pe nimeni ca să fie împuternicit. Administratoarea Stanca, auzind ce sumă are în cont, îi oferă alte condiții: îl mută singur în altă cameră, ca să nu îl mai supere colegul de cameră, Gheorghe. Ploscaru Ioan, notarul pe care îl știa Dan, „*un om vârstnic la rândul său, era în spital, iar perspectiva de a-și începe activitatea nu era foarte apropiată.*” (p.64). Nici acesta nu îl caută după externare.

Este întrunit consiliul de conducere al azilului la solicitarea →

doamnei Stanca, pentru a vedea prin ce căi pot să își recupereze banii pentru șederea lui Dan Florea în acest azil. Însă toate propunerile puteau fi atacate de angajații băncii, care aveau interesul să rămână banii lui Dan Florea în folosul statului, ceea ce se și întâmplă la final, cu toate că acei bani erau vizați și de preotul Toma. Tentativele de suicid ale personajului continuă (*ba introducând cuie în priză, ba încercând să se cocoțeze pe un scaun și să agațe cordonul halatului de lampadar*). [...] *Nimeni nu putea preciza dacă tentativele sale erau conștiente sau nu.*” (p.68). Neputând plăti la acest azil luxos, a fost mutat prin intermediul aceluiași preot, care îl și adusese aici, într-un azil de săraci, unde și-a găsit sfârșitul în luna februarie, iar statul a rămas cu banii și cu apartamentul acestuia...

Irina Ciocan, o îngrijitoare mai răutăcioasă, lipsită de tact și de delicatețe, o anunță pe Sofia că au „*un nou locatar. Altul pe care îl lasă Dumnezeu să facă umbră Pământului degeaba! O altă legumă putrezită.*” (p.17). Cândva a fost pusă la punct de Sofia, dar i-a aplicat acesteia o lecție dură, lăsând-o „*cu pampersul neschimbat*”. (p.17).

O altă îngrijitoare este **Anita Nicoară**, văzută de doamna Stanca „*cea mai destoinică și mai sufletistă. Celelalte erau ba neglijente, ba răutăcioase, fie una cu alta, certându-se din tot soiul de nimicuri, fie cu bătrâneii, mai ales cu cei lipsiți de apărare. Pe unele le dăduse chiar ea afară, pe altele încercase să le formeze, să le educe. Din păcate, imediat ce reușea să le aducă la un nivel cât de cât acceptabil, plecau să lucreze la stat, unde aveau salarii mai bune, sau la alți privați care plăteau mai bine, dar cele mai multe se duceau în Italia sau în alte țări occidentale.*” (p.96-97). Stela Ciorbă observă că Anita „*avea ochi frumoși, era bălaie și un pic cam corpolentă pentru vârsta ei, de treizeci și trei de ani.*” (p.102). Amintiri uitate ori pe care le dorea uitate ies la iveală: fusese nevoită să se transfere la alt liceu deoarece „*rezonase dincolo de vârstă*” tocmai cu Mihai Leu, profesorul de biologie și soțul doamnei directoare, bărbat frumos, poreclit Adonis, în ciuda vârstei de 45 de ani, în timp ce ea „*Avea optsprezece ani și era în clasa a doisprezecea, o fată frumoasă de la*

țară care stătea la internat. Voia să-și ia Bacalaureatul și, cu puțin noroc, să intre la o Facultate. Visa să dea la Medicină” (p.108). Orfană de tată, mai avea doi frați pentru care mama lor se spetea muncind. Mihai Leu a și solicitat transferul la un alt liceu, a introdus acțiunea de divorț și s-a mutat cu Anita într-un apartament închiriat, în care au locuit două luni. Fiica lui Mihai îl anunță că poate să vină la București să își vadă primul nepot, iar Anita amână momentul când îl va anunța că el va deveni tată. Doar după vreo patru săptămâni de tăcere din partea lui și de disperare din partea ei a primit de la el un telefon sec prin care o informa că între ei totul s-a terminat, că nu putea renunța la iubirea lui de o viață, la Steluța. I-a propus un transfer la alt liceu „*ca să fie ferită de bârfe și lume răutăcioasă*” (p.113), cerere de transfer pe care Anita a și semnat-o. „*La noul liceu, colegii și profesorii erau destul de distanți cu ea. Acasă nu mai era primită, fiind considerată o rușine a familiei.*” (p.113). Fiica ei, Lidia, s-a născut în iunie, iar ea a fost nevoită să se angajeze pentru a avea cu ce să își crească fetița, renunțând la facultate.

Stela Ciorbă are ocazia să o cunoască pe Lidia, venită în vizită la azil, aflând de la aceasta ce vârstă are și a cui fiică este. O cheamă apoi pe Anita căreia îi spune: „*Ai crescut un copil minunat și e foarte frumoasă. Are ochii soțului meu!*” (p.117). Ambele femei decid să nu îi spună lui Mihai Leu despre fată. Anita acceptă apoi curtea făcută de fiul domnului

Ilie, Ducu, pe care îl ia de braț în timp ce îi confirmă că și ea îl place, simțindu-se brusc înseninată și plină de viață lângă acest om care o iubea și alături de care putea merge prin viață.

Stela Ciorbă, căsătorită **Leu**, dar divorțată, a fost cam douăzeci de ani directoare la liceul „Basarab”, apoi s-a pensionat pe caz de boală: are insuficiență cardiacă și coxartroză. Anita precizează că i-a fost „*profesoară de franceză, un zbir, [...], toată lumea îi știa de frică*”. (p.97). „Madam” nu depășise cu mult 60 de ani și se purta extrem de urât cu infirmierele. Anita află de la Matilda că soțul profesoarei urmează să fie operat pe inimă la Viena, iar ea va sta la Senior Help până ce acesta se va pune pe picioare și până ce fiica ei va termina toate demersurile pentru a-și duce părinții definitiv în Canada.

Metodele de investigare ale acestei femei exigente nu se schimbaseră: „*Îi întreba pe elevi dacă au fumat, ea urmărindu-i, de fapt, pe geam. Erau pedepsiți toți, dar cei care nu recunoșteau riscu exmatricularea.*” (p.103). A doua operație de by-pass a soțului ei reușise, iar ea plecase.

Moș Bazil, un alt protagonist, a fost adus cu forța la azilul Senior Help. La cei nouăzeci de ani era foarte ridat, în contrast cu starea lui de sănătate. Îi plăcea să se autoironizeze. Aflăm că prima soție îi murise de tânără într-un accident de mașină, lăsându-l „*văduv cu o fetiță de trei ani de crescut*” (p.122). Se recăsătorise apoi cu Dora, o femeie văduvă și ea, cu cincisprezece ani mai tânără decât el, alături de care a trăit aproape treizeci de ani. Fusese contabil, dar cu trecerea anilor a început să adore toamna, care i se părea chintesența tuturor anotimpurilor, o încununare a unui ciclu de viață.

Fiica lui, Mariana, era căsătorită cu Octav, iar Nicușor era fiul lor care, „*constata bătrânul, luase trăsăturile cele mai rele ale celor doi părinți.*” (p.125). Singura lui neliniște era legată de ginerele care transformă cu ușurință personalitatea soției sale, foarte îndrăgostită de el și părând mulțumită cu această situație. Cei trei locuiau în apartamentul lui moș Bazil din Cluj, iar dorința lui Octav era ca bătrânul să le facă act de vânzare-cumpărare. Acesta refuză, →

reproșându-le că au investit într-o afacere păguboasă cu benzinăria, iar de banii rămași ori primiți din zestrea Dorei, au cumpărat limuzină scumpă. Doi ani ginerele și fiica nu l-au mai vizitat din această cauză. Mariana re apare și îl anunță că soțul ei o amenință cu divorțul dacă nu obține apartamentul de la tatăl ei.

Bătrânul suferă văzându-i acesteia prostia, neîncrederea în forțele proprii. Nu mai avea încredere nici în fiica sa, nici în ginere, singurul motiv pentru care refuză în continuare să le dea apartamentul. „După plecarea Mariane, bătrânul făcuse un accident vascular. L-a găsit a doua zi spre seară un vecin, zăcând inconștient în pivniță.” (p.127).

Află de la o asistentă că a stat în comă cinci zile, apoi constată că partea dreaptă nu și-o mai simțea și părea că nu poate s-o miște. Mai află și că propria fiică vrea să îl ducă la un azil, după ce adusese la spital un notar în fața căruia a luat degetul tatălui său, l-a înmuiat în cerneală și l-a pus pe actele prin care acesta își dăduse casa și apartamentul. Fiind colegă de liceu cu Stanca, administrator la Senior Help, îl internează cu ușurință pe tatăl ei la azil. Fiica lui nu îl vizitează o vreme, iar când a apărut, prin martie, l-a anunțat că a fost părăsită de Octav: „— Și-a găsit pe una, îți dai seama? La vârsta lui și-a găsit pe una mai tânără cu douăzeci de ani decât el! Până și lui Nicușor i s-a făcut rușine! A vândut apartamentul și și-a deschis o firmă cu aia!” (p.133). Părintele își iartă fiica, apoi află de la aceasta că a primit jumătate din suma obținută din vânzarea apartamentului, iar cabana și casa din Gilău sunt în continuare pe numele bătrânului. În acea casă s-a mutat ea și fiul ei, a început recent să o renoveze pentru a-l primi și pe bătrânul tată. Acesta se bucură că ea are o șansă la o însănătoșire sufletească fără Octav, dar refuză să se mai întoarcă acasă cu ea, motivând că normalitatea lui este la Senior Help. Se împrietenește la azil cu nana Ileana, cu care iasă afară, „doi bătrâni, sprijiniți unul de altul, ea adusă de spate, el trăgând un picior după el cu o mișcare mai largă. Pășeau atât de încet și de greoi de parcă duceau fiecare câte un secol pe umeri. Își duceau bătrânețea...” (p.136).

Ultima poveste este a renumitului pictor **Tică Iorgu, Junior**, care împlinise recent 65 de ani. Acesta nu spera la vreo pensie, știut fiind că „*Pictorii nu ies niciodată la pensie. Ei doar se îmbolnăvesc și mor.*” (p.137). Făcuse cataractă din pricina diabetului pe care îl avea încă din tinerețe. Amelia nu mai suportase viața alături de un bețiv și un ușuratic înfumurat și l-a părăsit, deși nu fuseseră căsătoriți. „*Apoi a intervenit orbirea. Nu dintr-o dată, însă destul de rapid totuși. Întâi n-a mai putut așeza pe pânză umbrele corect, apoi culorile au devenit neobișnuit de violente, mirându-i pe critici.*” (p.143). Nesiguranța mersului său bătăit se reflecta și în plan mintal, lunecând spre o depresie profundă. În prezent era tolerat de către patroana azilului, fiind lipsit de mijloace de trai și complet singur. Un medic oftalmolog tânăr și fără experiență practică, vizitează azilul apoi îl consultă și pe el. Îi descoperă „cataractă matură bilaterală”, care „se poate rezolva ușor prin operație. Se înlocuiește cristalinul cu unul artificial.” (p.145). Aflând de la pictor că nu are niciun fel de venit, se oferă să îi facă rost de cristalin gratuit, dar îl atenționează că nu a operat pe ochi uman, ci doar pe ochi de porc, pentru a învăța. Pacientul acceptă să își dea unul altuia o șansă și spre bucuria tuturor operația a reușit: „Râdeau cu lacrimi, atât el, cât și medicul. În fond, aveau motive de bună dispoziție amândoi!” (p.147).

Un curier a sosit la azil și a început să descarce pachete mari despre care i s-a spus că sunt fragile. Erau tablouri semnate „într-un colț,

Simona Pascale, *Insula*

jos. T.I., Junior. Rând pe rând s-au recunoscut fiecare. Erau încântați.” (p.148). Ultimul a fost un tablou cu un peisaj, dealuri verzi, dincolo de o pajiște plină de narcise. Un nud de femeie își legăna șoldurile, pășind sprintar. Un plic aflat lângă tablou conținea o notă: „Pictura „Primăvara” a înrunit sufragiile juriului la expoziția internațională de pictură de la Praga, obținând locul I.” Iar pe spatele cartonului, autorul scrisese doar cuvintele: „Cu mulțumiri”. (p.149). Era dovada clară că pictorul se reabilitase în plan artistic și că, în felul său corect, se achitase față de cei care i-au fost alături la nevoie.

Mesajele poveștilor de viață din volum sunt pertinente, viața oferă personajelor nesfârșite drumuri ale tristeții, realitatea devine deseori greu de suportat, imposibilă, termenele finale sunt marcate de o perioadă de singurătate, spaimă, suferință, căci personajele sunt captive acestor sentimente care le domină viața și le epuizează. Dar apare moartea eliberatoare și promisiunea unui alt loc, îl altă dimensiune, într-o altă formă: „Sufletul său urcă astăzi acolo, într-un loc cu verdeață, în care nu e nici supărare, nici întristare, nici suspin.” (p.71).

Existența zbuciumată a ființei umane în general este o poveste veche. Dar este și o poveste nouă, mereu actualizată de suferința fiecărui individ în parte, a fiecărui personaj. Interacțiunea dintre oameni este una de adâncime, le marchează destinul, face parte din structura acestora, le dă valoare.

Este o carte despre viață și oameni, despre deznădejde și speranță în același timp, despre iertare și împăcare cu finitudinea, cu „cosașa”, căci meandrele vieții, încercările de toate felurile nu pot avea decât un final previzibil: moartea, fie ea fizică, fie spirituală, fie alienarea.

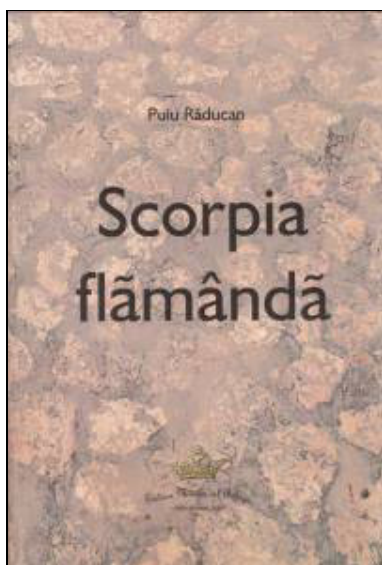
Stilul este limpede, concis, echilibrat, servind fără echivoc obiectivului final urmărit de naratoare, fără încărcături inutile, fără modernisme lipsite de conținut, un stil al strictului necesar din punct de vedere lingvistic, în relatarea faptelor, în conturarea personajelor.

Simona Mihașiu, *Povestiri de la Senior Help*, Editura Total Publishing, București, 2023.

Un roman „à these”, în spiritul moralei creștine:

SCORPIA FLĂMÂNDĂ

Citind cartea poetului, prozatorului și publicistului Puiu Răducan din Băile Olănești (n. 28 iulie 1951, în Tetoiu-Tepești, Vâlcea), SCORPIA FLĂMÂNDĂ (Editura „Mircea cel Bătrân”, Băile Olănești, 2022, 197 p.), un roman preponderent narativ (nu „dialogic”, cum ar zice formalistul M. Bahtin, ci narativ-„panoramic”), cu teză de substrucție onto-cosmogonică, ne-au venit în minte multe scrieri din literatura universală, dar, ca să rămânem în cadru național, am aminti, potrivit-se cu felul scrierii, de viziunea privind „demonismul” din lirica eminesciană, de „kir-ianul”-ismul lui Caragiale, de „satanismul” lui Macedonski, ba chiar de o anumită viziune argheziană a Lumii create, părăsită, însă, lăsată de izbeliște din cauza păcătoșeniei sale, de către Pantocratorul devenit, potrivit lui Mircea Eliade, Deus otiosus („De când s-a întocmit Sfânta Scriptură/ Tu n-ai mai pus picioru-n bătătură...”). Nu-l putem uita nici pe Lucian Blaga, definind alcătuirea omenească drept relație, congruentă, între „trup” și „suflet”, având, tot într-o poezie de tinerețe, viziunea unei „pax magna”, ce ar ține ființa umană, predispusă la debalansare, în echilibru (o cumpănă între „eul”/ sufletul încercat de acel „strop de dumnezeire” și natura corporală/ trupul („pieptul meu” în care „dracul nicăiri nu râde mai acasă”), marele secret al vieții fiind păstrarea stabilității („Pesemne – învrăjbiți/ de-o veșnicie Dumnezeu si cu Satana/ au înțeles ca e mai mare fiecare/ dacă-și întind de pace mâna. Și s-au împăcat/ în mine: împreună picuratu-mi-au în suflet/ credința și iubirea și-ndoiala și minciuna.// Lumina și păcatul/ îmbrățișându-se s-au înfrățit în mine-tâia oară/ de la-nceputul lumii, de când îngerii/ strivesc cu ură șarpele cu solzii de ispită./ de când cu ochii de otrăvă șarpele pânđește/ călcâiul adevărului să-l mustre-nveninându-l.” Ideea marelui antagonism onto-creaționist apare la Blaga în cadrul multor texte poetice și dramatice, amintind doar, în contextul cu trimiteri la bogomilism, de drama

filosofică „Meșterul Manole” (1927).

Cam în acest orizont mai larg de reflexivitate, pornind de la miturile biblice și mai vechile legende ale popoarelor, dl Puiu Răducan își plasează problematica scrierii, desigur actualizată cu „istorii” concrete de familie de la noi, din ultimii 150 de ani.

Mai concret, tema cărții urmărește felul în care „scorpionismul”, în general duhul răului, se manifestă din plin în anumii oameni, rădăcinile acestuia pierzându-se în mitul biblic al „păcatului” originar și în diferite legende, credințe, superstiții venind din preistorie... Dintr-un „Cuvânt al autorului”, aflăm că, după ce a publicat „atâtea cărți de proză și poezie, toate cu un suport realist, m-am gândit acum, în perioada «inutilității» (pensiei, n.n.), să scriu despre «facerea» lumii, ba, mai înainte, despre «facerea» planetelor, despre Adam și Eva, despre Domnul, dar și despre Diavol.” Altfel spus, autorul s-a gândit să ne plimbe „din Rai în Iad, prin niște «dansuri», S.F.-uri, (ne)contestate de știință și religie, tăvălite prin întâmplările pamfletiste ale vremurilor pe care le trăim”. Temându-se, oarecum, că Biserica s-ar putea „supăra” pe d-sa scriind despre „exorcismele” practice acolo („un ritual însoțit de rugăciuni, descântece etc. care are drept scop alungarea duhurilor rele, a diavolului din trupul omului posedat”...de diavol!), autorul uită că Biserica Ortodoxă (cel puțin astfel am văzut recent la Tv atitudinea luată de

ierarhia ecleziastică împotriva unor cazuri de „exorcism”, deci sunt „interzise” astfel de practici). E adevărat că există „moltivele” („moltite”!) Sfântului Vasile cel Mare”, rugăciuni puternice care se citește numai o dată pe an cu prilejul schimbării anului creștin, la 1 Ianuarie, dar acestea sunt departe de a fi considerate (și practice) „exorcisme”, poate în vremurile mai vechi acest „ritual al exorcizării” era practicat de „acei clerici inferiori, rânduiți și investiți („investiți”) cu această putere a alungării duhurilor rele”. E adevărat că „problema exorcizării vine din timpuri vechi”, ceea ce îi întărește autorului convingerea că „diavolul este peste tot”, iar cititorul nu are decât să dea „verdictul” răsfoind „cu răbdare paginile acestei noutăți editoriale”. Cu mențiunea expresă că „orice asemănare a acțiunilor pamfletiste și a personajelor pamfletiene (!) descrise în această lucrare este ab-so-lut... în-tâm-plă-toa-re!...”

Și pentru a-și ilustra această teză etică, autorul nostru o ia foarte de departe, din vremurile nebuloase ale Facerii, când, potrivit miturilor biblice, Dumnezeu a creat planetele, reținându-se, între acestea, Soarele și Luna, care i-au creat „probleme” Creatorului de vreme ce iubirea dintre acestea nu însemna, în ordinea creației divine, decât un „incest”. În jurul relației dintre Soare și Lună s-au creat de-a lungul imemorialelor vremuri „cele mai frumoase, misterioase și romantice legende” privind misterul „celor două principii cosmogonice”, cei doi aștri apărând mereu „în antiteză” (simbolizând masculinul și femininul, ziua/ lumina și noaptea/ întunericul, iubirea și ura, căutarea și abandonul, îndepărtarea și apropierea, sau, ca în viziunea romanticilor, conflictul dintre „aspirația cosmicului către pământean” sau „aspirația transcendentului către real”, ca o iubire dintre doi aștri care rămâne „desăvârșită, irepetabilă, nepământeană”, dovadă că „sacrificiul suprem pentru o iubire adevărată se poate trăi doar la nivel cosmic”. Iubirea dintre Soare și Lună, evocată în atâtea legende, și condamnată drept „incest” impunând intervenția punitivă a Creatorului, este urmărită de autor în câteva→

ZENOVIE CĂRLUGEA

cazuri, inclusiv la Alecsandri și la culegătorul baladei-legendă G. D. Teodorescu, „Soarele și Luna”, considerată „capodoperă a literaturii române”. Soarele, „regele astrilor”, solidar și trist – Luna, intangibilă, „angelică și fragilă în compania stelelor, fidelă doar iubirii Lui”, „contopirea acestora într-o trăire intensă, nepământeană s-a numit eclipsă”... Desigur, toate legendele acestea, autohtone sau orientale (antrenând împărați, zmei, licorni, duhuri ale răului etc.), implicând eminența divină, pe Dumnezeu, sunt, în fond, viziuni populare, apocrife – ideea e că, refuzat în dorința lui, de atunci Soarele „umbă toată ziua după Lună să o privească, iar Luna fuge și se ascunde de Soare toată noaptea, iar călugării nu se căsătoresc”...

Povestea merge înainte și autorul evocă, după momentul „facerii” universului planetar, preocuparea Domnului de a crea prima pereche de oameni după chipul și asemănarea sa (mai întâi pe Adam, apoi din coasta acestuia pe Eva, prima fiind însă, după o legendă evreiască din Cabala, Lilith, prima „nevastă” care, unindu-se cu diavolul, l-a părăsit pe Adam etc.). După „starea de sfințenie” a acestor creaturi (cuplul adamic), „a sosit ziua în care Adam n-a mai ascultat porunca lui Dumnezeu”. Păcatul „proto-părinților” Adam și Eva conduce, se știe, la „ieșirea” acestora din Rai, conform teologiei creștine, păcatul trecând asupra tuturor urmașilor / oamenilor „în mod ereditar”. Ceea ce nu ar fi fost „specificat” în Biblie, rămânând „echivocă”, este problema fructului „pomului cunoașterii binelui și răului”, varianta „mărului” fiind acceptată unanim în creștinismul european. Dar pe acele vremuri biblice în Orient nu creștea „mărul” (reprezentabil în arte, printr-o mentalitate „ubicuitară”/ ubicuă), desigur, crede autorul, ar fi vorba de „alt fruct, posibil smochine”, cu frunze de smochin trebuie să-și fi ascuns rușinea perechea păcătuitoare până la alungarea din Rai...

O altă interpretare ar fi aceea care, conform lui Leibniz, anticii considerau păcatul respectiv drept o „felix culpa”, adică fericita greșală din care a izvorât „actul cel mai nobil cu putință, sacrificiul lui Iisus Hristos” (idee de regăsit și la Sfântul Augustin sau Sfântul Toma,

crezându-se că din această atingere cu Răul duhul sfânt „lucrează spre binele Universului”). Ispita și căderea în păcat este văzută de autor ca „o umbră fioroasă, murdară mucegăioasă” venită „din hăurile Universului”, pe care Dumnezeu o tot alunga de la Poiana Luminii, dar ea se furișase în „pădurea de tuci” din preajmă „cu intenția clară de a face rău, de a face ca mersul timpului să se măsoare-n lacrimi”. Astfel că, pe când Domnul se odihnea „cu capul pe o scamă de nor” după atâta muncă, profitând de faptul că Adam și Eva dormind și ei „la umbra mărului”, Diavolul „s-a transformat într-un șarpe, cu însăși fiica cea mare, Scorpia cea urâtă și rea, strecurând-o în buzunarul de la piept.” Fulgerător s-a suit în mărul ce făcea umbră „copiilor Domnului”, a scos Scorpia din buzunar și „a lipit-o pe un fruct”. Prima trezită din somn a fost Eva care, văzând sus pe creangă „un măr lucios și mare (care) se tot rotea”, a întins mâna luând fructul și mușcând „cu nesaț din savurosul fruct, care ulterior a devenit interzis”. Așa s-at fi „strecurat” Scorpia în trupul „setos” al Evei, altă variantă apocrifă făcând referire la Scaraoșchi care, ispitit de „întrepicioarele” Evei, a dat drumul prin iarbă duhului rău care ar fi pătruns „în trupul Evei”...

„De atunci – scrie autorul -, indiferent care ar fi varianta pătrunderii Scorpiei în trup, Eva a început să-și modifice comportamentul, imediat după-nghițitura bucății de măr, sau a... pătrunderii gândacului...” Sau „Odată cu pătrunderea Scorpiei în trupul Evei, dracul a ajuns pe pământ și există-n fiecare om...” Deci e clar, scrie autorul, fiecare om „e posesor

de diavol”, iar „cu diavol în trup, n-ai cum să nu te porți ca-n iad”, „cu răul în minte și trup, oamenii au dat viață unor nelegiuiiri fără seamăn”, „așa au apărut pe Pământ incesturile, violurile, ca formă, prezență a diavolului, a Scorpiei care macină trupul omului...” Dacă în unele părți ale pământului incesturile „au fost legalizate”, violurile, mult mai numeroase, au fost, îndeosebi în viața creștină, condamnată. Și, pentru a ilustra cu probe, autorul citează din Codul Penal al lui Constantin Mavrocordat prevederea ca făptuitorului să i se taie „scârbavnicul mădular”... Ca și aducerea în discuție a preceptelor creștine, amintind de părintele Ilie Cleopa, convins, din scrierile Sfinților Părinți, că Adam „a plâns 600 de ani pentru iertare”, Marele și Bunul Dumnezeu lăsând legi și porunci în decursul omenirii până la Moise... Sau amintind, pe aceeași temă, de lucrarea protosinghelului Ghelasie Spătacean, stareț al Sfintei Mănăstiri Voivodeni din localitatea Dragu-Sălaj,... Sau considerațiile despre existența în același trup a două duhuri, „duhul sfânt și duhul rău, dar în cantități diferite”, în partea „scorpionică” a lucrurilor cordonul ombilical nerupându-se niciodată...

*

După toată această punere în cadru a celor evocate în carte, autorul – anunțând de la început leitmotivul „Scorpia există!”, care străbate poveștile întâmplare „în ultimii 150 de ani”, cu vagi localizări, - ni se adresează în deplină cunoștință de cauză și cu oarecare „complicitate” de a ne socoti martori: „Dau drumul mai jos unor întâmplări scorpione de care tu, cititorule, nu ești străin, cunoști foarte multe cazuri de producție scorpionică”, cu specificarea că acest „monstru feminin cu mai multe capete, care scoate flăcări pe nări și al cărei sânge ar avea însușiri miraculoase”, nu are „nicio legătură cu «soția» scorpionului.”

Prima povestire, care ocupă și cea mai mare parte a romanului, este a unei fete, care, născută într-o familie modestă (tatăl „brigadier la C.A.P.”, iar mama casnică), va simți pe propria-i piele răul tratament al tatălui, un alcoolic aflat în „puterea scorpionică”, abrutizându-și familia cu „scandaluri și bătăi” curente. Fata, după absolvirea unei școli—

Simona Pascale, Insula

profesionale, devenită croitoreasă, va fi curtată de un tânăr, care, sub imperiul poftelor „scorpionice”, va abuza de ea, încă elevă, la 16 ani, în mod bestial, urmând, în sfârșit, să-i devină soție. Scorpie se va dovedi și „Doamna M.”, soacra, care, în loc să-și tragă la răspundere fiul-parazit pentru viața dezamățată („fără serviciu, muieratic, cu plăcerea jocurilor de noroc și toate relele lumii în sânge”, anturaj criminal, scandaluri și bătaii continue – se repeta, într-un fel, atmosfera din familia fetei), dimpotrivă o găsește tot pe noră vinovată de toate cele întâmplate. Povestirea înaintază la persoana întâi, pe zeci de pagini, aflând calvarul unei vieți distruse, al aceleia care va constata că „nu am nicio șansă în fața bestiei cu chip de inger și inimă de satan”. Este de-a dreptul incredibil ceea ce se întâmplă cu tânăra femeie (mamă crescându-și singură copiii, din care unii se nasc morți din cauza bățăilor din care nu se trezea decât „frecată cu apă și oțet”), rareori am întâlnit în pagini de literatură un asemenea tratament barbar, de-a dreptul diavolesc, asupra căruia autorul insistă dezvăluindu-ne cruzimi inimaginabile la care este supusă femeia de cel în care „Scorpia lucra la turație maximă”. De un naturalism vădit, multe scene frizează un senzualism care ne-a amintit de cuplul ce descoperă erosul din „Thalassa” lui Macedonski, de la descrieri de viol la, să zicem, trăirea orgasmului sau a stării de anorgasmie. Iată un pasaj de la p. 30-31: „Frământată de gânduri, care mai de care, dominate de Scorpia lăuntrică, Eva se-ntoarce agale de la Izvor. Cum a văzut «stalagmita» noduroasă, gulerată, nervoasă, gata să scoată fum pe nări, dintre picioarele lui Adam, «fata» a înnebunit de-a binelea. Au apucat-o «mâncărimi» groaznice, necontrolabile, a-nceput să ofteze, își pipăia întrepicioarele cu o mână, cu cealaltă își masa sânii. Herghelia de sânge mânăta de Scorpie a-nceput goana nebună.”

Sau acest pasaj de un naturalism „savuros”, care sună curios în gura unei femei mature ce își analizează trăirile fiziologice din actele sexuale avute, o descriere aproape clinică, „ca la carte” și, de aceea, mai puțin literar-estică și convingătoare ca mărturisire: „Ca orice tânără începătoare într-ale dragostei frumoase ar fi

trebuit ca acel moment orgastic de început să fie marcat normal... prin declanșarea incontabilă de contracții ale mușchilor vaginului și perineului însoțite de o secreție a glandelor vaginale, urmat apoi de punctul de rezoluție caracterizat și el printr-o cădere a excitației, după cum bine știți./ Această «încălecăre» forțată de care am avut parte însă la începuturi, pătrunderea înăuntru-mi fără de voie a «obiectului» lui, a dus la absența orgasmului (anorgasmia) și mult timp aceasta a devenit componentă esențială a frigidității mele. Nu știam ce înseamnă plăcerea orgasmului pe care am «gustat-o» însă destul de târziu...”(p.57).

„Călăul meu”, mărturisește la un moment dat femeia rămasă frigidă, este un individ fără scrupule, care-și împrumută până și femeia unor indivizi din anturajul criminal. Când femeia de doar 18 ani încearcă să-și revină crezând într-un „manierat” pretendent, fost coleg („o altă Scorpie masculină”), va avea o altă decepție, „bulversată și aiurită rău de tot”: va fi violată „de vineri de la prânz fără încetare de șapte bărbați până duminică seara, când am fost trezită cu apă rece” („specialitatea casei!”).

Revenindu-și, puțin, când a stat singură, femeia este „consiliată” de părinți și socri să-și „revină”, drept care mai încearcă o dată să reia traiul conjugal, dar soțul nu poate să-și schimbe firea, agresând-o din nou pe ea și pe copii, intrând într-un anturaj criminal și aducându-și amanta chiar acasă, după care, pe motiv că pleacă la muncă în ... Africa de Sud, apoi în ... Austria, se ascunsese undeva în Banat alături de amantă. Grupul infracțional va fi tras la răspundere și, alături de ceilalți, va face și „călăul” șase luni de pușcărie. Soția lui, mereu amenințată cu moartea și rămasă de frică în relație, află totul, dar va fi tratată mereu cu „scandal și bătaii” de către cel închinat „alcoolului și tutunului”, pierzând repetate sarcini, nașteri „prematuro” (impresionant decesul nou-născutului în spital sau al copilului împușcat care nu va mai vorbi până la șase ani!). Perspectiva din care protagonista își povestește viața alături de „călăul” său („comportamentul grotesc al soțului meu”) este una ulterioară, când femeia ajunge la maturitate, iar copiii, cu rezultate eminente în școală și cu facultăți terminate, sunt la casele lor:

Simona Pascale, Lumini și umbre

„Copiii, căliți de viață, au rămas cuminți, au învățat carte, au terminat școli bune și grele, chiar facultăți. Toată lumea bine, numai eu, nu...”

În sfârșit, femeia se hotărăște să „bage” divorțul, „care s-a târăganat un an de zile, după multe, multe peripecții, șicane și groaznice minciuni” (abia după șapte ani parazitul alcoolic și bătauș va trebui să plece din apartament). Acceptând prietenia unui bărbat manierat, timp de doi ani („dragoste «criminal» de frumoasă”, care-i relevă adevăratul sens al iubirii!), care la toate întâlnirile din garsoniera prietenei sale îi aducea flori, femeia va fi așteptată în stradă de fostul soț și bătută până la inconștiență, cu deplasare de maxilar, fiind salvată de trecători. Din toate episoadele evocate, rezultă bestialitatea „călăului” și suferința fără margini a femeii, marcându-i tot restul vieții: „Frica trecutului nu-mi dă liniște, pacea de care aș avea nevoie nu-i de găsit!”

Așadar, însăși femeia meditează la soarta hărăzită, constatând, cu cuvintele autorului: „Scorpia este prezentă, Scorpia lucrează, Scorpia este permanent de serviciu, nu are concediu, nu are zile libere, nu ține post alb sau negru!...”

Aceasta ar fi „povestea tristă de viață” (p. 108) a femeii cu viață de calvar conjugal, poveste urmată de altele, bunăoară aceea „halucinantă” a unei tinere, care ar fi dorit să urmeze „Psihologia”, dar, din cauza tatălui, nu devine decât învățătoare, cu aceleași tribulațiuni erotice adolescentine, parcă trase la șapirograf, trăind același „coșmar scorpionic” din partea „masculului feroce” care o adulmecase și a cărui furie / abrutizare „nu cunoaște limite” („Amicul meu terorist, cu Scorpia-i lăuntrică mereu în călduri...”). Nu ar fi →

crezut că aceleași mâini care știau să mângâie „ar fi capabile să lovească atât de crunt”, supunând-o la perversiuni sexuale. Așadar, un alt caz în care „visul (unei femei) s-a transformat în coșmar” (p.126).

Povestea unei alte tinere femei este întrucâtva asemănătoare, cu soț iubitor de alcool, tutun și femei, „posedat sănătos de scorpie”, cu soacră „Scorpie” și doar cu alinarea copiilor pe care îi are. Tânăra, care-și iubeste meseria, este educatoarea la o Casă de copii, prilej de a vedea toate relele tratamente pe care colegele sale le administrează micuților instituționalizați – „Scorpiile s-au năpustit asupra lucrului bine făcut” (încă un episod de reținut pentru evidențierea unor mentalități din sistemul de învățământ)..

Același refren peste tot, poate prea ostentativ implementat în scrierea aceasta cu teză etică: „Și totuși, Scorpia există! Există cu tot acidul ei scorpionic, cu tot sufletul ei scorpionic cu tot... De la Eva încoace există Scorpie în fiecare trup...” Există, după cum reflectează o altă femeie („era măritată și mă iubeam cu altul!”), având copii dar neubindu-și soțul), cam cu aceleași probleme de viață, trăind atât „anii scorpionici de intensitate maximă” ai tinereții, „de un groaznic întuneric”, dar și pe „cei dumnezeiești de-o frumusețe biblică”. Mărturisirea devine, astfel, o despovărare, o eliberare, are cu alte cuvinte valoare terapeutică („Consider o ușurare, Scorpia din mine mi-a dat voie!”)

Observația privind „fărașul de furnici dintre picioare” dă prilejul autorului să evoce, mai pe scurt, și alte cazuri: sunt femeile-Scorpii, unele mame urându-și/ blestemându-și fiii (spre deosebire de femeile-victime evocate în cele 150 de pagini), anateme care se transmit din generație în generație.

„Serialul duhului rău” continuă cu cazul unui tânăr psihopatic de 19 ani care pleacă în străinătate, neîmbrățișându-și mama prezentă la aeroport, pentru ca aceasta, astfel, să nu-l... umilească”. Minte sucită de tânăr care, desigur, când „va ajunge om”, va regreta...Sau frățietate scorpionească între o soacră și o noră, ba încă și altele...

Răul acesta scorpionic se transmite ereditar, din străbunică la nepoți, bunăoară la o femeie cu nouă

copii, murindu-i băiatul cel mare într-un accident, iar o fată „avea și ea o mare doză de răutate în trupu-i dumnezeiesc”, fiind „posedată de drac”. Povestirea se întâmplă prin anii '30-'40, neamul respectiv devenind „de râsul oamenilor”. Femeia cu șapte copii, fiecare marcat cu vreun bêteșug, „posedată de drac”, rămâne văduvă. Ea nu era decât fiica altei Scorpii, care „asemenea mamei ei ajunge să-și înmormânteze propriul copil”, ba chiar și soțul: „O legătură diavolească de sânge și de neam!” Un atavism scorpionic, de vreme ce se transmite din mamă în fiică, generații întregi în care lucrează malefic aceiași „germeni scorpionici” („din punct de vedere rubedenic!”). „Iată fapte reale scorpionice unde fiica, mama și bunica și-au îngropat propriii copii, ele rămânând în viață.” (p. 178).

Concluzia reflexivă este aceasta: „Te pui cu Scorpia? Crezi că va ceda vreodată? Nu, omule! Nu va ceda! Odată ce stai cu ea la masă, îi aparții!”

„Relatările” respective sunt – ne asigură autorul – „mici fragmente din imperiul diavolesc, locuit de oameni cu chip de om.” Așadar, realitatea Răului în oameni, pe Terra noastră, este mult mai amplă, „sufiul scorpionic” atingând impresionante proporții. Cele mai mari nenorociri, ne încredințează autorul, nu au fost aduse Omenirii nici de păcatul Evei, nici de potopul lui Noe, nici de marile războaie ori cutremure, „cea mai mare nenorocire a fost apariția... femeii diavolului, Scorpia roșie”, la facerea ei lucrând cu spor „diavolul cel mare, tartorele Scaraschi, sute și milioane de ani”, întruchipând în făptura cu nume de om „esența răului”. Lucrând „metodic și permanent”, această fiică a diavolului umblă „cu busuic otrăvit din neam în neam” și descinde „din străbunica ce și-a înmormântat copilul, din mama ei care și-a înmormântat soțul și primul copil, urmând sora ei care și-a înmormântat și ea copilul”, „satanica scorpie” vărsând o „enormă cantitate de acid scorpionic prin acel cordon ombilical din bunică-n nepoată, răul făcut oamenilor prin descântece și alte spurcăciuni face ca acea porție Dumnezeiască din aceste trupuri să se diminueze enorm.”

Ultimul episod menționează luna martie 1950, când o biată femeie, mamă a nouă copii, încearcă să scape de noua sarcină, dar nu reușește, așa

că „nedorit de nimeni, s-a născut și drăcușorul”, intrând pe sub pielea lor. La puțin timp moare tatăl, într-un accident stupid, toți frații „s-au îmbolnăvit de câte-o boală”! Cel mare moare și el. „Drăcoica”, sătulă de sat, merge la oraș, ajutând o vreme în familia fratelui, apoi „diavolița” se mută la soru-sa, în alt oraș, vine însă vremea să-și „caute disperată pământul” care s-o tolereze, știe ea cum să-l facă... Fata cu 10 clase urmează liceul la seral, lucrează într-o fabrică „de chiloți”, impunându-se cu atitudinile „scorpionice”. Se ivește și soțul-pământul pe care îl afundă în datorii, prin afacerea pe care o derulează, lăsându-l falit, prin golirea cardurilor, și în sfârșit divorțând „de comun acord, fără surle și trâmbițe”! Sub prețutul că ea, ușuratică, fusese umplută de „păduchi lați” aduși de bărbatu-său de la femeii! „Străbunica acestei scorpii și-a înmormântat băiatul cel mare și cel bun”, „fiica ei, soacra prăpăditului de mai sus și-a înmormântat băiatul” („pe cel mare și cel mai bun), „fiica acesteia, sora scorpiei despre care s-a făcut vorbire mai sus, și-a înmormântat băiatul, pe cel mare și cel bun.” (p. 169). Iar „scorpia cea mică, vedeta împielită de mai sus, era gata-gata să-și ucidă fiul...” Toți copiii morți „în cazurile de mai sus” au avut între 45 și 50 de ani.

Toate aceste „fapte reale” derulate în intervalul unui secol și jumătate „sunt transmise din om în om, din rudă-n rudă. Se știe că-n oameni există Scorpia. Scorpia din cazul de mai jos este Scorpia unui neam, Scorpia aceluiși sânge.” (p.173).

„Lucrare diavolească!”, desigur, concede autorul, dovadă peremptorie că „Diavolul, Scorpia nu doarme niciodată”! Cu alte cuvinte „să te naști e ușor, să trăiești e deja poveste.”

Structural, onto-existențial, „fiecare are doza scorpionică sub piele, dar nu toți o scot la suprafață în cantitate distructivă”. Să facem ca sufletul nostru să fie străbătut de „lumina dumnezeiască”, invită autorul la modul generic, într-o exhortație etică de reverberații imperios existențiale – altfel zis: „Să stăm departe de Scorpii, să alegem drumul lui Dumnezeu, care nu e presărat cu orgii, însă e îngust și greu de parcurs.” Cu alte cuvinte: ad Augusta per angusta („pe poteci înguste spre fapte mari”), potrivit dictonului (deviză a conjuraților) folosit de →

Victor Hugo în „Hernani” (actul IV).

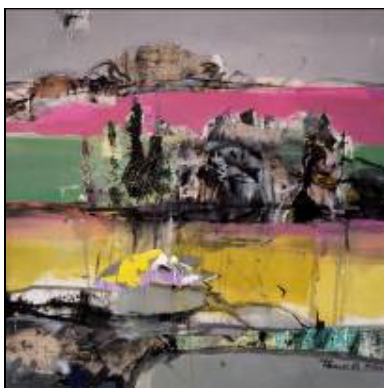
Acest îndemn reflexiv, după atâtea „exemple” de scorpionism „curat”, este de natură să ne atragă atenția, mai ales azi când Omenirea se află la marea răscruce a existenței sale pe Terra, din care cauză „Cerul s-a îndepărtat atât de mult de Pământ”, iar „Domnul nu mai stă cu fața spre noi”...

Finalul este unul nu atât șugubăț, ludic, cât sarcastic: „Revin în carapacea mea, la fel de scorpionică precum a ta, «cetitoriule», lăsându-ți duhul tău... să mă înjuri.”

Desigur, nu-l vom înjura pe autor, nu avem de ce, dimpotrivă, vom spune chiar că „demonstrația” sa este fluentă, „ionică”, insistând până la saturație asupra „scorpionismului” din unele naturi umane (Eminescu le-a numit „catilinare”, într-o anumită accepție), radiografiate în atavismul în care le frământă duhul scorpionic. Laitmotivul scrierii potrivit căruia „Scorpia există” și e „mereu la pândă”, lucrând neîncetat, face din aceasta o scriere moral-demonstrativă, cu ilustrare onto-existențială, implicând mitul cosmogonic al „Facerii” lumii și al plămădirii din lut a creaturii umane, prin sufletul căreia se rostogolește duhul Răului, dar și „Lumina lui Dumnezeu”, în proporții diferite. Autorul este, într-un fel, un romantic, un sentimental sau un detașat/contemplativ, dar și un incitat observator al realităților, asupra cărora proiectează o reflecție etică, de morală creștină, tinzând prin scrierea sa la o „restaurare” a Omului, la un nou „Organon”, nu atât în sens aristotelic cât inductiv-baconian (Francis Bacon, 1620), prin teza dezvoltată logic și oarecum silogistic, invitând la stăpânirea de către conștiința umană a firii și naturii sale, la o posibilă armonie / echilibru între „cultura minții” și cea „a sufletului”, cum ar zice cercetătoarea Suzana Holan în lucrarea recentă „Cultura minții și cultura sufletului”, comentată de noi („Către un nou Organon – al treilea, în ordinea Umanității...”, după Aristotel și Fr. Bacon!)

Problema moral-creștină pe care se fundamentează lucrarea este, desigur, de larg interes și ecou onto-cosmogonic, iar „istoriile de viață” evidențiază aproape ostentativ tipologia „bestiei cu chip de om” (p. 151), care străbate, atavic, generații

întregi, omenirea chiar, de la punctul originar al Creației până în contemporaneitate. Autorul este, deopotrivă, un observator de moravuri dar și un reflexiv de factură sentimentală, punând mult suflet în „administrarea” poveștilor de viață evocate. De unde acea sensibilitate chiar „poetică” din unele pasaje: „plângeau nourii din colivia cerului”, „pădurea de tuci supraveghea” (p. 27), „cu intenția de a face rău, de a face ca mersul timpului să se măsoare-n lacrimi” (28), „herghelia de sânge mânăta de Scorpie a-nceput goana nebună” (31), „într-o seară când veneam de la iubitul meu cu brațul plin de flori, ca mireasa de la altar, aud în urma mea pași” (100), „Totul depinde de puterea Scorpiei, cât de mult îi lăsăm hățurile libere” (141), „mândruța cu fărâșul de furnici între picioare” (153), Scorpia, Scorpie rămâne! Locul ei împărăție mirosuri ucigătoare, privirea ei usucă până și floarea, palma aspră nu știe să mângâie, iar sufletul vândut răului lasă să curgă peste oameni veninul amar și ucigător!” (164), „Și de-o faci odată, al ei ești, al Scorpiei, o faci și-a doua oară și a 99 oară! Te dirijează precum șinele tramvaiului” (174), „Scorpia lăuntrică lucra, o întărâta precum bățul pe câine printre ulucile gardului” (175), „Foarte repede li s-a urcat în cap, s-a culcușit în suflet, asemenea unui odor, dar mai rea decât cancerul și sida la un loc” (182), „Pune bestia ochii pe bietul băiat, precum vipera pe broască sau uliul pe porumbel, își ascute ochii, gura, sprâncenele, și-l înfășoară pe sârman în minciuni, mai rău pe muscă plasa păianjenului...” (187), „Cât păr pe broască ori pe capul spânului, atâția bani a trimis” (193)... După cum poetic (și ilustrativ ca sens

Simona Pascale, Fereastra

moral-reflexiv și invitație la transfigurare și ideatic) este și motto-ul lucrării din Alexandre Dumas: „Dacă veți compara durerile vieții reale cu bucuriile vieții închipuite, n-aveți să mai doriți să trăiți niciodată și veți dori să visați veșnic.”

Remarcăm și forțarea unor lexeme noi, de revăzut la o viitoare ediție: „personaje pamfletiene”, „mireasă scaraoțchiană”, „germeni scorpionici”, „domenii scorpionice”, „d. p. d v. rubedenic”, „mentalitate ubicuitară”/ ubicuă, „își pipăia întrepicioarele” etc.

Dincolo de calități și aspecte ce pot fi îmbunătățite în maniera ținutei artistice, cartea dlui Puiu Răducan este original concepută, deosebită sub aspect narativ și ideatic, orientându-se sui generis, într-un devălmaș peisaj reflexiv după o morală creștină străveche, ba chiar după o filosofie a Creației, de plan onto-cosmogonic. Autorul dovedește simț epic, are fluentă în povestirea faptelor, în manieră cronologică și subiectivă. Poate, lucrarea, care curge ca un șuvoi de fapte și întâmplări pe aproape 200 de pagini, ar avea nevoie de o structurare pe capitole.

Deși teza (ca o baliză mereu la datorie, aceeași în jocul narativ al valurilor, reiterând fără preget un gând structurant-obsesiv!) se cerea mult mai ascunsă și nu atât de „demonstrativă”, această lucrare, ce pune în ramă auctorială un set de „povestiri reale de viață”, scrise și ele în manieră „ionică” (N. Manolescu), adică tot la persoana întâi, este binevenită, tocmai pentru că ea intră, la nivel de tâlcuri și semnificații, în rezonanță cu lucrări celebre și cunoscute din cultura română și străină, privind demonologia și „căile”/șansele de restaurare a omenescului tarat...

Și asta într-un moment când Omenirea însăși se află la o răscruce de milenii și nu tocmai sigură pe viitorul ei, amenințată fiind atât din interior (Ființa însăși în devenirile/ „pervertirile” ei existențiale), cât și din exterior (probabilitatea loviturii asteroide, debalansarea/ clivajul plăcilor tectonice, poluarea, pericolul distrugerii atomice etc.).

Puiu Răducan, *Scorpia flământă*, Editura „Mircea cel Bătrân”, Baile Olănești, 2022, 197 p.

CROAZIERĂ PE NIL

Autor a șase volume apărute în ultimii 10 ani, poezii, epigrame, proză scurtă, roman, Petre Grigore nu s-a bucurat încă de o publicitate adecvată ca scriitor. Debutază editorial în anul 2014 la Editura *Axis Libri*, cu un volum de poezii, epigrame și proză scurtă, continuă cu două romane, *Pe marginea prăpastiei*, vol. I-II, la aceeași editură, 2017-2018, și *Efghenia*, Editura *InfoRapArt*, Galați, 2021. Între timp, în anul 2020, valorifică într-un volum documentar-literar, un adevărat ghid turistic, experiența trăită ca turist într-o *Croazieră pe Nil*, la care adaugă trei povestiri din viața cotidiană, volum apărut tot la *Axis Libri*, la care ne vom referi în considerațiile următoare.

Cele 10 capitole ale *Croazierei pe Nil* se constituie într-o pledoarie pentru călătorie, pentru istorie, pentru cunoaștere.

Trecând peste prietenii și animozitățile dintr-un grup eterogen de participanți la croazieră, pe care autorul îi „încondeiază” adesea cu șarje specifice personalității fiecărui membru al grupului de gălățeni, descrie extrem de amănunțit, documentat, locurile traseului pe care l-a urmat, localitățile reper ale Egiptului antic, întâmplările prin care a trecut, realitățile cotidiene contemporane, pagini care pot reprezenta un ghid turistic binevenit pentru oricine ar vrea să parcurgă traseul respectiv.

Aventura grupului, care are în prim-planul descrierii impresiile autorului, ale soției sale, Ema, și ale nepotului, Robert, începe cu orașul Hurghada, oraș care impresionează „prin ritmul construcțiilor și prin furnicarul de oameni veniți să-l viziteze”, oraș care „beneficiază de ierni blânde și de veri mai puțin călduroase”, urbe în care „se află cea mai mare și renumită moschee a orașului și probabil de pe tot litoralul Mării Roșii”.

Pe drumul terestru, cu autocarul, excursioniștii au văzut „gamuze” păzite de copii, care se adăpau intrând în fluviu până la burtă. „Gamuzele, ne explică autorul, sunt vacile Egiptului. Ele se deosebesc de cele europene prin faptul că sunt extrem de slăbănoage, cu burțile secătuite, iar pe spate, în dreptul picioarelor din față oasele formează un fel de cocoșe asemenea cămilor, dar de dimensiuni mai reduse”.

Destinația următoare o reprezintă orașele Karnak și Luxor cu templele lor. În descrierea sa, autorul face uz de

serioase considerații istorice privind antichitatea Egiptului. „Portalul de intrare în incinta templelor este impresionant. Numele de templu din Karnak este impropriu, întrucât în incinta împrejmuțată de ziduri înalte ce se întinde pe 17 hectare există mai multe temple, dintre care cel mai important pare a fi templul lui Ammon, zeul protector al orașului Teba, considerat și creator al Lumii. Apoi templul lui Mut, soția lui și zeu al războiului și fiul lui Konsu, pare-mi-se zeul Lunii. De la intrare te întâmpină statuia lui Ramses al II-lea cu brațele adunate pe piept...”. (p.41). Luxorul de pe malul vestic al Nilului oferă vizitatorilor alte surprize impresionante: coloșii lui Memnon, „două statui gemene înalte de câte 18 metri, cioplite dintr-un singur bloc de piatră, care l-au înfățișat pe faraonul Amenhotep al III-lea; templul Ramesseum, zidit de faraonul Ramses al III-lea, faraon de o cruzime deosebită, „ordonând supușilor săi să taie organele genitale ale prizonierilor”; templul reginei Hatșhepsut, un templu atipic, săpat direct sub munte; mormântul lui Tutankhamon, despre care se spune că a fost cel mai bogat mormânt, dar bogățiile sale, ca și masca de aur curat și mumia faraonului pot fi văzute la Muzeul Egiptean din Cairo; barajul și marea hidrocentrală de la Aswan, datorită căreia relicvele trecutului au dispărut, când „apa se scotea din canale cu roata trasă de animale”, fiind înlocuite cu pompe electrice. Aflăm, de asemenea, că „din cauza celor două baraje de la Aswan, navigația pe marele lac de acumulare, lung de cca. 500 de kilometri, din care 200 pe teritoriul Sudanului, nu mai este avantajoasă pentru turism, singura localitate egipteană în amonte fiind Abu Simbel, unde se află cele două temple salvate și strămutate de către UNESCO din albia fluviului, cel al lui Ramses al II-lea, ca

și cel al reginei Nefertiti, soția sa.” (p.61).

Un alt popas a fost la Muzeul Egiptean din Cairo, la care se ajunge pe o stradă încărcată de istorie, semnificativ intitulată Strada Piramidelor, se trece pe lângă Grădinile Zoologice, până în dreptul insulei Gezira, „pe care se află niște clădiri cu adevărat uimitoare, precum: Opera House, Muzeu de Artă Egipteană, Turnul Cairo etc.” (p.81). Apoi, vizitarea celebrului oraș Alexandria, îi oferă autorului volumului prilejul de a-și pune în valoare extraordinara capacitate de a asimila o mare bogăție de informații cu semnificație istorică, oferindu-ne o adevărată lecție de istorie despre Iulius Cezar, Alexandru Macedon, împărații romani Augustus și Caracala etc., oferind viitorilor vizitatori detalii despre Farul din Alexandria și Biblioteca din Alexandria. (vezi, pp. 86-96).

Ultimul capitol, al zecelea, consemnează impresii din croazieră, unele entuziasmante, altele dezamăgitoare, în funcție de trăirile și de caracterul fiecăruia: „Nu am să uit niciodată croaziera pe Nil!”, mărturisește o doamnă, iar alta este încântată de faptul că aceasta „A fost cea mai reușită excursie din viața mea!”, în vreme ce un domn își exprimă dezamăgirea că „nu am găsit nimic interesant în această excursie”, considerat de autor un „fanfaron”, care brava în fața grupului. De ce? Găsiți răspunsul la pagina 98.

Cele zece capitole ale cărții - despre croaziera pe Nil - sunt completate de trei alte povestiri (*Un prieten neprețuit, O căsnicie de pomină și O victorie nesperată*), care abordează aspecte din viața de familie, bucurii, controversate și neînțelegeri, dispute pe teme de bani, studii, relația părinți - copii, subiecte uneori banale.

În concluzie, Petre Grigore merită din plin să fie citit, cărțile sale au substanță, sunt inspirate din realitatea cotidiană, bine cunoscută de autor, dovedește cunoștințe solide de geografie, de istorie, de politică, are har de inspirat povestitor etc. *Croazieră pe Nil* poate fi considerată o carte document, un ghid turistic util pentru toți cei care ar dori să urmeze exemplul autorului. Este ceea ce am dorit și noi prin aceste considerații.

GHIȚĂ NAZARE

*Petre Grigore, *Croazieră pe Nil și alte povestiri*, Editura *Axis Libri*, Galați, 2020

Nicolae Suciuc - dramaturgul.

Fluierul lui Iancu

Dramaturgia românească a trecut prin câteva etape importante ale evoluției ei, într-un răstimp relativ scurt, dacă e să avem în vedere că prima încercare românească de teatru s-a scris abia în secolul al XVIII-lea, iar în literatura lumii se cunosc tragedia și comedia încă din Antichitate. Trecând peste prima încercare, rămasă în manuscris și datată 1780 (scriere anonimă, în cheie tragică, descoperită de Nicolae Densușianu, cu titlul *Uciderea lui Grigore Vodă în Moldova*), firul scrierilor genului dramatic se toarce cu adevărat începând cu secolul al XIX-lea, odată cu romantismul românesc ce înregistrează câteva contribuții notabile, dar nu excepționale, prin dramele lui Bogdan Petriceicu Hașdeu, anticipat de Costache Foca și Alecu Russo, continuând pe o scară valorică superioară cu comediiile lui Alecsandri, însă culminând cu exemplarele și etern actualele comedii ale maestrului incontestabil, Caragiale. Este momentul de vârf al comediei românești, completând corolarul de contribuții în literatura Epocii Marilor Clasici. Secolul XX vine cu excepționale mostre de virtuozitate dramatică, inovând tehnica și diversificând aria tematică. Nume precum Camil Petrescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu dețin supremația în coordonatele de referință pentru drama secolului trecut. Se alătură Matei Vișniec, aflat în fruntea clasamentului și în secolul XXI. Nu-l uităm pe E. Ionescu, dar opera lui este revendicată, pe bună dreptate, de literatura franceză, piesele sale absurde se joacă încă la Paris, în Teatrul Huchette, de 60 de ani, în fața unui constant public de fani. În afara acestor contribuții consacrate, consemnate în analele literaturii române majore, sunt înregistrate o serie de opere dramatice semnate de scriitori cu o solidă cultură literară și cu remarcabile abilități în această artă. Spun remarcabile, gândindu-mă la fenomenul literar actual, caracterizat printr-o explozie uriașă a poeziei și a prozei, în timp ce dramaturgia pare a se afla într-o ușoară anemie creatoare. Nu afirm că nu se scrie teatru, constat doar că, în raport cu celelalte genuri literare, dramaturgia se află într-o oarecare penurie.

Când vine vorba însă de scriitorii autentici, genurile literare beneficiază de atenție echilibrată și rareori un scriitor se limitează la cultivarea unui singur și prin excelență gen literar, iar experimentarea speciilor este, desigur, variată.

Mi-a permis aceste reflecții cea mai proaspătă lectură din opera scriitorului Nicolae Suciuc, remarcabil prozator și dramaturg. Autor al unor romane satirice, cu filon realist cert, romane de substanță extrasă din actualitatea românească social-politică, (de pildă, romanele *Fascinantul corn de vânătoare*, *Didactica Nova*, *Festinul*), dar și alte câteva volume de proză scurtă și critică literară, Nicolae Suciuc se dedică în mod constant primei lui pasiuni, dramaturgia, cu același nerv artistic, dar cu orientare gravă asupra aspectelor derapante ale aceleiași societăți, desigur, în același areal, orașul Dumbrăveni, cunoscut ca topos cvasimitic - Izbeliștea sau cu numele imperialist - Ibașfalău. Acolo se petrec acțiunile romanelor, acolo se mișcă și personajele dramelor sale. Mă refer la dramele și pseudo-dramele cuprinse în volumul „De-a teatrul sau imaginează-ți că trăiești”, publicat în 2015. Ele tratează problemele vieții cotidiene într-o cheie primitivă parcă de la Matei Vișniec, pe alocuri din teatrul absurdului beckettian, însă cu certitudine nota de bază este dată de simțul profund realist al lui Nicolae Suciuc, agrementat cu aromele metaforei și gustul ironiei. Personajele sale sunt simbolice și capătă puternice caracteristici exponențiale pentru o comunitate formată și supusă unor valori plantate de noile politici, cele unionist-europene.

Drama ce intră în discuție, însă, nu este selectată din acest volum. Ea nu a fost încă publicată și este concepută într-un registru special, ce îmbină trașismul viziunii dramelor istorice cu viziunea omului revoltat, rezultând un absurd îmbrăcat în straiul metaforic și

implicit încărcat de esențiale semnificații. Este vorba despre drama în patru acte „Fluierul lui Iancu”, scrisă sub imperiul dezamăgirii resimțite de autor în urma unei slabe reprezentări a dramei lui Lucian Blaga, „Avram Iancu”, într-un context care avea de comemorat personalitatea marelui nostru Erou Național. Că drama se numește „Fluierul lui Iancu” nu ridică mari semne de întrebare, căci la Nicolae Suciuc am mai întâlnit titluri care fac din instrumentul muzical un personaj, de pildă, „Fascinantul corn de vânătoare”, titlul unuia dintre romanele sale multistratificate. Ceea ce stârnește interesul este semnificația pe care i-o dă acestui obiect muzical, mai ales că intuiția cititorului avizat conduce spre celebrul său posesor, personajul istoric Avram Iancu. Cu toate acestea, nu Avram Iancu este protagonistul, nici chiar fluierul său, ci spiritul acestuia, activat de bătrânul profesor Avram Ianțu, nepotul tribunului Cristian Pușcașu, căpitan al părintelui Moldovan din Mediaș- la rândul lui căpitan în oastea lui Axente Sever- de fapt, nimeni altul decât fostul haiduc Cristelecan a cărui mamă se înrudea cu mama lui Avram Iancu, fostă Gligor, cu toții participanți la eliberarea Ardealului, sprijinind armata lui Puchner. Înaintea acestora fuseseră îngropați, tot aici, luptătorii din armata lui Horia, iar dacă mai adaugi trecutul tatălui profesorului Avram, ca luptător în Munții Tatra la eliberarea Cehoslovaciei în timpul celui de al Doilea Război Mondial, devine limpede că istoria locală se împletește cu Marea Istorie a neamului și straturile ei se alcătuiesc din straturile de strămoși depuși pentru somnul de veci în cimitirul satului. Abia acum înțelegem încăpățânarea profesorului cu profundă conștiință civică și patriotică, de a se opune vânzării acestui spațiu depozitar al sufletelor morților străbuni. În accepția lui, este inacceptabil ca vechiul și sfântul ținut, locul de veci al străbunilor, unde se aflase și vechea biserică, cu școala confesională vizitată în anul 1784 de Gh. Șincai, marele înaintaș, corifeu al Școlii Ardelene și de Dimitrie Eustatievici, altă personalitate a culturii noastre, să fie profanat, iar destinația lui să fie impardonabil schimbată, în ton cu civilizația actuală, globalistă, consumeristă și →

VALERIA BILȚ

vitezomană, într-un mall și o benzinărie. Se desprind încetul cu încetul și alte pagini de istorie, de pildă conflictul între cele două confesiuni creștine și surori, ortodoxismul și greco-catolicismul. Adepții acesteia din urmă i-au alungat pe ortodocși în catacombe, impunându-și propriul rit și construindu-și o biserică de zid, în sec. al XVIII-lea. Toate acestea sunt dezvăluite într-un firesc și metaforic dialog între profesorul Avram și soția lui, Ana, profesoară pensionară și ea. Amândoi împărtășesc aceleași valori morale și reușesc, împreună, să-l convingă și pe reporterul venit să vadă dacă se confirmă zvonul care circula printre locuitorii orașului, cum că profesorul dezafectează ilegal un mormânt din cimitirul părăsit încă în timpul lui Ceaușescu, pentru a-și construi un buncăr în care să se adăpostească de această modernă sabie a lui Damocles ce planează asupra omenirii, atacul nuclear al lui Putin. Iată istoria nouă, agresivă și dezgustătoare, cu Covidul și cu riscul declanșării unui nou război mondial. Rațiunea profesorului merge însă într-o altă direcție decât cea a salvării personale în cazul unui atac nuclear. El săvârșește un act salvator al spiritului neamului, al conștiinței înalt patriotice, al ființei și identității naționale. Fluierul lui Iancu este simbolul spiritului Iancului, „care nu doar ne niciodată și așteaptă de la noi să ne îmbărbătam urmași”. Profesorul Avram este convins că „Fluierul lui Iancu n-a încetat și nu va înceta niciodată să cânte aici și peste tot și, dacă nu l-am auzit a fost numai pentru că am fost prea ocupați cu alte lucruri vremelnice impuse de mirajul civilizator al Occidentului”. Convingerea lui este atât de puternică încât capătă valoare mesianică și o împărtășește sentențios soției sale, Ana, încă din scena I a actului I : „Ține minte, Anuță, că vine vremea ca tot românul să audă fluierul Iancului. Abia când toți vom auzi fluierul lui vom fi siguri că el și numai el va fi cel mai în măsură garant al neamului nostru în fața mântuitorului Iisus Hristos.” Această previziune este într-o corelație evidentă cu alt crez al profesorului preocupat de soarta neamului și chiar a omenirii pe care o vede masiv demonizată: „... Pentru salvarea în ceasul al doisprezecelea, ar trebui ca tuturor demonizaților să li se găsească un garant, o persoană care să

fie responsabilă pentru ei în fața Mântuitorului”, ba mai mult, „...fiecare neam va trebui să aibă garantul său, o personalitate, un erou care a rămas definitiv în conștiința poporului din care a răsărit”. „Personalitățile astea nu mai există în carne și oase”, specifică personajul, „ele susțin spiritualitatea neamului respectiv.”

Câteva motive majore susțin magistral tema dramei. Gemetul pământului, auzit doar de profesorul profund îndurerat de situația blestemată de a tulbura strămoșii, alungându-le liniștea eternă și răscolindu-le osemintele prin ridicarea peste ei a unor instituții de proveniență străină, profane și profanatoare a cultului strămoșilor. E un geamăt ce amintește de personajul simbolic al lui Blaga, din Meșterul Manole, stihialul Bogumil. „Pământ putred de galben, pământ care vorbește, îl auzi cum vorbește?!”, iar replica Anei „Am crezut că pământul vorbește numai cu omul împăcat sufletește!” sugerează iminența situației definitive a celui ce luptă cu armele metaforei și ale înțelepciunii, împotriva unei noi ordini, intolerabile.

Urechea confiscată, un motiv inedit, inițiat de autorul acestei tulburătoare drame, este simbolul autismului veacului, superb introdus prin apelul la chemarea lui Iisus la înțelepciune: „Cine are urechi de auzit să audă”, căci „Mesajul lui Hristos se adresează într-un prezent continuu tuturor oamenilor, din toate epocile, până la sfârșitul veacurilor” și alunecând spre realitatea trans-umanistă ce sperie și revoltă spiritul omului tradițional: „Acea care vor reuși să nu abzică de la auzul miraculos, nu vor ajunge niște simpli roboți, cum prognozează așa-zisul program al resetării... vor reuși să fie salvați din troaca asta a demonizaților, care e, de fapt, lumea de azi, cu conducători atei, supranumiți de unele medii de informare neomarxiști, care vor duce Europa și întregul mapamond, de la democrație la anarhie, așa cum prevede acel program bine pus la punct de o minte ascuțită, de prin 1920 încoace!” , aluzie la manevrele Noii Ordini Mondiale de a menține așa-zisa stabilitate a lumii.

Demonizatul fiu din evanghelie este o metaforă pentru toate generațiile demonizaților și se regăsește în „Demonizații de azi, de la primărie,

care interzic cultul strămoșilor, care a fost la înălțime de când e lumea lume. Și pe care l-au respectat până și păgânii cu sfințenie.”

Caterpillarul, mașinăria care vine peste mormintele din cimitirul vechi (și mai ales peste groapa săpată de profesorul Avram în mormântul străbunului său, ale cărui oseminte ar vrea să le cinstească, salvându-le de la profanare), devine simbolul modern al tăvălugului istoriei, necruțător uniformizator al valorilor morale, instrumentul ce facilitează schimbarea paradigmei lumii, punând în locul moralei tradiționale legile Sodomei și Gomorei.

Fluierul, instrumentul care a desfășurat zeii, devine simbolul chemării la conștiința de neam, retrezirea fiilor neamului la salvarea identității naționale. Fluierul lui Iancu aduce sunetul miraculos al trezirii neamului, dar din păcate, abia după sacrificiul profesorului va fi auzit și se va împlini previziunea lui.

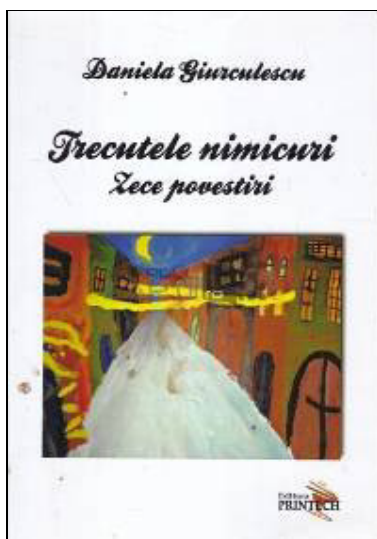
Scena săpării în mormântul străbunului induce ideea căutării rădăcinilor strămoșești, căci, reflectă profesorul, „N-ar fi rău ca și posteritatea să știe că între strămoșii noștri îngropați aici și noi, cei încă neîngropați există acest liant, pământul sau humusul care, de bine, de rău, ne ține concomitent și pe ei și pe noi, întru veșnicie”. Groapa și actul săpării sunt motive prezente și în „Eurogroapa”, altă dramă a acestui autor, funcțiile lor convergând spre semnificații diverse și, totuși, unificatoare. Aici își justifică gestul în metafore ce definesc propria esență, curată și profund spiritualizată: „Mi se pare mai bine să știu că sap zi și noapte, ca un câine, aici, în adevărata lume a sufletului nostru, care parcă mi se pare că geme prelung și surd, decât să pierdem ce avem mai sfânt.” Actul săpării se soldează cu descoperirea unui filon de apă potabilă ce țâșnește din mormânt și aduce în sufletul profesorului Avram credința că acest izvor este „Izvorul salvării noastre!”, moment de extaz patriotic. „Câți au fericirea de a scoate apă din mormintele străbunilor?” este o întrebare cu retorismul îndreptat spre speranța regenerării neamului prin adăparea la izvorul credinței și înțelepciunii străbunilor ce s-au jertfit pentru el.

Tulburător este visul protagonistului, relatat soției sale: „Am vădit că umblam pe sub pământ, printre→

Pledoarie pentru o mai bună vizibilitate

La al doilea volum de povestiri, Daniela Giurculescu se vedește o prozatoare reductabilă, pe cale de a atinge apogeul, urmând un parcurs ce se reflectă, de altfel, în structura acestei cărți în două părți: *Trecutele nimicuri* (titlu livresc, foarte inspirat, care acoperă conținutul și, deopotrivă, anvergura stilistică a schițelor componente) și *Menajerie lărgită* care, în mod ingenios, se dedică ființelor bipede și patrupede de aici și de dincolo, din proximitatea sentimentală a autoarei.

Nu întâmplător, aproape fiecare din schițele celor două secțiuni are drept centru de greutate câte o intrigă amoroasă care reverberează, conturând tipologiile personajelor, foarte diverse și bifând condiții sociale, de asemenea diverse: corporatiști, profesori, copii ai străzii, cerșetori, boschetari, femei de serviciu sau artiști. Personajele se integrează într-o atmosferă a cotidianului actual lesne recognoscibilă, care tinde spre cenușiu, dar autoarea îi oferă în permanență o deschidere spre vis și spre un fantastic luminos. Umorul subțire, de calitate, se dovedește a fi un ingredient benefic al acestor deschideri care au și un rol de surpriză, de suspans, ducând cititorul

spre constatarea unei realități ce nu e așa cum pare la prima vedere. Altfel spus, într-un mod mai neaoș-brutal, nu e dracul chiar atât de negru cum pare.

Extrem de sugestiv, altminteri, motto-ul *Trecutelor nimicuri* care e o replică a lui Prospero din *Furtuna* lui Shakespeare: „Plămadă suntem precum cea din care făcute-s visele/ Și scurta viață împrejmuțată ni-e de somn”.

Într-adevăr, există o salvare prin vis la care puțini subscriu în mod conștient, dar instantaneele și crâmpetele

cu străbunii lor este o idee cultivată de Lucian Blaga atât în poezie, cât și în dramaturgie, dar nu confiscată de acesta, căci ea este transmisă prin cultul strămoșilor, prin tradiția neamului și e vie încă în poporul român.

Memorablele replici, sentențioase, mesianice, străbătute de puternicul fior autentic patriotic, sunt preponderent rostite de protagonist, profesorul pensionar Avram Ianțu, demnul și valorosul urmaș al străbunilor pe care-i apără, îi cinstește și al căror rost îl vede pe vecie încrustat în spiritualitatea românească. Nu întâmplător numele său sugerează numele Eroului Național. Menirea lui este să se asigure că „Craiul munților va fi viu în veacul vecilor, amin!” Iar planul lui pentru a împiedica confiscarea pământului trezorer al osemintelor scumpe este de a împânzi cimitirul cu cruci de lemn pe care stă scris numele garantului neamului românesc, Avram Ianțu! El pare a-și asuma atitudinea eroică într-un transfer ontologic de la numele pe

de intrigi creionate cu mare har de Daniela Giurculescu o confirmă și o demonstrează cu asupra de măsură. În pofida vicisitudinilor, nedreptăților, mizeriilor de tot felul, partea luminoasă a situațiilor răzbate într-un târziu, precum vegetația prin crăpăturile asfaltului, ca să ofere o așa-zisă lecție de viață cititorului, printr-o artă a prozei scurte vizând excepționalul, care amintește, pe alocuri, de Caragiale și Cehov. Dramatismul e subtil și, deopotrivă, penetrant și apelez în acest sens doar la o schiță, *Tabloul*, de două pagini doar, în care apare ca pictat în culori vii, în mișcare, portretul unei fete, martire a Revoluției din decembrie 1989, lăsând în urmă, în ultimele paragrafe, imaginea trupului pe caldarâm, cu capul sfărâmat de un glonț, printre alte trupuri, alături de peisajul-decorul celui decembrie, cu zloată, vitrine multicolore, discursuri, chipuri mohorâte, gunoaie, pachete de țigări etc.

Tot ce mi-am dorit, la încheierea lecturii *Trecutelor nimicuri*, *Menajerie lărgită*, a fost o mai bună vizibilitate a prozatoarei Daniela Giurculescu în peisajul prozei românești contemporane.

RADU ALDULESCU

Nicolae Suciuc – dramaturgul...

→morminte și toți morții pe lângă care treceam, priviți cu atenție, mișcau și, ca să adoarmă din nou, repede trecea un individ și le făcea, pe rând, câte o injecție, după care intrau din nou ca într-un fel de catalepsie. Eram convins că moartea era numai un fel de catalepsie”. Visul profesorului exprimă, de fapt, starea de amorțire cataleptică a individului modern, în speță, a românului, mereu adormit la loc de câte o politică străină intereselor lui, dar cu promisiuni iluzorii care-l îndepărtează de la ethosul său. Asemenea sorescianului Iona, care dorea să construiască o bancă pe mare pentru odihna pescărușilor și a vântului, profesorul Avram dorește „Să stăm pe o băncuță în mormânt și să povestim despre cei duși în veșnicie.” Frumusețea dorinței se dezvăluie odată cu sugestia motivației ei, căci: „Sufletele morților noștri ne ascultă poveștile de dincolo de geana acestei lumi.” Această comuniune excepțională între urmași

care-l poartă ca un însemn al misiunii sale în viață.

Drama „Fluierul lui Iancu” este, fără doar și poate, de esență blagiană și se ridică, incontestabil, la valoarea metaforică pe care a atins-o dramaturgia românească odată cu dramele lui Lucian Blaga. Replici memorabile, dialoguri firești, situații excepționale născute din realități inconfortabile, generate de politicile actuale, personaje simbol, scene semnificative, toate susținând o acțiune condusă cu rigoare și măiestrie, într-o structură dramatică echilibrată, conduc spre constatarea standardelor blagiene pe care Nicolae Suciuc le atinge cu voită intenție, ca un omagiu adus atât spiritului scriitorului-filosof cât, mai ales, spiritului Craișorului.

Peste toate, însă, gravitatea viziunii și complexitatea stilului propriu lui Nicolae Suciuc, predominantă în această dramă profund caracterizată de un spirit înalt patriotic, ce exclude manifestarea lozincardă și gratuit declaratoare.

O antologie despre poetul astral: **Nichita Stănescu**

Iubirile care nu dispar niciodată din cutele sufletului sunt cele din adolescență. Atunci, prin 1980, a descoperit Nicolae Băciuț poezia lui Nichita Stănescu, eveniment care i-a schimbat destinul, după propria-i mărturisire. N. Băciuț s-a simțit atât de bulversat, încât mergând pe firul lucrurilor, a ajuns, în cele din urmă, acasă la Nichita însuși, memorabilă întâlnire urmată de alte și alte gesturi de adorație spirituală, cum ar fi drumul la Struga în Macedonia, însoțindu-l pe marele poet care urma să fie distins acolo cu *Cununa de Aur*. N. Băciuț, el însuși poet prestigious, a dezvoltat o prețuire rară față de un om și o operă despre a cărei valoare a continuat să vorbească de-a lungul anilor, îngrijindu-se de posteritatea lui prin participarea anuală la *Festivalul internațional „Nichita Stănescu”*, la casa natală din Ploiești sau oferind paginile revistei *Vatra Veche* interpretărilor critice din creația lui.

Prezenta antologie, *Nichita Stănescu, Orizonturi și viziuni*, Editura Vatra Veche, 2023 înmănușează interpretări critice, crochiuri și evocări datând din perioada 2016-2023, beneficiind de o varietate a punctelor de vedere în lectura operei stănesciene. Majoritatea conțin aprecieri superlative a liricii lui Nichita Stănescu, fără să cadă în hagiografie, fiind marcate de un efort comprehensiv în fața scrisului celui mai mare poet român postmodernist, al cărui impact asupra literaturii noastre depășește limitele generației sale. Valoarea operei sale transcende scurta perioadă în care a trăit, continuând să impresioneze și astăzi prin originalitatea ei insurgentă. În epocă, apariția fiecărui volum a fost un eveniment literar. Puțini artiști au fost atât de celebrați ca poetul Nichita Stănescu. I-au plăcut laudele, după cum a observat Aliona Grati, că Nichita Stănescu era gelos pe orice laudă i-ar fi scăpat și, Doamne, multe i-au auzit urechile.

De la prima vedere, se poate constata o oarecare contradicție între extraordinara validare a operei în timpul vieții și constrângerile ideologice ale momentului. În iulie 1977, fuseseră publicate faimoasele

teze elaborate după întoarcerea lui Nicolae Ceaușescu din China. Dar, ca și când Nichita Stănescu ar fi fost învăluit într-un strat protector față de circumstanțele socio-politice, el a rămas mereu imun, dezvoltându-și reflecțiile despre sinele artistic, despre *necuvinte*, despre poezia metalingvistică și despre aspirația spre fenomenul originar. Putea fi acuzat de neoplatonism, de reclusiune în *turnul de fildeș* și, în ultimă instanță, de nefaste influențe ale ideologiei capitaliste. Nimic din toate acestea nu i s-au întâmplat poetului Nichita Stănescu. În definitiv, dacă s-ar fi vrut să fie hărțuit se putea revela originea nobiliară a mamei sale, Tatiana Cereaciukina, ai cărei părinți se refugiaseră la Constanța din calea tăvălugului revoluției bolșevice.

Critici acerbi ca Gh. Grigurcu au pus penetrarea operei stănesciene în topul oficial pe seama unei ascunse colaborări cu regimul, acuzație respinsă de majoritatea interpreților de bună credință. „*Un actor al poeziei*” cu *sforțări geniale* „fără frâu”, *beneficiind de o glorie „dureros arbitrară”, teatral și limbut, melodramatic, „fără dor de vreo idee”*, (N. Băciuț, *Antologie*, p. 76).

Întrebându-mă și eu cum a scăpat Nichita Stănescu, cel răsfățat de critică, fără să scrie nici măcar o odă conducătorului iubit, am înțeles că poetul și-a construit de tânăr propriul spațiu vital, din care a evitat să iasă în forum ca să se zbată pentru funcții sau ierarhii. Spațiul lui protector a fost obsesia lui poetică. În *Nota autobiografică* scrisă pe

când avea 44 de ani, analizându-se obiectiv, mărturisește: „*Se gândește obsesiv zile și nopți la o singură viziune, iar când scrie sau mai degrabă o dictează dă iluzia improvizăției*”. (*Antologia*, p 8). Mai zice poetul despre sine că e „*influențabil în zonele exterioare și convenționale*”, dar „*înăluntru spiritului său ... îndărătnic pe ce a cunoscut de unul singur, și original ca un barbar*”. (*ibidem*, p 7), Categoriile negative (*îndărătnic, barbar*) prin care se autodefiniște ne arată profunzimea vocației sale cu care se identifica total. Nimic și nimeni nu-l putea atinge în lumea lui hyperionică. Lumea lui, ca gogoșa viermelui de mătase, l-a izolat de imperatiile dictatoriale.

S-a observat că Nichita a debutat în 1957, după anul trecerii în neființă a lui Nicolae Labiș, poetul de la care se aștepta atât de mult. N. Stănescu spunea undeva că îi părea rău că n-a scris el *Moartea câprioarei*, dar să fim sinceri, nu era genul lui. N. Stănescu nu l-a substituit pe Labiș. Natura talentului lor a fost extrem de diferită: unul extrovertit, emoțional, celălalt abstract, reflexiv.

La retragerea strategică în *turnul de fildeș*, care l-a ajutat pe Nichita Stănescu să evite aservirea la directivele puterii s-a adăugat, așa cum observă criticul Adrian Dinu Rachieru, zeloasa lucrare a criticii care a obosit analizând poezia lui N. Stănescu „*ca reacție compensativă „concurând” pe alt plan aberantul cult al personalității*” (*Nichita Stănescu - o existență poetică*, *Antologie*, p. 70).

Năpustirea criticii asupra volumelor lui N. Stănescu se explică pe lângă originalitatea sa șocantă, paralizantă, și prin contrastul între acest fapt și „*lumea cenușie, împietrită în reguli, congrese PCR și limbaj de lemn, o lume a interdicțiilor în care nu se putea visa, în care drumurile erau trasate de alții*.” (Doina Bălțat, *Argotice - Cântece la drumul mare*, *Antologie*, p.50).

Mi se pare demnă de subliniat această strategie unică a poetului care a reușit să se sustragă presiunilor partinice într-o perioadă intens politizată. Întrebarea care se ridică este dacă Puterea a →

SILVIA URDEA

procedat astfel deliberat, lăsându-l pe poet în apele lui, ca la o adică să poată folosi cazul lui ca exemplu de libertate de creație într-un regim de dictatură.

Th. Codreanu a remarcat că lirica lui Nichita Stănescu a generat un fenomen de ruptură în poezia românească, fiind o continuare a marii lirici interbelice, dar și o răsturnare în multe privințe a tradiției. Eminescu se întreba „unde voi găsi cuvântul ce exprimă adevărul?”.

Într-o direcție apropiată, N. Stănescu este dominat de obsesia inefabilului, a celui *je ne sais quoi*, concept romantic de altfel, suspectând *cuvântul* de vulnerabilitate, căutând *necuvântul*, capabil să exprime realitatea originară a emoțiilor. Poezia lui nu este emoțională, ci preponderent cerebrală, preocupată de textualitate, de reflecția în poezie asupra actului poetic.

Deci, este o poezie a poeziei. Ea se situează la limita dintre gândirea în imagini și cea în noțiuni (Antologie, p. 109), atentă să prindă „*magma experienței afective*”. Ambiția lui a fost să apropie „*versul de limbajul zero al expresivității*”, după cum a observat Eugen Simion. Dar aceasta a fost, în opinia mea, o experiență pe muchie de cuțit, putând duce, în cele din urmă, la aneantizarea poeziei.

Speculațiile sale privind condiția lirismului se impregnează de presiunile simțite dinspre revoluția tehnico-științifică. Îi trecea prin cap să creeze o poezică analogă cu structura atomului.

În efortul său de a defini geneza actului poetic, N. Stănescu coboară în profunzimea acestuia ca să surprindă acel uhr-phenomen la care s-a referit Lucian Blaga, momentul cu totul special al începutului imortalizat de Ion Barbu în versul: „*căci vinovat e tot făcutul/ și sfânt doar nunta, începutul*”. Unde s-ar situa acest început?

Poetul ne explică: „*în structura unei poezii, grupurile de cuvinte transportă un ce aparte, un supra-cuvânt, sau mai bine zis un necuvânt, care vizează elementele primordiale ale poeziei, așa cum se nasc ele nenonționale și ambigue*.” (Prof. dr. Ion Pachia-Tatomirescu, *Nichita Stănescu și „noua ontologie*

a limbii”, Antologie, p. 114). Cuvintele la Nichita Stănescu au materialitate: „*Lâna albă a cuvintelor/de pe limbă mi-o tund cu foarfecele de iarbă*” (*Colinda colindelor*, Antologie, p. 94). Interesantă este informația profesorului Pachia-Tatomirescu despre *mitul începutului cuvântului*, unul dintre cele mai vechi ale lumii, datat între 700.000 și 500.000 î. e. n., când se aproximează cuplarea aparatului fonator la creierul antropozilor, devenind ființe umane. Citim și în Biblie că „*la început a fost cuvântul și cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era cuvântul*”.

Acest moment al evoluției a fost cu adevărat revoluționar.

Parcurgând opera lui Nichita Stănescu nu poți înțelege reacția de demolare din partea unor critici.

El a intrat cu măreție în poezia românească a deceniilor 7 și 8 ale secolului trecut, pe care le-a depășit seniorial, cauzând un fel de cataclism în limbajul poetic și în domeniul receptării lui cu o forță inovatoare de excepție.

La această realitate s-a adăugat fascinația personalității sale, așa cum o atestă toți cei care l-au cunoscut. Într-o societate sufocată de prezența cuplului prezidențial, „*îngerul cu ochii albaștri*”, generos, risipitor de suflet și de daruri, a întruchipat Poetul.

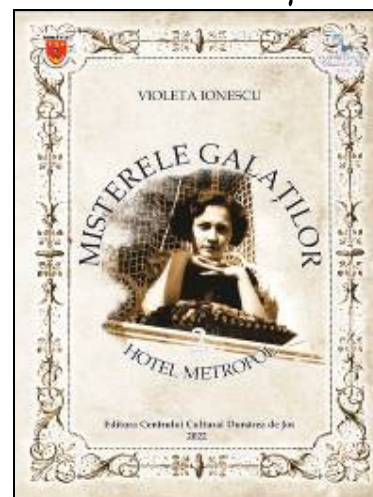
În ciuda accesibilității sale, el a știut exact cine este sau, conform lui Gh. Tomozei, „*a avut de timpuriu copleșitorul simț al propriei grandorii*.” (Antologie, p. 214).

Intrarea lui eruptivă în literatura română cu o forță de dislocare realmente genială a ceea ce era cunoscut, comun, practicat a avut un efect copleșitor asupra majorității confrăților de breaslă. La patruzeci de ani de la stingerea lui din viață este timpul ca lucrurile să se așeze, critica să se distanțeze și să judece *sine ira et studio* opera lui Nichita Stănescu.

O apreciere deosebită pentru osârdia poetului, editorului de reviste și cărți, Nicolae Băciut pentru perseverența lui de a se îngriji de posteritatea operei lui Nichita Stănescu.

Numai de-am avea aceeași stăruință față de tot ceea ce se impune păstrat în cultura noastră!

DIN IUBIRE PENTRU URBE ȘI OAMENI

În anul 2022, la patru ani după apariția volumului *Misterele Galașilor. Povestiri aproape adevărate*, la Editura Centrului Cultural Dunărea de Jos, volum primit cu căldură și interes de cititori și de critica literară, iată că *Misterele Galașilor 2 – Hotel Metropol* a văzut lumina tiparului la aceeași editură. Acest volum, al șaptelea de proză semnat de Violeta Ionescu, este un alt dar pe care scriitoarea îl face Galașului și cititorilor gălățeni și de pretutindeni. Cum ne atenționează autoarea în „Prolog”, unele povestiri sunt bazate pe fapte și întâmplări reale, pe care le-a descoperit în presa vremii sau în lecturi. Unele personale, cu personaje care au trăit în Galași sau au avut legături cu Galașii, altele au fost rodul imaginației prodigioase a autoarei. „Cartea este o fereastră din care vă privește trecutul”, menționează Violeta Ionescu. Aș adăuga și faptul că este o fereastră prin care cititorii privesc și își formează o imagine mai complexă despre viața economică, socială și politică a Galașului de la începutul anilor 1900, dar și mai aproape de prezentul zilelor noastre, prin unele povestiri, precum „Cazul doctorului Serafim”. Autoarea a fost foarte inspirată să atașeze un set de fotografii la sfârșitul cărții, documente de necontestat despre clădiri, străzi, vestimentație, evenimente și atmosfera locală, imagini care ne spun mai mult decât cuvintele, completând și oferind credibilitate informațiilor citate în povestiri. →

**VALENTINA TECLICI,
Napier, Noua Zeelandă**

Lecturând povestirile, am intrat în atmosfera cosmopolită și „destul de pestriță” a Galațiului de altă dată, descris în povestiri ca „un oraș plin de venetici” cu care gălățenii se obișnuiseră „fiindcă oriunde te întorceai, numai de ei dădeai”, dar și ca importanță geografică și comercială a celui mai important port de la Dunăre „ca poarta României spre lume”.

Volumul conține 23 de povestiri fascinante, pline de informații și culoare locală. Tipologiile umane sunt complexe, elaborate de autoare prin vibrațiile intelectului și sentimentelor, cât și prin prisma altor abilități și calități pe care le deține, dar mai ales de Om cu o mare capacitate de analiză, înțelegere și de exprimare a stărilor sufletești ale personajelor.

Dimanismul povestirilor este creat de diversitatea personajelor cu caractere și personalități adesea antitetice. Pe de o parte, personaje oneste, modeste, dedicate urbei și familiei, filantropi, personalități cu intenții și valori bine stabilite, cum ar fi doctorul Alexandru Carnabel, care nu s-a născut la Galați, dar căruia, în anul 1931, la patru ani de la moarte, i s-a ridicat o statuie pentru inițiativele și acțiunile sale în slujba umanității. Statuia a avut și ea povestea ei, dar actualmente se află în curtea Spitalului Elisabeta Doamna, ca și bustul doctorului Aristide Serfioti („Vizitatorul”); Maria pontoniera, o femeie vitează, scăpată de la moarte de două ori, care, ca și alții își găsisse rostul pe pontoanele de la NAVROM, locuind în condiții precare „într-o cutie de tablă care se balansa când treceau vapoarele mari”, Acolo locuiau, păzeau pontoanele și erau mereu la datorie. („O pasarelă și doi școndri”);

bancherul Leibiș Goldenberg, care a trăit o viață plină de privațiuni și a lăsat toată averea unei societăți de binefacere, pentru că în viziunea lui: „Un om valora pentru el nu ce anume făcea, ci cât era în stare să lase în urma sa!” („După ce cad frunzele...”), Ghiță Vasiliu, primarul Galațiului în anul 1942, doar pentru câteva luni, dar care a lăsat în urma sa clopotnița care-i poartă numele și care prima dată a răsunat chiar pentru el când a trecut în eternitate („La Galați nu se

moare”); Paraschiv Nicoară, zis Pachel, care a fost dus de tatăl lui să învețe meserie la Schwartz Hund, „un negustor cu simț practic, dar și artistic, desăvârșit, preocupat de câștigul propriu, dar și de efectul produselor sale” („Ucenic la Câinele negru”)

La antipod, aș putea enumera personaje menționate în treacăt, sau detaliat conturate de autoare, cum ar fi afaceriști-escroci ca Prințul Sașa Stavisky, „un escroc simpatic, cel mai genial escroc... cu tâmplă găurită! despre care presa și o lume întreagă vuiseră la începutul anilor '30”; Ernesto Enzo Gironi, eroul povestirii „Un viceconsul de Brăila arestat la Galați”, arestat pentru escrocherile făcute să-și asigure o viață plină de chefuri într-un „dolce far niente” când a încercat să fugă spre țara sa de baștină; Solomonică Stoicovici, mezinul bancherului Milu Stoicovici, de care nu s-a prins nici educația, nici normele morale, nici dorința de a munci, găsind căi de a smulge sume considerabile din buzunarul tatălui, chiar și după ce a fost alungat din sânul familiei și a ajuns în America („Fiul bancherului”); Carolina Rosenbaum, care, la vârsta de 90 de ani se juca de-a testamentul, nehotărâtă cui să lase casa. „Și, în speranța deșartă că o vor obține, mulți au mușcat momeala și s-au fript, cheltuind și o grămadă de bani și neprimind nimic în schimb” („De-a testamentul”); Soții Mitzi și Micky Alexandrescu, plini de datorii, dar care duceau o viață pe care nu și-o puteau permite, așteptând să moară mătușa Varvara, putredă de bogată. („Tante Varvara”); infidela Madame Bovary, iertată de soțul ei „și de data asta” („Madame Bovary de Bursucani”).

Destinul unor personaje este plin de dramatism ca, de exemplu, sinuciderile. Doamna Dodo Boulgarakis s-a sinucis la 34 de ani, din motive doar speculate: fie că i-a ieșit primul fir de păr alb, fie că avea un foc la inimioară, dorul de Bosforul unde a copilărit, („Ein tango für dich”); La vârsta de doar 21 de ani s-a sinucis Paraschiva Mihăilescu, o basarabeancă frumoasă, din Cuza Vodă de Cahul, care a venit la Galați, ademenită de un escroc sentimental „care i-a promis marea cu sarea” dar care a alungat-o pe stradă fără milă

(„Verde de Paris”). Tragică este și povestea adevărată, întâmplată după Revoluție, a doctorului și directorului Serafim care a făcut ani grei de închisoare după o înscenare de luare de mită pentru că era „un fost” lipit de funcție și cineva îi râvnea scaunul. („Cazul doctorului Serafim”)

Povestirile „Filmul vietii lui Renaldo Duncan” și „Un interviu memorabil” sunt dedicate actorului Renaldo Duncan (pe numele adevărat Vasile Cugheanos) și actriței Thinnelle Anys, care prin talent, asiduitate și seriozitate au ajuns stele de cinema, la Hollywood și, respectiv, în Franța. În povestirea „Regina circuitului” „la hotarul dintre vis și realitate” este prezentă ideea reîncarnării. Solange, acrobată la trapez, măturisește sub hipnoză că a trăit în altă viață în Ascalon, s-a numit Semiramida și a fost fiica unei sirene „frumoasă ca o răzvrătită” și a unui muritor. Misterul e prezent și-n descrierea ei: „Era așa, ca vântul. Ba nu, ca o adiere. Nu o vezi, dar o percepi cu simțurile. Da, cred că am găsit, asta era. De aceea mă tulbura... În ea coabitau ființe contradictorii”. Povestirea „Zusha” este o puternică mărturie a talentului narativ și poetic al autoarei și adaugă volumului valențe noi de profunzime și de spiritualitate.

„Hotelul Metropol” are și el o poveste, prezentată ca un film documentar, cu nume și date cronologice, cu citate din documente oficiale. Acest hotel emblematic pentru Galați timp de 45 de ani, are ca și persoanele cărora a aparținut, o istorie tumultuoasă. Inițial, înainte de anul 1900, a fost un han, numit Hanul lui Țigănuș situat la intersecția străzilor Domnească cu Municipală. Clădirea hanului a trecut prin devastări și refaceri, dar transformarea într-un hotel de lux a fost inițiativa și investiția domnului Ion D. Hangiof. Lucrările au durat peste cinci ani și au fost terminate în anul 1898. Impunătoarea clădire a hotelului poate fi admirată în fotografia de la pagina 120. Ion D. Hangiof, care a avut viziunea acestui hotel, a fost „asasinat într-un mod neașteptat și barbar de mâna unor tâlhari necunoscuți, fără a i se imputa sau demonstra vreo vină. Într-o seară de toamnă a anului 1915, „pe 8 noiembrie, pe la orele 6 și jumătate→

precis”, cum precizează autoarea. Trecut în proprietatea fiului, inginerul Michael Hangiof, Hotelul Metropol a avut de asemenea parte de un sfârșit violent „în noaptea de 24 spre 25 august 1944, când nemții în retragere au transformat centrul Galațiului în ruină, iar „Hotel Metropol a fost pus la pământ, devenind, ca toate celelalte clădiri de referință ale orașului, doar o amintire”.

Stilul scriiturii Violetei Ionescu este clar, fluent, alert, poetic, cizelat. Remarcabilă este naturalețea cu care încorporează în narațiune citate și informații care susțin povestea reală sau imaginară, cât și frecvența folosire a dialogul care dă dinamism lecturii. Suspansul, misterul, umorul și limbajul presărat cu expresii și cuvinte din limbi străine (doar Galațiul era un oraș cosmopolit!) sau cu vorbe și expresii mai puțin uzitate în timpurile actuale (praftură, obidă, prigonitori, să-i sară vreo doagă, să se damblagească) îmbogățesc paleta de exprimare și individualizează povestirile.

Descrierile naturii sau localităților sunt pline de plasticitate, culoare, imagini poetice și mister: „Dimineața căzută pieziș de pe creste trecea ca o greblă prin negura albăstrie a brazilor. De o parte și de alta, stânci înalte se ridicau, străjuind urcușul ca niște metereze, ferind poteca de ochii lumii dinafară. Sus de tot, agățat de povârniș ca un cuib de vulturi, satul se înșira de o parte și de alta a unui drum tăiat în carnea muntelui ca o felie de piatră“ (p.79). Nu sunt cu nimic mai prejos descrierile pe care le face vestimentației, persoanelor, interioarelor cu același ochi de pictor, atent la nuanțe și detalii.

Scriind și publicând cărți despre Galați, este felul în care Violeta Ionescu demonstrează „negru pe alb” că-și iubește și-și slujește urbea în care s-a născut și a trăit toată viața, cum doar ea știe s-o facă: profund, cu dedicație și din tot sufletul ei de istoric, ziarist, prozator, poet, dramaturg, muzician, pictor... activități asupra cărora s-a concentrat în diferite etape ale vieții ei.

O felicit din toată inima pe autoare pentru publicarea volumelor despre „Misterele Galațiului”, cărți pe care le recomand cu căldură cititorilor în căutarea unor lecturi bune și de adevărată valoare.

VENIRĂ ȘI TRECURĂ VREMURI

Cunoscut ca poet cu vers rafinat, Corneliu Caraivan surprinde cu o carte document, „Veniră și trecură vremuri”, apărută la Ex Ponto, Constanța, 2020, în paginile căreia descoperim un stil postmodern de alcătuire a unei lucrări memorialistice, cu subtitlul: „Amintiri de la tatăl meu, Memorii din prizonierat, fotografii din album de familie, imagini cu obiecte și dedicații” ce deconspiră, de fapt, subiectul cărții. Cele 97 de pagini înscriu o *Prefață* de col. (r.) Remus Macovei, *In memoriam părinților* (autorul), 5 pagini de jurnal din caietul de prizonierat cu notițe și impresii ale tatălui, Fănică Marin Caraivan, în facsimil și în original, urmate de fotografii personale și de imaginea unor obiecte cu valoare afectivă exemplară pentru fiu, ele aparținând părintelui, străbunicilor și bunicilor. Altfel spus, avem în față o istorie adevărată, reînviată, trăită sincer și profund în perioada prizonieratului 1944-1945 de tatăl autorului acestei cărți. Anceștrilor, Corneliu Caraivan, din recunoștință și respect, le dedică versuri: rondeluri, sonete sau elegii, pe care le adaugă la sfârșitul cărții într-o așezare originală: pe pagina din stânga fotografia obiectului, iar pe cea din dreapta poezia dedicată acestuia. O *Postfață* de profesor Constantin Daba încheie această carte *sui generis* pentru originalitatea datelor și temă, focalizată exclusiv pe temporalitate: „omul stând sub vremi, nu vremile sub om” (cf. Mihail Sadoveanu).

Pentru ca cititorul să înțeleagă *de ce? când? unde? cum?* se petrec întâmplările, autorul introduce cuvintele col. (r.) Remus Macovei care, bazat pe documente¹, prezintă ce s-a petrecut pe malurile Tisei în perioada 16-19 octombrie 1944 cu Divizia 4 Infanterie, comandată de generalul Platon Chirhoagă, aflată într-o situație nesperat de dificilă: fără mâncare, fără muniții, recruți neinstruiți. Pe 20 noiembrie divizia a fost distrusă de inamic cu pierderi foarte mari: morți, răniți, prizonieri, iar printre aceștia din urmă se afla și Fănică Marin Caraivan. Acesta, poate

¹ Alecsandru Duțu, „Armata română în război (1941-1945)”, Editura Enciclopedică, București, 2016, p.429.

și conștient că trăia istoria pe viu, și-a creat un jurnal ad-hoc pe un caiet, unde a notat fapte și impresii din zilele care l-au marcat de la căderea sa în prizonierat până la întoarcerea acasă. Caietul devine astfel un instrument de informare despre calvarul prin care au trecut prizonieri români în număr de 600, dintre care 100 și-au pierdut viața „cu un glonț în cap și unul în piept”, nemaiputând continua „marșurile chinuitoare spre lagărul de prizonieri, pe jos sau înghesuiți în vagoane de vite, fără apă, fără mâncare sau asistență medicală². Dar, ca să primească hrană erau îndemnați să intre în armata națională (austriacă), ceea ce majoritatea prizonierilor români au refuzat cu demnitate. Și totuși, civili austrieci și germani i-au salvat, oferindu-le din puținul primit de ei. În lupta pentru supraviețuire însă românii s-au arătat solidari, așa cum notează Fănică Marian Caraivan.

După cuvintele col. (r.) Remus Macovei, Corneliu Caraivan inserează un catren elegiac, emoționant, drept motto la dedicația „In memoria părinților”:

„Azi răsfoit-am, pentru a câta oară
Prin vraful de fotografii, scrisori?
Privindu-le, în piept se nasc fiori
Și amintirile mă înfioară.”

Într-un discurs epic postmodern, autorul adună în paginile cărții, într-un stil absolut original, proză personală, pagini de jurnal, facsimilul unor documente (certificatul de naștere, caietul de notițe și impresii ale lui Fănică Marin Caraivan), fotografii ale unor obiecte →

LAURA VĂCEANU

² Corneliu Caraivan, *Veniră și trecură vremuri*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2020, p. 5.

aparținând aceluiași, inclusiv cufărul cu care a plecat în armată pe 13 martie 1938, lampa cu gaz a bunicilor, ceasul deșteptător, un scaunel de peste 100 de ani, gentuța de piele și Biblia care-l însoțeau „când mergea la biserică și la alte ceremonii”. Așa s-a întâmplat și în sâmbăta din 1 februarie 1986, când a fost accidentat mortal pe trecerea de pietoni a zonei Filimon Sîrbu, din Constanța, nu departe de locuința sa. Un obiect special este bastonul care a aparținut străbunicului, bunicului și unui unchi, și toate aceste obiecte au primit parcă o aură de sfințenie, după cum le evocă autorul, preocupat ca ele să rămână în memoria celor dragi.

De la început Corneliu Caraivan face precizarea că toate aceste notițe, impresii, fotografii și obiecte „poartă pecetea timpului și a originalului”. Astfel cititorul va afla despre viața unui om, situat între cele „două repere nașterea și decesul”, marcată de război, pace, schimbări ale orânduirii sociale, economice și politice. Desigur că autorul dorește ca „documentele transcrie, fotografiile și obiectele prezentate” să devină sursă de documentare pentru cei interesați să cunoască istoria și pe eroii neamului.

Prelungirea cătăniei prin participarea la război, refacerea în spitalul Carmen Silva și spitalul din Timișoara – Fănică Marin Caraivan fusese rănit la Odesa - un scurt răgaz acasă, plecarea din nou pe front, apoi prizonieratul, sunt doar câteva momente din destinul acestui personaj de roman istoric, al cărui portret moral și fizic se dezvăluie prin mijloace literare moderne multimodale: imagine și text (documente, pagini de jurnal și fotografii personale, evocări ale fiului). Acestora, Corneliu Caraivan le alătură obiecte cu valoare afectivă (briciul, cufărul, lampa, ceasul etc.) cărora le-a dedicat câte o poezie eternizându-le. Construcția cărții, desigur păstrând proporțiile, amintește de romanul „Zmeură de câmpie” (1984) de Mircea Nedelciu (1944-1999), prozator optzecist postmodernist, care introduce mai multe forme ale discursului epic: pagini de documente sau de jurnal, cu tema „raportul dintre memorie și adevăr”. Cu câtă duioșie evocă și descrie zilele de vacanță petrecute în casa bunicilor Marin și Anghelina!

Cu câtă afecțiune reconstituie scene memorabile, chipurile și gesturile bunicilor pline de căldură și iubire față de nepoți, încât i-au rămas vii în memorie adultului, acum autor.

Corneliu Caraivan își încheie paginile dedicate *In memoriam părinților*, atrăgând atenția cititorului că această carte constituie, de fapt, un omagiu adus tuturor acelora care, ca și tatăl său, au răspuns cu demnitate provocărilor războiului și au reușit „să-și împlinescă menirea de om.” Și ca o completare a portretului tatălui, fiul autor vorbește despre pasiunea lui pentru geografie, istorie, filozofie, știință, amintind de nota din *13 februarie 1945 – prizonierat* și de faptul că în biblioteca părinților găsea pe lângă cărți, colecțiile unor reviste și ziare: *Lumea, Magazinul, Magazinul Istoric* etc. Finalul discursului său epic omagial scoate în evidență „dragostea părinților față de cei trei copii și față de pământul pe care s-au născut”, nobilă trăsătură a mărturisirii „pe altarul mormântului vostru”. Cuvintele dăltuiesc în timp iubirea și respectul fiului față de părinți.

Dar s-a închis cutia cu amintiri familiale și s-a deschis o alta, din vremuri de demult - coborând dinspre spiritualitate (timpul amintirilor) înspre materialitate (spațiul acțiunii - în lagărele prizonierilor români din Austria). Cu hrană lipsă sau precară, dormind în frig, uzi de ploaie peste un pumn de paie, au răbdat în solidaritate pentru fiecare îmbucătură o lună de zile în Ungaria, ca pe 27 noiembrie să fie duși în lagărul Keizersteinbrück din Austria. Primul lucru pe care l-au făcut a fost baia și

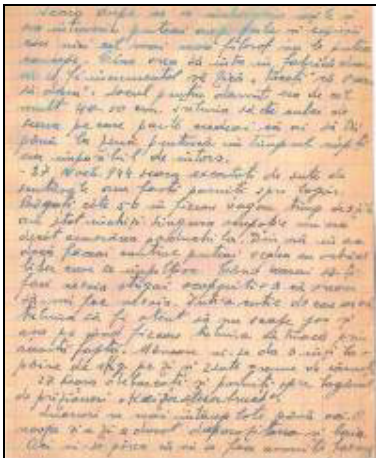
tunsul, au fost „matriculați” și băgați într-o baracă pentru două zile, doar „în ghețe și cu o pătură pe spate”, apoi la lucru de la 5 la 6 seara, iar pe 12 decembrie au fost mutați în lagărul de la Bruch. Era iarnă în toi. Munca în frig, ploaie și vânt, hrana săracă și puțină i-a transformat în niște fantome, adevărați „mucenici ai neamului”, așa adăuga eu. Scena împărțirii mâncării devine „o adevărată tragedie comică”, un oximoron caracterizant al vieții în lagăr. După o lună de chinuri la Bruch sunt readuși în „lagărul cel mare” pe 13 ianuarie 1945. Acolo, ca să capete hrană mai multă, li se cere să se înscrie în armata națională, românii în mare parte refuzând. Pe 13 februarie 1945, 60 dintre cei aproape 600 de prizonieri, sunt trimiși la muncă în Viena, printre ei se afla și eroul nostru, Fănică Marin Caraivan. Un moment salvator, pe care acesta îl notează, este găsirea a 6-7 kg de zahăr într-o clădire dărămată, o adevărată „avere”. Dar „calvarul” adevărat al acestor mucenici începe abia pe 6 aprilie 1945, la ora 6 seara până pe 3 mai 1945, când s-au hrănit doar cu urzici și un sfert de pâine pe zi, iar pe 10 mai sunt mutați la Brannau într-un lagăr de francezi. Aici s-au mai refăcut cu conserve de la francezi și de la americani. De acum primeau bunătăți: ciocolată, lapte, zahăr, bomboane, biscuiți, dar fericirea n-a durat mult: după o luna au trecut la hrana unui german de la oraș. Au urmat două luni de muncă la Baure, împreună cu Ion Burtan din Florica, Teleorman.

De aici înainte autorul narator și personaj, Fănică Marin Caraivan, simte nevoia să-i amintească pe cei 23 dintre camarazii români cu care a trecut prin suferințe inimaginabile în perioada prizonieratului, în mare parte din Teleorman, Romanați, Dolj, Turnu Măgurele, Mehedinți, Arad, Argeș, Covurlui, Tighina, Ilfov și Ialomița.

Pretextul tematic al cărții este prizonieratul tatălui și avatarurile suferite de acesta de la plecarea în prizonierat până la întoarcerea acasă. Și, ironia soartei, scăpat de foame, de tifos, de glonț, de lupi înfomețați în iarna lui 1954 pe drumul de la Râmnicu Sărat la Tecuci, moare într-un accident de mașină, victimă grabei unui personaj feminin fără discernământ. →

Cele 15 note date, unele doar din câteva rânduri, altele de câte 1-2 pagini, oferă imaginea reală a ceea ce se petrecea în lagăr cu prizonierii. Primele 5 note (20-25 octombrie 1944) prezintă instalarea prizonierilor la o fabrică de cărămidă Abani din Budapesta. Nota a șasea din 26 octombrie – 1 noiembrie 1944 amintește de hrana pregătită de serg. Virgil Oprea, Nicolae Rudăreanu și caporal Dinu Militaru: dovleac cu coajă fiert amestecat cu sfeclă. Dormeau pe cimentul gol în frig într-o fabrică de zahăr.

(op. cit., p. 38)

Pe 27 noiembrie 1944 au pornit spre lagărul de prizonieri din Austria unde au fost deparazitați și au avut de lucru la „șanțul anticar”. Erau duși cu trenul la 20-25 km departe de lagăr. Fragmentarea și prezența mai multor voci auctoriale (autorul în ipostază de narator I și poet, Corneliu Caraivan; autorul narator și personaj II, tatăl, Fănică Marin Caraivan; col. (r.) Remus Macovei, iar în final vocea prefațatorului Constantin Daba) redau detalii semnificative, compunând polifonia acestei cărți memorialistice. Autorul narator I urmărește destinul tragic al personajului central, tatăl său, alături de camarazii lui de prizonierat și finalul vieții lui. Prizonierul, narator II redă veridicitatea scenei de „odihnă”, ca într-un tablou de Camil Ressu sau poate Octav Băncilă: „240 de oameni, flămânzi, uzi, și abia aveam niște paie pe care ne culcam, așteptau cu ochii licărind de foame”.³ Îndurând cu greu frigul, era 13 decembrie, aveau aspectul unor fantome, îmbrăcați „în fel de fel de uniforme, alții cu păturile

în cap și încinși peste mijloc, alții îmbrobodiți cu ele, alții băgați în paie băgați pe sub manta de credeai că sunt împăiați”.⁴ O scenă tragi-comică o constituia împărțirea mâncării de la 12 la 13, când se întâmpla să primească vreunul un polonic în minus. Ca să-și îmbunătățească masa mai furau porumb și cartofi de la 6-7 km de stația de unde luau trenul ce-i ducea spre barăcile din lagăr. Așa au rezistat o lună la Bruch până pe 12 decembrie „în niște barăci, iarna era în toi. Începuse să-și arate colții”.⁵ Pe 13 ianuarie 1945 au fost reînțorși în „lagărul mare” unde n-au mâncat nimic trei zile, decât o singură dată. Și pe 13 februarie 1945 au fost lăsați să plece să lucreze la Viena, și prizonierul Fănică Marin Caraivan, narator obiectiv, face aluzie la rolul capitalei austriece „în istoria Europei și a țării mai cu seamă în 1940 prin Dictatul de la Viena”. De-acum aveau bani și-și mai puteau cumpăra de mâncare, dar calvarul începe pentru prizonieri în ziua de 6 aprilie 1945 la 6 seara. O coloană de 580 de oameni au trecut Dunărea în timp ce nemții dădeau foc depozitelor și se retrăgeau în grabă. Între 6 aprilie și 3 mai 1945 au primit doar un sfert de pâine însă baza hranei o constituiau urzicile. Se odihneau sub cerul liber în frig fără să li se permită să aprindă un foc. La marginea orașului Linz i-a plouat toată noaptea, iar pe 3 mai dimineața la 10:00 au fost părăsiți de santinele și lăsați liberi. Nu-și dădeau seama ce se-ntâmplă, pentru că erau „prea slăbiți mintal și corporal”, notează cu acuitate naratorul. El și Ion Burtan din satul Florica, județul Teleorman, au plecat să caute cartofi și pentru prima dată „într-o vale la o casă” au fost lăsați să ia, ba li s-a dat și „lapte pe săturate”. S-au Reînțors la cei flămânzi cu o comoară – cartofii -, și observă că sentimentul libertății este trăit românește: „O scenă cu adevărat românească zeci de focuri și roată-n jurul lor”.⁶ Apoi notează mai departe: „Pălcuri, pălcuri săteni sau din județ” au plecat spre Brannau unde au ajuns pe 10 mai 1945. Au intrat într-un lagăr de francezi, și tatăl a locuit în baraca 1 până la plecarea spre țară. Acum viața prizonierilor s-a mai îmbunătățit, datorită francezilor

și americanilor. Ultima notă din caiet este din 10 mai și încheie filele de „jurnal”, cu plecarea la muncă în localitatea Baure pentru două luni până pe 26 iunie 1945.

„Jurnalul” nu pare terminat, pentru că nu aflăm date despre drumul de întoarcere spre casă, iar ca o completare a notelor și impresiilor, adaugă numele prizonierilor și localitățile de proveniență cu precizarea unde i-a cunoscut. Înzestrat cu un spirit de observație și simț critic, le creionează unora dintre ei portretul moral, mai puțin cel fizic. Astfel despre Axente Iordache serg. major din Cuca, județul Covurlui spune că „era foarte vesel la orice glumă sau râs avea gesturile lui particulare”, adică se individualiza prin comportament și gestică fiind un optimist, am zice noi. Despre Florea Sîrbu din Moldoveni, jud. Romanați, afirmă că era optimist, dar „și lesne de descurajat”. Paginile 34-57 redau aceleași note și impresii, inclusiv prezentarea succintă a camarazilor de lagăr, în facsimil, unde se observă scrisul ordonat, citeț, cu extrem de rare îngroșări, dar inteligibil, iar vremea nu și-a pus prea mult amprenta pe filele îngălbenite. Un scris demn de admirat, caligrafic, într-o română aproape impecabilă, să nu uităm că vorbim despre o perioadă de război și despre condiții precare de viață. Urmează documente: certificatul de naștere al eroului nostru, documentul de atestare a situației militare; fotografiile ale aceluiași în uniformă de sublocotenent, alături de camarazi. Importantă este fotografia de la pag. 66, unde apare data plecării pe front - 1 septembrie 1944, ca și cea de la pag. 67 unde este notată data plecării în armată - 4 iunie 1941. Din fotografia de la pag. 72 aflăm că au străbătut 400 de km de la Viena la Brannau, iar de la pag. 75 că pe 28 august 1945 trimite o carte poștală fiicei sale iubite, Ligia Caraivan la Seaca, jud. Teleorman. Un peisaj frumos din Brannau - pag.74 - redă o carte poștală din 18 august 1945, locuri ce i-au lăsat amintiri frumoase: un munte, un deal împădurit. Urmează paginile ce prezintă obiectele în imagini fotografice și în versuri. Primul obiect cu o valoare afectivă incomensurabilă, *cufărul* cu care Fănică Marin Caraivan a plecat în armată pe 13 martie 1938, →

³ Corneliu Caraivan, *Veniră și trecură vremuri*, Ex Ponto, 2020, p. 18.

⁴ *Ibidem*, p. 19.

⁵ *Ibidem*, p. 18.

⁶ *Ibidem*, p. 25.

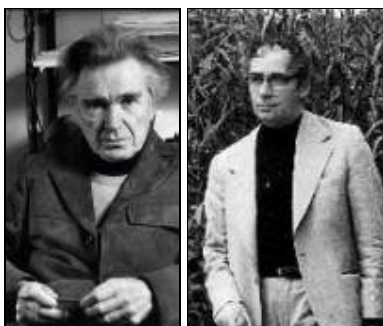
Evenimente culturale

Despre Cioran și Preda...

...au vorbit nu de mult doi invitați bineveniți ai Centrului Cultural Pitești. Cine sunt domnii? Nimeni alții decât Constantin Zaharia și Alexandru Preda. Pозиți și ei printre puținii localnici veniți în sala "Ars Nova". Tapetată, după obicei, cu picturi și fotografii interesante și atractive. Ca un cuib de cultură veritabil, dacă toate cele-ar sta cum se cuvine mereu...

Afirm asta pentru că mai există nemulțumiri justificate. Legate de organizare și de unii dintre oaspeți. Întotdeauna agreați mai dihai cei care vorbesc liber. Și nu citesc un text adus cu ei în mape. Fiindcă auditoriul e cucerit astfel mai ușor. Mai adânc, mai bogat. Forța de interes și de atracție sporind inevitabil și folositor.

Așa cum s-a întâmplat și în cele două cazuri consemnate, succint desigur, în tableta de față. Atât Zaharia, cât și Preda povestind cu rost despre Emil și Marin. Pe care i-au studiat amănunțit (în primu` caz) prin arhive și biblioteci. Ori au trăit niște ani împrejur` lor (în a doua situație), în cadru familial...

Constantin (astăzi parizian) este un exeget împătimit al "afurisitului" din Rășinari. Cu o teză de doctorat despre acesta. Și realizator al unor volume cu inedite cioraniene descoperite prin căutări fel și chip, fructuoase și de lăudat. Motiv să ne vorbească util și lămuritor, ușor și convingător, pe subiectul asta indiscutabil demn de interes. L-au însoțit în prezidiu criticu` literar Nicolae Oprea (șefu` Filialei Pitești a USR) și publicistu` Jean Dumitrașcu (secretar al aceleiași structuri). Învăluindu-l util cu întrebări și completări, la fel ca și publicu` prezent.

Situație similară repetându-se mai pronunțat la întâlnirea cu mezinu` familiei Preda, Alexandru. Născut din

a treia căsătorie, cu Elena. Cincantenarul oaspete, însoțit de editoru` Lucian Pricop (nici dânsu` străin de urbea argeșeană, prin mariaj), a "dat din casă" multe. Amintiri interesante neîndoielnic, încât i-am sugerat să scrie o carte întru memoria tatălui faimos. Inspirat, moderatu` Leo Dragomir (din păcate, tot cu probleme-n prezentare) a iscat la fix un final de suflet din partea vorbitorului. O mărturie plină de duioșie, chiar de durere (la atâția ani distanță) despre moartea părintelui romancier și locul încărcat de căldură filială ce i-l poartă și azi în inima-i de om în puterea vârstei. Dar fiu, în fond, al celui evocat cu dăruire la peste opt decenii de la moartea necruțătoare: "Moromețianul" Marin Preda. "Cel mai iubit dintre pământeni" pentru "Delirul" său curajos realmente în vremi dificile inubliabil. Ilustrative substanțial aste repere în novelistica autohtonă a veacului trecut. Concluzionând, avurăm parte de două momente culturale neapărat de consemnat. Ceea ce făcui, folositor îndeosebi, pentru viitor...

ADRIAN SIMEANU

VENIRĂ ȘI TRECUTĂ VREMURI

→cărui fiul îi alătură o poezie foarte inspirată. Ochiul vigilent al mamei ce-și pregătește feciorul să plece la „cătănie”, având sentimentul că nu-l va revedea curând sau deloc, știe că acest cufărul trebuie să cuprindă: „...ciorapi, cămăși, izmene/Un brici, un pământ și un codru de săpun”/Să fie cufărul ușor de dus...⁷. Fotografia lămpii sugerează amintiri răscolitoare despre casa bunicilor și poezia *Lampa* închipuie o scenă idilică unde prin noapte pătrunde lumina lămpii, iar cei ai casei „stând”, bunicii alături de copiii lor. Cuvintele folosite de autor sunt pline înțelesuri, redau simboluri ancestrale: *pridvorul* - deschidere spre veșnicie; *casa părintească* - spațiu identitar al românului cu mintea înțeleaptă și plină de povești. Discret autorul sugerează imaginea dușmanilor, prefigurați de lupi în strofa a II-a, iar în strofa a III-a răzbate indignarea sa împotriva năvălirii celor care împrăștie „urgii și plânsul și durerea și chiar moartea”.

Ceasul de masă al bunicului, un obiect cu valoare importantă pentru mesajul cărții „timpul care marchează destinul între cele două repere: viață - moarte” apare și pe coperta I. Bunica are și ea o viziune asupra ceasului - timp sau oră -, dar din perspectivă maternă mitică. Îl conduce pe fiu la război, pentru că a venit ceasul ca el să plece apărut de rugăciuni: „De gloanțe să nu fii răpus...”. Simbolic este și *scăunelul de lemn* (pag. 82), cu o scobitură în mijloc, tocit de trecerea vremilor, cu o vechime de peste 100 de ani, cărui Corneliu Caraivan îi dedică un rondel. Și-l închipuie pe tată așezat în poziția statuetei masculine de la Hamangia: „Gândind la fiul lui plecat,/ e tatăl stând încovoiat/ cu cotul înțepând genunchii”. Fănică Marin Caraivan a lăsat în urmă „o geantă mică și o biblie”, un *ceas de buzunar* care înregistrează ceasul morții sale „când jos pe caldarâm tu ai rămas.../El nu s-a spart, și a mai mers un timp./ TIMPUL, etern, ca zeii din Olimp”. *Bastonul*, ultimul obiect (pag. 88) este unul ce a

aparținut străbunicului, bunicului și unui unchi, fiind vechi de peste 100 de ani. „Rondelul vieții ca teatru” este un text profund și plin de substanță poetică; „Rondelul tăcerii” este o confesiune sensibilă, iar „Rămas-au...”, alcătuit doar din două catrene cu referire la eroii neamului, cei din cimitirul de la Valea Uzului, este de fapt un „omagiu” adus indirect armatei române. Ultima poezie „Veniră și trecură vremuri”, ce dă și titlul cărții, are o valoare expresivă deosebită, sugerând sacrificiul românesc pentru libertate, loialitatea față de neam și de țară.

Apreciez efortul autorului care s-a aplecat cu dragoste filială și răbdare asupra rândurilor tatălui, conștient fiind de importanța datelor din jurnal descifrând și reînviind momentele de suferință trăite de acesta, alături de alți prizonieri români. Poate că un regizor ar putea crea un scenariu de teatru sau de film, chiar din cele câteva note și impresii de prizonierat, spre a prezenta generațiilor prezente și viitoare fapte vii ale unor eroi români neștiuți.

⁷ Corneliu Caraivan, *op. cit.*, p.74.

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII Transilvania, starea noastră de veghe

(LIX)

Câtă vreme mai avem toate acestea, nimic nu este pierdut! Să ne bucurăm, așadar!, cum spune imnul studenților de pretutindeni, acompaniat de „Oda bucuriei”, dar și de „Trei culori”. Iar dacă tristețile noastre ancestrale ne vor copleși din când în când, vom cânta câte-o doină și vom bea, așa cum am făcut-o mereu, câte-o ulcică de vin de Nicorești, de Târnavă ori de Cricova, alungând amarul și luând-o de la capăt, după cum e datul firii...

Vocația occidentală a românilor

În anii liceului, nu departe de aula unde Ciprian Porumbescu avusese (în 1882) premiera operetei „Crai Nou”, profesorul meu de limba și literatura latină, Spiru Hoidas – un eminent traducător din Ovidiu, provenit dintr-o familie aromână de la sud de Dunăre –, făcea fără oprire elogiul romanității noastre, trimițând-ne mereu spre eterna Romă, de unde ne veneau graiul, numele și ființa. La cei 15 ani ai mei, nu eram capabil să pătrund toate sensurile pledoariei, dar discursul mă fascina. Mai apoi, la facultate, pe malurile Someșului, în Napoca veche de două milenii, profesorul de istorie veche a României, Hadrian Daicoviciu (specializat, de altminteri, în dacogeți), nu înceta să sublinieze că Dacia romană a fost o provincie de cultură occidentală, și nu orientală, în cadrul imperiului tricontinental, făuritor de Roma și întins din cețurile reci ale Britaniei până în nisipurile fierbinți ale Africii și de la Oceanul Atlantic până la Tigru și Eufrat. Eram, prin urmare, singurii moștenitori ai romanității orientale, dar eram de profil occidental! Nu am înțeles atunci toate semnificațiile acestor trimiteri, dar nu am încetat să caut explicații pentru formularea lor și rațiuni pentru adevărul lor. Așa am aflat că profesorii mei, ca și bunicii mei – mai mult decât părinții –, făcuseră parte din generația Marii Uniri și că erau copleșiți de împlinirea epocală de la 1918. Ei nu puteau vedea lumea decât prin

prisma marelui act de voință națională, dar și de înțelepte decizii, luate în convență cu occidentul. Tot ei fuseseră copleșiți de România interbelică, de realizările ei, de locul său european. Dar ei văzuseră și Al Doilea Război Mondial, suferințele și chinurile, prezența germană și apoi ocupația sovietică. Trăiseră „obsedantul deceniu”, când istoria noastră era falsificată și ciuntită, iar limba, declarată slavă. Atunci, românii erau învățați că „lumina venea de la Răsărit”, că „bastionul păcii” era numai URSS și că „Stalin și poporul rus” ne aduseseră „libertatea”... Occidentul era declarat iremediabil „putred”, „decăzut” și „capitalist”. Firește, aceste vremuri bazate pe lozinci învățate pe de rost nu au durat, dar amintirea lor a rămas. Iar atunci când profesorii mei și ai generației mele au ajuns să trăiască vremuri mai libere, nu au încetat să invoce Occidentul ca model pentru civilizația noastră.

Am învățat apoi, de la ei și de la alții mai tineri, pas cu pas, cum au reușit românii să existe în aceste „locuri de ispititor belșug și de trecere a oștilor”, ca „insulă de latinitate într-o mare slavă” sau ca „enclavă latină la porțile Orientului”. Poate să nu fie nimic spectacular în toate acestea, dar un semn de întrebare nu poate să nu se ridice, dacă nu în legătură cu etnogeneza (similară formării oricărui popor romanic), măcar în relație cu viețuirea, conviețuirea și supraviețuirea românilor în acest mediu nu întotdeauna prielnic. Până la urmă, nici nu este foarte importantă chestiunea locului precis de formare a românilor – dacă există vreunul foarte bine delimitat! –, ci chestiunea existenței noastre continue în mijlocul unor comunități neromance, neînrudite cu noi și, cel mai adesea, ostile. Sunt mulți oameni astăzi, unii intelectuali, incapabili să înțeleagă latinitatea noastră, nepregătiți să perceapă de ce trebuie – cum zicea, înțelept, Vasile Pârvan – să-i „slăvim pe daci pentru vitejia lor și să-i binecuvântăm pe romanii cuceritori”. Tot Pârvan dădea, în urmă cu circa un secol, răspunsul: „pentru că datorită lor ne-am născut noi, miracolul românesc”. Cu alte cuvinte, Pârvan, care a părăsit această lume în 1927, știa secretul etnogenezei, dar noi

nu-l putem pătrunde încă, în acest început de mileniu trei.

Noi, românii, suntem un popor așezat de soartă, din punct de vedere geografic, la interferența apusului cu răsăritul, la întretăierea dintre civilizațiile occidentală și orientală. Prin limba vie, prin nume și origine suntem occidentali (latini), fiindcă specificul în aceste planuri ne vine dinspre Roma, pe când prin credință, prin limba de cult, de cancelarie și de cultură (din Evul Mediu), prin alfabetul (chirilic) folosit până de curând, suntem orientali (bizantino-slavi). Am fost mereu plasați între lumea latină, numită apoi catolică și protestantă, și lumea bizantină (greacă), numită apoi ortodoxă sau slavo-ortodoxă.

Papa Ioan Paul al II-lea vorbea expresiv despre Europa cu doi plămâni, referindu-se la catolicism și la ortodoxie, recte la civilizațiile adiacente.

Lucian Blaga – profesor de marcă al universității mele și, cred, cel mai profund și original filosof din cultura românească – încerca să dea acestei dualități întrepătrunse o expresie originală, în Trilogia Culturii: Orizont și stil, Spațiul mioritic, Geneza metaforei și sensul culturii (1935-1937), în funcție de forma „spațiilor” europene.

Astfel, spațiul occidental era perceput de el pe verticală, agresiv, cu turnurile catedralelor gotice străpungând cerul, spațiul răsăritean (slav) se derula (pentru el) pe orizontală, calm, conform nemărginirii câmpiei (stepei), iar „spațiul mioritic” – spațiul specific nouă – era vălurit, construit în acord cu succesiunea deal-vale, îmbinând cadrul cosmic cu cel teluric sau cerul și pământul, aduse aproape, într-o interferență firească.

Acad. IOAN AUREL POP

Puncte de vedere

Propaganda Vestică dă semne de oboseală

Abia acum poșgھیța propagandei despre războiul ucrainean în presa Vestică începe să crape. Citim astfel un titlu precum acesta: *"The War We're Finally Allowed to See" (Războiul care ni se permite în sfârșit să-l vedem)* de Patrick Lawrence cu referire la reportajul de la fața locului al jurnalistului Luke Mogelson publicat în *The New Yorker* (May 29, 2023). Patrick Lawrence subliniază apăsat: *"the first thing to note is that after 15 months of conflict ... media may at last begin to cover the Ukraine war properly"* (primul lucru de observat este că după 15 luni de conflict .. media pare a începe în sfârșit să reflecte corect războiul în Ucraina). Publicul american a fost ținut de către presa de serviciu într-o ceață groasă, în totală dezinformare privind cauzele și desfășurarea evenimentelor. Minciunile au stat la baza justificării tuturor războaielor lansate de administrația de la Washington de la război încoace. Arme de distrugere în masă (WMD) n-au fost găsite în Irak, Saddam Hussein n-a luat nou născuții din incubatoarele din Kuwait, Muammar Gaddafi a fost cel mai bun lider pe care a putut Libia să-l aibă. După uciderea lui Libia a devenit o țară în care se face comerț cu sclavi. Vladimir Putin a fost provocat să intre în Ucraina de politica arogantă de extindere a NATO până la granițele Rusiei, care ca și China a fost încercuită de baze militare americane etc. etc.

Când un șef de stat nu joacă pe placul administrațiilor americane el este demonizat printr-o propagandă grosieră pentru care se cheltuiesc milioanele, care ar trebui investite în rezolvarea numeroaselor probleme domestice. Boris Iełtin (președintele Federației Ruse între 1991-1999) care a aplicat terapia de șoc, distrugând economia rusă după perestroika, îngăduindu-le oligarhilor străini să jefuiască resursele naturale a fost pe placul administrației Clinton, care a afirmat că liderul rus este *"our kind of guy"*. Dar a venit Vladimir Putin în 2000 și a pus ordine în țară, ridicând federația din nou între marile puteri ale lumii, ceea ce n-a fost pe placul competitorilor capitaliști. Și atunci s-a declanșat demonizarea lui Putin făcut în fel și chip: dictator, corupt, agresor,

unul care interferează în procesul electoral american. Hillary Clinton a pus la cale afacerea murdară Russia-gate, finanțată din banii publici și aprobată de Barack Obama „the mastermind” (creierul) în spatele a tot ce vedem că se întâmplă acum. *Raportul Durham* a dezvăluit recent că Russia-gate a fost planul lor de a-l distrage pe președintele (de atunci) Trump de la urmărirea penală a triou-lui Hillary, Obama, Biden pentru trădare. În ce constă trădarea? „Obama, Hillary and Joe Biden used their power of federal government as their own mafia extortion power” (Obama, Hillary și Joe Biden au folosit puterea guvernului federal ca propria lor mafie extorcantă), operând peste hotare, departe de vizibilitatea de acasă. (Wayne Allyn Root, *Everyone has Missed Real Revelation of the Durham Report: Obama is the Real „Big Guy”*, rootfor-america.com/obama-committed-treason, May 19, 2023). S-a observat că în tot ce întreprinde liderul rus are grijă să țină cont de legalitatea internațională.

Și în acest punct să precizăm că inclusiv operația militară specială a fost declanșată în Ucraina, respectând prevederile *Articolului 51* din *Charta ONU*, care stipulează *"the inherent right the individual or collective self-defense" (dreptul inherent individual sau colectiv la autoapărare)*. *Articolul 51* permite țărilor să răspundă nu doar atacurilor armate, ci și la *"the threat of imminent attack" (amenințării unui atac iminent)*. Media occidentală a ascuns constant că operațiunea militară rusească este perfect legitimă. Dintre comentatorii americani, Scott Ritter s-a referit frecvent la legitimitatea acțiunii militare putiniste: *"the uncomfortable truth is that ... Russia's justification for invading Ukraine is*

on solid legal ground" (adevărul inconfortabil este că justificarea Rusiei pentru invadarea Ucrainei este pe un solid teren legal - Mike Witney, Setting the Record Straight - Stuff You Should Know About Ukraine, ronpaulinstitute.org/archives/featured articles, February 8, 2023).

OSCE (Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa) a înregistrat bombardamente de către armata ucraineană în Donbas, precedând invazia rusească și culminând pe 19 februarie. Constatarea OSCE este unanim recunoscută. Trebuie să admitem că această acțiune militară a armatei ucrainene a fost un act de război. Mike Witney conchide *"then we must logically assume that the war began before Russian invasion (which was launched a full week later" - deci trebuie să conchidem că războiul a început înaintea invaziei rusești lansată după o întreagă săptămână)*. *"The killing of civilians in the Donbass was a clear provocation" (uciderea civililor în Donbass a fost o provocare clară)* și deci avem dreptul să susținem în cunoștință de cauză că *"The official narrative is wrong" (Poziția oficială e greșită)*. *Deci intervenția lui Putin a fost provocată*. Sintagma *"unprovoked war"* a fost atât de obstinat vânturată de la începutul războiului, devenind mantra specifică a Vestului Global. Știrile presei de serviciu din Vest au fost dominate de agenda administrației Biden, fiind văduvite de adevăr, de reflectarea reală a situației de pe front. Scopul jurnalismului occidental a fost să-l învăluiească pe cetățeanul obișnuit pentru a câștiga aprobarea plătitorului de taxe. O jurnalistă compara dimensiunile înșelăciunii cu demersul ticălos al pastorului Jim Jones în parohia pe care și-a transferat-o în Gutana. (Wayne Allyn Root, *ibidem*).

Mike Witney le cere politicienilor americani să inverseze rolurile pentru a înțelege de ce revendicările rusești sunt absolut justificate: *"how the United States would react if Russia was arming Mexican drug cartels with weapons that were killing American citizens: (cum ar reacționa Statele Unite dacă Rusia ar fi înarmat cartelurile de droguri din Mexic cu arme care ar ucide cetățeni americani?)*.

Răspunsul expune ipocrizia Vestului care se prefacă că nu înțelege poziția lui Vladimir Putin: *"The →*

SILVIA URDEA

American public would be howling in rage and demand retaliation". (Publicul american ar urla înfuriat și ar cere răzbunare). Un tânăr și autentic jurnalist, Ben Norton, a subliniat viguros legitimitatea cererilor liderului rus: "All Putin wanted was basic assurances that NATO was not planning to put its bases, armies, and missile sites on Russia's border." (Tot ce-a cerut Putin a fost asigurările ferme că NATO nu plănuiește să plaseze bazele militare, armatele și rachetele la granița Rusiei - vezi art. lui Mike Witney citat mai sus).

Ray McGovern, fost analist CIA observă că din nefericire după atâta distrugere și colosale pierderi de vieți omenești SUA și NATO continuă să respingă orice încetare a focului, punând Rusiei condiții inacceptabile și anume: să cedeze Crimeea, Donbasul, Zaporozhye și Kherson. Orice minte rațională înțelege că impunerea acestor condiții exprimă extremă aroganță cu scopul de a umili Rusia în continuare, ceea ce nu va aduce nici pace, nici victoria Ucrainei. Ca să taie nodul gordian al acestui conflict cu potențialul degenerării într-un război nuclear "the West needed to be honest about who's at fault here" (Vestul trebuie să fie onest despre cine este vinovatul) când Putin și-a simțit patria amenințată de un pericol iminent. Or, tocmai ce lipsește Vestului în această confruntare provocată cu Rusia este recunoașterea clară a vinovăției sale. Ray McGovern ca și autorii anterior menționați consideră ca foarte gravă absența oricărei diplomații în situația belicoasă care s-a creat, acuzând ignorarea totală de către Vest a revendicărilor rusești. (vezi Ray McGovern: *Putin Had No Other Options Than Military Option in Ukraine*, Sputnik International, 24.05.2023). În loc să se dea păcii o șansă se semnalizează intenția de a extinde războiul prin plasarea rachetelor balistice nucleare cu rază medie de acțiune în România și Polonia care, în cele din urmă, vor fi ele însele împinse să se implice în Ucraina. Ray McGovern îl citează pe Putin în acest sens, afirmând că "the US and NATO were now signaling the will to deploy the exact the same kinds of middle range nuclear tipped ballistic missiles on the periphery of Russis, in Romania and Poland, and the intention to force them into Ukraine as well". (SUA și NATO

semnalează acum voința de a plasa exact aceleași rachete nucleare cu rază medie de acțiune (folosite de Hrusciiov în Cuba) la periferia Rusiei, în România și Polonia și intenția de a le împinge pe acestea în Ucraina de asemenea - Ray McGovern, ibidem).

În aceeași direcție a escaladării războiului, se înscrie creșterea bugetelor militare, multiplicarea transporturilor de arme din Vest în Ucraina. Numărul țărilor amestecate în această afacere sângeroasă este suficient de mare ca să considerăm războiul actual deja unul de anvergură mondială. Toate aceste decizii nefaste se iau în America deoarece opinia publică nu are nici o influență asupra Congresului, care a fost "bought and sold" (cumpărat și vândut), de imensele sume primite de la donatori, zice Ray McGovern. Numai niște schimbări radicale în structura societății americane vor putea probabil elimina corupția atotstăpânitoare la toate nivelele importante de decizie. Această situație gravă se revarsă în politica externă, America patronând acțiuni teroriste cum ar fi sabotarea conductelor de gaz metan Nordstrom 1 și 2, precum și distrugerea barajului Novaia Kakhovka din regiunea Kherson. Mărturisesc oare aceste distrugereri masive despre relații normale între SUA și aliații ei din Europa? Ai zice că în izbucnirile ei de furie din cauza eșecurilor în politica de continuare a hegemoniei globale, Americii nu-i mai pasă de legile internaționale sau de prestigiul ei, continuând să rămână prizonieră a gândirii colonialiste, în timp ce Sudul Global, țările Orientului Mijlociu, ale Asiei și continentului african se grăbesc să-l asalteze pe Vladimir Putin în chestiunea membriei BRICS. Chiar în aceste zile peste optzeci de state participă la Sankt Petersburg la un forum economic internațional. În momentul actual America nu mai poate strânge în jurul ei atât de multe țări interesate în politica ei de intimidare și intervenție. Lumea multipolară începe să acționeze cu îndrăzneală și atașament la principiile respectului suveranității naționale și al cooperării pe baza avantajului reciproc. Ca să nu mai vorbim de woke-ismul globalist respins de toate țările care țin la morala lor tradițională apărată și de Rusia.

Secretarul de stat american, Antony Blinken vede cu totul răsturnată

realitatea rusească și situația lui Vladimir Putin în lume: "Mr. Putin's war has been a strategic failure greatly diminishing Russia's power, its interest and its influence for years to come~ (războiul dlui Putin este o eroare strategică diminuând extrem puterea Rusiei, interesele ei și influența ei în lume în anii ce vor veni - In Finland, NATO's Newest Member, nytimes.com/2023,06/02). Să fie A. Blinken atât de dezinformată și să nu vadă că dimpotrivă Putin și Moscova sunt asaltate de delegații din toată lumea, în vreme ce el, Blinken s-a dus recent în Arabia Saudită pentru restaurarea de influență după colosala lovitură a saudiților, care preferă să vândă petrolul în yuani conform unui contract pentru cincizeci de ani. Secretarul de stat proiectează nefericirea americană asupra Rusiei, ceea ce e nediplomatic și necinstit. Nu degeaba V. Putin a numit SUA "un imperiu al minciunii" în conferința de la Valdai anul trecut.

Noi cei din fostele țări comuniste privim cu stupeoare cum este subminată democrația în Europa. S-au dat semnale de la Washington cum să se scrie despre războiul "neprovocat" în Ucraina și întreaga presă europeană s-a subordonat acestei minciuni, iar în privința reflectării aspectelor de pe front s-a urmat aceeași propagandă. Patrick Lawrence în articolul menționat dezvăluie cum a fost flagrant încălcată libertatea presei americane: "correspondents from The New York Times, the other dailies, the wire services, and the broadcast networks have accepted without protest the Kiev regime's refusal to allow them to see the war as it is" (corespondenții de la New York Times, alte cotidiane, agenții de presă și rețele de difuzare au acceptat fără protest refuzul regimului de la Kiev de a le permite să vadă războiul așa cum este) și astfel corespondenții s-au complăcut să stea în hotelurile kieviene și să se folosească de "the regime's transparently unreliable accounts of events, all the while pretending their stories are properly reported and factual" (relatările regimului de la Kiev, evidente nefondate ale evenimentelor, pretinzând concomitent că informația lor este autentică și factuală).

Să nu-ți vină să crezi când citești ce scrie Craig Murray, un jurnalist britanic despre prigoana împotriva→

ziariștilor care au susținut opinii contrarii celor oficiale: *"They were in fact detained and inrroigated for holding and publishing disident opinions on foreign policy, and in particular for supporting a more collaborative aproach to Russia..."*. (Au fost deținuți și interogați pentru susținerea și publicarea opiniilor dizidente despre politica externă și în special pentru susținerea unei apropieri collaborative cu Rusia - Craig Murray: *The Twilight of Freedom*, în Consortium News. com. vol. 28, Number 150, Friday, June 2, 2023). Este tragic că *"A unified political class, controlled by billionaires is hurtling us towards fascism. That now seems to me undeniable"* (O clasă politică unită, controlată de miliardari ne împinge spre fascism. Faptul nu poate fi negat acum. - Craig Murray, ibidem).

În toată această încolăcire de forțe, de interese, de ambiții, de contradicții fostul candidat în alegerile prezidențiale, Patrick J. Buchanan (candidat prezidențial în 1992,1996, 2000) relevă că interesul major al Statelor Unite nu este să arbitreze cine controlează Donbasul sau Crimeea, ci *"not be sucked into a war with Russia that could escalate into a world war and a nuclear war"*(să nu fie absorbită într-un război cu Rusia care poate escalada într-un război mondial sau nuclear). P. J. Buchanan încearcă să-i descurajeze pe americanii care freamătă de dorința victoriei și înjosirii Rusiei, avertizându-i că *"the closer they (the Americans) come to achieving their goals, the closer we come to Russia's use of nuclear weapons"* (cu cât se apropie mai mult de împlinirea scopurilor lor, cu atât vom fi mai aproape de folosirea armelor nucleare de către Rusia - Patrick Buchanan: *Where US and Ukraianian war aims collide* în commercial-news.com, Oct. 19,2022). Mințile raționale văd în diplomație, tratative, negocieri singurele soluții viabile la marea încurcătură care s-a produs ca un ciclon devastator stârnit de forțe întunecate, satanice, lipsite de orice respect față de ființa și existența umană. Comentatorii lucizi atrag insistent atenția asupra caracterului primejdios al timpului pe care-l trăim din cauza unor lideri americani și europeni care și-au pierdut busola, dacă au avut-o vreodată.

Ocean întors

PERICOLUL GENERALIZĂRII

Generalizarea este o modalitate de adaptare a creierului uman, bombardat continuu de fluxul informațional și presupune un proces de selectare a unor caracteristici comune ale obiectelor, fenomenelor și oamenilor pe care îi întâlnim în cale. Generalizarea poate fi creatoare de teorii cu o mai largă aplicabilitate decât observația detaliată, fiind în consecință, menite a fi aplicate într-un câmp mai larg, generatoare de progres.

Generalizarea este tributară sistemului de valori la care se raportează cel care o face, depinzând de procesul de învățare prin care respectivul asimilează informațiile din mediul înconjurător. Dacă sistemul tău de valori presupune obținerea unei libertăți absolute, definind astfel democrația, ai putea considera orice limitare impusă de necesitatea de a nu încălca drepturile altuia, ca fiind anti-democratică. Dacă același sistem de valori impune lipsa modestiei și a dubitației ca pe însușiri obligatorii ale omului plinar al viitorului care „se cunoaște pe sine”, evident că îi vei considera pe cei care nu corespund descrierii niște inadaptați, ființe inferioare ție. Una dintre condițiile necesare unei corecte generalizări este, în opinia mea, referința bunului simț.

Generalizarea absolută, pe lângă faptul că este iluzorie ca să fie reală, este și periculoasă. Ea poate pune etichete, ea poate pune blam, cu atât mai mult cu cât o întâlnim mai des utilizată cu scop critic decât laudativ. Un confrate afirma faptul că „motivul pentru care nu se cumpără cărțile autorilor români ar fi acela că cititorii nu găsesc cărți bune”. Chiar așa să stea lucrurile? Chiar nu există și cărți bune? A nu lăsa loc de îndoială este riscant, poate fi echivalat cu o judecată imuabilă, care nu mai necesită expertiză, cu prejudecata, cu lipsa de flexibilitate intelectuală.

Generalizarea, corectă sau defectuoasă, are un ton al ei, cu atât mai ridicat, cu cât generalizarea este mai aproape de absolut. Remarcăm acest ton atotștiutor la multe persoane publice, care doresc să ne impună imaginea lor de „deținători ai adevărurilor absolute”.

O generalizare, pentru a fi corectă, necesită o bună reprezentativitate, o eșalonare corectă, nepărtini-

toare și trebuie să aibă la bază un studiu, o analiză riguroasă. Chiar și atunci când ne referim la domeniile umaniste și artistice, tot analiza riguroasă, științifică, ar trebui să fie soclul pe care se poate ridica o generalizare. Din acest punct de vedere nimic nu îndreptățește pe cineva ca, plecând de la un caz izolat să facă o generalizare. Ar fi o generalizare pripită. Ca și în cazul unui studiu clinic, faptul că un medicament aflat în testare nu a dat rezultatele scontate în cazul unui pacient, nu ne îndreptățește să spunem că medicamentul este prost sau invers, dacă obținem un rezultat favorabil în cazul unuia nu înseamnă automat că acest lucru va fi valabil în toate cazurile. În mass-media, mulți jurnaliști cad în păcatul generalizării. Bogdan Gheorghe numește acest lucru „un fel de fotbal fără mingea”. Tot el subliniază că în cazul jurnaliștilor, cu precădere, având în vedere influența pe care o pot avea prin mass-media asupra oamenilor „prezentarea unui caz particular drept o situație generală se numește manipulare.” Același autor ne îndeamnă să ne imaginăm un meci de fotbal fără mingea. „La fel ar arăta și o zi din viața unui jurnalist dacă în centrul valorilor sale nu s-ar afla adevărul. Și, deși pare un păcat minor, a generaliza e echivalent, în cazul unui jurnalist, cu a minți.”

„Respirând” gândul stănescian, redau unele dintre impresiile marelui poet referitoare la acest subiect: „Uneori, o generalizare pripită a simțirii de unul singur nu numai că poate să fie greșită, dar, ce e mai rău și cu mult mai mult decât atâta, - poate să descarce de emoție comunicarea. (Respirări, Nichita Stănescu)

Premisa greșită poate fi extrem de dăunătoare unei generalizări, iar când rezultatul generalizării →

SIMONA MIHUȚIU

subsecvente este elaborat de un om cu o pregătire incontestabilă în domeniul său, riscă să devină stigmat. Numărul cititorilor care vor îngurgita pe nemestecate judecata autorului va fi cu atât mai mare cu cât cel care o emite este mai erudit. O astfel de exemplificare ar fi articolul *Romania „ne-resetabila” și mostenirea „neamului prost”* al domnului Doru Pop, apărut în *România Culturală din mai 2020*. Deși autorul remarcă, în opinia mea corect, impactul socio-politic al catastrofei demografice, produce și o generalizare neavenită: „Din păcate, în locul unor oameni cinstiți și educați, instituțiile românești au fost populate cu hoți și șarlatani. În locul unor intelectuali de calitate, am fost obligați să punem analfabeți șnapani, în locul unor oameni capabili să dialogheze civilizati, am adus făpturi care urlă și creaturi care injură și scuipă, ghiolbanii și primitivii i-au înlocuit pe oamenii inteligenți și serioși”. Autorul continuă: „Milițienii au ajuns profesori de democrație, turnătorii au devenit instructori de etică și morală, iar nulițăile s-au transformat în modele de comportament. Când vulgaritatea și nesimțirea sunt substituitele buneicreșterii, nu mai e nimic de făcut, nu mai poți dobândi deprinderi civilizate la doctorat. Pseudo-intelectualitatea compusă dintr-o clică nepotistă s-a instaurat definitiv și confortabil în fotoliile lăsate libere de oamenii de calitate, diverși mitocani iau drept libertate de exprimare sudalmele, și orice semianalfabet care crede că vorbirea este egală cu inteligența își dă cu părerea despre cum ar trebui să arate lumea. Farsorii dansează goi pe scena publică, mimând societatea civilă, iar mass-media este plină de ipochimeni care nu cunosc regulile de gramatică elementară, nimic nu-i împiedică să debiteze aberații. Impostura academică pe care o vedem expusă zilnic este doar vârful de aisberg, cu cât coborâm mai jos în infrastructura demografică a țării în care trăim, vedem pretutindeni dezastrul.” Sunt gânduri cu care rezonăm într-o formă de generalizare parțială (ca să rămân în perimetrul temei) și probabil rezonăm mulți dintre noi. Aceste fenomene sunt atât de des întâlnite în societatea noastră încât îi ierți autorului „păcatul” generalizării absolute. Ceea ce mi s-a părut totuși în neregulă, a fost sugestia

domniei sale că au plecat toți cei buni, rămânând aici doar cei proști, aceasta fiind o cauză a năpastei istorice trăite actual de români. Chiar domnia sa este un exemplu care contrazice generalizarea absolută, dumnealui rămânând pe aceste plaiuri. „Romania nu are oameni, nu are fondul genetic pentru a fi altceva decât ceea ce este acum”, spune domnul Doru Pop. Aceste cuvinte m-au determinat să reacționez, scriind aceste rânduri, precum și considerația sa că originea acestui fenomen „este în rădăcina ADN-ului nostru”, „catastrofa noastră fiind una biologică”.

Chiar dacă nu folosește cuvinte inductibile de generalizări absolute, cum ar fi toți, pretutindeni, întotdeauna, etc., sensul este același, neîncăpând analiza altor cauze, neîncăpând dubiul.

Nu consider că suntem un popor mai presus de alte popoare, nu ridic la sublim meritele poporului meu, dar nici nu pot fi de acord cu infirmizarea lui, cu negarea valorilor pe care le are. În fond, nu multe sunt națiile care se pot lăuda cu un trecut de peste 2000 de ani, în ciuda vicisitudinilor istorice specifice spațiului carpato-danubian. Tind să fiu mai degrabă admirativă în fața ADN-ului nostru și să nu dau vina exclusiv pe propriul popor pentru toate nerealizările în raport cu posibilitățile pe care mulți dintre noi le-am vedea posibile în altă conjunctură. Iată de ce consider că relația dintre efect (generalizarea absolută) și cauză nu are aici suport logic.

Realitatea este că fiecare dintre noi avem tendința de a face uneori câte o generalizare. Iată, tocmai am făcut-o și eu! Vorba lui Dumas: „Toate generalizările sunt periculoase. Chiar și asta.”

Simona Pascale, *La mal de Dunăre*

Blocnotes

Cum să te descurci cu ura?

În general, nu există mai mult de trei răspunsuri:

- răsplățiți nemulțumirile cu nemulțumiri,
- plățiți nemulțumirile cu dreptate și
- plățiți nemulțumirile cu virtute.

1, Este o reacție comună a naturii umane să răsplătească nemulțumirile cu nemulțumiri. Te voi trata așa cum mă tratezi tu pe mine. Dintre pentru dinte și ochi pentru ochi.

2, Rambursarea directă a nemulțumirilor este corectitudinea și integritatea confucianismului. Dreptatea. Nu te urăsc și nu ripostez împotriva ta, dar voi trage o linie între noi doi, te voi face să mă cunoști.

3, Există o discordie între mine și tine; răsplătirea nemulțumirilor cu virtute este tărâmul care poate fi atins doar de un om sfânt. În fața vătămării și a urii, el este încă tolerant și mărinimos și chiar își folosește propria virtute pentru a influența cealaltă parte și a rezolva ura.

Dar Lao Zi gândește din ce în ce mai departe și mai sus, chiar dacă plățirea unei ranchiuni cu virtute poate rezolva ura; ce-ar fi ca de la început să nu te plângi?

Un cui înfipt în lemn, chiar dacă este scos, va lăsa o gaură adâncă; o oglindă spartă, chiar dacă este reparată și refăcută așa cum a fost, lasă o „cicatrice”.

Un adevărat înțelept se concentrează întotdeauna pe cauză. Așa-numitul bodhisattva se teme de cauză și nu se teme de rezultat și elimină din stadiul de semințe toate semnele care pot da fructe otrăvitoare. Acesta nu e doar un fel de înțelepciune, ci și un fel de compasiune. Nu lăsa fructul otrăvitor al urii să otrăvească pe nimeni, indiferent dacă are sau nu virtutea ca antidot.

Iar cei care se pricep la plantarea fructelor bune sunt obiectele ocrotirii cerului.

CONSTANTIN LUPEANU

† Ioan al Banatului

„Hristos s-a rugat pentru noi!”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, aș vrea să vă preiau cuvintele și să spun: Bindecuvântat să fie Dumnezeu că ne învrednicește să mergem duminică în biserica Sa, la un ceas de rugăciune, ca să ne rugăm împreună cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Mă refer acum la pericopa evanghelică de la Ioan, cap. 17, 1-13, despre rugăciunea lui Iisus. Vă rog să ne puneți la suflet un cuvânt de învățătură despre aceasta.

Îps. Ioan: Textul acestei evanghelii este într-adevăr o rugăciune pe care a rostit-o Mântuitorul nostru Iisus Hristos după *Cina cea de Taină*, după ce a săvârșit taina Sfintei Liturghii, pe care o săvârșește preotul la fiecare sărbătoare și duminică și după ce unul dintre cei doisprezece s-a ridicat de la Cină și s-a dus la iudei cărora le-a spus unde va fi mai târziu, spre noapte. Așa se face că Mântuitorul, în contextul cuvintelor din capitolul 17 din *Evanghelia după Ioan*, ne transmite trei feluri de rugăciune. Prima, rugăciunea pe care o face Hristos pentru Sine către Tatăl. Cum ar fi aceasta? Dumnezeu să se roage către Dumnezeu?! Era Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat. Dar era acum întrupat și om. Atunci, Iisus Hristos se roagă Tatălui să-I primească jertfa Sa. Dacă în lume a venit ca prunc, Hristos pleacă din lume în stare de jertfă, răstignit pe Sfânta Cruce, ca jertfă. Și Hristos se roagă Tatălui să-I împlinească jertfa pe care o face pentru om. Așa cum credincioasele aduc duminică de duminică o prescură la biserică și se roagă ca Dumnezeu să le împlinească darul, pentru că ceea ce se scoate și se face din prescura aceasta este trupul lui Iisus. O! ce binecuvântate de Dumnezeu sunt mâinile acelei credincioase care frământă o prescură și o duce la altar ca jertfă care se preface în trupul lui Hristos, din care ne împărtășim noi. Dumnezeu să vă binecuvinteze și să vă împlinească Dumnezeu întotdeauna jertfa!
L.C.: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să continuați cu explicarea celorlalte două feluri de rugăciuni.

Îps. Ioan: Da, vedem apoi că se roagă Hristos pentru apostoli, să nu cadă, să nu piară. Se roagă pentru ei și veți vedea cum le poartă de grijă. A treia rugăciune pentru cine este? Pentru credincioși. Deschideți *Sfânta Carte la Evanghelia după Ioan*, capitolul 17, versetul 20.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, citesc acest verset: „*Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor*” (Ioan 17, 20) Vă rog...

Îps. Ioan: Așa a zis Hristos către Tatăl. Atunci, Hristos s-a rugat și pentru mine și pentru tine. Nici nu eram născuți noi, dar, atunci, în seara de după Cină, Hristos s-a rugat pentru mine și pentru frațiile lor cititorii, care merg la sfânta biserică și care cred în cuvintele *Evangheliei* scrise de sfinții apostoli și evangheliști. Fericiți sunteți! Dumnezeu să vă binecuvinteze. Să-I mulțumim lui Dumnezeu Iisus Hristos că atunci, înainte de a pleca din lume, nu m-a uitat nici pe mine, nici pe tine. Să-I mulțumim pentru rugăciunea pe care a făcut-o atunci către Tatăl cel Cereșc. Ce dar de la Dumnezeu este acesta: să se roage pentru tine Hristos! Auziți! S-au rugat mamele noastre pentru noi! S-au rugat de atâtea ori preoții bisericii pentru noi! Lucru bun și de apreciat este! Dar *să se roage Hristos pentru tine este mai presus decât orice altă rugăciune!*

Nu uitați și nu-L părăsiți pe Hristos care vă ține și ne ține sub rugăciunea Lui! Este lucru cutremurător să știți că se roagă Unul din Treime pentru tine către Dumnezeu Tatăl. De aceea vă aflați sănătoși în sfințele noastre biserici, cu familiile, cu copiii, că aveți viață cinstită, pentru că S-a rugat Hristos pentru frațiile voastre și pentru noi, preoții. Hristos S-a rugat pentru noi! Ce merit am avut eu? Am avut eu vreun merit, în urmă cu două mii de ani, când Hristos a rostit rugăciunea aceasta, doar niciunul dintre noi nu se născuseră? Iată, Hristos de atunci m-a văzut și pe mine și pe tine și a spus: *să mă rog,*

Doamne, și pentru cei care vor fi la poala dealului, în satul cutare, pe la anul 2023, mă rog și pentru ei.

Auziți cum mă vede și cum a văzut Dumnezeu toată lumea aceasta cum va evolua în timp! De atunci Hristos mă cunoaște și pe mine și te cunoaște și pe tine. De atunci ne-a văzut, ne-a cunoscut și a spus: *mă rog pentru ei!* Rămâneți în rugăciune cu Hristos și nu vă depărtați de Hristos, Fiul lui Dumnezeu!

Iată, S-a rugat pentru Sine, pentru apostoli, pentru cei ce vor crede cuvintelor lor. Să vedem mai departe. Deschideți *Sfânta Carte la Evanghelia de la Matei*, capitolul 26, versetul 50 și citiți. Apoi, citiți și versetul 49.

L.C.: Da: „*Iar Iisus i-a zis: Prietene, pentru ce ai venit? Atunci el, apropiindu-se, au pus mâinile pe Iisus și L-au prins.*” (Mt 26, 50) Și: „*îndată apropiindu-se de Iisus a zis: Bucură-Te, Învățătorule! Și L-a sărutat*” (Mt. 26, 49).

Îps. Ioan: În Grădina Ghetsimani, S-a retras după cele trei rugăciuni și S-a apropiat de El Iuda care L-a sărutat. Ce era semnul acela al sărutului? Era semnul, sărutul trădării. Iuda le spusese iudeilor: *pe care îl voi săruta, acela este!* Și vedeți cum s-a apropiat Iuda și I-a spus: *Bucură-Te, Învățătorule!* Și L-a sărutat. Ați reținut din versetul 50 că Iisus i-a zis „prietene”. Nu i-a zis Hristos: trădătorule, vrăjmașule! Ci i-a zis cu vocea lui blândă, dumnezeiască: „prietene”. Vedeți cum l-a întâmpinat Hristos pe cel care L-a vândut!? Cu unul dintre cele mai frumoase cuvinte ce marchează relația interumană: prietene.

L.C.: Cât de frumoase sunt relațiile de prietenie, astăzi și întotdeauna! Dacă gândim că semenul nostru este mereu prietenul nostru, nu ne putem închipui dușmanul. Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să vă continuați ideea.

Îps. Ioan: Cuvântul „prietene” adresat trădătorului este semnul că Hristos, cât a fost pe pământ, nu a avut dușmani. Și în localitatea dumneavoastră, de la un capăt la altul, toți sunteți prietenii lui Hristos, toți. Auziți? să vă lăudați oriunde veți merge pe pământ, să spuneți că v-a zis părintele: *Noi suntem prietenii!*→

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

PUIUL

Tare mult s-a lăsat așteptată primăvara în acest an. Deși suntem la un pas de Sărbătoarea închinată Sfinților Constantin și Elena (21 mai), vremea e încă răcoroasă. Cireșele ce se coc în luna mai sunt încă verzi.

Pe vărfurile și platourile înalte ale Carpaților încă mai ninge în anumite zile.

Dar viața, știm cu certitudine, că nu o poate opri nimeni în loc... decât Cel care a creat-o.

Așa se face că prin ogrăzile caselor au apărut ca din senin puii de găină. Cu toții le știm gingășia, puritatea, frumusețea, - și încă mii de cuvinte de aș folosi, nu voi izbuti să exprim misterul frumuseții unui pui de pasăre. Puiul lor aduce aminte de un cântec ce seamănă cu armonia frunzelor, - mișcate de miresma Edenului. Dacă ascuți cu atenție, de fapt puișorii vorbesc cu cloșca, dar au un dialog spontan între ei, din care se desprinde, îmi pare, un imn de mulțumire înălțat divinității.

Dacă vreunul rămâne în urmă, sau se rătăcește, începe să strige cu glas mare, de oprește cloșca și pe ceilalți frați ai săi, dar nu numai că răspund toți la chemare, ci se îndreaptă în grabă către cel aflat în singurătate sau dificultate. E un spectacol impresionant și sublim de emoționant.

Dar iată că a porint vântul și a mișcat o poartă, care a atins piciorușul așa de fragil al unuia dintre micuți. O șuviță de sânge i-a apărut așa... ca un stigăt, împreună cu un țipăt de durere ce i-a sfâșiat ființa. I s-a frânt piciorușul. Inimioara lui infimă bate cu putere să înlocuiască sângele pierdut prin rană și să învingă crunta suferință și durere. Cum să-l tratez?! Mi-e teamă să-l prind, fiindcă nu are pace decât lângă cloșcă... sau sub aripile ei.

Câtă suferință pe bietul pui atât de plâpând, ce pare o rază de lumină

desprinsă din soarele de Mai.

Au trecut câteva zile și rezistă încă. Mă cuprinde o stare dureroasă de milă și toată durerea puiului o preiau cu empatie. Sunt bucuros că ciupește firele de porumb și bea puțină apă dintr-o cutie mică. Dar lovitura și suferința i-au oprit creșterea. E jumătate față de frații săi.

Acum nu mai plânge, dar tristețea din jurul lui îi dă aerul unui om necăjit și gârbovit de cumplite greutăți. Sunt convins că dacă l-ar vedea un copil sensibil l-ar prinde plânsul.

Micuțul ghemotoc nu mai tremură, doar e zguduit de suspine ale tăcerii ce îi cutremură ființa. Piciorul rupt îl ține departe de pământ, iar când cloșca se depărtează, se ajută de singurul picior sănătos și de micile aripioare.

Pare un înger. În jurul lui și al nostru - toate, - cresc repede în lumina și bucuria gravă a primăverii. Gândul îmi zboară la moarte, la insistența Sfinților Părinți din Filocalie... care îndeamnă pe toți creștinii să ceară pomenirea morții în fiecă clipă, - esențială în dobândirea mântuirii.

Întâmplarea, al cărei martor sunt în această primăvară inefabilă din Țara Moldovei, îmi amintește de **Confesiunea unui scriitor și medic**, a poetului Vasile Voiculescu.

Simona Pascale, Țărmuri

Pentru că e foarte sinceră, tainică și emoționantă redăm un scurt fragment: "Domnilor, dacă n-aș fi ajuns medic, cred că aș fi fost preot...Cel mai plăcut joc al meu a fost de-a biserica. Nu o maimuțareală și nici o batjocură, ci o reală și sinceră practică copilărească a marilor mistere. Puteam să ne jucăm de-a orice altceva; de ce numaidecât să botezăm mieii priori prin curte? Sub un nuc imens aveam biserica, și altarul, după niște perdele. Clopote ne erau crengile. Însăși mama consimțea să vie uneori la slujba mea să mă asculte. Pe atunci se scoteau pui de pasăre cu sutele. Și mureau foarte mulți...Credeți că a pierit vreunul necreștinește, fără slujba înmormântării și neîngropat? Gropițe lângă gropițe, săpate cu săpăliga de grădină, se înșiruiau mormintele puișorilor jeluiți, toți cu cruci de bețișoare la cap, și asta nu o dată ci veri întregi și ani de-a rândul. Mi-amintesc de jalea ce ne-a adus într-o toamnă iernatică moartea a vreo câteva sute de rândunici apucate de zăpadă și adăpostite în pod, în porumbar, prin casă. Toate au răposat, însă toate au avut parte de înmormântare, mi s-ar fi părut un mare păcat dacă nu aș fi făcut-o." (Vasile Voiculescu, Gânduri albe, Cartea românească, 1986, pag. 455).

Am nădejdea că puiul erou care mi-a rănit inima, va învinge accidentul nefericit și va trăi, fiindcă eu nu sunt vrednic să îl prohodesc cum a făcut-o autorul „Ultimelor sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducerea imaginară de...“.

VALERIU TĂNASĂ

Convorbiri duhovnicești

→lui Hristos! Iar cei care mereu mergeți la biserică și vă și împărtășiți sunteți prietenii aceia buni ai lui Hristos. Iar cei care nu prea vin la biserică și șchiopătează, ei, sunt prietenii lui Hristos, dar nu sunt „următori” ai lui Hristos, aici pe

pământ. Iată, toți suntem prietenii lui Hristos! Ați văzut că Iuda, după ce a aflat că Hristos a fost condamnat la moarte, s-a dus și a aruncat iudeilor cei treizeci de arginți. Aceștia nu i-au băgat în vistieria templului, ci au cumpărat cu ei Țarina Olarului, ca acolo să fie înmormântați străinii. Țarina olarului sau a „sângelui” care

s-a cumpărat pe cei treizeci de arginți ai lui Iuda, se păstrează și în ziua de azi tot acolo unde era pe vremea Mântuitorului ...

Deci, rămâneți prietenii care îl urmează pe Hristos în localitatea unde sunteți, în țara aceasta. Determinați pe cât mai mulți să fie prietenii ai Mântuitorului nostru Iisus Hristos!

Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna

al Transilvaniei (1808-1873) –
150 ani de la mutarea sa la ceruri

Cununa de sfinți a neamului românesc se îmbogățește. Mitropolitul Andrei Șaguna al Transilvaniei a fost trecut în rândul sfinților acum 12 ani. Mitropolitul Andrei Șaguna este unul dintre cei mai de seamă ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române din toate timpurile, și în același timp una dintre personalitățile de marcă ale istoriei Transilvaniei. Viața și opera lui Șaguna se pot privi din mai multe unghiuri de vedere. Din fragedă tinerețe și până în amurgul vieții a dus o luptă neîncetată pentru atingerea scopurilor urmărite. Datorită însușirilor sale alese, a ajuns îndată după terminarea studiilor profesor de teologie și secretar al Consistoriului la Carloviț, fiind tuns în monahism tot acolo, la 1 noiembrie 1833, sub numele de Andrei, în vârstă de abia 25 de ani. În 1842 era profesor la secția românească a seminarului din Vârșeț, și asesor al Consistoriului de acolo. În același an era egumen la mănăstirea Hopovo, iar în 1845 la mănăstirea Covil, amândouă sârbești.

Anul 1846 a însemnat o piatră de hotar în viața tânărului arhimandrit Andrei, căci de atunci și-a început activitatea în mijlocul românilor transilvăneni. Într-adevăr, cei 27 de ani pe care i-a trăit în Ardeal ca vicar (1846—1848), ca episcop (1848—1864), și apoi ca arhiepiscop și mitropolit (1865—1873), n-au fost decât ani de neîntrerupte strădăni pentru propășirea Bisericii și credincioșilor săi.

Pe plan organizatoric-bisericesc, Șaguna intenționa să înceapă lucrările de reorganizare a Bisericii sale chiar din 1848. Izbucnind revoluția, a fost împiedicat pentru un timp. În anul următor însă, a început demersurile pentru restaurarea vechii Mitropolii Ortodoxe a Transilvaniei. Acțiunea lui Șaguna s-a terminat abia peste 15 ani, în 1864, după ce sinodul ierarhilor sârbi și Congresul național bisericesc sârb și-au dat aprobarea pentru despărțirea Bisericii noastre de cea sârbească, pentru ca la 12/24 decembrie 1864, printr-un autograf imperial, să se încuviințeze reînființarea vechii Mitropolii Ortodoxe Române a Transilvaniei și numirea lui Andrei Șaguna ca arhiepiscop și mitropolit. Noua Mitropolie avea ca eparhii sufragane Aradul și Caransebeșul, ultima luând ființă abia acum, fiind ales în fruntea ei vrednicul protopop brașovean Ioan Popasu. După

realizarea acestui nobil ideal al vieții sale, adică reînființarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei, era necesară întocmirea unui regulament, a unei legi după care să se conducă Biserica autonomă Ortodoxă Română a Transilvaniei. Prin Statutul Organic, Șaguna a dat Bisericii o organizație care o conținea cu turma în toate fibrele ei, făcând-o cu adevărat o Biserică a popoului.

O muncă deosebită a dus mitropolitul Andrei Șaguna și pentru înființarea școlilor confesionale. Aceste școli erau sub conducerea Bisericii, învățătorii lor fiind absolvenți ai Institutului pedagogic din Sibiu, aflat sub egida Bisericii. O atenție deosebită a acordat manualelor didactice pentru școlile populare. Se cunosc aproape 20 de asemenea manuale, scrise la îndemnul lui Șaguna de câțiva distinși pedagogi din preajma sa. În ce privește numărul școlilor confesionale sub Șaguna, e de ajuns să menționăm că la sfârșitul arhipăstoririi lui erau în eparhie peste 800 de școli confesionale, dintre care mai mult de jumătate înființate de el. Dar atenția lui Șaguna s-a îndreptat și spre alte tipuri de școli. Și-a îndreptat în aceeași măsură atenția spre școlile secundare (gimnaziile, școli comerciale și reale). S-a îngrijit apoi de soarta elevilor lipsiți de mijloace, dându-le posibilitatea să-și continue studiile prin acordarea de ajutoare bănești, fie din veniturile sale proprii, fie din fundațiile anume întemeiate în acest scop. Aceeași grijă statornică, a arătat Andrei Șaguna în toată viața sa și cursurilor de teologie și pedagogie de la Sibiu. Șaguna s-a îngrijit în același timp și de pregătirea unor cadre didactice corespunzătoare pentru școala teologică-pedagogică din Sibiu. Pentru studenții secțiunii teologice, dar și pentru preoți, Șaguna a scris câteva manuale didactice. O faptă de mare însemnătate a lui Andrei Șaguna, pe plan cultural, o constituie

ziarul Telegraful Român de la Sibiu, care din 3 ianuarie 1853, apare fără întreruperi până azi.

În sfârșit, trebuie să evidențiem acum aportul lui Șaguna la înființarea „Asociației transilvane pentru cultura și literatura popoului român” (Astra), al cărei prim președinte a fost chiar el. O altă latură a multiplei sale activități, care merită să ne rețină atenția, este cea politică-națională.

Se cade să amintim aici și caldă iubire pe care mitropolitul Andrei a arătat-o în toate împrejurările față de credincioșii săi. Se cuvine să menționăm aici implicarea mitropolitului Andrei Șaguna și în teren social. Pe timpul mitropolitului Andrei Șaguna întâlnim numeroase acte caritabile înfăptuite în cadrul mitropoliei sau de către însuși mitropolitul. Numeroși oameni nevoiași, sau oameni afectați de calamități ale naturii, sau copii sărmani au găsit în mitropolitul Andrei și clericii din subordinea sa un sprijin sigur și consistent.

Amintim aici și un alt aspect din activitatea mitropolitului Andrei Șaguna și anume acela de Ctitor al Bibliotecii și Tipografiei arhiepiscopale din Sibiu.

Din această expunere asupra activității marelui mitropolit Andrei Șaguna, se poate desprinde constatarea că el a fost una dintre cele mai proeminente personalități din trecutul Bisericii noastre.

Om de cultură superioară, iluminist de mare prestigiu, îndrumător priceput al învățământului românesc și al instituțiilor culturale ale românilor transilvăneni, diplomat iscusit, organizator neîntrecut al Bisericii sale, păstor cu dragoste adâncă față de fiii săi sufletești, mitropolitul Andrei Șaguna, prin marile sale realizări, poate fi considerat unul dintre cei mai străluciți ierarhi pe care i-a avut Biserica Ortodoxă Română în tot trecutul ei.

Pentru toate faptele sale mărețe cât și pentru viața sa desăvârșită Mitropolitul Andrei Șaguna al Transilvaniei a fost canonizat fiind trecut în rândul sfinților. Proclamarea canonizării sale a avut loc în data de 29 octombrie 2011 în catedrala mitropolitană din Sibiu în cadrul Sfintei Liturghii săvârșite de un ales sobor de ierarhi și clerici având în frunte pe Preafericitul Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, urmând ca pomenirea Sfântului Mitropolit Andrei Șaguna să se facă în fiecare an la data de 30 noiembrie, fiind sărbătorit astfel împreună cu Sfântul Apostol Andrei, ocrotitorul României.

FLORIN BENGHEAN

Viata pe strada Principală

(I)

Stând în grădina familiei moștenită de la un unchi care luptase în primul război mondial, Petruța se străduia să pună cap la cap tot ce-și amintea despre sora ei Amalia, care nu demult trecuse la cele veșnice. Avea probabil opt ani când într-o dimineață mama ei îi spuse că de aici înainte vor locui împreună cu Amalia, care părăsea satul bunicilor pentru comuna lor, unde erau condiții mai bune nu doar de trai, dar și de educație.

- Amalia e surioara ta, ceea ce Petruța știa demult.

Ceea ce nu înțelegea însă era faptul că sora ei aproape de unsprezece ani continua să trăiască la bunici, să meargă la școală în satul acela cu glod și cu un viitor incert. Singurul lucru care-i plăcea Petruței în acel sat era ciurda de drigane, care se întorcea alene de la pășune seara. O fascina cum fiecare drigană știa la ce poartă să se oprească, de parcă ar fi fost dresată.

Odată o întrebuse pe mama ei de ce preferă Amalia să locuiască la bunici. Primi un răspuns pe care îl întoarse pe față și pe dos, dar nu reuși să-l priceapă pe de-a-ntregul. Ceva cam așa că bunicii doresc să nu rămână singuri și ca să aibă o cârjă la bătrânețe vor s-o țină pe Amalia "pe curte". Petruța nu înțelesese ce însemnează acel "pe curte". De unde să știe ea că bunicii continuau să aibă mentalitatea de acum cincizeci de ani sau mai mult când unul din copii sau nepoți era destinat să rămână la țară, având o minimă educație, atât cât trebuia ca să continue administrarea gospodăriei rurale, după trecerea în neființă a proprietarilor. De obicei odrasla cea mai mare era desemnată să continue firul lucrurilor la sat.

Atât părinții Petruței cât și bunicii când au decis ca Amalia să rămână la sat n-au prevăzut că odată cu instalarea noului regim după victoria sovieticilor, schimbări seismice se vor petrece, țărani vor fi împinși la colectiv cu forța și nu va mai fi nevoie de urmași care să continue tradiția micii gosodării rurale, deci nu va mai fi nevoie să rămână nimeni "pe curte". Dimpotrivă, nepoții începură să se mute la oraș odată cu părinții lor, angajați ca muncitori pe la fabricile nou înființate, la sat rămânând doar cei

pe care vârsta îi țintuia locului. Da, în acea prima decadă după război nimeni nu avea imaginea clară a României căreia i se dicta ce are de făcut de la Moscova.

Regretele bunicilor nu-l convinseseră pe dl. Mincu s-o lase pe Amalia în satul acela uitat de lume. Deși nu vedeau limpede ce-avea să vină, percepură că sensul vieții o coti drastic, că gândirea bunicilor se învechise și că mobilitatea oamenilor se va accentua, mutându-se dinspre sat spre oraș. În acest caz ce nevoie mai era ca Amalia să perpetueze un obicei total depășit? Parinții au realizat că și Amalia trebuia să primească o educație care să-i permită acomodarea la noua realitate, care se dezvolta în galop odată cu industrializarea forțată a țării. Și așa, pe când Amalia împlinise cam unsprezece ani, ne pomenirăm că într-o după amiază veni împreună cu bunicii și tatăl Petruței în comuna semiurbană să se alăture familiei ei adevărate.

Bunicii boceau ca după mort. Nu se puteau obișnui cu ideea singurătății, rămâneau cantonați în mentalitatea lor, pomenind mereu de sprijinul lor în anii din urmă de care acum erau lipsiți. Și de ce se petrecea asta, nu pricepeau, de ce, de ce?

- Ei, multe nu înțelegeți d-voastră, tată și mamă, încerca dl. Mincu să-i aline, făcându-i totodată să aproximeze ideea unor răsturnări epocale care aveau loc, nepăsătoare la suferințele și lacrimile oamenilor. Astea se vor întâmpla cu voia sau cu ne-voia d-voastră sau a noastră tot repeta tatăl Petruței. Așa vor mai marii zilei, așa vrea guvernul, așa vor cei ce ne-au ocupat ca lumea să meargă pe alt drum, cu totul diferit de ceea ce a fost până acum. Doar ați auzit și d-voastră că nu mai sunt boieri, nu mai sunt moșii, că se zice că clasa muncitoare a luat puterea, dacă o fi

așa, dar este sigur că multe se vor răsturna cu voia sau fără voia noastră. Cine o să ne întrebe?

- Da, de ce nu poate copila asta să rămână la noi, așa cum hotărâram mai demult? se tânguiau amândoi bunicii.

- Păi nu mai poate sta în satul ăla fără orizont pentru că nu va avea nici un viitor. Acum va începe o mare mișcare a țăranilor la oraș, care or vrea să lucreze pe salariu, că e nevoie de lucrători în fabricile care apar ca ciupercile după ploaie. Satul ăsta al d-voastră va fi ca un azil de bătrâni. Or mai veni să lucreze pământul în zilele lor libere cei plecați ca portari la oraș sau simpli muncitori. Cum s-o lăsăm pe Amalia care are tot viitorul în față într-un sătuc aproape abandonat de cei în putere, de cei energici, de cei dornici să se înfrupte din viață cu polonicul?!

Tata moșu și soața lui erau atât de prăbușiți că pricepură prea puțin din ceea ce tatăl Petruței încercă să le prezinte pe scurt despre tăvălugul care se rostogolea peste oameni, obligându-i să renunțe la gândirea lor sau doar să se resemneze. Bunicii plecară întristați ca după o pierdere ireparabilă, loviți adânc. Jelitul lor o afectă desigur și pe Amalia, care se obișnuise să trăiască alături de ei. Îi și plăcea Amaliei la ei deoarece o răsfățau ca pe odorul lor, "cârja lor la bătrânețe", cum o numeau ei, neștiind ce să-i dea și ce să-i mai facă numai s-o mulțumească. De disciplină nu putea fi vorba. Amalia era autoritatea în casă. Când bunicii închiseră ușa ca să plece, Amalia rămase deznădăjduită. Se vedea pe fața ei. Abia se abținea să nu plângă și în cele din urmă lacrimile începură să-i șiroiască pe față. Petruța încerca s-o mângâie, neînțelegând durerea Amaliei care doar venea în familia ei firească. Așa era, dar Amalia petrecuse niște ani cu bunicii pe care îi simțea mai aproape de sufletul ei decât pe proprii ei părinți. Săriră și părinții s-o consoleze pe cea care se simțea atât de părăsită, atât de rănită, fără să înțeleagă nici ea prea bine ce i se întâmpla. Se întâmpla o despărțire pentru care ea nu fusese pregătită. De vreme ce până la aproape unsprezece ani ea îi văzuse mereu pe bunici în jurul ei cu siguranță se atașase de ei, pe când familia ei reală îi apărea fantomatică. Nici Petruța, nici părinții nu erau zi de zi prezenți în viața ei. Desigur, se duceau frecvent s-o →

SILVIA URDEA

vădă, petreceau împreună zile din vacanța școlară, se întâlneau de sărbători, dar cei mai apropiați de sufletul ei erau bunicii. Și acum plecaseră, iar ea trebuia să se obișnuiască în această locuință nouă, în care nu se regăsea, să se acomodeze cu o situație atât de diferită, care o nemulțumea, ținând-o departe de cei care îi erau dragi.

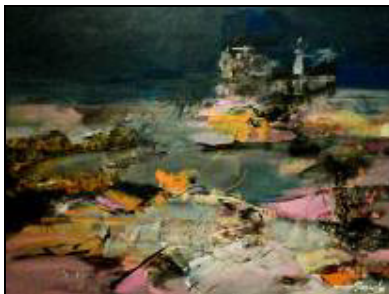
La rândul lor, frații mai mici, Petruța și Cosmin nu se simțeau la largul lor s-o includă pe Amalia în jocurile lor improvizate mai ales pentru că era o fire retrasă. Trecu destul timp până când Amalia intră în rolul de soră mai mare, devenind un fel de substitut al mamei când aceasta lipsea de acasă, plecând cu treburi prin comuna în care trăiau sași, români, ceva maghiari și țigani. Cele patru naționalități nu se amestecau, nu se întâlneau, ocupând zone separate ale comunei, care odinioară fusese predominant săsească. Părinții Petruței se pripășiseră acolo după bombardamentele americane de la București și Ploiești în aprilie 1944. Mai precis, fugiseră din capitală, considerând că nu mai era de trăit acolo. Muriseră peste patru mii de români în cele două orașe, dar nimeni nu s-a gândit nici până astăzi să le ridice vreun monument de pomenire. Cu atât mai ciudat este cu cât aviatorii americani, care au slobozit bombele fără milă asupra populației civile, au fost immortalizați nu într-una, ci în două statui în capitală. Până unde poate merge servilismul nostru de oia mioritică?!

Tatăl Petruței, dl. Ioniță Mincu găsisse un asociat în persoana domnului Schuler ca să deschidă împreună o prăvălie de "coloniale", cum numeau ei obiectele de ferometal pe care le vindeau poporenilor. Prăvălia era situată în inima comunei pe strada Principală și în aceeași curte dl. Mincu aflase două camere pe care le ocupă cu familia sa de cinci persoane. Camerele erau mari, specifice caselor întărite, ridicate de sașii din partea locului, care beneficiaseră de cel mai roditor pământ în lunca Oltului.

Comuna era la cinci kilometri de mers pe jos de satul bunicilor, care spre deosebire de sași stăpâneau un pământ lutos pe care cărau zeci de căruțe de gunoi de la vite ca să-l facă productiv. Bunicul Gheorghe îi invidia oarecum pe sași, care în țara noastră

fuseseră plasați mai bine decât românii. Fiul lui îl consola mereu cu istoria vitregă a românilor, mereu ocupați de străinii care dictaseră ordinea politică, ba Ungaria, ba Austro-Ungaria, dar până la 1918 cert, ei majoritarii fuseseră asupriți de minoritari. Apoi, când Petruța crescuse mai mare și descoperi în podul casei unchiului Tiberiu o carte despre colonizarea Transilvaniei cu sașii aduși de regele Geza al Ungariei în secolul al XII-lea din Flandra, îi explică bunicului de unde se trăgea norocul acestor venetici.

Primele semne bune de integrare a Amaliei în "noua familie" se puteau ghici în autoritatea pe care încerca s-o exercite asupra Petruței și a lui Cosmin. Mergeau toți trei la școală, dar la întoarcere după masa de prânz Amalia curăța masa și îi îndemna pe frații mai mici să se aștearnă la lucru, adică să-și facă lecțiile. Amalia avea un colțisor al ei la o masă mai mică pusă la geam pentru ghivecele de flori în timpul iernii. Îi controla ca o adevărată învățătoare, îi chestiona dacă au înțeles tema, le explica, îndemnându-i să facă un lucru bun. Amalia părea a fi mai matură decât vârsta ei. Lua viața în serios la anii ei fragezi. Se scria cu toc cu peniță și cerneală pe acele vremuri. Nici pomeneală de pixuri. Amalia era foarte exigentă cu temele de caligrafie, cerându-le fraților să deseneze literele frumos ca în modelele din carte. Lui Cosmin mai ales îi rupea pagina din caiet dacă scria prea lăbărtat sau dacă murdărea cumva foaia caietului, spre marea lui supărare. Uneori scena sfârșea cu plâns și neascultare din partea rebelului. După ce terminau lecțiile le dădea drumul în curte la joacă, Amalia rămânând să-și definitiveze temele ei, recuperând timpul cheltuit cu frații ei. Când se supăra pe ei pentru lipsă de obediență

Simona Pascale, Nălucile zărilor

îi spunea mamei, care era nevoită să rezolve ea litigiul. Până la urmă se împăcau cumva, cei mici încercând să satisfacă exigențele surioarei mai mari, care părea a le știi pe toate. Cu siguranță a exercitat asupra lor în acei ani de început de școală o influență benefică, învățându-i să fie ordonați și responsabili. Zicea mereu:

- Las'c-o să-mi mulțumiți voi când o să creșteți și chiar așa a fost.

Au recunoscut întotdeauna rolul ei formator în viața lor pe când erau doar niște prichindei.

În curtea locuinței lor era o atmosferă cosmopolitană. Clădirea se rânduia pe două părți, ceea ce făcea ca odăile să fie cam întunecoase. Dar cine își permitea să mai facă mofturi pe vremea aceea, la nici un deceniu de la terminarea teribilei conflagrații?! Camerele din față le ocupau niște basarabeni refugiați de unde de lângă Cetatea Albă. Familia avea un nume turcesc, Basiloglu. Ei se bucurau de cel mai agreabil spațiu din toată casa, oarecum privilegiați pentru că erau considerați foarte devotați regimului. Fugiseră de comunism, dar în România făceau pe marii comuniști. Niște oportuniști, nimic mai mult. Petruța își aducea aminte că uneori când părinții vorbeau în șoaptă le dădeau de înțeles că se ferească să nu se audă la tanti Basiloglu. Bătrânul domn Basiloglu lucra funcționar la Percepție, iar fiul lor Nicu făcea naveta la GAS-ul situat la vreo trei kilometri de comună, spre Făgăraș. Familia Mincu îi considera periculoși pe Basilogi, pentru că ar fi adus obiceiuri de informatori din lumea stalinistă, ceea ce nu părea a fi prea departe de adevăr. Îi urmăreau pe cei doi asociați, dl. Mincu și dl. Schuler de parcă având o prăvălie de ferometal ar fi fost o crimă. Într-un fel era un act de curaj a ține o prăvălie în contextul în care se naționaliza totul, mergându-se către dominația proprietății de stat în economie. Cei doi asociați, șadard, nu erau priviți cu prea multă simpatie de către refugiați, deși prin fuga lor din calea ocupației sovietice ei exprimaseră un vot de blam la adresa acelei lumi comuniste. În România se simțeau însă ca niște aliați ai puterii sovietice care dicta guvernului autohton din plin. Era vremea Anei Pauker, a lui Vasile Luca, Teohari Georgescu, Emil Bodnăraș și a multor altor acoliți ai puterii din stepele rusești.

Starea prozei

PĂCATELE DOMNULUI ABEL

Era conștient că urma să dea seama la Curtea Martială Ungară. Deocamdată, era un convalescent, un bărbat despuiat și acoperit doar cu păturile, pe care care rusaica le pusese peste el, grămadă.

Dașa se schimonosise la față și el nu știa dacă râdea sau plângea când îi puse întrebarea, pocind cuvintele, amestecându-le în câteva dintre limbile pământului:

- Kuda nemțiki, unguri, românski?? Mir? Pace??? Voina???

- Dașa se mulțumi să îi arăte drumul, care se zărea, prin ferestruica izbei. Era încă pătat de zăpadă murdară.

Ioan nu avu timp să se dumi-rească, să aprecieze cine câștigase, sau cine pierduse războiul, asta, dacă luptele întradevăr încetaseră.

Ea veni cu ligheanul și un rest de săpun, cu briciul, pe care îl deschise ca un bărbier bătrân. Își trecu lama peste podul palmei, apoi trase o suviță din părul ei blond-ruginiu, și o reteză dintr-o smucitură. Fără să mai zică nimic, prinse să îl bărbierescă. Nu îl privea în ochi, mânuia lama de oțel cu imprudență care în altă situație l-ar fi îngrozit pe bărbat. Îi ridică bărbia, cobora lama briciului pe gât, până la mărul lui Adam. Ce senzație stranie! Ioan înghiți în sec și se supuse cu totul femeii.

Ea își făcu treaba până la capăt, mai apoi îi șterse obrazul cu un prosop alb și pe care, rămase o dâră insignifiantă de sânge cald. Înmuiea cârpa în apa călie, continuă să îi ștergă umerii, brațele.

În odaia modestă era cald, un pic prea zăpușeală dar nu de la focul din sobă, nici de la aburul apei care fierbea în samovar. Bărbatul, doar cu un pled decolorat așezat pe umeri, rămăsese rezemat între perne.

Dașa aruncase apa din lighean, prin ușa pe care o deschisese, și cioporul de capre dădu iama înauntru. Femeia le goni, lovindu-le cu palmele, cu piciorul. Trânti ușa, care se închise făcând zgomot. Bărbatul râse și gheața dintre cei doi se făcu țândări.

Dașa își șterse palmele de șorț, turnă ciorba cu un polonic cazon, ceea ce nu-i scăpă din vedere soldatului bine antrenat. Cu farfuria plină, veni și îl hrăni ca pe un copil.

Deși se simțea în stare să mănânce cu mâinile sale, el nu i se opuse. Se simțea alintat cum nu mai fusese demult.

Părea că se făcuse pace în cer și pe pământ. Și astfel mai trecură câteva zile în care se puteau auzi troznind ghețurile în apa de la Cotul Donului.

Soldatul se pierduse în Stepa Calmucă pe când încercase să-și facă datoria față de Fhurer, de Horty, acum nu știa dacă să se sinucidă sau să să-și caute camarazii, să ceară să fie sacrificat eroic, în luptă. Dar, în odaia Dașei era calm și bine. Încă era confuz, fără energie, când adormea visa că o mână îl împingea în gol.

Îl muștra conștiința, fără să vrea, poate că el stricase *blitzkrieg-ul* pe care îl pregătiseră cu atâta minuțiozitate nemții și aliații lor.

-Dacă nu ar fi fost noroaietele, care să ne împotmolească, acum am fi băut vodcă într-un birt din Stalingrad. Soldatul vorbi tare, pe limba lui, dar Dașa nu îl luă în seamă.

Toți inamicii rușilor vorbeau despre bolșevism ca despre un animal care nu se va potoli până nu va înghiți toată Europa, tot Pământul. Nu prea înțelegea țăranul luat din Ardealul de Nord și dus să se lupte cu muscalii, ce era *afurisenia* de politică. El credea în Dumnezeu, jurase să-și apere Credința și Comandanții, indiferent care erau aceia.

Dașa îi făcea zilnic ciorbă din napi, fasole și carne de capră. Lui nu-i era tot una că femeia sacrificase pentru el, unul dintre animalele care o ajutaseră să supraviețuiască.

-Mulțam! Domnul să te binecuvânteze. Femeia ridică din umeri. Nu înțelesese nimica.

-*Spasiva, deduška!* Adăugă el, și abia acum Dașa pricepu ce voia să zică bărbatul acela tânăr, frumos și pe care ea îl smulsese din brațele morții

deși știuse că era *dușman al Mamei Rusia*.

Își apropie palmele una în alta, semn că îi aproba gestul.

În zilele din urmă, soldatul inamic al sovieticilor se simțea așa de bine încât îi venea să cânte, o doină poate, ori ceva mai vesel, să intre și în casa aceea sărăcăcioasă un strop de bucurie, de nebunie curată. Ar fi dansat, cum dansaseră nemții aceia drogați cu *Pervitin*, mai înainte de-a intra în bătălia decisivă pentru Stalingrad. Fusese un dans al confruntării vieții cu moartea.

În acel moment, alături de Dașa, aproape că uitase de pedeapsa militară care îl aștepta sigur. Dar nu uitase de casă, de părinți, și de ochii logodnicei lui, Marta.

Nu avea importanță culoarea ochilor fetei, ci faptul că el era convins că ea îi va fi niciodată nevastă.

-Dașa, împuşcă-mă tu, să nu mă spânzure alții!

Femeia nu-l luă în seamă. Se așezase pe dunga patului, apoi, se strecură lângă el, sub pătura subțire. Respirația femeii mirosea a chimen zdrobit. Nu, nu era nălucire, simptom al bolii care îl chinuise atata vreme. Era ofemeie în carne și oase.

El avea trupul ros de boală, mâncat de păduchi și de toate păcatele războiului.

Dașa avea sâni de parcă ar fi fost gata să alăpteze, deși nu avusese prunci niciodată. Poate că nici nu fusese măritată. Ioan nu îi vedea osânza de pe pânțele, nu îi vedea ridurile de pe față... Pentru el, femeia aceea era ca atunci creată de un Dumnezeu care lăsa oamenii să se înmulțească anume pentru a da carne proaspătă tuturor războielor.

Foc și pulbere. Aceste cuvinte îi rămăseseră prinse între gândurile rătăcite. Se agățase de ele ca de ultima soluție, una sinucigașă. Îl bătea gândul să moară cu rusaica în brațe.

Au trăit noaptea următoare cu Moartea între ei doi. Femeia nu se certa pentru că, trecuse peste uzanțele obișnuite pe câmpul de luptă. Bărbatul uitase pe moment de toate crizele de conștiință. Nu îi mai păsa că fusese soldatul care jurase să-și jertfească viața pentru Regentul Miklos Horty și pentru victoria lui Hitler. →

MELANIA CUC

(Fragment din romanul *Păcatele domnului Abel*, în curs de apariție)

Starea prozei

Nicu, Mara, Vali și cu mine

De aș fi știut ce are să se întâmple, probabil că n-aș fi mers atunci acolo. Cu siguranță că nu. Dar acum este prea târziu: zarurile au fost aruncate și nimic nu se mai poate schimba. Totul a pornit de aici, un fapt neînsemnat, o glumă a soartei: eram cu Nicu la baltă, ne pârlăleam la soare. În spatele nostru, un grup gălăgios de tineri, băieți și fete, găsiseră un loc mai umbros sub coroana unui copac sălbatec și s-au instalat acolo pe preșuri și prosoape, gata să intre în apa cu lucire de oglindă metalică.

Mai erau și alții în jur, dar nu le-am dat importanță. Eu fumam liniștit urmărind profilul athletic al unei blondine care a trecut pe lângă mine în drum spre lac.

Era înaltă, pielea albă, cam de statura lui Yolanda Ba-laș, campioana noastră de săritură la înălțime și tot ca ea, îmbrăcată într-un costum de baie negru, dintr-o piesă.

Prietenul meu, un găligan de aproape doi metri înălțime, blond și el și mare cuceritor de fuste, i-mi făcu semn cu cotul:

-Mișto gagica asta! Nu vrei s-o remorcăm?

-Acum? Am o lene în mine că-mi ajunge pân' la cer!

-Treaba ta. Eu mă duc!

-Du-te, i-am spus lungindu-mă cu fața în jos pe malul nisipos cu smocuri de iarbă din loc în loc. În grupul de sub copac tinerii au format roată în jurul unui băiat care a început să-și acordeze strunele pe o chitară, îndemnat de fete să cânte ceva. Una dintre ele, cu părul strâns în coc la spate și pielea arsă de soare, mi s-a părut cunoscută, deși niciodată nu am vorbit cu ea. Era fata pe care o vedeam des trecând peste podul Grant, semn că locuiam amândoi în același cartier. Tânărul cu chitara a început să cânte una din cântărețele italiene introduse la noi de cântărețul Giani Spineli, iar eu copleșit de căldura soarelui am închis ochii. Cred că am ațipit pentru că m-am văzut plutind într-o barcă cu capul sprijinit pe poalele fusteii albastre cu flori ale lui Paula, fata pe care am cunoscut-o de curând și încă nu i-am mărturisit dragostea. Ea era aplecată peste capul meu atât de aproape, că-mi venea să mă atârncu de brațele de gâtul ei ca s-o sărut. Atunci deodată Paula a sărit în picioare îngrozită:

-Cum de-a dispărut blondul?

-Care blond? am întreat eu ridicat dintr-un salt în picioare.

-Tipul acela înalt care a intrat în lac. Răspunsul l-am primit de la fata de pe podul Grant.

-Și ce s-a întâmplat?

-Nu știu, că noi am stat aici pe mal. Dar Mara, colega noastră pe care el o urmărea, ca să se scape de el, s-a dat la fund și a venit repede la noi. El nu a mai apărut.

-S-a dat și el fund?

-Nu știu. Nu l-am urmărit.

-Dar ceilalți din grup?

-Nimeni nu știe.

-Nici Mara?

-Ea nu, că a fugit de el.

Nu știam ce să cred. Întregul grup de tineri de sub copac, erau acum aici, în spatele meu urmărind ce →

DAVID KIMEL

PĂCATELE DOMNULUI ABEL

→Patul cu ei doi se clătina sub privirile blajine ale făcătorului de minuni, Sfântul Serghie de Radonej, din icoana de pe perete.

Lumea oamenilor, păgână ori sfântă, în război sau în pace, mergea înainte.

Dincolo de pereții izbei dărăpănate, de peste pâlcul de mesteceni și răchiți pitice, se auzeau bombardierele. Poate că erau nemții, poate că ungurii, poate românii în încercarea lor disperată de-a ajunge și bloca Salingrad.

În tot acest timp, furierul unei companii maghiare dispăruse cu tot cu planul de luptă.

Soldatul pierdut ca oaia de turmă, nu știa că sovieticii Dașei reușiseră, înaintau spre Vest.

Dașa, femeia, care toată noaptea care trecuse, îl ținuse strâns în brațe, și-ar fi dat viața pentru un soldat inamica oarecare? Nici vorbă!

Noaptea fusese una sub Lună plină, prevestise ziua cu ghețurile care trozneau, se rupeu și porneau în puhoai. Sloiuri periculoase. Râuri

care mor și se nasc din nou, nu vieți de oameni.

De pe întinsul câmpiei spulberată de obuze, un căruțaș civil aduna adunase ultimele cadavre. Rămășițele umane, eroii ambelor tabere beligerante putrezeau, se transformau în humus hrănind pădurile de mesteceni.

Dașa se ridicase din pat prima, își trăsese cămașa peste trupul gol. Acum se comporta ca și cum noaptea aceea nici nu existase. Pregăti samovarul cu o fiertura pe care o numea *ceai*, apoi, îi aduse lui Ioan Delean, uniformă, de militar maghiar, gata spălată, cu petlițele și nasturii la locul lor. Îi făcu semn din ochi, să se îmbrace.

Ei se înțelgeau și fără cuvinte.

Dașa nu-l privea în ochi. Își lega cuțitul de vânătoare la coapsa dreaptă. Luă din cui, arma și cartușiera plină, ieși afară, trase trei gloanțe în aer. Să fi fost un semnal?

Doi partizani bărboși ca sfântul din icoana rusească, au apărut deodată.

Ioan Delean a icnit și din instinct primar a încercă să lupte, apoi, să fugă. Nu a reușit nici una, nici alta.

-Prost am fost! Zise și o înjură pe Dașa pe limba ei maternă. Ea nu râdea, nu plângea. Era numai un soldat care își făcuse doar datoria față de Patrie.

El era din nou, viu, teafăr și putea să-și permită să răzvătreaască, să se așeze cât dorea de-a curmezișul destinului.

L-au somat și el a ridicat mâinile, dar s-a oprit la jumătatea gestului. Rămăsese ca un răstignit fără cruce, un bărbat pironit pe orizontul stepei care nu se mai termina, nu avea margini. Aruncase deja carabina *Mauser*, din dotare, la picioarele partizanilor. Ridică brațele de o parte și alta a creștetului și boneta cu însemnele armatei lui Mikloș Horty, se rostogoli în zăpada terciută de ei toți, ca într-o horă a sălbaticilor.

În fața ochilor lui, orizontul stepei era ca fără de margini. Își mută privirea spre cer, acolo erau câțiva nori albi, turmă ce se aduna și se despărțea într-un fel de puzzle; țări, continente. Harta din nori Cumuls își schimba forma, direcția, după cum bătea vântul. Istoria.

NICU, MARA, VALI ȘI CU MINE

→am de gând să fac, iar eu năucit de vestea dispariției lui subite, nu am fost în stare să gândesc nimic, de parcă aș fi fost lovit de trăsnet. „Cum putea să dispară așa?” m-am întreat.

-Poate s-a ascuns după un boschet de la margine, de rușine? am întreat eu. Câțiva tineri păreau să aprobe supoziția mea și atunci i-am întreat:

-Cine mă ajută să cercetăm în jur? Mai mulți voluntari au intrat în apă după mine. Am înotat și de o parte și de cealaltă a lacului, numele lui Nicu, prietenul meu dispărut a răsunat ca un ecou din multe piepturi pe luciul apelor, dar nici o urmă, nici un semn care să ne asigure că el a fost pe acolo nu a fost găsit.

Când s-a înserat am hotărât să mergem în grup la circumscripția de poliție. Mara, fata blondă care semăna cu Yolanda Balaș, plângea plină de remușcări că nu a fost mai prietenoasă cu Nicu, care de fapt nu a vrut decât să știe cum se numea:

-De ce nu-mi spui cum te cheamă? Uite, eu mă numesc Nicu. Vreau să fim prieteni. Atât și acum uite ce s-a întâmplat, continua să repete fata înlăturându-și lacrimile cu dosul palmelor.

Ajutat de ceilalți, am adunat îmbrăcămintea lui Nicu într-un balot mic și l-am luat cu noi. La poliție am fost puși fiecare să scriem o declarație cu ceea ce știam, dar pe mine m-a chestionat un ofițer care voia să afle date despre Nicu. I-am spus tot ce știam și apoi am fost lăsați să mergem acasă. Ofițerul ne-a asigurat că va trimite o echipă de scafandri să cerceteze fundul lacului. Ne-am despărțit afară în stradă, fiecare zguduit de amărăciunea inexplicabilă a dispariției lui Nicu, un tânăr remarcabil prin fizic și dorința de-a trăi.

Fata de pe podul Grant m-a însoțit pe drumul spre casă. Eram amândoi triști, consumați de evenimentul petrecut și nu prea aveam ce discuta. Trecând prin parc, ne-am așezat pe o bancă.

-Erați apropiați? a rupt ea tăcerea.

-Nu prea, colegi. Lucram împreună.

-Cum îți explici ce s-a întâmplat azi?

-Asta-i, că nu-mi explic în nici un fel. Avea un fel de apetit pentru fete frumoase, dar nu era agresiv și nici nu încerca să profite de ele. Nu știu cât de plăcut era, eu nu-s fată...M-a rugat

să merg cu el în apă și-mi pare rău că nu m-am dus. Mi-era lene...

-Înțeleg. Tu nu ai nici o vină, nu trebuie să-ți faci proces de conștiință... Era bolnav? Suferea de inimă?

-Nu știu! N-a vorbit niciodată de asta.

-Am avut o prietenă. Fratele ei, Nae îi spuneam, era mare sportiv, în lotul național la înot. Tânăr, frumos ca un Adonis. A murit subit după o competiție. Efortul a fost prea mare. De asta întreb.

-Pe tine cum te cheamă? m-a întreat după un timp, văzând că eu nu i-am răspuns.

-Doru. De fapt mă numesc Tudor, dar Doru mi se spune.

-Eu sunt Valentina, dar toți îmi spun Vali. Mai ai frați?

-O soră.

-E blondă, ochi albaștri și pistrii pe față?

-Da.

-Cred că o știu. Am văzut-o la niște prieteni. E tare frumoasă...

-E marca familiei, am spus zâmbind.

-Nu tu...cred că tu ai fost făcut de altă mamă, a ripostat Vali răsând.

-Chiar așa mă vezi? Slut?

-Nu. Glumesc. Hai să mergem...

Am mers cu ea până în poarta casei unde locuia familia ei. Dar am continuat să vorbim acolo până târziu, cred că până pe la miezul nopții. N-am băgat de seamă cum a trecut

timpul atât de repede. A rămas să ne vedem în ziua următoare după lucru, poate mai aflăm ceva despre Nicu

A doua zi la pauza de prânz, cineva mă bate pe umăr. Întorc capul și în spatele meu se afla Nicu, la fel de lung ca mai înainte și cu același zâmbet ștrengăresc din totdeauna. Nu-mi venea s-mi cred ochilor după toată spaima din ziua trecută. Parcă aș fi avut o stafie în fața mea:

-Ce e cu tine? Noi te-am crezut mort ieri...

-Ce să fie? M-am rătăcit de voi și am ieșit la șosea.

-Cum te-ai rătăcit? Erai doar în fața noastră?

-Când m-am dat la fund după blondina aia, am dat cu capul într-un ceva tare, beton, ori un obiect solid greu, nu știu ce, pentru că n-am mai știut ce e cu mine. Am dat din mâini și din picioare cât am putut și când am scos capul la suprafață, eram într-un stufăriș din care nu știam cu să scap, să ies la mal. Am mai mers puțin și am ajuns la pod, la șosea. A trecut un camion pe acolo, a oprit și creștinul, om cumsecade, m-a adus până acasă.

-Noi am fost la poliție și te-am declarat mort acolo...

-Știu. Au venit acasă să-mi anunțe părinții. Le-am spus și lor ce s-a întâmplat. Mi-au zis că vor cerceta locul unde am dat cu capul... Ziceau că în zona asta s-au mai găsit bombe neexplodate din timpul războiului; s-ar putea să mai fie una îngropată în malul de pe fundul lacului... Unde-s Țoalele mele? m-a întreat Nicu referindu-se la hainele lăsate pe malul bălții.

-Nu le-ai primit? Le-am lăsat la circumscripția de poliție...

-Nu-i nimic. Mă duc eu acolo după lucru...

Cam asta a fost povestea cu Nicu. Când i-am adus lui Vali seara vestea cu apariția lui, nu a fost chip s-o înduplec să amâne pentru a doua zi înștiințarea celor din grupul ei, în special pe Mara, fata care semăna cu Yolanda Balaș. Așa că ne-am dus glonț la ea. Mara mi-a cerut să mergem acasă la Nicu, că vrea să vorbească cu el. Cu fetele astea e greu s-o scoți la capăt, așa că am mers cu ele acolo. Înainte de Crăciun au făcut nunta și Vali cu mine am fost oaspeți de onoare. Nici noi nu ne-am lăsat mai prejos; spre primăvară, făcurăm nuntă mare. De atunci au trecut 60 de ani...

Simona Pascale, Design vestimentar

André Maurois, François Mauriac

și Academia celor 40

(I)

Motto : “ Unii se întrebă dacă cei aleși (academicieni) nu sunt acolo cu singurul scop de a-i împiedica pe alții să intre “ (citat din “ Dictionnaire amoureux des écrivains et de la littérature “ lettre A = Academie française)

După plimbarea cu vaporul pe Sena, ascultând în cască povestea istoriei ce îți trece pe dinaintea ochilor și privind clădirile monumentale de pe maluri, rămâi tentat să-ți reiei plimbarea ulterior la pas pe cele două laturi ale Senei pentru a nota cât mai multe detalii și a face apoi legăturile între imaginile reținute și datele notate, scrise în fugă. Pentru că o aventură de neuitat cere o poveste.

Când întrebi un parizian ce poți vedea și vizita mai important pe cele două maluri ale Senei vei avea același răspuns, mai mult sau mai puțin nuanțat: “ Pe malul stâng aveți școlile și universitățile Cartierului Latin, Academia și Tour Eiffel iar pe malul drept palatele, teatrele și marile magazine. În linii mari așa și este, după ce vei cunoaște Parisul mai bine, întrebat același lucru vei răspunde la fel. Dar evident, malurile Senei arată și pot spune mai mult. Pentru cei avizați, spun printre rânduri și ceea ce nu se vede, în acea variantă pe care fiecare ar vrea să o audă. Altfel spus, pentru cei cunoscători, Sena spune mereu povestea cunoscută pe care, adăugând noi detalii și dovezi, fiecare o va modifica din motive știute doar de el .

Alegând Academia Franceză ca subiect am în vedere multitudinea scriitorilor care au fost și care devin în continuare și astăzi, academicienii Franței. De fapt, la înființarea ei, “ L’Institut “, așa cum încă mai e numită de francezi Academia, se va ocupa prin statutul său de limba franceză, “ de conținutul și forma literară a limbii franceze “. A fost creată în 1634, la inițiativa cardinalului Richelieu, pe atunci prim-ministru al Franței. Plecând deci de la scopul ei declarat nu este de mirare că, dealungul timpului, cei mai numeroși academicieni au fost admiși din rândul oamenilor de litere: romancieri, dramaturgi, poeți, esești,

biografi, critici sau filozofi, istorici literari, oameni politici apropiați de artă și cultură, militari, pictori sau muzicieni, artiști sau profesori care, pe parcursul carierei și evoluției lor, deveneau și scriitori. Academia a fost locul unde literatura și-a desăvârșit evoluția iar scrisul literar a fost tot timpul scopul declarat, menținut la standarde înalte de exprimare și gust.

Academia este plasată, geografic, pe malul stâng al Senei, în capătul Podului Artelor, între cheiurile Conti și Malaquais, o clădire arcuită cu o parte centrală având coloane și o boltă cu ferestre. Este o clădire relativ redusă ca volum, cu un singur etaj. Deși înființată de cardinalul Richelieu, istoria Academiei pare mai strâns legată de cardinalul Mazarin, urmașul lui Richelieu în fruntea bisericii catolice și prim ministru al Franței care a asigurat împreună cu regina Ana de Austria, tutela viitorului “ Rege soare “ Ludovic al XIV - lea, care era minor la moartea tatălui său. Dușmani declarați până la moartea lui Ludovic al XIII - lea și cu vederi opuse în ceea ce privește alianțele Franței, regina Ana de Austria și cardinalul Mazarin devin cei mai buni aliați după moartea lui Ludovic al XIII-lea, conducând Franța în armonie spre binele țării și al viitorului rege. Dar, după cum amintesc numeroase note și dovezi ale timpului, și spre folosul lor, a celor doi mari aliați. Iubirea, cu tot ceea ce înseamnă ea, a existat și funcționat mereu la fel. Și se pare că iubirea dintre Ana de Austria și cardinalul Mazarin, cu cât a fost mai ascunsă și mai greu de admis, cu atât a fost mai dorită și mai intensă. Este, în fond, cazul cel mai des întâlnit.

Clădirea Academiei a fost legată de

existența Bibliotecii Mazarin, clădire care ulterior a fost refăcută și extinsă. Începând cu anul 1806, Academia cuprindea o sumă de cinci academii franceze distincte : Academia Franceză, cea fondată de Richelieu cu rolul deja amintit, Academia Inscriptiilor și Belletristicii fondată de Jean Baptiste Colbert, ministrul de finanțe din timpul lui Ludovic al XIV-lea, Academia Științelor apărută în 1666, Academia de Arte Frumoase fondată în 1816 prin reunirea Academiilor de Pictură și Sculptură, Academia de Muzică și Academia de Arhitectură și, în final, Academia de Etică și Științe Politice creată de Convenție în anul 1795, instituție ce avusese rolul de organ de guvernare pe timpul Revoluției de la 1789 pentru a studia (și se pare și verifica) problemele de filozofie, economie, drept și istorie. Desființată în 1803, reînființată în 1832. O academie interesantă ca rol și activitate. Gândul ne duce fără să vrem și la alte situații similare, din alte țări și din alte vremuri, în care rolul de a controla viața societății ar trebui preluat de o instituție serioasă în scopul salvării și păstrării eticii naționale.

Ceea ce trebuie spus în primul rând despre membrii Academiei Franceze este faptul că numărul lor este fix 40. Niciodată mai mulți, uneori mai puțini. Cele 40 de fotolii pot fi ocupate total sau parțial dar niciodată mai multe decât cifra fatidică menționată. Din acest motiv, cei maxim 40 de academicieni, ocupanții fericiți ai celor 40 de fotolii, fiecare cu istoria sa, adică ocupanții săi de seamă care beneficiază de confortul lor în timpul sesiunilor academice, sunt denumiți și „imortali“. Pare absurd dar prin meritele sale deosebite, un mare contemporan ilustru, notoriu sau unanim apreciat, nu poate deveni academician al Franței dacă nu are șansa de a se elibera un loc pentru el. Mai clar spus, dacă nu moare un ocupant al unui fotoliu. Așa se face că, referindu-ne strict la scriitori, Balzac, Gautier, Flaubert, Stendhal și alții, nu au fost membrii ai Academiei Franței cu toate meritele lor recunoscute de compatrioții lor și de restul omenirii. Unii dintre cei refuzați sau neinvitați să devină membrii, ca de pildă Romain Rolland a) (Premiul Nobel pentru literatură în anul 1915), →

ALEX MAROIU

Andre Gide b) – (Premiul Nobel pentru literatură în 1947) sau Albert Camus c) – (Premiul Nobel pentru literatură în 1957), au fost premiați și recunoscuți ca mari valori ale literaturii universale primind Premiul Nobel pentru literatură însă nu au primit suprema dovadă de recunoaștere a volorii lor ca academicieni ai Franței. Și asta numai datorită fatidicului număr 40 și a rigidității regulilor conservatoare franceze în materie de tradiții și protocol păstrate cu sfințenie dealungul timpului.

Am putea căuta, dintr-o curiozitate mai mult sau mai puțin justificată, explicații ale numărului redus de membri ai academiei. Unul dintre motivele, minore spre absurd, ar fi clădirea mică și sala de sedințe de dimensiuni prea reduse în raport cu importanța scopului activității. Cu siguranță că păstrarea localului Academiei Franceze acolo unde a fost ea fondată are sensul și greutatea dată de istorie. Apoi, o Academie nu se întrunește prea des, are activități sporadice și mai mult festive. Cert este însă că atunci când se întrunea, numărul de locuri, așa cum ne descrie în „Memoriile” sale Andre Maurois, era limitat. Spațiile nu erau mari și asta cerea anumite sacrificii pentru a se organiza ceremoniile stricte impuse de aceleși reguli rigide împământenite.

L-am menționat intenționat pe Andre Maurois ca membru al Academiei dar și ca scriitor, eseist, biograf și istoric. A avut toate aceste preocupări. Le-am numit aici pe toate pe care le știu deși nu cred că sunt toate. Cred că din lista mea mai lipsesc multe alte domenii în care îl putem găsi ca autor, critic și cronicar fin al timpului său. Activitatea sa de corespondent de război și de om politic în timpul celui de-al doilea război mondial a fost de departe uimitoare, dacă nu decisivă prin rolul, importanța și nivelul contactelor sale cu marii oameni politici care au determinat mersul istoriei Franței și al întregii Europe. Citindu-i „Memoriile”, putem înțelege multe evenimente și detalii care explică ceea ce nu se putea scrie în paginile istoriei dar care au influențat istoria. Iar astfel de evenimente sunt atât de numeroase încât pot constitui împreună o istorie paralelă la fel de

bogată în fapte și în urmări ca istoria oficială.

Revenind la visul de a deveni academician ne punem întrebarea dacă, a fi un membru al Academiei Franței constituia pentru scriitorii, mai concret pentru un romancier francez la modă pe care îi știm din școala, un deziderat la care el ar fi râvnit. Unul declarat. Evident că la această întrebare răspunsul, pentru scriitorul ales academician și pentru un refuzat, este diferit, adică subiectiv. Să ascultăm totuși ce ne spune unul dintre cei admiși. Iată opinia lui Andre Maurois, o citez : „Adolescența mea de copil studios, crescut la umbra clasicilor, imi inspirase față de Academie sentimente și dorințe pe care le trezea Palamentul din Anglia studenților de la Oxford și Cambridge. A fi desemnat de către cei mai vechi și de către cei de o seamă, pentru a lua loc într-o companie din care au făcut parte Corneille sau Racine, Voltaire și Victor Hugo, Taine și Renan, mi se părea un lucru frumos și de dorit “. După un astfel de răspuns, nu cred că cineva mai are nedumeriri legate de aspirațiile scriitorilor de a deveni academicieni.

Dar, a dori e una iar a putea este alta. Tot Maurois ne va spune, cu lux de amănunte, care este traseul unei izbânde comparabilă cu succesul la unul dintre cele mai importante examene posibile. Ca să candidezi la un fotoliu de academician mai întâi trebuia săditi încrederea în sine, o treabă grea dar obligatorie atunci și acum deopotrivă căci, pentru marile caractere, marile examene sunt adesea mai grele decât pentru cei superficiali. Maurois era în momentul candidaturii sale la Academie mult prea implicat în cultura Franței ca să nu i se recunoască un drept și un loc pe care îl ocupaseră mulți dintre predecesorii săi admiși pe criterii mai teoretice sau în momente de conjunctură politică. Amintim că istoria Academiei Franței a fost marcată, ca și istoria Parisului și a întregii țări, de evenimente care i-au lezat onoarea pentru o vreme. Acțiuni greșite sau acțiuni forțate care au fost ulterior îndreptate. Scriitorul Abel Bonnard sau jurnalistul Charles Maurras, au fost de exemplu excluși din Academia Franței urmare a colaborării cu Guvernul de la Vichy considerat trădător.

Maurois ne descrie traseul de parcurs până la votul final. Înainte însă, grupul candidaților este triat și redus la doi, ultimii rămași după analiza consiliului, cei doi între care se va da lupta finală. Apoi, în ordinea etapelor ce marchează drumul de admitere către fotoliul de academician, candidatul trebuie să îi viziteze, pe rând, pe cei 39 de academicieni în funcție pentru a le solicita și obține sprijinul, adică votul. Are nevoie, firesc, de 20 de voturi, sau, în cazul unei perioade cu locuri vacante, de majoritatea simplă a momentului.

O etapă pe cât de dificilă pe atât de ingrată dat fiind necesitatea de a sta față în față cu cei care nu te vor vota și care îți vor spune direct acest lucru, mai mult sau mai puțin elegant. Iar Andre Maurois are, din păcate, la prima încercare, un contracandidat extrem de serios, pe François Mauriac. În momentul alegerii între cei doi, Mauriac era președintele Societății Oamenilor de Litere Francezi și laureat, în 1925, cu opt ani înainte de alegerile în cauză, al Marelui Premiu al Academiei Franței pentru romanul „Le desert de l'amour” (Deșertul iubirii). Apoi, în 1927, Mauriac avusese alt succes cu romanul „Therese Desqueyroux “. Un concurent prea puternic pentru Maurois și concluzia a fost că André Maurois a pierdut împotriva lui. În memoriile sale, Maurois vrea să ne lase să înțelegem că se așteptase la acest eșec, că nu a fost pentru el nicio surpriză și că, în consecință, acest lucru nu l-a afectat deloc. Cu atât mai mult cu cât era vorba de un amic. Descrierea situației, așa cum o prezintă Andre Maurois, în termeni foarte civilizați este, cu siguranță, puțin diferită de realitate. Eșecul este eșec și el lasă urme. Consolarea vine cam repede și destul de formală de la Rene Doumic care era președintele comitetului de organizare al grupului de conferințe franceze de la universitatea Harvard, un om corect de altfel : „Nu te plânge, Hugo a avut chiar trei eșecuri de acest fel “. Îi vom da dreptate. Mai ales că știm că, într-un final fericit, Hugo a fost admis la Academie în timp ce Gautier, după tot atâtea încercări, a renunțat la idee.

Andre Maurois a mai avut de așteptat cinci ani înainte de a-și depune din nou candidatura.

EUROPOEZIA TUĞRUL KESKİN

S-a născut pe 15 mai 1961 în Iğdır (districtul Aralık). Numele său adevărat este Ertuğrul Keskin. A absolvit Liceul Comercial Atatürk din Izmir în 1979. A fost arestat în 1978 din cauza opiniilor sale politice, a fost închis o perioadă de timp. A părăsit studiile superioare și a lucrat ca manager în diverse locuri de muncă.

Din 1980, a publicat primele poezii în revistele Yaba și Yeni Olgü, ulterior poeziile și articolele lui au fost publicate în toate revistele din Turcia.

Multe reviste au publicat numere dedicate vieții și poeziei lui Tuğrul KESKİN: Cumhuriyet în 2000 și 2004, Agora Literature 2005, Deliler Teknesi 2014, Mühür 2014, Esinti 2016 și Öykü Teknesi 2018.

A apărut în revista Körfez din Izmir în 1982 și în revista Broy până în 1989. Este unul dintre fondatorii Piya Publishing în 1990. A făcut parte din echipa care a dirijat revistele Ütopiya și Kunduz Dreams din 1990 până în 2004.

În ianuarie 1988, împreună cu patru prieteni publică un manifest în Broy Magazine. Acest manifest a oferit noi posibilități poeziei turcești după 1980, fiind semnat împreună cu Veysel Çolak, Seyit Nezir, Metin Cengiz, Hüseyin Haydar.

A participat la festivalul de poezie „Voix Vives” care se desfășoară anual în Sète, Franța (în 2014), iar poeziile sale au fost traduse în franceză și publicate în volum.

În 2022, a devenit directorul Festivalului internațional de literatură și artă homerică Bayraklı.

Volume publicate:

*Bir Suyun Kıyısında (1985), *Kırılan Kar Sesi (1988), *Babek (1990), *Tacir ve Cinayet (1994), *İpekler Çoğaltmaya (1999), * Zifir

(2004), *Solgun (2004), *Eski'ten (2005), *Babek Bir İsyân (2005), *Kanda'har (2009), *Soğuk Yara (Poèmes choisis/2013) * Anthologie des poèmes de l'après-midi (2013), *Livre de souvenirs (2013), *Zito i Epanastasis (Yaşasın İsyân) (2014), *Kavil (2018), * Si je me tais, le coeur n'est pas consentant (essai, 2019), * Ne reste pas dans le noir (essai, 2021), *Ürperti (2022)

Premii:

*Prix de poésie Dokuz Eylül (1990), *Prix de poésie Yunus Nadi (Avec Zifir, 2004), *Prix de poésie Dionysos (2004), *Prix de poésie Behçet Aysan (avec Kanda'har, 2008), * Prix d'honneur des journées littéraires Datça (avec Zito i Epanastasis/2014), *Grand Prix de Poésie Attila İlhan (Avec Kavil/2019), *Prix de poésie Niobe (honneur) (2022)

ÎNCEPUT

s-a întâmplat la sosirea ta, să spunem că e ora dragostei
în timp ce cântecele piraiților îți spală fața cu vin
răsărea soarele unde era Mediterana
apa în care viețile noastre vor fi prăjite în sare

să fie asta o iubire tremurătoare și sângerândă
că rătăceam în detaliile minții mele
care se risipește pe măsură ce povestesc,
să fie asta iubirea, să fie văzută,
călătoria pe care nu am făcut-o niciodată

ca unul din ochii mei să rămână fixat pe tine, Hena
ca nimeni în afară de tine să nu vadă pământul

ÎNTUNERIC

de la furtună,
de la furtuna înfricoșătoare am înțeles
din vuietul iubirii
vuiet fără oprire

de la întuneric,
de la lumina care urmează
întunericului am înțeles
din mirosul neîndurător al primăverii
de la albina acestui miros

de la bătaia de aripi ale berzei
de la întoarcerea ei în cuib am înțeles
mai ales de la întoarcerea ei
îndurerată în cuib

am știut, Hena
că orice loc este bun pentru plimbare
dar pentru a muri ai nevoie de patrie

CALEA

dacă plec, călător al orașelor antice
în seara fragilă, dacă alerg către tine
Hena

răul se amestecă oricum cu chemarea
la rugăciune
în mine, dacă fac să alerge caii
munților îndepărtați

dacă spun că a sosit ora, plecăm la drum
deci nu este exilul, această rană
străveche din sânul meu

PE MALURILE LACULUI Bafa

inima celor a căror mânie nu este de la noi,
nu este a noastră

atunci mă simțeam singur pe malurile
lacului Bafa,
m-am făcut mai mic și am văzut-o
mergând

mi-am asociat numele sinuciderilor,
dar mi-a fost mereu frică

oh! mi-a fost frică pe malurile lacului
Bafa
de aceea am dezvoltat două temeri în
singura mea viață

îmi displăcea umbra mea, am fugit de
ea eu însumi

alergând mi-am petrecut foarte lungă
mea tinerețe
m-am făcut asemenea hienelor și mi-am
mâncat hoitul

la căderea nopții ca o trădare troliei
sau culcat

cu fiecare zbatere a peștelui, cu
fiecare aruncare a năvodului
am trăit a doua dintre aceste temeri

vaporii acumulați în cer se revarsă
când se plictisesc

oh! pâraiele locului nostru natal nu au
curs niciodată pe aici
de aceea din ochii mei am crescut un
fluviu imens

În românește de

MARIANA ȘI VALERIU
STANCU

Despre așteptarea pe Skepsbron, Sappho și fragmentul nr. 58

Nu demult, într-o seară pe când așteptam pe Skepsbron să iau un taxi ca să ajung acasă, m-am întrebat cum vedem noi un corp în schimbare și cum reacționăm în fața a ceva străin care „crește” în noi. Ce se întâmplă dacă ne simțim străini în propriul nostru trup? În mitologia greacă citim despre corabia Argo, încărcată cu 50 de argonauți, care navighează sub conducerea lui Iason spre Colhida în căutarea lânii de aur. În timpul călătoriei, părți ale navei sunt înlocuite, dar corabia în sine și numele acesteia rămân. Ca un trup îmbătrânind care își schimbă forma, aspectul și părțile pe parcursul vieții. Dar există întotdeauna ceva ce vrem să schimbăm, întotdeauna e vorba de ceva de care ne îngrijorăm și ne temem. De data aceasta e îngrijorarea că organismul, corpul nostru ne va trăda. Sau, uneori, noi suntem cei care îl trădăm. Corpul meu este cetatea mea cu un zid înconjurător și, sigur, doare când ziduri de cetate încep să se aplece spre ruină.

M-am așezat pe marginea de piatră a unui gard să aștept taxiul și deodată am auzit câteva note nesigure dintr-o liră. De aici gândul m-a dus la Sappho și la *Fragmentul 58*, o căutare cam departe dar, se pare că eu și Sappho, după atâta amar de vreme, avem aceleași temeri, aceleași frici, aceleași dureri. Cuvintele lui Sappho ne lovesc din mai multe părți deodată. Ele ne vorbesc din experiența noastră – cine nu a observat cum o rafală de vânt face să tremure frunzele ploilor? A citi pe Sappho este întotdeauna ca și cum ai atinge fântâna scânteietoare a poeziei. Mâna și limba care le-au formulat cândva au trăit într-o perioadă aproape în întregime dincolo de imaginația noastră, acum două mii șase sute de ani!

Fragmentul 58 este o reflecție extinsă asupra inevitabilității dureroase a îmbătrânirii. Sappho vorbește despre frumusețe în termeni ca: „daruri fine”, „tinere copile” și „sunetul clar al harpei”. Cu toate acestea, a îmbătrânit și părul ei a devenit alb. Ea descoperă că genunchii nu-i mai pot susține greutatea corpului și tremură. Cu toate acestea, știe că nu poate face nimic pentru a preveni bătrânețea. Apare zeița Eos, lumina ei ajungând peste pământ. Chiar și ea pare învinsă. Este destul de important să înțelegem mitul lui Tithonus care este menționat în această poezie – el era un prinț din Troia, o ființă umană iubită de zeița Eos, care s-a dus la Zeus să-l roage să-l facă pe Tithonus nemuritor, ca să poată să fie alături de ea, o zeiță nemuritoare. Și a uitat să-i ceară lui Zeus să-i dea lui Tithonus tinerețe veșnică. Deci, el trăiește pentru totdeauna, este nemuritor iar îmbătrânirea lui este fără sfârșit. A continuat să îmbătrânească din ce în ce mai mult până când a devenit slab și senil și Eos l-a închis într-o cameră și a uitat de el. În legendele ulterioare, el a devenit în cele din urmă o cicadă veșnic vie, dar implorând moartea să îl ia. Deci, poezia lui Sappho nu este doar despre părul cărunt și dureri de genunchi, ci și despre îndurarea și necesitatea morții. Este o tragedie, așa că Sappho se compară cu Tithonus spunând: „Nimeni nu poate scăpa de bătrânețe”. Chiar și Tithonus, care, știti, a încercat să scape prin intermediul unei zeițe, chiar și el a îmbătrânit.

Deci, această poezie este cunoscută ca *Fragmentul 58* sau *Poemul bătrâneții* al lui Sappho. În 2004, doi cercetători englezi, Michael Gronevald și Robert Daniel, au reușit să identifice un papirus aflat în posesia Universității din Köln, ca parte a unui sul care conținea poezii de Sappho. Acest text, recuperat din învelișul de papirus asemănător cu cartonul al

unei mumii egiptene din secolul al III-lea î. Hr. este cel mai vechi manuscris rămas de la Sappho cunoscut până în prezent. Părți din această descoperire, cu denumirea științifică

Fragmentul nr. 58, erau deja documentate. Dar abia în 2004 au reușit să pună cap la cap poemul într-o stare aproape de cea originală. Acesta a fost copiat la începutul secolului al II-lea î. Hr., la vreo 300 de ani după ce Sappho l-a scris. Poemul exprimă tristețea față de îmbătrânirea inevitabilă și se adresează tinerelor, probabil grupului de fete, pe care se crede că Sappho le-a instruit pe insula Lesbos. Poemul este emoționant deoarece îndrăznește să dea glas unor sentimente extrem de puternice și îndreptate către sexul căruia îi aparține. Sappho se dăruiește pe sine și angajează cititorul prin

faptul că ea însăși este atât de incredibil de impresionată de ceea ce scrie.

Martin B. West din Oxford, cel mai important cunoscător contemporan al celei mai vechi poezii grecești, a restaurat și tradus poemul. Pentru a traduce poezia în versuri și a face „dreptate” poeziei în versul sapphic, în limba română este nevoie de o familiarizare profundă cu poezia lui Sappho, cu textul de bază și cu metrul sapphic pe care eu nu le am. Așa că reproduc, mai degrabă decât traduc aici, foarte aproape de original, după versiunea lui Martin B. West din *Times Literary Supplement*, 24 iunie 2005, versurile noi din Sappho. Acestea au fost citite, cu un an înainte, de doi savanți germani de la Universitatea din Köln dintr-un papirus egiptean care, potrivit lui West, este „cel mai vechi manuscris cunoscut al operei ei”.

Aceste noi versuri l-au ajutat pe West să reconstruiască *Fragmentul 58* și să ne ofere o poezie aproape complet nouă, ceea ce a fost considerat un mare eveniment. În ceea ce privește primul vers, West, ca și alți filologi anteriori, sugerează adăugarea „darurilor muzelor”, interpretare care pare plauzibilă. Expresia este cunoscută din antichitate atât înainte, cât și după Sappho. Se găsește în diferite variante, de exemplu, la Homer, Hesiod, Euripide și Platon. Sappho însăși le invocă adesea pe Muze, iar în *Fragmentul 44 A* ea scrie „Minunea Muzelor”, care se poate referi tocmai la „daruri”.

Sappho, fragmentul 58

*Căutați, fetelor, cu zel darurile Muzelor cu săni parfumați,
și sunetul limpede, melodios al iubitei lire.
Trupul meu, cândva grațios, a fost acum cuprins de bătrânețe,
iar părul meu a albit, în loc să fie întunecat.
Inima mi s-a îngreunat și genunchii nu mă vor mai sprijini,
Ei, care odinioară se mișcau iute precum cerbii în dans.
Acum mă plâng adesea, dar ce pot face?
Să nu îmbătrânești, om fiind, nu ai cum.
Povestea spune că, odată, Eos cea cu brațe trandafirii,
pe Tithonos, cuprinsă de dragoste, l-a purtat până la capătul
lunii.
Era atât de frumos și tânăr atunci, dar bătrânețea cenușie,
A pus, cu timpul, stăpânire pe soțul femeii nemuritoare.*

Dar cine era ea? Cum era ea? Poetul Alkaios, contemporanul lui Sappho, tot din Lesbos, îi descrie părul ca violet închis și zâmbetul ca de miere și asta este tot ce știm. Imaginea lui Sappho este la fel de fragilă ca ciobul egiptean vechi de două mii de ani pe care a fost găsit unul dintre fragmentele ei de poem, unde Sappho o invocă pe Afrodita într-un crâng umbrat de trandafiri și meri. →

DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN
Portret de JONI STOIAN

MEMORIILE UNEI CAPRE

NEPUTINȚA DE A FI LEGAL CU TINE ÎNSUȚI

(VI)

Pe unde mergea capra neagră, la aceeași înălțime, era un vultur care își plana cercul perfect deasupra genunilor. Parcă auzeam pe shaman, Marele Preot ai munților pierduți, bătându-și ritmul din tobă și din dorul sângerând de apusuri:

„Mare vultur,

Vino la mine din direcția locului unde răsare soarele.

Ține-mă sub aripa ta.

Arată-mi munții la care abia îndrăznesc să visez.

Învață-mă să zbor aripă lângă aripă
Cu Marele Spirit"

(Alberto Villoldo)

Cineva s-ar fi gândit că geometria lui impecabilă ca un inel este dansul sinistru al morții înainte ca răpitoarea să se hrănească din stârvul caprei. Numai că vulturul, considerat la nativii acestor munții ca pasăre sfântă, spre deosebire de corbii și ciorile, căutători de stârvuri, cina lui și-o pregătește numai din ce vânează. Legea nescrisă a cerului îl oprește să se înfrupte din carnea spurcată a tot ce nu a câștigat prin rugăciunea ochiului și prin truda curată de aripă sfântă. De la Icar și până astăzi omul a încercat să se ridice de la pământ la cer, a făcut avionul un avis de metal, a întrecut pe păsări dar tot sărac a rămas, iar porțile tainei de aripă i-au rămas ferecate. Numai Brâncuși a reușit cumva să treacă dincolo și în loc să sculpteze aripa a sculptat zborul, așa

cum spunea cu smerenia profetului. Între aripă și zbor e diferența dintre materia care ciugulește, precum găina și curcanul, cele ale materiei și viermii ei, și porumbelul Sfântului Duh. "Mă feresc, ne avertiza James Joyce, de acele cuvinte mari care ne fac nefericiți." Mă refer la viul zborului, nu la performanțul mecanic, acest viu precum cel din cuminicătura vinului care prin moartea călcării în picioare a strugurelui dă vinul de taină al sângelui dătător de viață și prin care putem împrumuta aripile de înger ale heruvimilor. În ograda mea, de pe Madison Ave. South, vin vara, de necrezut pentru Canada, păsări colibri. Mai mici ca o cutie de chibrituri, un fel de fluturi mai mari așa zice, fac bună casă cu fluturii din specia Monarh (danaus menippe), de prin America Centrală, galbeni, cafenii și cu linii negre. Le-am și cumpărat arbustul cu florile preferate (milkweed). Vin de la mii de km. Și la colibri și la fluturii aceștia m-a mirat atât taina cât și mecanismul acesta al aripii. Banal cum sunt îmi puneam întrebarea cum de nu se rup îndoindu-le în zbor de zeci și sute de mii de ori? Ei, bine ele nu se rup că nu e vorba de carne, de materie, ci de materia care se hrănește din spirit, din ceea ce e zborul în sine și noi nu înțelegem, înspiritualizându-se din vinul zborului. Am mers cu Chris prin Munții Stâncoși și km și ore și ore de mers, și mă miram cum de nu obolesc. Cum să vă spun, nu era prima dată când mi se întâmpla aceasta: mă hrăneam din frumos, un frumos viu ca o băutură tonică a spiritului. Hai, că noaptea

dormeam buștean, dar ziua mă molipseam de zbor. Poate o definiție a ceea ce încerc să întocmesc era o suferință care nu este durere. Greu de înțeles! Cum să suferi fără să te doară? O suferință albă, precum aceea a unui îndrăgostit care trăiește cea mai îngrozitoare și fericită, în același timp, nu penele iubirii din perna de făcut dragoste, ci suferința zborului când iubești, neîmplinirea de a te împlini prin celălalt, scara cu îngeri până la cer și suferința de la piatra pe care ai pus capul rațiunii să doarmă pentru a da inimii hrana zborului, Bethelul copiat de colibri, fluturi și cercul de acvilă după esența de a fi zbor, suferința, setea, foamea de zbor. De această suferință care metamorfozează, care naște, dă viață, dă minunii geografie și formă, atât de subtil Florica Bațu Ichim contura într-un poem: "Infinitul dormea în brațele mele.../ Plutesc/ și un gând mă întreabă:/ oare, bobocul de floare, când își desface petalele are dureri?/oare, sămânța închisă sub lut/ când pocnește-ncolțind/ are dureri?"

DUMITRU ICHIM

→Din cele peste 500 de poezii ale lui Sappho, abia o zecime a mai rămas până astăzi, aproximativ o mie de rânduri. Ele constau, pe de o parte, în citate și referințe mai generale la autori antici, pe de alta, în fragmente din copii după papirus și pergamente, majoritatea din epoca romană și atât de grav afectate de bigotismul religios și de alte forțe de distrugere încât ne-au lăsat doar o mână de cuvinte, niște silabe de neînțeles sau un amestec de litere.

Edițiile moderne numără 264 de fragmente, dar multe dintre ele nu conțin un singur cuvânt complet din original, doar 63 oferă câteva rânduri întregi, iar până acum doar trei dintre ele sunt poezii suficiente de complete pentru a le aprecia ca structuri literare. Probabil că și dialectul din Lesbos a contribuit la crearea unor probleme în transmiterea textului.

Poeziile variază ca ton de la melodia populară simplă la cea rafinată, dar au un lucru în comun: toate se simt încă vii, aproape de noi. Este ușor să uităm ce distanță mare separă epoca ei de a noastră.

Cea mai mare parte a poeziei lui Sappho a fost scrisă spre sfârșitul secolului al VI-lea și în timpul primelor decenii ale secolului al V-lea (ea s-a născut, probabil, în jurul anului 630 î. Hr., anul morții sale nu este cunoscut; o legendă, invocată de Ovidiu în *Heroides*, pretinde că poeta s-ar fi sinucis, din cauza unei iubiri nenorocoase, aruncându-se de pe

stânca Leucadia). Viața ei a coincis parțial cu cea a lui Buddha, marele Nebukadnesar al Babilonului i-a fost contemporan, la fel și profeții Ieremia și Ezechiel.

Practic, nu se știe nimic despre viața și moartea lui Sappho, în afară de faptul că ea pare să fi fost cumva în centrul unui grup de tinere femei, că a trăit toată viața pe Lesbos, cu excepția a vreo zece ani când a fost în exil politic în Sicilia.

Sappho este prima femeie poetă cunoscută din istorie. Și se pare că, după atâta vreme, avem aceleași temeri, aceleași frici, aceleași dureri. A citi Sappho este să ne confruntăm fără încetare cu întrebarea: ce lăsam în urma noastră? A citi acum Sappho este ca și cum ai urca pe muntele Îndoielii și ai vedea lumea de sus. Și de acolo, din depărtare, dintr-o dată se poate distinge ceea ce este etern de ceea ce este trecător.

Vântul adie ușor, liniștit, în timp ce valurile leagănă câteva bărci cu pânze și parfumul sărat al Mării Baltice îmi înțepă nările. Sunt pe cheiul Skepsbron, lângă apă, și, înainte de a sosi taxiul meu, pot trăi unul dintre cele mai frumoase apusuri pe care le-am văzut vreodată. Este un joc de culori ca niciunul altul imaginat și totul se reflectă în apă.

Nu mă aștept să ating cerul cu două brațe, citim într-un fragment din poemele sale.

Din punctul meu de vedere, Sappho atinge atât cerul, cât și pământul.

Povești despre compozitori **JACQUES OFFENBACH** (20 iunie 1819 – 5 octombrie 1880)

Cine iubește muzica se bucură de toate genurile ei: clasică, populară, de jazz, operă, operetă, etc. Am ales ca, pentru luna iunie, să scriu despre marele compozitor de operetă născut în Germania, **Jacob Offenbach**, naturalizat în Franța cu numele **Jacques Offenbach**.

Cum l-am cunoscut? Aveam acasă, copil fiind, nu numai niște biblioteci pline de cărți, dar și o mulțime de partituri muzicale rămase de la bunica din partea mamei. Nu știu cine le cânta la pian, dar partiturile - cu fragmente din operete, valsuri, tangouri, chansonete la modă prin anii 1930, în transpunere pentru pian - erau înghesuite una peste alta într-o mobilă destinată unui alt scop, dar care adăpostea, în partea de jos, un imens teanc de note care mă atrăgea ca un magnet.

Printre altele, am descoperit niște fragmente din opereta *Povestirile lui Hoffman* de Offenbach. Eram mică, nu știam notele, mă jucam *punând pe pian* șlagărele auzite la radio, dar fratele meu mai mare, la rugămintele mele, a descifrat odată un fragment din opereta lui Offenbach, care mi-a plăcut la nebunie. Iar când, adultă fiind, am vizionat opereta în întregime, bucuriei de a fi recunoscut melodia din copilărie i s-a adăugat și cea a certitudinii asupra imensei valori a compozitorului.

Născut la Köln, fiul unui cantor de sinagogă, copilul a semnalat, de la o vârstă fragedă, aptitudinile lui muzicale. La 14 ani a fost acceptat la Conservatorul din Paris, dar neîmpăcându-se cu rigorile studiului academic, a părăsit școala după un an, 1834. Între anii 1835 - 1855 și-a câștigat viața ca muzician, devenind celebru atât ca violoncelist, cât și ca dirijor.

Temperamentul satiric al lui Offenbach a fost evident, ambiția lui fiind să compună piese comice pentru teatrul muzical. Cum conducerea *Operei Comice* din Paris n-a fost interesată să-i monteze lucrările, în 1855 a închiriat un mic teatru pe *Champs-Élysées*, unde și-a prezentat propriile operete, devenite apoi celebre.

A compus în total, între anii 1850-1870, peste 100 de operete, iar *Povestirile lui Hoffman* - ultima lui lucrare - a rămas neterminată. Ea face parte din repertoriul standard al teatrelor de operă.

Offenbach a avut o influență majoră asupra compozitorilor de operetă ce i-au urmat, **Johann Strauss Jr.** și **Arthur Sullivan**.

Succesul lui Offenbach nu a fost la început datorat compozițiilor, ci carierei de violoncelist. Câștigând în reputație ca instrumentist în orchestra *Operei Comice* din Paris, el a fost preluat de **Fromental Halévy**, un reputat muzician francez, care i-a scris tatălui lui Jacques, la Köln, că fiul său va deveni un mare compozitor. Halévy i-a dat lui Offenbach lecții de compoziție și orchestrație. Ca și în anii studenției, disciplina lui Offenbach combinată cu dragostea pentru satiră a făcut ca elevul să fie deosebit de alții, iar purtarea lui părea să nu-i atragă pe parizieni.

Cu toate acestea, succesul n-a întârziat să apară. Despre refuzurile pe care Offenbach le-a primit în tinerețe de la teatrele din Paris, **Claude Debussy** a scris că instituțiile muzicale franceze nu au putut accepta ironiile lui Offenbach, care expuneau o evidentă „*falsă și exagerată calitate*” a operelor promovate: „*mareea artă la care nu era voie să zămbesti*”.

Offenbach a frecventat, din tinerețe, saloanele mondene ale Parisului, unde erau angajați pentru serate muzicieni talentați. Așa i-a cunoscut el pe marii muziceni ai epocii, iar la un concert dat la Köln, l-a întâlnit pe **Franz Liszt**.

Într-unul din saloane a cunoscut-o pe viitoarea lui soție, **Hermine**, cu care s-a căsătorit mai târziu și au trăit împreună toată viața. Ea avea 17 ani la căsătorie și a fost, pentru el, un continuu sprijin.

Datorită cunoștințelor făcute în saloane, în 1844 a fost invitat la Londra, unde concertele lui au avut un succes răsunător. Presa britanică a scris elogios despre el și imediat i s-au oferit concertele alături de cunoscuții **Felix Mendelssohn**, **Joseph Joachim** și alții.

Iată un citat din presa londoneză a vremii: „*Execuția și gustul său artistic au stârnit mirare și plăcere*”.

genialitatea lui producând o mare inspirație”. Iar publicația *Știri ilustrate din Londra* (The Illustrated London News) a scris: „*Domnul Jacques Offenbach, extraordinarul violoncelist, a cântat joi seara cu mare succes la Windsor în fața Împăratului Rusiei, Regelui Saxoniei, Reginei Victoria și Prințului Albert*”.

Desigur, o amplă și detaliată biografie a lui Offenbach poate fi consultată în documentele pe Internet, aici mă voi rezuma doar la câteva puncte marcante.

La începutul carierei, în 1858, Offenbach a compus opereta *Orphée aux enfers* (*Orfeu în Infern*), montată fastuos la Opera Bufă din Paris, cu costume și decoruri bogate, cor și orchestră. A avut mare succes și a rămas una dintre operetele favorite ale publicului.

În 1860, Jacques Offenbach a primit cetățenia franceză cu aprobarea directă a lui **Napoleon III**, în anul următor a fost numit *Cavaler al Legiunii de onoare*, o înaltă distincție din partea Franței și, după acestea, succesul lui Offenbach n-a încetat să înflorească. Au urmat operetele *La Vie Parisienne* (*Viața Pariziană*), *La Grande-Duchesse de Gérolstein* (*Marea Ducesă de Gérolstein*), *Robinson Crusoe*, *Geneviève de Brabant* și multe altele, toate gustate din plin de public.

Ultima lui operetă, *Les contes fantastiques d'Hoffmann*, scrisă după o piesă de doi autori francezi, a fost cea la care Offenbach se gândise din tinerețe. Compozitorul suferea de gută și, în 1880, conștient de boala sa, deși a dorit să termine opereta, n-a reușit. A murit în 1881 și a fost înmormântat la Cimitirul Montmartre. Recitativele și ariile lipsă ale operetei au fost completate de alți compozitori.

Scriu aceste rânduri și aud, în gând, melodia principală a operetei, cea care se afla în caietul de note rămas de la părinți și cu care am făcut cunoștință cu ani în urmă. Ea mai dăinuie și astăzi, după mulți ani, în memoria auditivă, muzicală și afectivă a melomanului din mine.

VERONICA PAVEL LERNER

La aniversară

Universul interior al poetului

„Cred în iubirea dintre oameni și
atât cât ea nu dispăre,
va exista și poezia”

Ionel Simota

Nu mai este o noutate că poezia, ca și muzica, poate fi tămăduitoare. Nu putem trăi fără muzică și fără poezie atâta timp cât suntem ființe emoționale. Sunt în jurul nostru atâtea ritmuri, atâtea șoapte și liniști pe care nu știm să le prețuim...Avem un singur motiv: timpul nu ne mai îngăduie să ascultăm o frumoasă sonată..., simțul fermecat al **muzicii** n-o putem lăsa a se stinge! Inclusiv natura e atât de bogată în sunete! Am fi uitat oare să mai credem în flacăra lăuntrică a **cuvintelor** din poemele poezilor noștri...?! Versurile lor ne vindecă și ne limpezesc stările! **Cuvântul** ne unește cu lumea, cu viața, cu alții...Și dacă **poezia** e o taină și creație de sine stătătoare, cum ar spune Nichita Stănescu, să-l elogiem pentru surprizele sale poetice. Numai un poet ca el și-ar fi permis să îndoie lumina „asemenea lui Ulise arcul”. Gestul său poetic lărgeste orbita acțiunii: „*Încercam să îndoii lumina ca pe o ramură a cărei singură frunză era soarele...*” spunea Nichita.

Mă bântuie de-o vreme această întrebare retorică ! Mai rezistă să fie scrisă **poezia**, acea atractivă, emanând profundul mesaj, pentru a fi și „gustată” prin citirea ei, fie și din două în două zile? Pentru câți dintre noi poezia mai este „viața de magie”?

Municipiul Miercurea Ciuc are o veche tradiție în domeniul teatrului de amatori, artelor plastice, muzicii, dar și al scriitorilor și poezilor. Arta a fost și trebuie să fie o descătușare a sinelui dacă e privită și exercitată cu seriozitate. În aceste domenii talentul își spune cuvântul, iar experiența cere timp...Creația are nevoie de o gestație care se acumulează într-o anumită încetineală. Creatorul este prezent în realitatea lumii exterioare și devine conștient că obiectivitatea este reală. În fiecare artă există o evoluție...Așa se întâmplă și cu autorul/ creatorul, care are o „desfășurare”, o propășire a lui până când își găsește cele mai adecvate mijloace de expresie.

Se spune că în jurul vârstei de **treizeci de ani**, adică în pragul vârstei biologice omul smulge ancora ce îl

leagă de o tinerețe încă amorfă..., ca să ia cârma în mână și „să navigheze solitar spre propriul destin”.

Gândurile de mai sus se doresc o introducere privitor la **expozeul - portret** dedicat poetului **Ionel Simota** la împlinirea vârstei de 50 de ani, cel care de peste trei decenii este locuitorul meleagurilor harghitene, personalitate bine-cunoscută și apreciată, de acum, în țară și-n afara granițelor ei. Numerologii apreciază foarte mult semnificația „numărului de suflet”, un număr ca 50 fiind considerat printre cele mai norocoase, un număr care ne influențează viața. Câteva momente din viața poetului devin plauzibile: la 26 de ani debutează cu placheta de versuri „*Dialog în cer*” (1995); Devine membru al Cenaclului Buna Vestire din Miercurea Ciuc (1994); de 24 de ani deține funcția de Președinte al Asociației Cenaclului Buna Vestire din Miercurea Ciuc (1997); de 14 ani este membruUSR Filiala Brașov (2007); este autorul a 22 de volume de poezii; pentru bogata sa activitate poetică a primit nenumărate premii și distincții literare; prezent la multe manifestări cultural-artistice și literare; a avut satisfacția ca de-a lungul anilor să-și audă poemele citite, recitate, dar și cântate.

Pentru poetul omagiat, **poezia** îi e „un fel de refugiu frumos, cum e pentru cer pădurea”, cum va spune, iar **muza** sa e **viața și timpul**. În poemele sale **viața** nu e numai contemplare înțeleghătoare și răbdătoare, ci și o mică „luptă” împotriva a tot ce-i necurat, necuviincios și amăgitor... Pentru cel care poezia are rol de a echilibra viața, prin această modalitate de exprimare Ionel Simota s-a străduit să **construiască iubiri**: „Aștept să vii prin muguri/ Cu dor purtat de stele./ Cu gânduri puse cruce/ Prin scrierile mele...// Aștept să treci prin vise/ Cum

doar tu știi să treci./ Să te închid sub pleoape./ S-adormi, să nu mai pleci.” („*Așteptări*”, p.17); Bat clopote bătrâne peste țară/ Întru trezirea nației române./ Din talpă munții se deșteaptă iară/ Și ape curg ținându-se de mână...// Să-ntindem hora păcii și-a iubirii/Și frați să ne avem pe veci, mereu./ Să ne cinstim în liniște martirii./ În țara ce ne-a dat-o Dumnezeu.” („*Țara lui Dumnezeu*”, p.160). Am citat din **Poezii Lecții cu fluturi Sentimente cu păsări – Mirări** (2021).

În *Calendar pentru poporul român*, Iași, 1842, am întâlnit această consemnare: „Nimic nu este pentru om mai de luat în băgare de seamă și mai de prețuit decât **timpul** (subl.n.). În el s-a creat lumea, în el există traiul ei și al nostru; de la buna lui întrebuințare provin toate rezultatele folositoare, un moment pierdut de multe ori au tras după sine pierderea fortunei (destin, noroc – n.n.), a fericirii, ba chiar a vieții, atât a unui om, cât și a staturilor întregi.” Îmi place să spun că *arta lecturii și arta scrisului sunt gemene* (și topica se poate inversa). Pentru această îndeletnicire **timpul** devine mai mult decât prețios. Ne-am familiarizat oare cu vorba de duh „Dacă-i judecați pe oameni nu aveți timp să-i iubiți”? Rolul unui poet ca Ionel Simota a fost și este să pășească spre bine, să-i îmbărbăteze pe cei care-i savurează poeziile, cărțile publicate, dar și pe tinerii ale căror pași spre creația poetică sunt la începuturi. Lecturând Ionel Simota **Opere complete I.II. Versuri Antume**, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2012, rămânem cu acea senzațională constatare cu referire la valoarea „Timp”, precum „Timpul curge înapoi spre Creator” adică timpul este legat de existența ființei umane, de toată existența planetară și a întregului Univers, de tot ceea ce are un început și un sfârșit creat și îngăduit de Dumnezeu. Timpul este un crâmpel din Veșnicie. Așa ne explicăm „finețea”, tactul, ambiția, crezul cum își „trebăluiește” timpul poetul sărbătorit. Spunea cineva atât de înțelept „Minunile nu se fac în timp, ci în fracțiuni de secundă. De aceea sunt minuni”. Artistul, poetul, compozitorul ș.a. are menirea să aducă celorlalți încântarea noutății, odată cu vigoarea, bucuria și stropul de lumină. Poetul Simona a avut→

NICOLAE BUCUR

întotdeauna acel timp pentru fericire, tot așa cum l-a avut și pentru lacrimi, pentru că lumea e mereu plină de durere. În reprezentarea intimității sale Ionel Simota ne frapază cu asemenea imagini: „E crivăț, mamă, pe la noi pe-acasă./ Tu doar cu Dumnezeu ai mai rămas./ Cu candela ce pâlpâie pe masă/ Și cu dureri ce-și fac prin tine glas...// În albe nopți prin cărți de rugăciuni/ Tu te cufunzi în lumea ta cuminte/ Și-i ceri lui Dumnezeu să fim mai buni/ Cum își dorește fiecare părinte...// Te dor genunchii, mamă, și-ți e frig/ Deschide ușa, eu sunt cel ce strig!...” (*Scrisoare mamei*, p.154) sau „Mi-ai răstignit tăcerea/ Pe crucea gândului./ Ai bătut-o în cuiele luminii/ Și ea tace, eu tac/ Ca și cum în mine/ S-ar ascunde iubirea, de-un veac...// Măinile doar vorbesc/ Ca niște candelă aprinse/ În care ard poeme, scrise atât de firesc...// Arderi de dor în ele mocnesc...” („*Răstignire*”, p. 55).

Aș vrea să împărtășesc cu poetul atașamentul nostru față de carte pe care o motivez cu această reflecție: *Iubesc cărțile, îmi sunt dragi pentru că alături de ele trăiesc clipe de liniște. De adevărată și adâncă mulțumire sufletească. O bună și frumoasă carte de poezie, devine o bijuterie pentru cititorul familiarizat cu versurile ce-ți cântă viața atât de variată și bogată. Și dacă poezii săi preferați sunt Mihai Eminescu, Nichita Stănescu, Nicolae Labiș, Puskin și mulți alții, poezia Rugă pentru Eminescu, aș spune, că este mai mult decât o lacrimă a unui suflet în fața unei urne în care închidem cenușa patimilor stinse: „Astăzi pentru o clipă nu respiră.../ Pe sub genele gândului, trece El, Eminescu,/ Și cuvintele lui într-o deșertăciune se răstoarnă./ E-atât de trist și îngândurat/ Ca Iisus și-mi vine să-l așez în icoană./ Cădeți-i în genunchi și vă rugați, / Poate că după ce l-am ucis,/ Ne iartă și la noi se întoarță...//Astăzi candelă aprinsă să-i fiți/ Și pentru o clipă vă rog să-l iubiți, să-l iubiți!”*

De curând am fost onorat de Ionel Simota cu volumul deja pomenit *Poezii Lecții cu fluturi Sentimente cu păsări – Mirări*, Editura ARTprinter Sf. Gheorghe, 2021. Poezia de mai sus face parte din recenta carte. Elogiosul autograf sună așa: Domnului Prof. Nicolae Bucur, un scriitor drag mie, această carte din inimă...Semnătura I. S.

23.04. 2021. Reținem acest motto de pe coperta IV *Poezia este semnul divin al nașterii./ e arderea întrupării unor zboruri/ pe care le făurești trăind...* Ionel Simota. Și pentru că o carte își dobândește valoarea, ca un prieten, prin lunga însoțire cu ea, am considerat acest dar și ca un răspuns la cartea mea *Amprente pelerinului*, Ed. Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2020. Autograful meu: D-lui Ionel Simota, Acest rod spiritual – ca un musafir plăcut ! Cu sentimente alese și gânduri bune, Nicolae Bucur, Decembrie 2020. Foia de gardă a cărții: Nicolae Bucur *Amprente pelerinului* Eseuri, Evocări, Exegeze, Cronici se deschide cu citatul „Drumul spre ceea ce avem/ mai intim în noi/ e un lung periplu ce trece/ prin oameni și universuri” Ernesto Sábato. Din *Cuprins* reiese cele trei citate de la început, apoi pe verso paginii citatul lui Constantin Noica „*Cartea e un mijloc de a sta de vorbă cu departele tău.*” Volumul e structurat pe VII capitole. La cap.VI. *Exegeze public* recenzii ale șase cărți, printre care și cea a lui Ionel Simota *Lecții cu fluturi*, Ed, Magic Print, Onești, 2017. Inițial materialul a fost publicat în cotidienele *Mesagerul de Covasna*, 10 oct. 2017; *Informația Harghitei*, 13 oct. 2017. Cartea pomenită poartă titlul: „*Lecții cu fluturi*” – *niște cânturi divine...* pp. 263-265. Ionel Simota mi-a dăruit volumul său de versuri cu autograf: Omului de cultură D-lui prof. N. Bucur, cu toată admirația și prețuirea...Semnătura I.S. 03.ian. 2017.

Câteva considerații pe marginea volumului lui Ionel Simota apărut în primăvara anului 2021, se impun și din acea premisă, că orice om, orice creator are tendința de a pleda „*Pro domo*”, sau mai complet: „*Pro domo sua*” (lat. „Pentru casa sa”), adică să-și ducă mai departe ideile sănătoase, să continue în domeniul, preocupările alese, proiectele concepute...Poate fi nefericit omul, fericit însă artistul, în cazul nostru poetul, pe care îl sfâșie dorința! Arde de dorința să scrie

poezii...Pentru că spune Ionel Simota: „Eu voi fi cartea ta de citire, Tu, cea mai frumoasă uimire...” („*Gând*”, p. 76). Și cum scrie, de ce scrie? Scrie în limba sa dulce și frumoasă, cea maternă: „Scriu apăsător în suflet/ Ca totuși să rămână/ Frumoasă încântare, în limba mea, română...” („*Eu scriu*”, p.80). El e poetul care va mărturisii fără menajamente: „Eu voi rămâne mereu/ Cuvântul ce n-a murit dureros...” („*Gând*”, p.49) sau cea din...*Lecții cu fluturi Sentimente cu păsări – Mirări*: „Eu, vouă și lui Dumnezeu sunt slugă/ Și lui Iisus ce-a înviat frumos...” („*Gând bun*”, p.128).

Poezia, poate cea mai antică artă a spiritului omenesc, pe lângă neapărată condiție de a plăcea, condiție a existenței sale, e datoare să deștepte și să persevereze sentimentele frumoase și nobile care înalță sufletul. „Un gând sfânt în haina poeziei e ca o icoană îmbrăcată cu argint”, spunea Nicolae Iorga în *Cugetări*. Am adăuga și noi că un poet adevărat este cel care creează și se sacrifică pentru acel crez de a nu se pierde pe sine. În creația sa „*Poezia ca o mărturie*” (p. 146) Ionel Simota dă dovadă de o realitate și energie în tot ce înseamnă creator de versuri și un vizionar al flăcării poeziei. O transpun integral: „Iubesc poezia/ pentru pielea ei catifelată./ pentru glezna ei/ atât de sublim conturată/ și atât de cântată.../ Iubesc poezia/ pentru respirație./ pentru pomii în devenire./ pentru femeia mirare/ și pentru, în toate, a sa contopire./ Iubesc poezia/ pentru întreaga ei profunzime/ și pentru că ea/ e cea mai frumoasă uimire a mea./ Poezia – fluturile viu dezvelit/ din sufletul cuvântului, / din aorta pământului...”

„Natura, scrie Baudelaire, este un vast dicționar ale cărui foi le întoarce și le consultă cu o privire sigură și profundă” (poetul francez se referă la artistul Delacroix -Salonul din 1846). Și totuși nu trebuie să se creadă (nici) că arta se poate limita la împrumuturi din Natură, părere de care este convins probabil și poetul nostru. „Ca să descrii și să iubești natura, trebuie tu însuși să fii amantul ei”, spunea filozoful Vasile Conta (1845-1882). În poemele pe care le publică Ionel Simota, natura cu anotimpurile sale, devine o ființă sinceră și plină de blândețe, e loială de-o armonie infinită. Mama natură, pe lângă somnul nopții ni-l dă și pe cel al iernii. Stihurile pe care ni le→

oferă poetul devin surâsuri desprinse dintr-un peisaj natural, curat și pur, în care ființa umană, personificată printr-un Eu și Ea mereu sunt prezente. Preiau din poezia „*Despre alte mirări*” versurile „Au început să tacă ploile/ Și e liniște-acum în cuvintele mele./ Frunzele de dor sunt tot mai grele./ În sânul cireșelor coapte/ Miroase a sufletul tău/ Și a noapte...” (p.83), sau „Ascultă cum șoptesc zăpezile/ În tâmpete tale a iubire,/ A nume de flori,/ Și în șoaptele lor./ Răstignire se-ntâmplă să fii uneori/ Și uimire” („*Ascultă, iubito*”, p.110); „Ascultă, iubito, mestecenii cântă/ a toamnă pe care cu păsări ți-o scriu,/ tu ești cântarea cuvântului viu,/ poem răstignit pe trupul de sfântă.../Profundă strigare suntem amândoi...” („*Strigăt de toamnă*”, p.156). Din „*Lecții cu fluturi Sentimente cu păsări – Mirări*”.

În Cartea vieții noastre **amintirile** sunt cele mai frumoase și duioase realități sufletești. În ultimii ani mă tot frământa ideea de a scrie un eseu/studiu care să poarte titlul *Arta întineririi amintirilor!* Cărțile cu poeziile lui Ionel Simona, pe care le-am parcurs de o bună perioadă de timp mi-a retrezit acest interes. Citeam undeva despre „soarta” acelor poeți, artiști care știa/ obișnuiau să se închine în *singurătatea cuvântului* (a sunețului, când ne gândim la muzicieni, a culorii, în cazul pictorilor etc.), fie și doar în accepția estetică a acestuia/ acestora. Reîntorcându-ne la poezie, se spune: „*un poem nerecitat este un poem necitit*”. Întâmplarea, dar și satisfacția face ca pentru pregătirea acestui „mesaj” sărbătoresc să re-recitesc pe Ionel Simota. Cunoșteam o bună parte a poemelor sale recitate de el însuși, majoritatea le-am lecturat din cărțile primite, cum mai pome-neam. Și la vârsta speranțelor poetul se „refugiază” firește în lumea **amintirilor**, care au o precădere, devin izvor limpede, aducător de impresii, oferite prin grai sau prin scris celor interesați. Voi încerca să-i deschid tolba cu „merindele” poetului, lirica căruia se situează la granița dintre tradiție și modernitate. Spațiul sacru și mirific al satului patriarhal, cu natura și oamenii săi, cu starea dorului și revederea celor dragi și a bunei sale mame, sunt evocate și binecuvântate cu slove de diamant. Să-i adulmecăm copilăria poetului citind aceste părtinitoare și suave *suvenire*: „Am

fost o floare de copil./ Un bob mărunț născut din soare./ Pe care viața, -n mod subtil./ L-a plămădit spre întrupare./ Botezul, roua mi l-a dat/ Și florile mi-s mărturie./ Am plâns apoi și am răbdat./ Pân-a vorbi și pân-a scrie./ Cu pași mereu mai pronunțați./ Băteam, spre începuturi, drumul./ Aveam părinți, ce-au fost plecați./ Și până azi nu știu de unul.” („*Geneză*”, *Opere complete II*, p. 411) sau „Miroase a cozonac copilăria mea./ A fructe și a palme, ce frâng pâine coaptă./ A seceriș și-a flori sălbatice./ A păsări zburând și a izvor, Miroase amintirea.../.../A sărbători și a mese bogate miroase./ A Crăciun și a Înviere de Paști./ A joc de copii, prin țărână și iarbă./ A mame, gândindu-se la noi./ Miroase amintirea./ A biserica miroase și a școală./ A sudoarea unor vacanțe muncite./ A vise ucise sau împlinite./ A zugrăveli, cu var și smoală/ Miroase amintirea./ Copilăria mea, pasăre zburând în văzduh.” („*Copilărie*”, *Opere complete I*, p. 131).

Relația poetului cu părinții devine un îndurerat omagiu adresat tatălui bolnav, fiul purtându-i de grijă, fiindcă „altă lume vrea să mi te ia”. Amintirea se dorește o mângâiere în ceasuri triste. „Tot ce scriu acum, tată, despre tine./ Ți-am citit în ochi, de când suferi trist./ Dumnezeu nu poate să te facă bine./ Însă, fără tine, eu cum exist?.../.../Tot în poezie, am făcut, odată./ O mărturisire, tată, și acum, regret./ Lacrima îți este de copil, curată./ Când durerea-ți curmă sufletul încet...”// Stai cu pomii-n curte și vorbești de toate./ Te-nțelegi cu dânsii fiindcă tu i-ai pus./ Plânge frunza tristă, fiindcă nu se poate./ Tu, bărbat puternic, să te lași răpus...” („*Poem cu lacrimi*”, *Opere complete, II*, p.95)

Poetului Ionel Simota cunosător al istoriei noastre milenare, și al unui popor străvechi, ivit și crescut într-un relief unitar armonios, nu putea să-i rămână în afara gândurilor sale **patria**. Aceasta e biografia noastră de stăpâni și de suverani ai plaiurilor primitive, pe care „nu le-am târguit cu nimeni niciodată, căci sufletul, iubirea și dorul nu se vând”. Dintre poemele dedicate patriei sale ne-am oprit la cea din volumul *Poezii Lecții cu fluturi Sentimente cu păsări – Mirări* (2021) *Scrisoare deschisă*, din care reținem câteva versuri: „Lăsați în pace Țara și n-o mai hăituiți/ ...Lăsați

s-o ningă iarna în liniște și tihnă...// Nu e a voastră, totuși, și n-a fost niciodată./ Ea este a iubirii, e Țara celor mulți.../.../Lăsați-o să suradă, lăsați să-i fie bine./ Lăsați să aibă-n casă un Dumnezeu al ei, //.../Lăsați-o să își crească copiii în sfințire//.../Lăsați-o să-și revină cum a făcut mereu./ Ființe fără suflet și fără Dumnezeu...”(p.153) Mesajul și acestei poezii este unul direct, clar, încărcat de sinceritate.

Artistul adevărat nu creează din neant...El valorifică în creația sa o anumită experiență de viață, dar și o mare experiență a tehnicilor de care se servește. Talentul și inspirația nu exclude cunoștințe temeinice, o muncă perseverentă, răbdătoare, plină de mîgală. Prin toate acestea a trecut Ionel Simota și ne dă de înțeles că-i în plină activitate complexă, la realizarea căreia contribuie întreaga sa personalitate, activitate în cadrul căreia căutările, intuiția, continuă să joace un rol fundamental. Se spune că în misterul singurătății se plămădesc toate marile vise ale omului și că durerile adânci sunt mute, iar marile bucurii cam tot în tăcere se consumă. La Ionel Simota așa ceva s-a întâmplat acolo în colțșorului său de taină, în care nu odată a intrat Dumnezeu ceresc. Și toate acestea s-au petrecut în timp, într-un timp al tinereții, apoi al maturității, când exprimarea o făcea în cuvinte și gândirea de cele mai multe ori în spațiu – sprijinită pe imagini atât de necesare raționamentelor teoretice. Visul autentic al poetului s-a împlinit...cuvântul este sedimentul unui mesaj! Cuvintele din poemele sale ne întâmpină în vestimentația lor aproape magică, miraculoasă, demiurgică. Și pentru că opera literară/ poetică nu poate fi concepută „nici fără autor, nici fără cititor”, poetul și-a programat regulat, în toți acești ani de activitate ingenioasă, publicarea roadelor sale spirituale.

La ceasul aniversării îi dorim multă sănătate, zile de lumină și de bucurie, pe mai departe aceeași vervă creatoare.

*

Scrierea noastră a fost concepută la începutul lunii iulie 2021 cu prilejul aniversării împlinirii vârstei de 50 de ani a poetului. Ionel Simota s-a născut la data de 13 iulie 1971, în satul Frenciugi, comuna Șcheia, județul Iași. Este licențiat în Științe juridice, fiind absolvent al Facultății de Drept din cadrul Universității „G. Barițiu” Brașov.

PROTOCOALELE DE LA TORONTO

(XIX)

ELIMINAREA PROPRIETARILOR DE PĂMÂNTURI

«Încă de pe acum, trebuie să ne ocupăm de finalizarea fazei de DEREGIONALIZARE A REGIUNILOR RURALE, amorsată la începutul „crizei economice” din 1929. SUPRAPOPULAREA ORAȘELOR a fost deviza noastră în cadrul „revoluției industriale”. PROPRIETARI RURALI DE PĂMÂNTURI, prin independența lor economică și prin capacitatea pe care o au de a produce baza de alimentație a statelor, REPREZINTĂ O AMENINȚARE LA ADRESA NOASTRĂ și a planurilor noastre de viitor. Înghesuți în orașe, oamenii vor fi mai dependenți de industriile noastre pentru a supraviețui. NU VOM PUTEA SĂ NE PERMITEM EXISTENȚA UNOR GRUPĂRI INDEPENDENTE de „Puterea” noastră. Prin urmare, SĂ-I ELIMINĂM PE PROPRIETARI DE PĂMÂNTURI, FĂCÂND DIN EI SCLAVI ASCULTĂTORI, industriile fiind sub controlul nostru. În ceea ce-i privește pe ceilalți, să le permitem să se organizeze în cooperative agricole, pe care agenții noștri le vor infiltra pentru a le orienta mai ușor în conformitate cu prioritățile noastre viitoare».

DIVIZAREA POPULAȚIILOR STATELOR-NAȚIUNI

«În cadrul structurii statului, să ne atașăm de scoaterea în evidență a „RESPECTULUI” OBLIGATORIU față de diversitatea de „culturi”, de „popoare”, de „religii”, de „etnii”, cu prioritate față de noțiunea de „unitate națională”; acest lucru NE VA PERMITE SĂ DIVIZĂM MAI EFICACE POPULAȚIILE STATELOR-NAȚIUNI și, astfel, să le slăbim autoritatea și capacitatea de manevră. Împins la limite extreme, dar pe plan internațional, acest concept, ÎN VIITOR, VA DETERMINA ETNILE DIVERSELOR NAȚIUNI SĂ SE REGRUPEZE

PENTRU A-ȘI REVENDECA FIECARE, individual, PROPRIA PARTICIPARE LA „PUTERE”; CEEA CE VA SFÂRȘI PRIN A RUINA NAȚIUNILE și le va face să se fragmenteze în războaie intestinale interminabile».

«Când națiunile-state vor fi astfel slăbite prin toate aceste lupte intestinale, toate întemeiate pe recunoașterea „DREPTURILOR MINORITĂȚILOR” la independență, când naționaliștii divizați în diferite facțiuni culturale și religioase se vor confrunta orbește în lupte fără nici un rezultat posibil, când tineretul își va fi pierdut complet contactul cu propriile sale rădăcini, atunci vom putea să ne servim de NAȚIUNILE UNITE pentru a începe să ne impunem NOUA ORDINE MONDIALĂ».

«De altfel, în acest stadiu, „IDEALURILE UMANITARE, SOCIALE și ISTORICE” ale națiunilor-state se vor fi dezintegrat de mult, sub presiunea diviziunilor interioare».

SFÂRȘITUL Documentului organizației 6.6.6., datat în ultima parte a lunii iunie, 1967

Scopul francmasoneriei reiese și dintr-un citat pe care-l reproduce Scrisoarea Enciclică „HUMANUM GENUS” a papei LEON al XIII-lea împotriva francmasoneriei (20 aprilie 1884):

«Trebuie să dărâăm CREDINȚA în DUMNEZEU și să smulgem definitiv din SPIRITUL CREȘTIN însuși GÂNDUL DUMNEZEIRII și al SUFLETULUI, pentru a le înlocui cu SOCOTELI și LIPSURI MATERIALE».⁸

BISERICA SATANICĂ

Deși există BISERICA LUI SATAN condusă de Anton Le Vez, cu sediul în San Francisco, noi ne vom referi doar la **TEMPLUL APUSULUI** condus de Michael A. Aquino.

Vom cita din lucrarea Lui Milton William Cooper, fost francmason, care a făcut parte din *Societatea DeMolay* și, care «este o ramură a

⁸ J. MARQUÈS-RIVIÈRE, *Trădarea spirituală a Francmasoneriei*, Editura Deceneu, [București], 2000, p.200.

francmasonilor consacrată memoriei persecutării *Cavalerilor Templului*⁹ și, în particular, liderul lor, Jacques DeMolay.¹⁰ **Apartenența la francmasonerie a făcut ca el să fie selectat în cadrul SERVICIULUI de SECURITATE și INFORMAȚII al MARINEI MILITARE.**

«DOCUMENT 6 (vezi pagina 319)

MEMORIU – DATA: 1 IULIE 1981

TEMPLUL APUSULUI

Descriere:

Templul Apusului este un grup satanic al cărui lider este MICHAEL A. AQUINO. Acest grup este o ramură a Bisericii lui Satan condusă de Anton Le Vez, cu sediul în San Francisco. În 1975, când organizația lui Le Vez a suferit o transformare, grupul s-a separat complet. Numărul de membri nu este mare, câteva sute de persoane, dar operează la nivel național.

Aquino este șeful oficial al organizației și o conduce cu ajutorul unui consiliu format din nouă membri, care, de fapt, sunt locotenenții lui.

Prof. EUGEN MERA

⁹ O ramură a Ordinului Cavalerilor Templului a fost înființată în 1776 în Germania de către fostul preot Adam Weishaupt, finanțat de către Casa Rothschild. Wishaupt cerea «ABOLIREA TUTUROR GUVERNELOR NAȚIONALE, ABOLIREA MOȘTENIRII, A PROPRIETĂȚII PARTICULARE, A CĂMINULUI INDIVIDULUI, A NOȚIUNII DE FAMILIE ȘI A TUTUROR RELIGIILOR EXISTENTE, PENTRU CA SĂ POATĂ IMPUNE OMENIRII IDEOLOGIA LUCIFERICĂ TOTALITARISTĂ». (Vezi: MILTON WILLIAM COOPER, *op.cit.*, p.71).

¹⁰ MILTON WILLIAM COOPER, *op.cit.*, p.70.

Scena

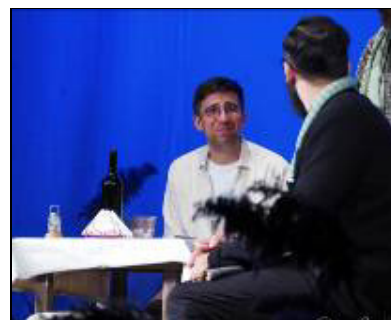
Teatrul - un reper existențial

Festivalul Teatrului „George Ciprian” din Buzău, ajuns la cea de-a XVIII-a ediție, a fost regândit în timp, cunoscând mai multe variante, *Capul de regizor* începând din anul 2003, *Gala vedetelor VedeTeatru* din 2007, pentru ca din 2017 să poarte numele *Buzău / iubește / teatrul*, IUBIREA fiind cea care coordonează tot, iubirea ca temă esențială a spectacolelor selecționate, dar și iubirea ca relație actor-spectator, relație ce definește însăși existența TEATRULUI. După cum afirmă Directorul Festivalului, actorul Adrian Găzdaru: „Iubirea este ingredientul magic care animă energiile acestei comunități de spectatori curioși, entuziaști și primitivi, deschiși mereu către nou.” Ca și în ani precedenți, selecționerul Carmen Stanciu a ales spectacole având ca reper IUBIREA, reper sublim, existențial, al ființelor în generalitatea lor. Evenimentul conține două secțiuni, una oficială, competițională, și o a doua cu spectacole care nu participă în concurs, alături de alte manifestări conexe. Juriul, format din specialiști, i-a avut ca jurați, ai acestei ediții, pe Maria Rotaru, regizor și director adjunct al Teatrului Excelsior din București, pe Emil Gaju, Artist al Poporului, Maestru în Artă, actor al Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău și pe tânărul regizor Vlad Trifaș. Juriului de specialiști i se adaugă în fiecare an un Juriu al publicului, format din trei spectatori trași la sorți, care poate acorda un premiu hotărât de domniile lor.

Prima seară a adus în fața publicului o mare actriță, într-o reprezentație în afară de concurs, Maia Morgenstern, care, călăuzită de regizorul Victor Ioan Frunză, a realizat la Teatrul Dramaturgilor Români din București un emoționant recital-confesiune, *Nu sunt eu*, un one woman show cu succes la public, în care universul scenic, imaginat de scenografa Adriana Grand, se contopește cu ființa ei tumultuoasă. Spectacolul care a deschis seria celor aflate în concurs, a fost *Miorița*, de la Teatrul Dramatic „Fani Tardini” din Galați, a cincea montare ca parte a programului *Proiect 9. Teatru Românesc Contemporan*, proiect inițiat de instituția gălățeană. Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani a

prezentat, în cea de-a treia seară, un text ce aparține genului epistolar, semnat de poetul latin Publius Ovidius Naso, *Heroides*, în traducere, recontextualizare, adaptare scenică, viziune regizorală inspirată, realizate de talentatul regizor Andrei Măjeri, care concepe totodată spațiul de joc, muzica și costumele, pentru spectacolul botoșănean, *Eroine*. Cu treizeci de ani în urmă, actorul american Steve Martin a scris piesa cu titlul *Picasso at the Lapin Agile*. Teatrul de Comedie din București a adus în fața publicului buzoian acest text, în traducerea și viziunea regizorală a Teodorei Petre, care a compus spectacolul *Picasso Vs. Einstein*, o montare ce ilustrează atmosfera boemă a unui Paris de început de secol, un Paris al anului 1904. Cuvântul de închidere al ediției l-a avut trupa Teatrului Național „Marin Sorescu” din Craiova, care a oferit o autentică „terapie prin răs” publicului buzoian, prin remarcabilul spectacol *Toc Toc*, comedia de mare succes, cu un umor suculent, de situație și limbaj, cu roluri ofertante, în care actorii își pot demonstra dimensiunea talentului lor. Spectacolul *Români la Porțile Lumii*, al Teatrului Masca din București, a fost prezentat în secțiunea outdoor a Festivalului, un spectacol de statui vivante conceput și regizat de Mihai Mălaimare, realizat în două părți, prima, dedicată bronzului, un material puternic, inflexibil, mândru, iar a doua porțelanului, material de o rară frumusețe, dar extrem de fragil. Evenimentul i-a avut în vedere și pe micii spectatori, care s-au amuzat deplin la spectacolul non-verbal *Cuibul de clovni*, de la Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești, secția păpuși, creație a unui specialist în clownerie, Mihai Sandu Gruia.

În această ediție, Juriului publicului a oferit **Premiul publicului** spectacolului *Cancún*, de la Teatrul „Nottara” din București. Jordi Gal-

cerán, autorul, își încadrează propriul text în categoria comedii rafinate, în care se îmbină umorul cu reflecția, râsul cu emoția. O comedie despre relațiile interumane, despre fericire și lipsa ei în cuplu, despre neîmpliniri ce erup în subconștient, generând acțiuni ce alternează planul real cu cel imaginar. După 25 de ani de căsnicie și prietenie, două cupluri, aflate în vacanță în celebra stațiune Cancún, ajung la momentul adevărului nespus și al dorințelor reprimite, sondând dimensiuni ascunse ale umanului, în jocul de-a „ce-ar fi dacă”, dacă drumul în viață ar fi fost altul, dacă umărul ar fi fost al altui partener. Actorii se remarcă în personaje figurate cu modernitate expresivă, ce reliefează substanța de adâncime a textului. **Cerasela Iosifescu** (Reme), răsplătită de Juriul de specialitate cu **Premiul pentru Cea mai bună actriță**, cu o partitură ofertantă, ce îi permite descifrări subtile ale nuanțelor din text, trece printr-o gamă largă de stări, un manifest al talentului și magnetismului scenic de care uzează cu rafinament. **Gabriel Răuță** (Vicente) își compune personajul cu dibăcie, cu tușe de comic bine dozate. **Ada Navrot** (Laura) și **Alex Jitea** (Pablo) interpretează cu inventivitate, caligrafiind elocvent. Felix Alexa, unul dintre regizorii de marcă din spațiul teatral românesc, concepe o comedie profundă, cu multiple sensuri ce invită la reflecție, într-un limbaj teatral marcat de ludicitate. Spațiul, ideal, creat de scenografa Andrada Chiriac, o ilustrativă cameră de hotel pe care eclerajul, semnat tot de regizor, o învâluie în atmosfera de joc, potențează ideile viziunii regizorale și ale jocului actoricesc.

Portugalia, piesa de succes a dramaturgului maghiar Zoltán Egressy, considerat „copilul teribil” al literaturii dramatice maghiare contemporane, scrisă în anul 2005, →

TAMARA CONSTANTINESCU

a cunoscut numeroase montări și în spațiul teatral românesc. Teatrul „Anton Pann” din Râmnicu Vâlcea a prezentat cea mai recentă montare a acestui text, în conceptul regizoral al actorului Tavi Costin, care cu acest spectacol își face debutul regizoral. Folosind traducerea realizată de Réka Csürös, Tavi Costin creează un spectacol curat, coerent, fără artificii regizorale gratuite, o montare care se sprijină pe actori și tonalitățile lor de joc, pe tensiune scenică gradat conturată, pe relații bine armonizate. Povestea e simplă. Un tânăr, Poreclă, părăsește Budapesta și familia, pornind în căutarea spațiului ideal, reprezentat de Portugalia, unde s-ar putea împlini. Pe drum se oprește în micul sat Irgács, un univers al banalității, în care timpul și-a pierdut din rost, în care centrul lumii pare esențializat în cărciuma lui Lajos. Spațiul, creat de scenografa Mădălina Mihai, este unul lacustru, simbolizând izolarea, însingurarea, lipsa de siguranță, așa cum apar atât personajele cât și universul lor. Fragila povestea de dragoste dintre Poreclă și Fundă, se încadrează perfect în context. **Ștefan Pavel** (Poreclă), căruia i s-a acordat **Premiul pentru cel mai bun actor**, din partea juriului de specialitate, compune firesc, cu rafinament și dezinvoltură, un personaj cu farmec, bine nuanțat. Îl secondează inspirat, interpretând cu ingeniozitate **Bianca Cuculici** (Fundă). **Radu Constantinov** (Lajos), **Kostas Mincu** (Sfeclă), **Constantin Dogioiu** (Preotul), **Andrei Cătălin** (Clamă), **Cătălina Sima** (Femeia), **Cosmin Teodor Pană** (Satană), **Pană** (Satană), **Szász Réka** (Soția) și **Alexandru Beteringhe** (Primarul), **Tudor Andronic** (Bittner), **Vasile Marinoiu** (Menestrel), creează momente cu tușe de umor, cu dibăcie a interpretării și dozajul potrivit, într-un spectacol agreabil, pe placul tuturor.

Juriul de specialitate a acordat **Premiul pentru cel mai bun spectacol** Teatrului „Toma Caragiu” din Ploiești, pentru spumoasa montare a piesei *Funny Money* de Ray Cooney, construcție scenică concepută de Ioan Coman, care semnează și traducerea. Celebra comedie a avut premiera absolută în anul 1994, la The Churchill Theatre, Bromley, Londra, iar în spațiul teatral românesc a cunoscut mai multe montări de succes,

cea mai cunoscută fiind cea de la Teatrul de Comedie, *Bani din cer*, în regia lui Horațiu Mălăieles. Spectacolul ploieștean, prima experiență regizorală a actorului Ioan Coman, este tot unul cu succes la public. Comicul de situație și limbaj, cu numeroase răsturnări și încurcături, întregit de o distribuție potrivită, o echipă cu abilități în comedie, reprezintă cea mai potrivită rețetă pentru o montare ce curge într-un ritm alert, cu vervă și bucurie în joc. **Ion Radu Burlan** (Henry Perkins), contabilul care ia din greșeală o servietă cu 735.000 de lire sterline, în loc de servietă cu fular și obișnuitul sandwich cu brânză, își conturează personajul cu inventivitate și mult haz. **Clara Flores** (Jean Perkins), soția, care în urma șocului îmbogățirii peste noapte descoperă pasiunea pentru alcool, compune cu dozajul convenit momentele beției în crescendo. **Dragoș Câmpan** (Vic Johnson) și **Nadiana Sălăgean** (Betty Johnson), cuplul de prieteni, la bine și la greu, își figurează cu nuanțe potrivite personajele, cu temperament și, unde este cazul, cu sex appeal. **Paul Chiribuță** (Slater) întruchipează, cu iscusință și umor, un polițist prea credul, generator al multor încurcături. **Karl Baker** (Davenport), **Alin Teglaş** (Bill) și **Iuliu Gălea** (Un pieton), creionează cu expresivitate personajele mai mici. Spațiul de joc realizat de Ionuț Vișan este funcțional, simplu, bine gândit. „Bani care practic nu există, practic n-ai cum să-i furi”, bani, care se pierd sau se redescoperă moment de moment, sunt motorul principal al comediei, al unui spectacol ce a stârnit repetate aplauze și hohote de râs.

Cea de-a XVIII-a ediție a Festivalului *Buzău / iubeste / teatru* a prezentat IUBIREA în spectacole deconectante, pe gustul publicului larg. Gina Chivulescu, Managerul Teatrului „George Ciprian”, ținând cont de numărul mare de spectatori și

ROBOTUL DIRIJOR

**Aș inventa poetic un robot
dirijor
să dirijeze orice simfonie
să țină ritmul, pauzele,
nuanțele,
robot fără chip, fără respirație
omenească,
fără papion-
Orchestra ar fi mai fericită să
nu-i urmărească
privirea, gesturile false,
dirijorale,
temporar bătrânii nu vor dormi
în sală
vor clipi des...
La alarmă robotul cu bățul în
mână
ar da primul... semnalul ca pe
vremea războiului
din Golf, când Zubin Mehta a
dirijat în continuare, prin 90
(eu eram turistă cu masca de
gaze în Israel)
lumea și-a pus măștile contra
gazului otrăvitor!
Aș inventa un robot să nu ne
manipuleze destinele
în ierarhia politică.
Cineva din guvern trebuie să
simtă când să se retragă
din orchestră!
toți instrumentiștii sunt soliști!
BIANCA MARCOVICI**

de intensitatea aplauzelor, mărturisește că și în această ediție nivelul a fost cel cu care publicul buzoian și invitații Festivalului au fost obișnuiți. Întreaga echipă a evenimentului a muncit intens - Directorul Adrian Găzdaru, Selecționerul, Carmen Stanciu, cei care au coordonat buna desfășurare, Oana Borș, Mirela Sandu Gheorghiu, Georgiana Camelia Vlădoiu, Cristina Burduja, și nu în ultimul rând echipa Teatrului „George Ciprian”, sub îndrumarea Managerului ei.

Literatură și film Babylon sau o frescă delirantă

După ce am savurat *Whiplash* și *La La Land*, eram oarecum sigur că regizorul Damien Chazelle nu mă va dezamăgi cu filmul recent *Babylon*. Care se vrea un omagiu adus cinema-ului, în alt stil decât *The Fabelmans* al lui Spielberg, cu adieri din Fellini, Tarantino, Pasolini, amintind de superbul *The Artist* pe alte coordonate. E o frescă delirantă despre cinemaul hollywoodian din anii 1920-1930, cu ritm drăcesc, efecte vizuale, montaj impecabil, costume somptuoase. Trecerea de la filmul mut la sonor naște drame. Pentru mulți, ora de glorie a apus, dar toți simt magia platoului de filmare, fascinația artei a șaptea. Ce va face timpul? Va reazeza valorile, va distila, rearanja, în resetări fabuloase.

Dragostea pentru cinema nu ocolește culisele, adică orgiile, sadismul, cocaina, alcoolul, sexul.

Asistăm la un melanj trepidant de stiluri – comedie muzicală, scene *horror*, urmăritori, sânge, gangsteri – totul sub semnul excesivului. O avalanșă pe care o accepți, aseasonată cu muzica lui Justin Hurwitz, adică un jazz energic, frenetic. Trebuie să spunem că nu e o viziune documentată asupra Hollywood-ului, că personajele nu prea au relief, devenind urgent clișee, dar te lași sedus de umorul negru, te amuză replica doamnei („I-am cunoscut pe Proust”), apărută aiurea, ca nuca în perete, adică unde dai și unde crapă... Cufureala elefantului rimează cu voma abundentă a actriței, dar nu sunt oripilat, după experiența cu filmul *Triunghiul tristeții*. Oricum, finalul inspirat (un montaj de film de la origini până azi) înlătură deficiențele, clamând clar un *finis coronat opus*. Joacă Brad Pitt (Jack) – poate cel mai bun rol al său. Margot Robbie (Nellie) respiră senzualitate la orice pas. Revelația:

Diego Calva (Manny), în rolul unui imigrant mexican virusat de cinema, privind totul cu inocență și pasiune.

Am vizionat trei ore un film provocator, excentric, sublim, profund și halucinant. La nominalizările Oscar 2023, *Babylon* e undeva la coadă, greu de observat. Valorile nu se sprijină neapărat pe un premiu, iar filmul de față nu duce lipsă de spectatori. Sigur că *The Fabelmans* mizează și pe poezia cinemaului, însă Chazelle a vrut să deschidă spre noi subsolurile dantești ale creatorilor de filme.

ALEXANDRU JURCAN

CREȘTINȚA, RUGA, ICOANA

Expoziția de icoane pe sticlă organizată de distinsa doamnă Maria Ștefănescu, secretar general al ALZIAR, între 19-21 mai 2023 cu artiști de renume din Târgoviște, Ploiești, Constanța. Expoziția numită „Icoana din Lumină” a fost organizată la Muzeul de Istorie și Arheologie din Constanța, bucurându-se de aprecierea largă a publicului iubitor de cultură din orașul de la malul mării, care își serba și zilele orașului. Tablourile expuse de distinșii participanți redau o coloratură vie artei iconografice românești, reînviind pentru eternitate arta picturii românești. Doamna **Elena Băniceru**, absolventă a Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” București, promoția 1978, a participat la numeroase expoziții naționale și internaționale, bucurându-se de mare succes și obținând premii importante. Lucrările domniei-sale cât și ale elevilor săi sunt cunoscute în țară și în străinătate, îndrumând elevi de geniu spre facultăți ca arhitectura, pictura, sculptura, sau grafica, deci de profil artistic.

Profesorul universitar kurd Ali Husein Kerim a editat în 2011 în limba turcă cartea ISTORIA KUR-

ZILOR ÎN PENINSULA BALCANICĂ. La cererea domniei sale am tradus cartea în limba română și am reținut că în istoria culturii universale a existat o luptă de idei pentru și contra iconografiei. Citez din carte: „Creștinismul a avut disputa cea mai puternică în domeniul picturilor iconare, între cei numiți ikonodoules - cei ce susțin icoana și eikonoklastes - cei care cer eliminarea ei. Biblia nu se referă nici la prezența și nici la absența portretelor în vreo biserică.(...) Prin anii 300 e.n. în Spania s-a întrunit Consiliul Elvire și a interzis existența icoanelor în biserici.(...) Papa Gregorie cel Mare (590-604) s-a opus unor asemenea situații și a spus:„În biserici nu este nicio reținere a libertății date nouă

de antichitate. Acestor portrete este nevoie să li se acorde respectul cuvenit, iar tu să fii demn de a aduce un omagiu acestora.”(op. cit. p.208-209).

Trecând peste toate acestea, suntem nevoiți să recunoaștem valoarea expoziției organizate de ALZIAR prin activitatea dăruită de d-na Maria Carmen Ștefănescu și să evidențiem talentul și arta tânărului preot prof. drd. Luca Severian care a onorat expoziția cu piese remarcabile de pictură ce abordează teme sacre în mod original și modern. Pictorii care au expus tablouri de valoare în cadrul acestei expoziții au demonstrat, dacă mai era nevoie, că arta domniilor lor învinge și arată viitorimii unitatea de nezdruccinat dintre credință, rugă și icoană.

GŪNER AKMOLLA

Elena Băniceru

Absolventă a institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, București, Elena Băniceru s-a născut la 19 octombrie 1951 în comuna Dițești, județul Prahova.

Ca artist plastic, de-a lungul anilor am participat la numeroase expoziții naționale și internaționale.

În calitate de pictor activez ca membru a fondului plastic cu expoziții de pictură, obiecte de design, modă, organizate de instituții culturale din județ și din țară.

Din 2002 particip la expoziția națională de icoane,, Rugam-nu Tie ” - Pitesti si Curtea de Arges, unde am obținut numeroase premii I, II, III si premiul de excelență până în anul 2019.

EXPOZIȚII :

- Expoziția de grup organizată la Primăria Pucioasa - 21 octombrie - 22 noiembrie 2016 - „**Tradiție și Modernism în Arta Vizuală**”;
- Expoziție personală la Centrul de Cultură, Pucioasa, 19 aprilie - 19 mai 2019 „**Culorile Credinței**”;
- Expoziția Anuală de Artă Religioasă 2022 găzduită de Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” București - 17 aprilie - 8 mai 2022;
- Expoziția Anuală de Artă Religioasă 2022 găzduită de Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” București - 8 aprilie - 7 mai 2023;
- Expoziție de grup sărbătoarea breslei organizat de AFAPRR -18 octombrie- 18 Noiembrie Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” București.

CONCURSURI :

- Premiu special - CNCPCT la expoziția națională icoana credință și tradiție secțiunea icoane pe sticlă, decembrie 2012;

-Premiul I -CNCPCT la expoziția națională icoana credință și tradiție secțiunea icoane pe sticlă, decembrie 2014;

TABERE DE CREATIE ARTISTICA :

- 05 – 11.09. 2022** – Tabăra Națională de Creație Artistică - cu tema: „Eforie – Arta va învinge prin artiști”;
 - 27.08-5.09.2021** – – Tabăra Națională de Creație Artistică (pictură și hand made) „Bijuterii cromatice marine – Eforie Sud 2021”, Plain air, ediția a II-a.
- „Elena Băniceru ca dascăl are o pregnanță personalitate artistic,nu se limitează doar la reproducerea icoanelor pe sticlă de altădată, aducând câteva elemente noi și mă gândesc la fondul lucrărilor (albastru de prusia) și la chenarul bogat în ornamente care le individualizează, le conferă personalitate și le face ușor recognoscibile. În ultimii ani lucrările profesoarei și ale elevilor săi au devenit un adevărat brand marca Moreni căutate de colecționari și de oameni de artă din țară și străinătate.”¹¹

„ In cadrul scolii numărul 4 din municipiul Moreni, judetul Dambovita, am înființat o clasă cu profil de artă și am obținut cu elevii de a lungul timpurilor peste 500 de premii naționale și internaționale reușind totodată să deschidem expoziții în țări precum Ungaria, Germania, Franța, Anglia, Grecia și Italia.

Incepand cu 2004 în fiecare vară conduc tabără de icoane pe sticlă de la Muzeul Viticulturii și Pomiculturii din Golești - Argeș, unde încerc să-i învăț pe copii mestesugul icoanelor pe sticlă.

Am participat la toate edițiile Olimpiadei Naționale,, Meșteșuguri Artistice Tradiționale’’, obținând de fiecare dată cele mai ravnite premii și diplome.

Lucrările mele dar și ale elevilor pe care îi îndrum se află în zeci de colecții particulare și muzeale din țară și străinătate așezând definitiv Morenii pe harta etnografiei românești și ca orice dascăl de vocație las în urma mea zeci de ucenici care își îndreaptă pașii spre facultăți de profil artistic: arhitectură, pictură, sculptură, grafică, ori didactic precum succesora mea la catedră, fiica mea Caterina Eugenia Cernea’’.

¹¹ Ilie Moise, *Crochiuri abtropoligise...*, Editura “ASTRA MUSEUM” - SIBIU, 2013.

VERDE-N OCHI

Românul mămăligos și neamțul orgolios

Gazda, ospitalieră, vrea să-l ia cu abureli,
Sigură că musafirul n-are când căta-n fân acul.
Ce nu știe ea-i că neamțu-i nebriștit la măguleli.
(Tot un fel de neamț e-n cuget și-n simțiri și-austriacul!).

Să nu dea Dumnezeu cel sfânt

Se-amuză Christa von der Brengen
La cât de ahtiați suntem.
E trist că nu ne vreți în Schengen.
Mai trist ar fi noi să nu vrem!

Când vom fi ca omologii?

Vizită de lucru sobră. Complezență –
ca la carte:
Zâmbet, bon ton, curtoazie,
pocloneli, servilitate –
Tot – O.K. Dar la purtare, maniere și
la clanț
N-ar fi bine ca și gazda să se țină-o
țără neamț?

Pentru-a evita situațiile stânjenitoare între statele învecinate

O vizită, chiar de-i privată,
A unui demnitar de stat
N-ar fi a o – neagreată –
Tocmi cu statul vizitat?

De vorbă c-un șeic arab

Vă scâlțați voi în petrol,
Bani aveți câți noi - huidúme,
Dar n-aveți, vă spun, parol!
Lainer cum nu-i altu-n lume.

Și bucătarul lui Putin, și bucătarul nostru

Pentru ce mărire, care nume,
Care-n flancuri aliniament
Cei mai șmecheri bucătari din lume
Vor semeț să intre-n Parlament?

Pe cât de mare e voința, Pe-atât de mică-i putirința

Cum nu-nțelegi morțiș, măi fato,
Că te iubim ca tu pe noi,
Dar cum să te primim în NATO,
Când țara ta e-n plin război?

Pe continentul sud-american Ca să dezlege ce nod gordian?

Trei mari președinți de țară
La un tare-naltu rostru
Să dezlege vor ce sfoară
De l-au invitat pe-al nostru?

Românii din Ucraina întrebă

Frați și noi, și dânșii cu pădurea.
De ce, dar, devin de-odată-afoni
Când aud că suntem autohtoni?
N-am venit cu traista-n băț de-aiurea!

Au débitul Danúbiului nu-ți spune?

Se-ndeașă căpitanii la timone?
Măsurători pe Bâstroe? Flotezi?
La masa navei - douăzeci de tone -
Trei-patru metri-i greu să-i ajustezi!

Din măsurători comune ce-am conchis?

Azi nave contemplăm comerciale
Pe Bâstroe cum suie și coboară,
Cum pe Sulina găfăie la vale...
Iar Delta cum respiră-om ști la vară.

În vizite de prietenie la final de mandat

Că-s de stânga la domnie?
De-âsta capul nu și-l bate.
Nu e bai: turneu să fie.
Cât mai multe. *Mai e state?*

Dai un ban, dar face

Chiar dacă statu-i pe picior să eșueze,
La deplasare-n lume-al nostru păter
Nu e firesc măcar un Gulfstream s-
arendeze?
Doar n-o să zboare cu vreo cursă
chárter...

În loc de-un comunicat anost

Când se-ntoarce *cool* din deplasare,
Șeful țării sau vreun alt sus-pus
Să ne spună nu-i mai bine oare
Câte investiții a adus?

Rostul unei călătorii peste mări și țări

Las' că rísipe-a făcut imense
Ca să-nchirieze-un avion,
C-a purtat negocieri intense,
Dar s-a-ntors c-un fâs. Ce ghinion!...

La naiba opoziția!

Două tabere de-ocară

La ceas greu se-ntorlocară
Și au pus mâna pe țară.
Să nu tacă, necuratul:
-Știți ce n-are partid-statul?
Îi lipsește ... răposatul!

Judecătorii-și văd de treaba lor

Își țes, suspexții, în detalii,
Deci, cum să-i roadă remușcarea
Că, -ntâi, le dau drumu-n italii
Și-apoi anunță condamnarea?!

Politia română se dotează

Ciocane cată buzdugane
Ca să ne-o – ușa – desferéce.
Decât să cumpere ciocane,
N-ar fi mai nimerit berbéce?

„Regele e gol!”

Un copil, din inocență,
Dezgolí realitatea:
Ordonanța de urgență
Doar mimează-austeritatea!

Mai avem de achiziționat 29 de milioane de doze inutile de vaccin anti-COVID

Doar nouă milioane doze
Le-am fost distrus, fără plafoane.
Mai pregătim – prospecte roze! –
Vreo spre treizeci de milioane!

Românie educată, încotro?

Când ne-a-ngrozí calamitatea
Că, la nivel gimnazial,
Sunt – din elevi – majoritatea
Analfabeți funcțional?

Și la noi ca-n alte părți

Prețuri mai mari ca-n UE
(Unii-au prins să le tripleze!),
Pensii ca-n São Tomé
Și salarii burundéze.

Austeritatea s-a atins și de ei

Indemnizații în consilii CÁTIA*
Primeau în câte? Patru? Șase? Nouă?
Însă de când cu austeritatea,
Au mai secat: fac parte doar ... din
două!

*CÁTIA (abr.) – Consiliul de
Administrație pentru Transpunerea
Ideilor Acolțiilor.

Săraca țară bogată

N-are bani doar pentru gloată

Ar avea, de nu i-ar cere
(Și bani forte, și lichid)
Cocoșății la putere,
Nepotismul la vedere,
Clientela de partid...

NICOLAE MĂTCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA IUNIE

CIREȘAR

În iunie e ziua lungă,
De toate cele să ajungă
Și-i pentru unii zi de muncă,
Iar altora-i de stat în luncă.

PRECIZARE

N-am vrut pe nimeni să insult,
Am scris, răspunderea-mi revine:
Nici mai puțin și nici mai mult
Cum nici mai rău, dar nici mai bine !

TRANZACȚIE

În contract, cu precădere
Spun, căci e un fapt ciudat:
Clauza e la vedere
Interesul e mascat.

ȘEDINȚA LITERARĂ

E-adunarea-n care
Vezi în mod frecvent:
Cel fără de chemare
E mereu prezent.

ÎN AFACERI

Suspiciunea o să crească,
E limpede ca-ntr-o prefață,

Când se dau cărțile pe față,
Iar fața este sub o mască.

PREȚ DE COST MAJORAT

E greu să mai scăpăm azi de nevoi,
Iar situația-i verificată:
Căci s-a inclus în prețurile noi
Și taxa pe prostie-adăugată.

NEDUMERIRE COMERCIALĂ

O vorbă, sper, că are astăzi rost
Și m-adresez spre vânzători direct:
Din magazin iau marfa **contra** cost,
Deci **împotriva** costului corect!

N A T U R A

Produce-n lume grea derută,
Dar cine poate s-o reclame!
Atât e de neprevăzută,
Ca poanta unei epigrame.

REMARCĂ POLITICĂ

Descoperindu-ne pe hartă
Străinii grija ne-o tot poartă,
Chiar suferă în clipe grele
Căznindu-se cum să ne-nșele!

PECUNIARĂ, LA NOI

Bancnotele, precum se știe,
Din plastic sunt, nu din hârtie,
Soluția-i de viitor:
„Se spală banii mai ușor”.

FINAL DE REFORMĂ

În țara noastră, transformată
În unitate de consum,
Reforma, cică, e fumată...
În urmă este numai scrum!

INTIMITATEA PENSIONARULUI

- Te-aștept cu candela aprinsă,
Cu lumânări pe policioară,

Te-aștept cu flori, cu mâna-ntinsă...
Decentă pensie lunară!

SONET ESTIVAL

Știam demult, din primii ani de
școală,
Că vindecarea are un program
Sofisticat, un fel de amalgam
Cu sfaturi grele care dau năvală.

Sunt multe boli, dar nu vreau să
reclam;
„Puterea” e-o nesuferita boală,
Ce poate duce, sigur, la scrântea,
Ar fi să i se dea un vot de blam.

Constat că boala-i bine cuibărită,
Pe funcții stau, se realeg mereu,
Dar o soluție e nou venită,

De aplicat nicicând nu este greu:
În stațiuni cu ape calzi, termale,
Uiți de corupți, de hoți și mangafale!

RONDEL ÎN MEMORIAM

A fost un om deosebit,
Deosebit de cei din jur,
Un domn aparte, nu prea dur
Dar nici prea moale, potrivit.

Când îi spuneai de vreun cusur
Cu drag îți mulțumea, spășit...
A fost un om deosebit,
Deosebit de cei din jur.

Prilejul când i s-a ivit,
Trecându-i zilele prin ciur,
Plecând spre cer, ne-a spus: Bonjur,
Mai sunt și alții de bârfit!
A fost un om deosebit.

VASILE LARCO

De la un clasic citire

CORIN BIANU
(1946-2023)

UNEI SOȚII APRIGE

De ziua ei i-a dăruit
Bărbatul numai un chibrit,
Că doar atât îi mai lipsea
De explozivă ce era!

FILOSOFIE CONTEMPORANĂ

Actualul stat de drept
Poate nu ne-a "tras în piept",
Dar atât ne-a îndreptat,
Că pe toți ne-a cocoșat.

STATORNICIE

Bucuros a constatat
Că în suflet i-a intrat;

Când să-i spună "Bun venit!",
Dumneaei a și ieșit.

UNUI ÎNDRĂZNEȚ

Hotărâse fără teamă
Șefului său actual
Să-i dedice-o epigramă...
Și-a ieșit un madrigal!

NUNTĂ CU DAR

A cunoscut întreg orașul –
Ba, până când și suburbanii –
Un mire ce-și găsisese nașul
În socrul ce-a fugit cu banii!

Selecție VASILE LARCO

Virtuozi ai umorului

GEORGE BERNARD SHAW

George Bernard Shaw a fost dramaturg, critic literar și activist politic irlandez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură, considerat de unii critici ca fiind unul din cei mai importanți dramaturgi de limbă engleză.

În 1925 când i s-a acordat Premiul Nobel, Shaw a declarat că acesta e doar „un semn de recunoștință pentru ușurarea adusă lumii, deoarece nu a publicat nimic anul acesta.”

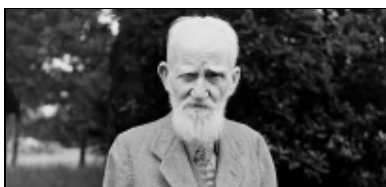
Dramaturgul a refuzat premiul bănesc, după care a fost inundat cu scrisori în care era rugat să ofere banii altor persoane dacă nu are nevoie de ei. Iar Shaw a făcut o remarcă sarcastică în privința acestei situații: „*Alfred Nobel mai poate fi iertat pentru că a inventat dinamita. Dar numai un dușman al rasei umane putea inventa Premiul Nobel.*”

După moartea soției sale Charlotte, scriitorul nu a pretins că este un văduv îndurerat, explicând că după „patruzeci de ani de iubire și devotament” libertatea nu e o achiziție atât de proastă.

Era și vegetarian. La 70 de ani, când a fost întrebat: „Cum vă simțiți?”, el a răspuns: „Minunat, mă deranjează doar medicii care susțin că voi muri dacă nu mănânc carne.”

La 90 de ani, la aceeași întrebare a răspuns: „Grozav, nu mă mai deranjează nimeni: acei medici care m-au speriat că nu voi putea trăi fără carne, deja au murit.”

George Bernard Shaw a trăit 94 de ani. Necrologul, publicat de ziare, a fost

scris în prealabil – Shaw l-a editat cu entuziasm cu câțiva ani înainte de moartea sa.

Știa să combine umorul și observațiile de viață profunde. Iată doar o mică parte din declarațiile sale:

1. S-ar putea să ai dreptate, dar ce rost are dacă femeia ta plânge?

2. Cât de mercantil ești, prietene. Nu uita: tot ce poți cumpăra cu bani, deja este ieftin!

3. Distanța nu distruge nimic. Diferența de vârstă nu distruge nimic. Opinia părinților nu distruge nimic. Oamenii distrug totul. Ei înșiși.

4. Optimiștii își realizează visurile. Pesimiștii – coșmarurile.

5. Întrebarea „Ce vor crede oamenii?” trebuie să fie în ultimul loc. De fapt, nimănui nu-i pasă. Este viața ta.

6. Tăcerea – este cea mai perfectă expresie a disprețului.

7. Cine poate – face; cine nu poate – îi învață pe alții.

8. Cu cât omul este mai matur și mai înțelept, cu atât mai puțin vrea să se certe. El vrea să se ridice, să-ți ureze o zi bună și să plece.

9. Nu te grăbi să-i ajuți pe cei care nu ți-au cerut ajutorul. Nu oferi sfaturi celor care nu le-au cerut. Apreciază-te, apreciază-ți cuvântul și gândurile.

10. Acum, că am învățat să zburăm ca păsările, să înotăm sub apă ca peștii, ne lipsește doar un singur lucru: să învățăm să trăim ca oamenii pe pământ.

11. Onestitatea și loialitatea sunt cadouri scumpe pe care nu ar trebui să le așteptăm de la oamenii ieftini.

12. Uneori trebuie să faci oamenii să rădă, pentru a le distrage atenția de la intenția de a te spânzura.

13. Mai bine trăiești cu o femeie încăpățânată, decât cu una plictisitoare.

14. 2% dintre oameni – se gândesc, 3% – cred că se gândesc, iar 95% dintre oameni ar prefera să moară decât să se gândească.

15. Oamenii întotdeauna dau vina pe circumstanțe. Nu cred în puterea circumstanțelor. Obține succes doar omul care va căuta condițiile de care are nevoie și, dacă nu le găsește, le creează singur.

16. Prietenia dintre bărbat și femeie fie este o relație dintre foștii iubiți, fie a viitorilor îndrăgostiți.

17. Încearcă să obții ceea ce iubești, altfel va trebui să iubești ceea ce primești.

18. Numai un prost poate sărbători anii care îl apropie de moarte.

19. Trebuie să conștientizezi faptul că oamenii au dreptul să gândească diferit și să nu facă ceea ce așteptăm tu să facă. Probabil că te iubesc, dar dragostea lor ar putea să fie diferită de cum vrei tu să fie.

20. Iubește bărbății. Ei au nevoie de dragostea ta. Chiar dacă nu recunosc niciodată. În spatele fiecărui bărbat de succes există o femeie care crede în el. Și îl iubește cu adevărat.

EPIGRAMA

Ofertă

Îți dă volumașul ție
Cel de scris împătimit,
Diafană poezie,
Aproape... de negăsit!

Asocieri

Sunt cenacluri foarte bune,
Cu alură mitică:
Pe când unu, doar, compune,
Alți, vreo zece, critică...

La tribunal

Ea geloasă, el gelos,
El gelos și ea geloasă,
Avocatul cel zelos
Le-a luat juma` de casă.

Proliferează „Academiile”

Academia de umor,

Sau cea cu mingea la picior,
Te fac să spui cu greutate
C-ai fost la Universitate.

Efectul epigramelor

Te aștepti să te aclame,
Dar amicii dumitale
Nu prea gustă epigrame,
Ei așteaptă madrigale.

Liber la bucătărie

Căsătoria-i un pretext
Doar de carton, după divorț,
Deci lasă inutilul text,
Și pune-ți, de îndată, șorț.

Soluție contra violenței din școli

Neschimbând regulamentul,
Ce vechime are,
Prevenim evenimentul
Prin...anticipare!

Secretizarea rezultatelor la examen

Nu-l vei afla pe cel fenomenal,
Care talent și note bune are,
Fiind acum cu leneșul egal:
Doar coduri, amândoi, la afișare.

Regulamentul școlar(ului)

Îl face profu` nesimțit,
El cu cuțitul se răscoală,
Deci profu` e destituit,
Iar el continuă în școală.

CORNELIU VASILE

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumesc, stimate maestre Nicolae Băciuț, pentru că mi-ați trimis revista *Vatra veche*, recent apărută, felicitări, este din ce în ce mai cuprinzătoare și pe gustul fiecăruia dintre noi, și cum suntem în plină vară, când ziua-i cea mai lungă, pot spune:

Oricare cititor, pus la curent
Cu tot ce-i nou, afirmă mulțumit:
Că ziua-i lungă-i timp suficient
Și pentru *Vatra veche* de citit!

Vasile Larco

Dragă domnule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru onoarea de a-mi publica schița *Discuție cu un prieten* în paginile revistei *Vatra veche*. Este într-adevăr o mare onoare să vă cunosc, să citesc contribuțiile stimaților colaboratori ai revistei din care aflu, învâț și-mi îmbogățesc sufletul cu licoarea creațiilor lor.

Alaturat vă trimit pentru următorul număr al revistei o schiță recentă *Nicu, Mara, Vali și cu mine*, care ar putea fi pe placul cititorilor.

Cu deosebită stimă și respect, urându-vă multă sănătate și succes,

David Kimel

Dragă d-le Băciuț

În *Vatra veche* 5 / 2023 care, ca de obicei, e foarte bogată în materiale interesante, acum m-a impresionat atât prin prezentare, cât și din pdv al scopului educativ, ansamblul de articole și ilustrații legate de Concursul Internațional de Creație „Ana Blandiana”. De asemenea, lucrările artistului Vasile Bedreagă, ca și interviul cu el, mi s-au „lipit de suflet”. Întregul număr, remarcabil Mulțumiri și felicitări!

VPL Canada

Mulțumesc frumos pentru publicare!
Mulțumiri și de la d-l Mihai Mălaime!

Tot binele din lume!!!!!!

Tamara Constantinescu

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche”, Un număr f. f. interesant, așa cum de fapt ne-ați obișnuit cu fiecare

apariție a revistei. Mii de mulțumiri,
un gând bun, de-aici, din Țara Bârsei!

Nicolette Orghidan

Am parcurs cu plăcere și acest număr al revistei – nr. 5, *Vatra veche*, - vă felicit că bune și utile lucrări puneți în pagini! Succes,

INO, Iași

Am primit revista *Vatra Veche*, o voi răsfoi și citi cu plăcere.

Alte numere am mai parcurs pe platforma și vă transmit felicitări reverențioase pentru munca inclusă, mai puțin la vedere!

Cu aleasă prețuire,

A. Crețaru

Vă felicit pentru recentul număr al Revistei *Vatra Veche* (5/2023). Este ceva din noi, care ne aparține, orice s-ar spune, și nouă, semnatarilor, și care nu va muri niciodată, cum pe bună dreptate spune poetul Q. Horatius Flaccus: „Non omnis moriar/ Pars mei vitabit Libitinam”.

Toate cele bune și mult spor în tot ceea ce faceți, că bine primit va fi la Dumnezeu, pentru că e muncit și cu inima!

Cu prețuire,

N. Suci

Am citit revista, atrăgătoare ca totdeauna. În articolele mele n-am găsit nicio greșală. M-am bucurat să aflu lucruri atât de frumoase despre fostul meu coleg de facultate Ion Buzași. Mă alătur și eu celor care i-au urat lungime de zile și rodnicie intelectuală.

Mulțumesc pt trimitere și toate cele foarte bune.

S. Jinga

Mulțumesc, domnule Băciuț,
Revista arată superb!
Numai bine,

Tea (mcn)

Mulțumesc, dragă domnule Nicolae Băciuț. Îndatorat.

Îți doresc sănătate și putere ca să continui această frumoasă muncă la vis.

Ioan Groșescu

Mulumiri, dle Băciuț, pentru inserarea în colanale revistei *Vatra Veche* nr. 5/2023, a materialului dedicata profesorului univ. dr blajean Ion BUZAȘI la aniversare de 80 ani., continuator de frunte de azi, ai corifeilor Școlii Ardelene..

Stimă și mulțumiri,

**Ioan Mihălțan,
Președinte ASTRA Blaj.**

Nicule, felicitări, pentru tot ce faci pentru cultura română în miezul Transilvaniei. Îngăduie-mi să-ți trimit piesa istorică *Avram Iancu* spre publicarea măcar a unui fragment... poate, finalul piesei... Nu uită că sunt beiușean iar Ioan Dragoș a fost beiușean și el, sărmanul...

**Pașcu Balaci,
Oradea**

Multe mulțumiri! Număr de citit cu plăcere și folos sufletesc!

Adrian Popescu

O vară plăcută! Mulțumesc mult pentru revistă! E greu să țin pasul cu literatura română, dar încerc!

Bianca

Cu mulțumiri și cu binecuvântare.

+Serafim

Mulțumesc pentru frumosul cadou.

Cu ales respect,

**Viorel Nicula,
California, USA**

Mulțumim și,ca de obicei, cetim!

Magda U.

Excelență, vii mulțumiri și calde felicitări pentru noul număr al revistei. Mult success în continuare!

V. Tudor

Stimate domnule director Nicolae Băciuț,

Vă trimit câteva epigrame pentru revista „Vatra veche”, cu speranța că le veți publica.

Rămân același admirator al→

multilateralei dv. activității literare și culturale, întru propășirea spiritului și tradițiilor românești.
Cu deosebită prețuire,

Corneliu Vasile

Stimate domnule redactor-șef Nicolae Băciuț,
Primesc și citesc cu mult interes numerele revistei dvs. Vă felicit pentru realizarea ei. Totodată vă trimit în atașament textul unui articol însoțit de fotografia subsemnatului cu speranța că îl veți citi și publica în revista dvs. Consider că acest articol poate interesa pe mulți dintre cititorii dvs.

Toate cele bune și succes în continuare!

Valentin Nicolitov Valentin
Președintele Societății Române de Haiku

Bună ziua, domnule redactor-șef Nicolae Băciuț,
Salutări și gânduri de bine de pe meleaguri șimleuane și sălăjene!

Mulțumindu-vă pentru acest număr al revistei, vă felicit pentru forma și conținutul acesteia! Admirabil!

Multă sănătate și succes deplin în orice activitate! Iar Sfânta Treime să vă ocrotească mereu și să vă umple sufletul și inima cu iubire, speranță și credință!

S-auzim de bine! Doamne-ajută!

Cu aleasă prețuire,

Marin Ștefan

Stimate scriitor Nicolae Băciuț, stimat editor Nicolae Băciuț,
Ca întotdeauna, Revista domniei voastre îmi aduce bucurii - dar și melancoliei, ba chiar și nostalgiei, răscolind în vatra sufletului meu jarul unor vieți mocnite, al unui timp ce nu vrea să moară.

De data aceasta - mă refer la numărul 5/mai a.c. - m-ați onorat și cu un bonus special: publicarea unui fragment din romanul meu „Banii miresei”, care, în acel moment, respira în tipografie, așteptând întâlnirea cu hârtia și cerneala.

Ați avut mână bună - promptă - mărite editor: în timp ce Revista ieșea în lume, apărea pe piață și romanul. Fericită coincidență, fericit/oportun moment de prefațare a ineditei întâmplări.

Vă mulțumesc, vă mulțumesc, vă mulțumesc!

Cu prima diligență, v-am trimis cartea, să vă mulțumească și ea.

(Sper ca Poșta să-și fi făcut datoria).

Al domniei voastre,

Ion Andreiță
pălmaș cu condeiul

Stimate domn Băciuț,

Vă citesc și eu de departe, prin reviste apărute în lume, și sunt humbled aflând despre motivațiile din spatele activității dvs. impresionante, neobosite și roditoare - sunteți un motor cultural, un liant necesar culturii noastre (să mă exprim în termeni utilitari, care însă exprimă și cât de necesar ne sunteți), un dăruit ce-și pune resursele de toate felurile în slujba altora.

Dvs. dați speranța, încurajați și investiți în fiecare litera scrisă, revistă sau carte publicată. Aduceți lumea (atât scriitorii cât și cititorii) în jurul unor idei ce merită trăite. În interviul dat Mioarei Baciuc/UZPR vi se citește printre litere statura, ce transpare din valorile urmate cu consistentă și altruism.

Articolul poate fi inclus în manuale că exemplu ilustrând artă interviului, de unde se vede calibrul celui ce lasă mărturia unei vieți trăite cu viziune și rost.

Să ne trăiți!

Milena Munteanu

Bună ziua,d-le Baciuc,vă rog să îmi spuneți dacă se poate publica un mic anunț și în proximal nr. al revistei.

Conform discuției telefonice, voi face în cele ce urmează un succint apel de sprijin cu materiale ptr. revistă. Să îmi spuneți dacă este nevoie să trimit și pe email.

În vederea apariției unei noi reviste ortodoxe, format A5, color, redacția își propune să promoveze trăirea la cote maxime a ortodoxiei și vă aștept cu articole de exegeză biblică, relatări, descrieri, pelerinaje manastiri, viața în biserică, (parohia) dv., locuri sfinte, poezie, eseuri, prezentarea activității organizatiilor, asociatiilor sau fundațiilor ortodoxe. Revista va apărea bilunar sau trimestrial.
email=mireanautentic@gmail.com.
telefon=0745 437844.Vizitati
http://ortodoxieautentica.ro/ You tube:

Lucian Ovidiu Pop despre lucrarea misionară ortodoxie autentică;You tube Lucian Ovidiu Pop Un singur dor

Lucian Ovidiu Pop

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Dacă vă place această poezie o puteți reține pentru numărul viitor al prestigioasei reviste VATRA VECHIE
Cu stimă și considerație!

Vasile Dan Marchiș

PRELUNGIREA SALVATOARE A TRUPULUI

(sau muza mi se destăinuie)

”Nu te-am întâmpinat
că m-am mirat
de mirările câinilor
sau ale altor creaturi pe kitsch-uri,
făcături,
falsuri,
copii

ci de mirarea ta...

M-am întruchipat drept element
detectabil
chiar viabil

prin însăși ce ai tu vital!

Nu înțelegeți?

Da, sunt parte din tine:

poezia lichidă-sângele tău

Trăiește-mă...

Să văd cum poți petrece cu măsură

că mă ai astfel...!

Cum poți iubi că mă simți astfel...?

Să văd cum mă poți trăi cu fructe

legume,

drumeții,

iar eu la rândul meu

te voi bio metaforiza pe deplin...

O, cum gândești acum poezia,

nu ca pe apă chioară

ci ca pe sânge...

Nu ca ce este afară

ci ca parte din tine...

Ai devenit prin poezie

cum melcul față de cochilie!

Nu înțelegeți?

Melcul nu este precum chiriașii

sau ca proprietarii unor adăposturi.

Ci mai mult...

Cum poezia este

protecția viabilă,

inspirația la fiecare pas,

oriunde

precum adăpostul melcului (cochilia)-

prelungirea salvatoare a trupului...!”

Panoramic cultural 2023

Șieu-Măgheruș, Bistrița-Năsăud, Festivalul „Dor de fântâna satului”

Târgu-Mureș, vernisajul expoziției retrospective Rodica Olteanu, Galeria UAP

Târgu-Mureș, Galeria Deisis, Omagiu lui Eminescu

Sângeorgiu de Mureș, Castel Mariaffi, lansare de carte Andreea-Liliana Suciu

Târgu Lăpuș, Festivalul Internațional al Iei și al Poeziei

Chintelnic, Simpozion „Grigore Pletosu – 175”

Târgu-Mureș, Galeria Deisis, Expoziție Magyari Iulia

Regihn, Ziua Iei, vernisajul expoziției „Cămașa cu ciupag, de la câmp la veșmânt”

OCHIUL CICLOPULUI

Simona Pasvcale, Jocul pietrelor,

Porturi de Știință

Ca toate florile să știe,
Aș vrea să știi, copilărie,
Că-ți mulțumesc de-a pururi, ție...
Că niciodată nu mi-ai dat

Ceva mai pur, și-adevărat,
Fără ca măcar să se știe,
Fără să știu, ce am aflat,
Fără să știu, cum o să fie.

De-aceea, binecuvântat,
Izvorul tău de bucurie,

Să salte unde, pe vecie!
Și să ne poarte – legănat!

8 aprilie 2023, Ghercești

LIVIU-FLORIAN JIANU

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Doina Bălțat,
Florin Bengean, Valeria Bilț, Sorina Bloj, A.I.
Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu,
Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș,
Răzvan Ducan, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Loruțiu,
Ioan Marcoș, Eugen Mera, Simona Mihuțiu, Cristina
Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciuc, Titus Suciuc,
Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Urtescu,
Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan,
(Paris), Dumitru Ichim, (Canada), Bianca Marcovici
(Israel), Dorina Brândușa-Landen (Suedia) Simina
Lazăr (Paris), Veronica Pavel Lerner (Canada),
Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA),
Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev
(Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).
Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată
fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2023 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com;
vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:
0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea
asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952